James W. Alexander

Library of the Theological Seminary,
PRINCETON, N. J.
Presented by Wm. & J. W. Alexander
1895

Division BS1197
Section J83A2
Shelf
Number V.4

FL. JOSEPHI
JUDAEI
OPERA OMNIA.

TEXTUM EDIDIT

M. CAROL. ERNEST. RICHTER,
DIACONUS AD AED. ST. MARIAE ZWICKAVIENSIUM.

VOL. IV.

ARCHAEOL. JUD. LIB. XVI—XX. CONTINENS.

LIPSIAE
SUMTIBUS E. B. SCHWICKERTI.
1826.

BIBLIOTHECA SACRA

PATRUM ECCLESIAE GRAECORUM.

PARS I.

FL. JOSEPHI

JUDAEI

OPERA OMNIA.

VOL. IV.

LIPSIAE

SUMTIBUS E. B. SCHWICKERTI.

1826.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ἙΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ιβ'.

Argumentum Lib. XVI.

(1) Ἡρώδου νόμος περὶ κλεπτῶν. Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον ἀπὸ Ῥώμης ὑποστρέψαντας διαβάλλουσι Σαλώμη καὶ Φερώρας· αὐτοῖς μέντοι Ἡρώδης γυναῖκας δίδωσιν. (2) Ὡς Ἡρώδης δὶς ἐξέπλευσεν πρὸς τὸν Ἀγρίππαν, καὶ ὡς, τῶν κατὰ Ἰωνίαν Ἰουδαίων τοὺς Ἕλληνας ἐπαιτιασαμένων, Ἀγρίππας Ἰουδαίοις τοὺς νόμους ἐβεβαίωσεν. (3) Ὡς ἐστασιάσθη τὰ περὶ τὴν οἰκίαν Ἡρώδη, τροτιμῶντι μὲν Ἀντίπατρον τὸν πρεσβύτατον υἱὸν, χαλεπῶς δὲ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον φερόντων τὴν ὕβριν. (4) Ὡς, Ἀντιπάτρου διατρίβοντος ἐν Ῥώμῃ, τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον Ἡρώδης ἄγων ἐπὶ Καίσαρος αὐτῶν κατηγόρησεν. Ἀλεξάνδρου ἀπολογία ἐπὶ Καίσαρος, καὶ διαλλαγαὶ πρὸς τὸν πατέρα. (5) Ὡς ἀγῶνας ἤγαγε πενταετηρικοὺς Ἡρώδης ἐπὶ τῇ Καισαρείας κτίσει. (6) Πρεσβεία τῶν ἀπὸ Κυρήνης καὶ Ἀσίας Ἰουδαίων ὡς Καίσαρα περὶ ὧν ᾐτιῶντο τοὺς Ἕλληνας· καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν, ἃς Καῖσαρ καὶ Ἀγρίππας ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτῶν ταῖς πόλεσιν. (7) Ὡς ἀπορῶν χρημάτων Ἡρώδης κατῆλθεν εἰς τὸν Δαυΐδου τάφον, καὶ δειμάτων αὐτὸν ταραξάντων, μνημεῖον ἔστησεν ἐπὶ τοῦ τάφου. (8) Ὡς Ἀρχέλαος ὁ Καππαδόκων βασιλεὺς Ἀλέξανδρον τῷ πατρὶ διήλλαξεν, δηθέντα ὑπ' αὐτοῦ πρότερον· καὶ ὡς ὁ μὲν εἰς Καππαδοκίαν, Ἡρώδης δὲ εἰς Ῥώμην ἀνῆλθεν. (9) Ἀπόστασις τῆς Ἡρώδου βασιλείας τῶν Τραχωνιτῶν. Ὡς κατηγόρησε Σύλλαιος ὁ Ἄραψ ἐπὶ Καίσαρος ὑπὲρ τῆς ἐμβολῆς τῆς εἰς τὴν Ἀραβίαν Ἡρώδου· καὶ ὡς διὰ Νικολάου ἀπελύσατο τὰς αἰτίας Ἡρώδης, ὀργιζομένου Καίσαρος. (10) Διαβολαὶ Εὐρυκλέους κατὰ τῶν παίδων πρὸς Ἡρώδην· καὶ ὡς ἔδησεν αὐ-

τοὺς ὁ πατὴρ, καὶ τῷ Καίσαρι περὶ αὐτῶν ἔγραψεν. (11) Ὡς Καίσαρος ἐξουσίαν δόντος, ἐν Βηρυτῷ παρὰ τῷ συνεδρίῳ κατηγόρησε τῶν παίδων Ἡρώδης. Θάνατος τῶν νεανίσκων, καὶ ταφὴ τῶν σωμάτων ἐν Ἀλεξανδρείῳ.

---

784 *CAP. I.* 1. Ἐν δὲ τῇ διοικήσει τῶν ὅλων πραγμάτων ἐσπουδακὼς ὁ βασιλεὺς, τὰς κατὰ μέρος ἀδικίας ἀναστεῖλαι τῶν περὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἁμαρτανομένων, τίθησι νόμον οὐδὲν ἐοικότα τοῖς πρώτοις, ὃν αὐτὸς ἐβεβαίου, τοὺς τειχωρύχους ἀποδιδόμενος ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ τῆς βασιλείας· ὅπερ ἦν οὐκ εἰς τιμωρίαν μόνον τῶν πασχόντων φορτικὸν, ἀλλὰ καὶ κατάλυσιν περιέχον τῶν πατρῴων ἐθῶν. Τὸ γὰρ ἀλλοφύλοις, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν δίαιταν τοῦ ζῆν δουλεύειν, καὶ βιάζεσθαι πάνθ᾽ ὅσα προσέταττον ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνοι ποιεῖν, ἁμαρτία πρὸς τὴν θρησκείαν ἦν, οὐ κόλασις τῶν ἁλισκομένων, πεφυλαγμένης ἐν τοῖς πρώτοις τῆς τοιαύτης τιμωρίας. Ἐκέλευον γὰρ οἱ νόμοι τετραπλάσιον καταβαλεῖν τὸν κλέπτην, οὐκ ἔχοντα δὲ πιπράσκεσθαι μὲν, ἀλλ᾽ οὔτιγε τοῖς ἀλλοφύλοις, οὐδ᾽ ὥςτε διηνεκῆ τὴν δουλείαν ὑπο-
785 μένειν· ἔδει γὰρ ἀφεῖσθαι μετὰ ἑξαετίαν. Τόδε, ὥςπερ ὡρίσθη τότε χαλεπὴν καὶ παράνομον γενέσθαι τὴν κόλασιν, ὑπερηφανίας ἐδόκει μέρος, οὐ βασιλικῶς ἀλλὰ τυραννικῶς αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὰ κοινὰ τῶν ἀρχομένων ὀλιγώρως, θεῖναι τὴν τιμωρίαν νενοηκότος. Ταῦτα μὲν οὖν, καθ᾽ ὁμοιότητα τοῦ λοιποῦ τρόπου γινόμενα, μέρος ἦν τῶν διαβολῶν, καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῷ δυςνοίας.

2. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ καὶ τὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν πλοῦν ἐποιήσατο, Καίσαρί τε συντυχεῖν ὁρμηθεὶς, καὶ θεάσασθαι τοὺς παῖδας ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίβοντας. Καῖσαρ δὲ τά τε ἄλλα φιλοφρόνως αὐτὸν ἐδέξατο, καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἤδη τελειωθέντας ἐν

τοῖς μαθήμασιν, ἀπέδωκεν ἄγειν εἰς τὴν οἰκείαν. Ὡς δὲ ἧκον ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, σπουδὴ περὶ τὰ μειράκια τῶν ὄχλων ἦν, καὶ περίοπτοι πᾶσιν ἐγεγόνεισαν, τῷ τε μεγέθει τῆς περὶ αὐτοὺς τύχης κοσμούμενοι, καὶ βασιλικοῦ κατὰ τὰς μορφὰς ἀξιώματος οὐκ ἀποδέοντες. Ἐπίφθονοί τε εὐθὺς ἐδόκουν Σαλώμῃ τε τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ, καὶ τοῖς Μαριάμμην ταῖς διαβολαῖς κατηγωνισμένοις. Οὕτω γὰρ ᾤοντο δυναστευόντων αὐτῶν δίκην δώσειν τῶν εἰς τὴν μητέρα τὴν ἐκείνων παρανομηθέντων. Τὴν αὐτὴν οὖν ταύτην ὑπόθεσιν τοῦ δέους εἰς τὴν κατ᾽ ἐκείνων διαβολὴν μετέφερον, λογοποιοῦντες οὐ καθ᾽ ἡδονὰς συνεῖναι τῷ πατρὶ, διὰ τὸν τῆς μητρὸς θάνατον, ὡς μηδὲ ὅσιον εἶναι δοκεῖν ἐπὶ ταὐτὸν συνεῖναι τῷ τῆς τεκούσης φονεῖ. Ταῦτα γὰρ ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἐπὶ τὸ πιθανὸν τῆς αἰτίας φέροντες, κακοῦν ἐδύναντο, καὶ τῆς εὐνοίας ἧς εἶχεν εἰς τοὺς παῖδας ἀφαιρεῖν. Οὐδὲ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἄντικρυς ἔλεγον, ἀλλ᾽ εἰς τὸ λοιπὸν πλῆθος ἐσκόρπιζον τοὺς τοιούτους λόγους· ἐξ ὧν πρὸς Ἡρώδην ἀναφερομένων ὑποκατεσκευάζετο μῖσος, οὐδ᾽ αὐτῇ τῇ φύσει χρόνῳ νικώμενον. Ἐν μέντοι τῷ τότε πάσης ὑποψίας καὶ διαβολῆς μείζονι χρώμενος ὁ βασιλεὺς τῇ τοῦ γεγεννηκέναι φιλοστοργίᾳ, καὶ τιμῆς ἧς ἔδει μετεδίδου, καὶ γυναῖκας ἐν ἡλικίαις γεγονόσιν ἐξεύγνυεν, Ἀριστοβούλῳ μὲν τὴν Σαλώμης θυγατέρα Βερενίκην, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὴν Ἀρχελάου τοῦ Καππαδόκων βασιλέως Γλαφύραν.

CAP. II. 1. Ταῦτα διοικήσας, ἐπειδὴ καὶ Μάρκον Ἀγρίππαν ἐπύθετο καταπεπλευκέναι πάλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπειχθεὶς πρὸς αὐτὸν ἠξίωσεν εἴς τε τὴν βασιλείαν αὐτῷ παρελθεῖν, καὶ τυχεῖν ὧν ἔδει παρὰ ἀνδρὸς ξένου καὶ φίλου. Καὶ ἐκεῖνος μὲν εἴξας λιπαρῶς ἐγκειμένου ἧκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Ἡρώδης δὲ οὐδὲν ἀρεσκείας ἀπέλειπεν, ἔν τε ταῖς νεοκτίστοις πόλεσιν ὑποδεχόμενος αὐτὸν, καὶ

μετὰ τοῦ τὰς κατασκευὰς ἐπιδεικνῦναι πᾶσαν ἀπό-
λαυσιν διαίτης καὶ πολυτελείας ἐξαλλάττων αὐτῷ καὶ
τοῖς φίλοις, ἔν τε τῇ Σεβαστῇ καὶ Καισαρείᾳ περὶ
τὸν λιμένα, τὸν ὑπ' αὐτοῦ κατεσκευασμένον, καὶ ἐν
τοῖς ἐρύμασιν, ἃ πολλαῖς δαπάναις ἐξῳκοδόμησεν, τό
786 τε Ἀλεξάνδρειον καὶ Ἡρώδιον καὶ τὴν Ὑρκανίαν.
Ἦγεν δὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, ὑπ-
αντῶντός τε τοῦ δήμου παντὸς ἐν ἑορτώδει στολῇ,
καὶ δεχομένου τὸν ἄνδρα σὺν εὐφημίαις. Ἀγρίππας
δὲ τῷ θεῷ μὲν ἑκατόμβην κατέθυσεν, εἱστία δὲ τὸν
δῆμον, οὐδενὸς τῶν μεγίστων πλήθει λιπόμενος. Αὐ-
τὸς δὲ, ὅσον ἐπὶ τῷ καθ' ἡδονὴν καὶ ἂν ἔτι πλείους
ἐπιμείνας ἡμέρας, διὰ τὸν καιρὸν ἠπείγετο· τὸν γὰρ
πλοῦν, ἐπιβαίνοντος τοῦ χειμῶνος, οὐκ ἐνόμιζεν ἀ-
σφαλῆ κομιζομένῳ πάλιν ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν Ἰωνίαν.

2. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἀπέπλει, πολλαῖς αὐτὸν δωρεαῖς τετιμηκότος Ἡρώδου, καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς ἐπισημοτάτους. Ὁ δὲ βασιλεὺς χειμάσας ἐν τοῖς οἰκείοις, ἔαρος ἠπείγετο συντυχεῖν αὐτῷ τὴν εἰς Βόσπορον εἰδὼς στρατιὰν προῃρημένον· καὶ πλεύσας διὰ Ῥόδου καὶ Κῶ προςέσχεν περὶ Λέσβον, οἰόμενος ἐκεῖ καταλήψεσθαι τὸν Ἀγρίππαν. Ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ἀπολαμβάνει πνεῦμα βόρειον, εἶργον τὴν ἀναγωγὴν τῶν νεῶν. Ὁ δ' ἐπιδιέτριβεν ἡμέρας πλείους ἐν τῇ Χίῳ· καὶ πολλοὺς μὲν τῶν προσιόντων αὐτῷ δεξιούμενος ἀνελάμβανεν βασιλικαῖς δωρεαῖς. Αὐτῆς δὲ τῆς πόλεως ἰδὼν πεπτωκυῖαν στοάν, — ἣν ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ καθαιρεθεῖσαν, οὐχ ὥςπερ τὰ ἄλλα διὰ μέγεθος καὶ κάλλος ἀναστῆναι ῥᾴδιον ἦν, — χρήματα δοὺς ὅσον μὴ μόνον ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ περιττεύειν ἐδύνατο πρὸς τὴν συντέλειαν τοῦ κατασκευάσματος, ἐνετέλλετο μὴ περιορᾶν, ἀλλὰ θᾶττον ἐγείρειν, ἀποκαθιστάντας τῇ πόλει τὸν ἴδιον κόσμον. Αὐτὸς δὲ, λήξαντος τοῦ πνεύματος, εἰς Μιτυλήνην καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βυζάντιον παρακομισθεὶς, ὡς ἤκουσεν ἐντὸς Κυανέων ἤδη πεπλευκέναι τὸν Ἀγρίππαν, μετ-

ἔσπευδεν ὡς ἐνῆν. Καὶ περὶ Σινώπην τὴν ἐν τῷ Πόντῳ καταλαβὼν, ἀπροσδόκητος μὲν ὤφθη ταῖς ναυσὶν προσπλέων, ἀσμένως δὲ ἐφάνη, πολλαί τε φιλοφρονήσεις ἦσαν, ὥστε καὶ μεγίστην πίστιν εἰληφέναι δοκοῦντος εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας τῆς εἰς τὸν αὐτὸν Ἀγρίππα, τοσοῦτον μὲν πλοῦν ἀνύσαντος τοῦ βασιλέως, οὐκ ἀπολειφθέντος δὲ τῆς ἐκείνου χρείας, ἣν μετὰ τοῦ καταλιπεῖν ἀρχὴν καὶ διοίκησιν οἰκείων πραγμάτων προεργιαιτέραν ἔθετο. Πᾶν γοῦν ἦν αὐτῷ κατὰ τὴν στρατιὰν Ἡρώδης, ἔν τε τοῖς πραγματικοῖς συναγωνιστὴς, καὶ τοῖς κατὰ μέρος σύμβουλος. Ἡδὺς δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀνέσεσι, καὶ μόνος ἁπάντων κοινωνὸς, ὀχληρῶν μὲν διὰ τὴν εὔνοιαν, ἡδέων δὲ διὰ τὴν τιμήν. Ὡς δὲ αὐτοῖς κατείργαστο καὶ τὰ περὶ τὸν Πόντον, ὧν ἕνεκεν Ἀγρίππας ἐστάλη, τὴν ἀνακομιδὴν οὐκ ἔτ' ἐδόκει ποιεῖσθαι πλέουσιν. Ἀλλὰ διαμειψάμενοι τήν τε Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τῆς μεγάλης Φρυγίας ὁδεύσαντες, εἰς Ἔφεσον ἀφίκοντο, πάλιν δὲ ἐξ Ἐφέσου διέπλευσαν εἰς Σάμον. Πολλαὶ μὲν οὖν καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν εὐεργεσίαι τῷ βασιλεῖ κατὰ τὰς χρείας τῶν ἐντυγχανόντων ἐγένοντο. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὅσα διὰ χρημάτων ἦν ἢ δεξιώσεως οὐ παρέλειπεν, ἐξ αὐτοῦ τὰς δαπάνας ποιούμενος· καὶ τῶν παρ' Ἀγρίππα τινῶν ἐπιζητουμένων μεσίτης ἦν, καὶ διεπράττετο μηδενὸς ἀτυχῆσαι τοὺς δεομένους. Ὄντος δὲ καὶ ἐκείνου χρηστοῦ καὶ μεγαλοψύχου πρὸς τὸ παρέχειν, ὅσα, τοῖς ἠξιωκόσιν ὠφέλιμα ὄντα, μηδένα τῶν ἄλλων ἐλύπει, πλεῖστον ἡ τοῦ βασιλέως ἐποίει 787
ῥοπὴ, προτρέπουσα πρὸς τὰς εὐεργεσίας οὐ βραδύνοντα τὸν Ἀγρίππαν. Ἰλιεῦσι μὲν γὰρ αὐτὸν διήλλαξεν ὀργιζόμενον, διέλυσε δὲ Χίοις τὰ πρὸς τοὺς Καίσαρος ἐπιτρόπους χρήματα, καὶ τῶν εἰσφορῶν ἀπήλλαξεν· τοῖς δὲ ἄλλοις καθὸ δεηθεῖεν ἑκάστοις παρίστατο.

3. Τότε δὲ περὶ τὴν Ἰωνίαν αὐτῶν γενομένων

πολὺ πλῆθος Ἰουδαίων, ὃ τὰς πόλεις ᾤκει, προσῄει, καιροῦ καὶ παῤῥησίας ἐπειλημμένοι· καὶ ‘τὰς ἐπηρείας ἔλεγον, ἃς ἐπηρεάζοντο, μήτε νόμοις οἰκείοις ἐώμενοι χρῆσθαι, δίκας τε ἀναγκαζόμενοι διδόναι κατ᾽ ἐπήρειαν τῶν εὐθυνόντων ἐν ἱεραῖς ἡμέραις, καὶ τῶν εἰς Ἱεροσόλυμα χρημάτων ἀνατιθεμένων ἀφαιροῖντο, στρατιῶν καὶ λειτουργιῶν ἀναγκαζόμενοι κοινωνεῖν, καὶ πρὸς ταῦτα δαπανᾶν τῶν ἱερῶν χρημάτων, ὧν ἀφείθησαν ἀεὶ, Ῥωμαίων αὐτοῖς ἐπιτρεψάντων κατὰ τοὺς οἰκείους ζῆν νόμους.’ Τοιαῦτα καταβοώντων, παρῃτήσατο μὲν ὁ βασιλεὺς ἀκοῦσαι τὸν Ἀγρίππαν αὐτῶν δικαιολογουμένων· Νικόλαον δέ τινα τῶν αὐτοῦ φίλων ἔδωκεν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ δίκαια. Τοῦ δὲ Ἀγρίππα Ῥωμαίων τε τοὺς ἐν τέλει, καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν τοὺς παρόντας αὐτῷ συνέδρους ποιησαμένου, καταστὰς ὁ Νικόλαος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων ἔλεξεν.

4. “Ἅπασι μὲν, ὦ μέγιστε Ἀγρίππα, τοῖς ἐν χρείᾳ γεγενημένοις ἀνάγκη καταφεύγειν ἐπὶ τοὺς ἀφελέσθαι τὰς ἐπηρείας αὐτῶν δυνησομένους, τοῖς δὲ νῦν ἐντυγχάνουσι καὶ παῤῥησία. Τυχόντες γὰρ πρότερον ὑμῶν οἵους ηὔξαντο πολλάκις, τὸ μὴ τὰς χάριτας ἀφαιρεῖσθαι δι᾽ ὑμῶν αἰτοῦνται τῶν δεδωκότων, καὶ ταῦτα εἰληφότες μὲν αὐτὰς παρὰ τούτων, οἷς μόνοις διδόναι δύναμις, ἀφαιρούμενοι δὲ ὑπ᾽ οὐδενὸς κρείττονος, ἀλλ᾽ οὓς ἴσον ἔχειν αὐτοῖς ἀρχομένοις ὁμοίως ὑμῖν ἴσασιν. Καίτοι γε εἰ μεγάλων ἠξιώθησαν, ἔπαινός ἐστι τῶν τετυχηκότων, ὅτι τοσούτων παρέσχον αὐτοὺς ἀξίους, εἴ τε μικρῶν, αἰσχρὸν μὴ καὶ ταῦτα βεβαιοῦν τοὺς δεδωκότας. Οἵ γε μὴν ἐμποδὼν ὄντες καὶ πρὸς ἐπήρειαν χρώμενοι Ἰουδαίοις, εὔδηλον ὡς ἄμφω ἀδικοῦσι, τοὺς εἰληφότας, εἰ μὴ νομίζοιεν ἀγαθοὺς οἷς οἱ κράτιστοι ἐμαρτύρησαν ἐν τῷ καὶ τοιαῦτα δεδωκέναι, καὶ τοὺς δεδωκότας, εἰ τὰς χάριτας αὐτῶν ἀβεβαίους ἀξιοῦσι γενέσθαι. Εἰ δέ τις αὐτοὺς ἔροιτο δύο τούτων θάτερον

ἐθέλοιεν ἂν ἀφαιρεθῆναι, τὸ ζῆν ἢ τὰ πάτρια ἔθη,
τὰς πομπὰς, τὰς θυσίας, τὰς ἑορτὰς, ἃς τοῖς νο-
μιζομένοις προσάγουσι θεοῖς, εὖ οἶδα, ὅτι πάντα
μᾶλλον αἱρήσονται παθεῖν, ἢ καταλῦσαί τι τῶν πα-
τρίων. Καὶ γὰρ τοὺς πολέμους οἱ πολλοὶ διὰ ταῦτα
αἱροῦνται, φυλαττόμενοι μὴ παραβαίνειν αὐτά· καὶ
τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν νῦν τὸ σύμπαν τῶν ἀνθρώπων
γένος δι' ὑμᾶς ἔχει, τούτῳ μετροῦμεν, τῷ ἐξεῖναι
κατὰ χώραν ἑκάστοις τὰ οἰκεῖα τιμῶσιν ἄγειν καὶ
διαζῆν. Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ ἂν αὐτοὶ παθεῖν ἑλό-
μενοι βιάζονται δρᾶν κατ' ἄλλων, ὥςπερ οὐχ ὁμοίως
ἀσεβοῦντες, εἴτε τῶν οἰκείων εἰς θεοὺς ὁσίων ἀμε-
λοῖεν, εἴτε τὰ οἰκεῖά τισιν ἀνοσίως καταλύοιντο. Τὸ 788
δὲ ἕτερον ἤδη σκοπήσωμεν. Ἔστι τὶς δῆμος ἢ πό-
λις ἢ κοινὸν ἔθνος ἀνθρώπων, οἷς οὐ μέγιστον ἀγα-
θὸν πέφηνεν ἡ προστασία τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς, καὶ
τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος; Ἐθέλοι δ' ἄν τις ἀκύρους
τὰς ἐντεῦθεν εἶναι χάριτας; Οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμε-
νος· οὐδὲ γὰρ εἰσὶν οἱ μὴ μετέχοντες αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ
κοινῇ. Καὶ μὴν οἵ τινα ὧν ὑμεῖς ἔδοτε παραιρού-
μενοι, βέβαιον οὐδ' αὐτοῖς οὐδὲν ὧν δι' ὑμᾶς ἔχουσιν
ὑπολείπονται. Καίτοι τὰς μὲν τούτων χάριτας οὐδὲ
μετρῆσαι δυνατόν ἐστιν· εἰ γὰρ ἐκλογίσαιντο τὴν πά-
λαι βασιλείαν καὶ τὴν νῦν ἀρχὴν, πολλῶν ὄντων, ὅσα
πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτοῖς ἐπέδωκεν, ἔτι κατὰ πάντων
ἀρκεῖ τὸ μηκέτι δούλους ἀλλὰ ἐλευθέρους φαίνεσθαι.
Τὰ δὲ ἡμέτερα, καὶ λαμπρῶς πραττόντων, οὐκ ἔστιν
ἐπίφθονα. Δι' ὑμᾶς γὰρ καὶ μετὰ πάντων εὐτυχοῦ-
μεν, καὶ τούτου μόνου μετέχειν ἠξιώσαμεν, ἀκωλύ-
τως τὴν πάτριον εὐσέβειαν διαφυλάττειν, ὃ καὶ καθ'
αὑτὸ δόξειεν οὐκ ἐπίφθονον, καὶ πρὸς τῶν συγχω-
ρούντων εἶναι. Τὸ γὰρ θεῖον, εἰ χαίρει τιμώμενον,
χαίρει τοῖς ἐπιτρέπουσι τιμᾶν. Ἐθῶν τε τῶν ἡμε-
τέρων ἀπάνθρωπον μὲν οὐδέν ἐστιν, εὐσεβῆ δὲ πάντα
καὶ τῇ σωζούσῃ δικαιοσύνῃ συγκαθωσιωμένα. Καὶ
οὔτ' ἀποκρυπτόμεθα τὰ παραγγέλματα, οἷς χρώμεθα

πρὸς τὸν βίον, ὑπομνήμασιν τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν
ἀνθρωπίνων ἐπιτηδευμάτων. Τήν τε ἑβδόμην τῶν
ἡμερῶν ἀνίεμεν τῇ μαθήσει τῶν ἡμετέρων ἐθῶν καὶ
νόμων, μελέτην ὥςπερ ἄλλου τινὸς καὶ τούτων ἀξι-
οῦντες εἶναι, δι᾽ ὧν οὐχ ἁμαρτησόμεθα. Καλὰ μὲν
οὖν, ἐὰν ἐξετάζῃ τις καὶ καθ᾽ αὑτὰ τὰ ἔθη, παλαιὰ
δὲ ἡμῖν, καὶ ἂν μή τισι δοκεῖ· ὥςτε αὐτῶν καὶ τὸ
τοῦ χρόνου τιμητὸν δυςαποδίδακτον εἶναι τοῖς ὁσίως
παρειληφόσιν καὶ διαφυλάττουσιν. Τούτων ἡμᾶς ἀφαι-
ροῦνται κατ᾽ ἐπήρειαν, χρήματα μὲν ἃ τῷ θεῷ συμ-
φέρομεν ἐπώνυμα διαρπάζοντες, καὶ φανερῶς ἱερο-
συλοῦντες, τέλη δὲ ἐπιτιθέντες, καὶ ταῖς ἑορταῖς
ἄγοντες ἐπὶ δικαστήρια καὶ πραγματείας ἄλλας, οὐ
κατὰ χρείαν τῶν συναλλαγμάτων, ἀλλὰ κατ᾽ ἐπήρειαν
τῆς θρησκείας, ἣν καὶ συνίσασιν ἡμῖν, μῖσος οὐ δί-
καιον οὐδ᾽ αὐτεξούσιον αὐτοῖς πεπονθότες. Ἡ γὰρ
ὑμετέρα κατὰ πάντων ἀρχὴ, γενομένη μία, τὴν μὲν
εὔνοιαν ἐνεργὸν τὴν δύςνοιαν ἀεργὸν ποιεῖ τοῖς τοιοῦ-
τον ἀντ᾽ ἐκείνου προαιρουμένοις. Ταῦτ᾽ οὖν ἀξιοῦ-
μεν, ὦ μέγιστε Ἀγρίππα, μὴ κακῶς πάσχειν, μηδὲ
ἐπηρεάζεσθαι, μηδὲ κωλύεσθαι τοῖς ἔθεσι χρῆσθαι
τοῖς ἡμετέροις, μηδ᾽ ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὄντων, μηδ᾽ ἃ
μὴ βιαζόμεθα τούτους ὑπὸ τούτων βιάζεσθαι. Καὶ
γὰρ οὐ δίκαια μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν δε-
δομένα πρότερόν ἐστι. Καὶ δυνάμεθα καὶ πολλὰ δό-
γματα τῆς συγκλήτου, καὶ τὰς ἐν τῷ Καπετωλίῳ κει-
789 μένας δέλτους ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκειν, ἃ δῆλον
μὲν, ὡς μετὰ πεῖραν τῆς ἡμετέρας εἰς ὑμᾶς πίστεως
ἐδόθη, κύρια δὲ, καὶ ἂν εἰ μηδενὸς ὑπάρξαντος ἐχα-
ρίσασθε. Σχεδὸν γὰρ οὐ μόνοις ἡμῖν ἀλλὰ πᾶσιν
ἀνθρώποις τὰ μὲν ὄντα ἐφυλάξασθε, μείζω δὲ τῶν
ἐλπισθέντων προςθέντες εὐεργετεῖτε τῷ κρατεῖν. Καὶ
δύναιτ᾽ ἄν τις ἐπεξιὼν τὰς ἑκάστων εὐτυχίας, ἃς δι᾽
ὑμῶν ἔχουσιν, ἀπερίληπτον ποιῆσαι τὸν λόγον. Ἵνα
μέντοι καὶ δικαίως ἁπάντων αὐτῶν τυγχάνοντας ἑαυ-
τοὺς ἐπιδείξωμεν, ἀρκεῖ πρὸς παῤῥησίαν ἡμῖν, τὰ

πρότερον σιωπήσασιν, τὸν βασιλεύοντα νῦν ἡμῶν, καὶ σοὶ παρακαθεζόμενον, εἰπεῖν. Ὁποία μὲν εὔνοια πρὸς τὸν ὑμέτερον οἶκον παραλέλειπται; Ποία δὲ πίστις ἐνδεὴς ἐστιν; Τίς δὲ οὐ νενόηται τιμή; Ποίᾳ δὲ χρείᾳ μὴ εἰς πρῶτον ὅρα; Τί δὴ κωλύει, καὶ τὰς ὑμετέρας χάριτας τῶν εἰς τοσοῦτον εὐεργεσιῶν ἀριθμὸν εἶναι; Δίκαιον δ᾽ ἴσως μηδὲ τὴν τοῦ πατρὸς Ἀντιπάτρου παραλιπεῖν ἀνδραγαθίαν ἀμνημόνευτον, ὃς, εἰς Αἴγυπτον εἰςβεβληκότος Καίσαρος διςχιλίοις ὁπλίταις βοηθήσας, οὔτ᾽ ἐν τοῖς κατὰ γῆν ἀγῶσιν, οὔθ᾽ ὅτε νεῶν ἔδει, δεύτερος ἐξητάζετο. Καὶ τί δεῖ λέγειν, ὅσην ἐκεῖνοι παρέσχον ῥοπὴν τῷ τότε καιρῷ, καὶ πόσων καὶ τίνων δωρεῶν ὑπὸ Καίσαρος ἠξιώθησαν; Ἄνωθεν δέον ὑπομνῆσαι τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἔγραψε τότε Καῖσαρ τῇ συγκλήτῳ, καὶ ὡς δημοσίᾳ τιμὰς καὶ πολιτείαν ἔλαβεν Ἀντίπατρος· ἀρκέσει γὰρ ταῦτα τεκμήρια τοῦ καὶ τὰς χάριτας ἡμᾶς κατ᾽ ἀξίαν ἔχειν, καὶ παρὰ σοῦ τὸ βέβαιον αὐτῶν αἰτεῖν, παρ᾽ οὗ καὶ πρότερον μὴ δοθείσας ἦν ἐλπίσαι, τὴν τοῦ βασιλέως πρὸς ὑμᾶς διάθεσιν καὶ τὴν ὑμετέραν πρὸς αὐτὸν ὁρῶσιν. Ἀπαγγέλλεται δὲ ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων, ὡς μὲν ἐπέβης τῆς χώρας εὐμενὴς, ὡς δὲ ἀπέδωκας τῷ θεῷ τέλεια θύματα, τιμῶν αὐτὸν ἐπὶ τελείαις εὐχαῖς, ὡς δὲ τὸν δῆμον ἑστιάσας, καὶ τὰ παρ᾽ αὐτοῦ ἐκείνου ξένια προςήκω. Ταῦτα γὰρ πάντα καὶ ἐν ἔθνει καὶ πόλει πρὸς ἄνδρα τοσούτων ἐπιστατοῦντα πραγμάτων δεξιώματα, καὶ σύμβολα φιλίας χρὴ δοκεῖν, ἣν ἀπέδωκας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, τῆς Ἡρώδου προξενούσης αὐτὴν ἑστίας. Τούτων ὑπομιμνήσκοντές σε, καὶ αὐτοῦ τοῦ παρόντος καὶ συγκαθεζομένου βασιλέως ἠξιώκαμεν περιττὸν οὐδὲν, ἃ δὲ αὐτοὶ δεδώκατε ταῦτ᾽ ὑπ᾽ ἄλλων μὴ περιϊδεῖν ἀφαιρουμένους."

5. Τοιαῦτα δὲ τοῦ Νικολάου διελθόντος, ἐγένετο μὲν οὐδεμία τῶν Ἑλλήνων ἀντικατάστασις· οὐδὲ γὰρ ὡς ἐν δικαστηρίῳ περὶ τῶν προκειμένων διε-

λάμβανον, ἀλλ᾽ ἦν ἔντευξις ὧν ἐβιάζοντο. Καὶ ἐκείνων ἀπολογία μὲν οὐδεμία τοῦ μὴ ταῦτα ποιεῖν, πρόφασις δὲ, ‘ὡς τὴν χώραν αὐτῶν νεμόμενοι πάντα νῦν ἀδικοῖεν᾽· οἱ δὲ ἐγγενεῖς τε αὐτοὺς ἐδείκνυσαν, καὶ ἐν τῷ τὰ οἰκεῖα τιμᾶν μηδὲν λυποῦντες οἰκεῖν. Συνιδὼν οὖν Ἀγρίππας βιαζομένους, ἀπεκρίνατο ταῦτα, ‘διὰ μὲν τὴν Ἡρώδου πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν ἕτοιμος εἶναι πᾶν ὁτιοῦν χαρίζεσθαι Ἰου-
790 δαίοις ἀξιοῦσιν, καὶ καθ᾽ αὑτὰ δὲ δίκαια δοκεῖν· ὥστε, εἰ μὲν ἐδέοντο καὶ πλειόνων, οὐκ ἂν ὀκνῆσαι τά γε μὴ λυποῦντα τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν παρασχεῖν· ἐπεὶ δὲ ἃ καὶ πρῶτον εἰλήφασιν ἄκυρα μὴ γενέσθαι, βεβαιοῦν αὐτοῖς ἀνεπηρεάστους ἐν τοῖς οἰκείοις διατελεῖν ἔθεσι.᾽ Τοιαῦτα εἰπὼν διέλυσεν τὸν σύλλογον. Ἡρώδης δὲ προεστὼς κατησπάζετο, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν διαθέσεως ὡμολόγει χάριν. Ὁ δὲ καὶ εἰς ταῦτα φιλοφρονούμενος, ἴσον αὐτὸν παρεῖχεν ἀντεμπλεκόμενος καὶ κατασπαζόμενος. Καὶ τότε μὲν ἀνεχώρησεν ἀπὸ Λέσβου. Ἀπὸ δὲ Σάμου πλεῖν ὁ βασιλεὺς ἐπ᾽ οἴκου διέγνω, καὶ τὸν Ἀγρίππαν παραιτησάμενος ἀνήχθη· κατάγεται δὲ εἰς Καισάρειαν οὐ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις, πνευμάτων ἐπιτηδείων τυχών. Καὶ ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα συνήγαγεν ἐκκλησίαν πάνδημον· ἦν δὲ πολὺς καὶ ἐκ τῆς χώρας ὄχλος. Ὁ δὲ παρελθὼν ἀπολογισμόν τε τῆς ὅλης ἀποδημίας ἐποιήσατο, καὶ τὰ περὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅσοι κατὰ τὴν Ἀσίαν ἦσαν, ὡς δι᾽ αὐτὸν ἀνεπηρεάστως εἰς τὸ λοιπὸν ἕξουσιν. Διηγήσατό τε σύμπαν ἐπὶ ταῖς εὐτυχίαις, καὶ τῇ διοικήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς οὐδενὸς παραλείποιτο τῶν ἐκείνοις συμφερόντων, ἀγαλλόμενός τε τὸ τέταρτον τῶν φόρων ἀφίησιν αὐτοῖς τοῦ παρεληλυθότος ἔτους. Οἱ δὲ καὶ τῇ χάριτι καὶ τῷ λόγῳ δεδημαγωγημένοι μετὰ πλείστης ἀπῄεσαν χαρᾶς, πολλὰ ἀγαθὰ συνευχόμενοι τῷ βασιλεῖ.

CAP. III. 1. Προέβαινε δὲ ἀεὶ τὰ κατὰ τὴν στάσιν τῆς οἰκίας, καὶ χαλεπωτέραν ἐλάμβανε τὴν ἐπίδοσιν, ἀντιμεταλαβούσης μὲν ὥσπερ ἐκ κληρονομίας τὸ κατὰ τῶν νεανίσκων μῖσος τῆς Σαλώμης, καὶ πᾶν ὅσον εὐδοκιμήκει κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς ἀπόνοιαν καὶ θράσος λαμβανούσης, μηδένα τῶν ἐξ ἐκείνης καταλιπεῖν, ὃς δυνήσαιτο τιμωρῆσαι τῷ θανάτῳ τῆς ἀνῃρημένης· ἐχόντων δέ τι καὶ τῶν νεανίσκων θρασὺ καὶ δύςνουν εἰς τὸν γεγεννηκότα, μνήμῃ τε τῆς μητρὸς οἷα πάθοι παρὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τῇ τοῦ κρατεῖν ἐπιθυμίᾳ. Πάλιν τε τὸ κακὸν ὅμοιον ἐγεγόνει τοῖς πρώτοις, βλασφημίαι μὲν ἐξ ἐκείνων εἴς τε τὴν Σαλώμην καὶ τὸν Φερώραν, κακοήθειαι δὲ τούτων εἰς τὰ μειράκια, καὶ μετὰ πραγματείας ἐπιβουλή. Τὸ μὲν γὰρ μῖσος ἴσον ἦν ἐξ ἀλλήλων, ὁ δὲ τρόπος τοῦ μισεῖν οὐχ ὅμοιος. Ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐν τῷ φανερῷ λοιδορηθῆναι, καὶ προςονειδίσαι προπετεῖς, εὐγενὲς ὑπὸ τῆς ἀπειρίας οἰόμενοι τὸ τῆς ὀργῆς ἀνυπόστολον· οἱ δ᾽ οὐ τοιοῦτον τρόπον, ἀλλὰ πραγματικῶς καὶ κακοήθως ἐχρῶντο ταῖς διαβολαῖς, προςέλκοντες ἀεὶ τὰ μειράκια, καὶ τὸ θρασὺ καταλογιζόμενοι βίαιον ἔσεσθαι πρὸς τὸν γεγεννηκότα. Τὸ γὰρ οὐκ αἰδεῖσθαι ταῖς τῆς μητρὸς ἁμαρτίαις, οὐδ᾽ οἴεσθαι δίκαια παθεῖν ἐκείνην, ἄσχετον εἶναι πρὸς τὸ μὴ τὸν αἴτιον δοκοῦντα τιμωρήσεσθαι καὶ δι᾽ αὐτοχειρίας. 791
Τέλος οὖν ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις τῶν τοιούτων λόγων, καὶ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγωνίσμασιν, ἠλέητο μὲν ἡ τῶν μειρακίων ἀπειρία, κατίσχυε δὲ ἡ τῆς Σαλώμης ἐπιμέλεια, καὶ παρ᾽ αὐτῶν ἐκείνων τὰς ἀφορμὰς τοῦ μὴ ψευδῆ λέγειν ἐλάμβανεν. Οἱ γὰρ οὕτως ἀχθόμενοι τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς ἐπειδὴ καὶ ἐκείνην καὶ σφᾶς αὐτοὺς κακῶς ἔλεγον, ἐφιλονείκουν ἐλεεινὴν μὲν, ὥσπερ ἦν, ἀποφαίνειν τὴν καταστροφὴν τῆς μητρὸς, ἐλεεινοὺς δὲ αὐτοὺς, οἳ τοῖς ἐκείνης φονεῦσιν ἀναγκάζονται συζῆν, καὶ τῶν αὐτῶν μεταλαμβάνειν.

2. Ταῦτα προήει μειζόνως, καιρὸν ἐχούσης τῆς στάσεως ἐν ἀποδημίᾳ τοῦ βασιλέως. Ὡς δ' ἐπανῆλθεν Ἡρώδης, καὶ τῷ πλήθει διελέξατο, καθὼς προειρήκαμεν, προσέπιπτον εὐθὺς οἱ λόγοι παρά τε τοῦ Φερώρα καὶ τῆς Σαλώμης, 'μέγαν αὐτῷ τὸν κίνδυνον εἶναι, τὸν παρὰ τῶν νεανίσκων ἀναφανδὸν διαπειλουμένων, ὡς οὐκ ἀνέξονται μὴ τισάμενοι τῆς μητρὸς τὸν φόνον. Προσετίθησαν δέ τι, καὶ ὡς ταῖς παρ' Ἀρχελάου τοῦ Καππάδοκος ἐλπίσιν ἐπανέχοιεν, ὡς δι' ἐκείνου πρός τε Καίσαρα ἀφιξόμενοι, καὶ κατηγορήσοντες τοῦ πατρός.' Ἡρώδης δὲ τετάρακτο μὲν εὐθὺς ἀκούσας τοιούτων, ἐξεπέπληκτο δὲ μᾶλλον, ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ἀπήγγελλον. Καὶ ἀνέκαμπτε τῇ συμφορᾷ τά τε πρῶτα καταλογιζόμενος, ὡς οὔτε τῶν φιλτάτων οὔτε τῆς στεργομένης αὐτῷ γυναικὸς ὤνατο, διὰ τὰς ἐγγινομένας ταραχὰς κατὰ τὴν οἰκίαν. Τό τε μέλλον τοῦ προσπεπτωκότος ἤδη βαρύτερον καὶ μεῖζον ἔσεσθαι ὑπολαμβάνων, ἐν συγχύσει τῆς ψυχῆς ἦν. Τῷ γὰρ ὄντι πλεῖστα μὲν τῶν ἔξωθεν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς εὐτυχίαν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον προσετίθει· μέγιστα δὲ τῶν οἴκοι καὶ μηδὲ προσδοκώμενα δυστυχεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἑκατέρου προϊόντος ὡς οὐκ ἄν τις ᾠήθη, καὶ παρέχοντος ἀμφήριστον τὴν ὑπερβολὴν, εἰ δέον τὴν τοσαύτην εὐτυχίαν τῶν ἔξωθεν πραγμάτων ἀλλάξαι τῶν οἴκοι κακῶν, ἢ τοιοῦτο μέγεθος τῶν περὶ τοὺς οἰκείους συμφορῶν διαφυγεῖν, ἐν τῷ μηδὲ τὰ τῆς βασιλείας θαυμαζόμενα κεκτῆσθαι.

3. Ταρασσόμενος δὴ καὶ διακείμενος τὸν τρόπον τοῦτον, ἐπὶ καθαιρέσει τῶν μειρακίων ἕτερον αὐτῷ γενόμενον ἰδιωτεύοντι παῖδα προσήγετο, καὶ τοῦτον ἐδόκει τιμᾶν, — ἐκαλεῖτο δὲ Ἀντίπατρος, — οὐχ ὥσπερ ἐν ὑστέρῳ καὶ τελέως ἡττηθεὶς αὐτοῦ, καὶ πάντ' εἰς ἐκεῖνον ἀναφέρων, οἰόμενος δὲ παραιρεῖσθαι τοῦ θράσους τοὺς ἐκ Μαριάμμης, καὶ μᾶλλον εἰς νουθεσίαν τὴν ἐκείνων οἰκονομῶν αὐτό. Τὸ γὰρ

αὔθαδες οὐκ ἂν εἴη παρ᾽ αὐτοῖς, εἰ τοῦτο πεισθεῖεν, ὅτι μὴ μόνοις μηδὲ ἐξ ἀνάγκης ἡ διαδοχὴ τῆς βασιλείας ὀφείλεται. Διὸ καὶ καθάπερ ἔφεδρόν τινα τὸν Ἀντίπατρον εἰςήγαγεν, οἰόμενος ὀρθῶς προνοεῖν, καὶ κατασταλέντων τῶν μειρακίων ἐξεῖναι εὐκαίρως χρῆσθαι βελτίοσιν. Τὸ δ᾽ οὐχ ὥςπερ ἐνόησεν ἀπέβη. Τοῖς τε γὰρ παισὶν οὐ μετρίως ἐδόκει κεχρῆσθαι 792
τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐπηρείᾳ· καὶ δεινὸς ὢν τὸν τρόπον Ἀντίπατρος, ἐπειδὴ παῤῥησίας τινὸς τῆς οὐ πρότερον οὔσης ἐλπίδος ἀντεποιήσατο, μίαν ἔσχεν ὑπόθεσιν κακοῦν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ παραχωρεῖν τῶν πρωτείων, ἀλλ᾽ ἐνέχεσθαι τοῦ πατρὸς, ἤδη μὲν ἠλλοτριωμένου ταῖς διαβολαῖς, εὐμεταχειρίστου δ᾽ ὄντος εἰς ὅπερ ἐσπουδάκει πολὺ χαλεπώτερον ἀεὶ γενέσθαι τοῖς διαβεβλημένοις. Ἦσαν οὖν οὗτοι παρ᾽ αὐτοῦ μόνου οἱ λόγοι, φυλαττομένου δι᾽ αὐτοῦ δόξαι τὰ τοιαῦτα καταμηνύειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχρῆτο συνεργοῖς τοῖς ἀνυπόπτοις, καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα πιστευθησομένοις αὐτὸ ποιεῖν. Ἤδη δὲ πλείους ἐγεγόνεισαν οἱ ἐκεῖνον ἐφ᾽ οἷς ἠλπίκει θεραπεύοντες, καὶ τὸν Ἡρώδην ἐκ τοῦ δοκεῖν κατ᾽ εὔνοιαν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὑπαγόμενοι. Καὶ τούτων πολυπροςώπως καὶ πιστῶς ἀλλήλοις συναγωνιζομένων, ἔτι καὶ μᾶλλον αἱ παρὰ τῶν μειρακίων ἀφορμαὶ προςεγίνοντο. Καὶ γὰρ καὶ δάκρυα πολλάκις ἦν κατ᾽ ἐπήρειαν ὧν ἠτιμάζοντο, καὶ τῆς μητρὸς ἀνακλήσεις, καὶ τὸν πατέρα φανερῶς ἤδη πρὸς τοὺς φίλους οὐ δίκαιον ἐλέγχειν ἐπετήδευον· ἅπερ ἅπαντα κακοήθως ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον καιροφυλακτούμενα, καὶ μειζόνως πρὸς τὸν Ἡρώδην ἐξαγγελλόμενα προέβαινεν οὐ μικρὰν ἀπεργαζόμενα τὴν τῆς οἰκίας στάσιν. Ἀχθόμενος γὰρ ὁ βασιλεὺς ταῖς διαβολαῖς, καὶ ταπεινῶσαι βουλόμενος τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης μείζονα ἀεὶ πρὸς τιμὴν Ἀντιπάτρῳ παρεῖχεν· καὶ τέλος ἡττηθεὶς ἐπειςήγαγεν τὴν ἐκείνου μητέρα. Καίσαρι δὲ πολλάκις γράφων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ συνίστη σπου-

δαιότερον. Ἀγρίππᾳ μὲν οὖν ἀνιόντι εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν διοίκησιν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας δεκαετῆ γεγενημένην, πλεύσας ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ συντυγχάνων μόνον τε τὸν Ἀντίπατρον ἐπηγάγετο, καὶ παρέδωκεν εἰς Ῥώμην ἀνάγειν μετὰ πολλῶν δώρων, Καίσαρι φίλον ἐσόμενον· ὥστε ἤδη πάντα δοκεῖν ἐπ᾽ ἐκείνῳ, καὶ παρεῶσθαι παντάπασιν ἐκ τῆς ἀρχῆς τὰ μειράκια.

CAP. IV. 1. Πρὸς μὲν οὖν τιμὴν, καὶ τὸ πρῶτον εἶναι δοκεῖν, Ἀντιπάτρῳ προεχώρει τὰ κατὰ τὴν ἀποδημίαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ πᾶσιν ἐπεσταλκότος Ἡρώδου τοῖς φίλοις διάσημος ἦν. Ἤχθετο δὲ τῷ μὴ παρεῖναι, μηδὲ ἔχειν ἐξ εὐκαίρου διαβάλλειν ἀεὶ τοὺς ἀδελφούς· καὶ μᾶλλον ἐδεδοίκει μεταβολὴν τοῦ πατρὸς, εἴ τι καὶ καθ᾽ αὐτὸν ἀξιώσειεν ἐπιεικέστερον εἰς τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμμης φρονεῖν. Ταῦτα δὲ δι᾽ ἐννοίας ἔχων, οὐκ ἀφίστατο τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν, ὅτε ἀνιάσειν τι καὶ παροξύνειν ἤλπιζεν τὸν πατέρα κατὰ τῶν ἀδελφῶν, συνεχῶς ἐπέστελλεν· πρόφασιν μὲν, ὡς ὑπεραγωνιῶν αὐτοῦ, τὸ δὲ ἀληθὲς, ἀφ᾽ ἧς εἶχεν ἐν φύσει κακοή-
793 θείας, τὴν ἐλπίδα μεγάλην καθ᾽ ἑαυτὴν οὖσαν ἐμπορευόμενος, ἕως εἰς τοῦτο προήγαγεν τὸν Ἡρώδην ὀργῆς ἐκ δυσφημίας, ὡς ἤδη μὲν ἔχειν δυσμενῶς τοῖς μειρακίοις. Ἐν δὲ τῷ κατοκνεῖν εἰς τοιοῦτον ἐμβῆναι πάθος, ὡς μήτ᾽ ἀμελῶν μήτ᾽ ἐκ προπετείας ἁμαρτάνοι, κρεῖττον ἡγήσατο πλεύσας εἰς Ῥώμην, ἐκεῖ τῶν παίδων κατηγορεῖν παρὰ Καίσαρι, καὶ μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέπειν, ὃ καὶ διὰ μέγεθος τῆς ἀσεβείας ὕποπτον ἦν. Ὡς δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐγένετο μὲν μέχρι τῆς Ἀκυληΐας πόλεως Καίσαρι συντυχεῖν ἐπειγόμενος. Ἐλθὼν δ᾽ εἰς λόγους, καὶ καιρὸν αἰτησάμενος ἐπὶ μεγάλοις οἷς ἐδόκει δυστυχεῖν, παρεστήσατο μὲν τοὺς παῖδας, ᾐτιᾶτο δὲ τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, ‛ὡς ἐχθρῶς ἔχουσιν

ἅπαντα τρόπον ἐσπουδακότες μισεῖν τὸν ἑαυτῶν πατέρα, ὥςτε διαχειρίσασθαι αὐτὸν καὶ τὴν βασιλείαν ὠμοτάτῳ τρόπῳ παραλαβεῖν· ὁ δὲ οὐδὲ θνήσκων ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ κρίσει παραδοῦναι τῷ διαμείναντι πρὸς αὐτὸν εὐσεβεστέρῳ παρὰ Καίσαρος ἐξουσίαν ἔχοι· τοῖς δ᾽ οὐχ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τὸ πλέον, ἀλλ᾽ εἰ καὶ ταύτης στεροῖντο καὶ τοῦ ζῆν ἔλαττον λόγος, εἰ μόνον ἀποκτεῖναι τὸν πατέρα δυνηθεῖεν· οὕτως ἄγριόν τι καὶ μιαρὸν ἐντετηκέναι ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν μῖσος· καὶ ταύτην τὴν ἀτυχίαν αὐτὸς ἐκ μακροῦ φέρων ἀναγκασθῆναι νῦν ἐξηγεῖσθαι Καίσαρι, καὶ μιαίνειν αὐτοῦ τὰς ἀκοὰς τοιούτοις λόγοις. Καίτοι τί μὲν εἴησαν παθόντες ἐξ αὐτοῦ δυςχερές; Ἐπὶ τίνι δὲ μέμφονται βαρὺν ὄντα; Πῶς δὲ οἴονται καὶ δίκαιον ἣν αὐτὸς ἐκτήσατο πολλοῖς χρόνοις καὶ κινδύνοις ἀρχὴν, ταύτης οὐκ ἐᾶν κύριον εἶναι, κρατεῖν τε, καὶ διδόναι τῷ κατ᾽ ἀξίαν; Ὡς τοῦτό γε μετὰ τῶν ἄλλων ἄθλων εὐσεβείας ἐκτίθεται τῷ μέλλοντι πρὸς τὸν ποτὲ γενήσεσθαι τοιούτῳ τὴν ἐπιμέλειαν, ἅτε καὶ τῆς ἀμοιβῆς τοσῆςδε οὔσης ἐπιτυγχάνειν· ὅτι δὲ μηδὲ εὐσεβὲς αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου πολυπραγμονεῖν, εὔδηλον. Ὁ γὰρ ἀεί τι περὶ τῆς βασιλείας ἐνθυμούμενος συγκαταλογίζεται τὸν θάνατον τοῦ γεγεννηκότος, μεθ᾽ ὃν ἄλλως οὐκ ἔστιν τὴν ἀρχὴν παραλαβεῖν· αὐτὸς δὲ, ὅσα βασιλευομένοις καὶ βασιλέως παισὶν οὐχ ὑστέρησεν, μέχρι νῦν ἀποδιδοὺς, οὐ κόσμον, οὐχ ὑπηρεσίαν, οὐ τρυφὴν, ἀλλὰ καὶ γάμους τοὺς ἐπισημοτάτους παρεσχῆσθαι, τῷ μὲν ἐκ τῆς ἀδελφῆς, Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὴν Ἀρχελάου τοῦ βασιλέως θυγατέρα συνοικίσας· τὸ δὲ μέγιστον οὐδὲ ἐπὶ τοιούτοις ἣν εἶχεν ἐξουσίαν ταύτῃ κατ᾽ αὐτῶν χρησάμενος ἀγαγεῖν ἐπὶ τὸν κοινὸν εὐεργέτην Καίσαρα, καὶ παρελόμενον αὐτοῦ πᾶν, ὅσον ἢ πατὴρ ἀσεβούμενος ἢ βασιλεὺς ἐπιβουλευόμενος δύναται, κρίσεως ἰσοτιμίᾳ παρεστακέναι· δεήσει μέντοι μὴ παντάπασιν αὐτὸν ἀτιμώρητον γενέσθαι, μηδ᾽ ἐν τοῖς μεγίστοις φόβοις καταζῆν,

οὐδ᾽ ἐκείνοις λυσιτελοῦντος, ἐφ᾽ οἷς ἐνεθυμήθησαν,
794 ὁρᾶν τὸν ἥλιον, εἰ νῦν διαφεύγοιεν, ἔργῳ μέγιστα
τῶν ἀνθρωπείων καὶ δράσαντας καὶ πεισομένους.᾽

2. Ταῦτα μὲν Ἡρώδης ἐμπαθῶς ᾐτιάσατο παρὰ Καίσαρι τοὺς αὐτοῦ παῖδας. Τῶν δὲ νεανίσκων ἤδη μὲν καὶ λέγοντος δάκρυα καὶ σύγχυσις ἦν, μᾶλλον δ᾽ ἐπεὶ κατέπαυσεν Ἡρώδης τὸν λόγον. Τὸ μὲν γὰρ ἔξω τῆς τοιαύτης ἀσεβείας γενέσθαι, τὸν λόγον πιστὸν εἶδον ἐν τῷ συνειδότι, τὸ δ᾽ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐπιφέρεσθαι τὰς διαβολὰς δυςαπολόγητον, ὥςπερ ἦν, ᾔδεσαν, οὐκ εὐσχημονοῦντος οὐδὲ τοῦ κατὰ παῤῥησίαν λόγου τοῦ πρὸς τὸν καιρὸν, εἰ μέλλοιεν ἐκ βίας ἀεὶ καὶ κατὰ σπουδὴν ἐλέγχειν πεπλανημένον. Ἦν οὖν ἀπορία τοῦ δύνασθαι λέγειν, καὶ δάκρυα, καὶ τέλος οἰμωγὴ συμπαθεστέρα, δεδοικότων μὲν, ὡς, εἰ σιγῷεν, δόξουσιν ἐκ τοῦ συνειδότος ἠπορῆσθαι, ῥᾳδίαν δ᾽ οὐχ εὑρισκομένων τὴν ἀπολογίαν ὑπὸ νεότητος καὶ ταραχῆς, ἧς ἐπεπόνθεισαν. Οὐ μήν γε ὁ Καῖσαρ, ἐπιβλέπων αὐτοὺς ὡς εἶχον, ἀσύνετον ἐποιεῖτο τὸ μὴ κατὰ συνείδησιν ἀτοπωτέραν, ἀλλὰ ἐξ ἀπειρίας καὶ μετριότητος ὀκνεῖν. Ἐλεεινοί τε ἐγεγόνεισαν τοῖς παροῦσιν ἰδίᾳ, καὶ τὸν πατέρα διεκίνησαν ἀληθινῷ τῷ πάθει συνεχόμενον.

3. Ἐπεὶ δὲ συνεῖδον εὐμένειάν τινα καὶ παρ᾽ ἐκείνου, καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος, καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἕκαστον τοὺς μὲν συνδακρύοντας, ἅπαντας δὲ συναλγοῦντας, θάτερος αὐτῶν Ἀλέξανδρος ἐπικαλεσάμενος αὐτὸν ἐπεχείρει διαλύειν τὰς αἰτίας, καὶ, "Πάτερ," εἶπεν, "ἡ μὲν σὴ πρὸς ἡμᾶς εὔνοια δήλη, καὶ παρ᾽ αὐτὴν τὴν κρίσιν· οὐκ ἂν γὰρ, εἴ τι δυςχερὲς ἐνενόεις ἐφ᾽ ἡμῖν, ἐπὶ τὸν πάντα σώζοντα προήγαγες. Καὶ γὰρ ἐξῆν, παρούσης μὲν ἐξουσίας ὡς βασιλεῖ, παρούσης δὲ ὡς πατρὶ, τοὺς ἀδικοῦντας ἐπεξιέναι· τὸ δ᾽ εἰς Ῥώμην ἄγειν, καὶ τοῦτον ποιεῖσθαι μάρτυρα, σώζοντος ἦν· οὐδεὶς γὰρ ἀποκτεῖναί τινα προαιρούμενος εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἄγει. Τὸ δὲ ἡμέτερον

ἤδη χεῖρον· οὐ γὰρ ἂν ὑπομείναιμεν ἔτι ζῆν, εἰ τοιοῦτον ἠδικηκέναι πατέρα πεπιστεύμεθα. Καὶ μήποτε τοῦτο ἐκείνου χεῖρον, ἀντὶ τοῦ τεθνᾶναι μηδὲν ἀδικοῦντας, τὸ ζῆν ἀδικεῖν ὑποπτευομένους. Εἰ μὲν οὖν εὕροι λόγον τῆς ἀληθείας ἡ παῤῥησία, μακάριον καὶ σὲ πεῖσαι, καὶ τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν. Εἰ δὲ οὕτως ἡ διαβολὴ κρατεῖ, περιττὸς ἡμῖν ὁ νῦν ἥλιος, ὃν τί δεῖ βλέπειν μετὰ τῆς ὑποψίας; Τὸ μὲν οὖν φάναι βασιλείας ἐπιθυμεῖν, εὔκαιρος εἰς νέους αἰτία, καὶ τὸ προςτιθέναι τὴν τῆς ἀθλίας μητρὸς ἱκανὸν ἐκ τῆς πρώτης τὴν νῦν ἀτυχίαν ἐξεργάζεσθαι. Βλέψον δὲ, εἰ μὴ κοινὰ ταῦτα καὶ πᾶσιν ὁμοίως λέγεσθαι δυνησόμενα· κωλύσει γὰρ οὐδὲν τῷ βασιλεύοντι, παῖδες εἰ εἰσὶ νέοι καὶ μήτηρ αὐτῶν ἀποθανοῦσα, πάντας ὑπόπτους εἶναι τοῦ πατρὸς ἐπιβούλους δοκεῖν. Ἀλλ᾽ οὐ τὸ ὕποπτον πρὸς τοιαύτην ἀσέβειαν ἀρκετόν. Εἰπάτω δή τις, ἡμῖν εἰ τετόλμηταί τοιοῦτον, ᾧ καὶ τὰ μὴ πιστὰ πίστιν εἴωθεν ὑπὲρ ἐνεργείας λαμβάνειν. 795
Φαρμάκου παρασκευὴν ἐλέγχειν δύναταί τις, ἢ συνωμοσίαν ἡλικιωτῶν, ἢ διαφθορὰν οἰκετῶν, ἢ γράμματα κατὰ σοῦ γεγραμμένα; Καίτοι τούτων ἕκαστον ἔσθ᾽ ὅπη καὶ μὴ γενόμενον ἐκ διαβολῆς ἐπλάσθη. Χαλεπὸν γὰρ οὐχ ὁμονοῶν οἶκος ἐν βασιλείᾳ· καὶ τὴν ἀρχὴν, ἣν σὺ φὴς ἔπαθλον εὐσεβείας, συμβαίνει πολλάκις αἰτίαν γενέσθαι τοῖς πονηροτάτοις ἐλπίδων, δι᾽ ἃς οὐδὲ μίαν ὑποστολὴν ποιῶνται κακοηθείας. Ἀδίκημα μὲν οὖν οὐδεὶς ἐρεῖ καθ᾽ ἡμῶν. Τὰς δὲ διαβολὰς πῶς ἂν λύσειεν, ὁ ἀκοῦσαι μὴ θέλων; Ἐλαλήσαμέν τι μετὰ παῤῥησίας; Οὐκ εἰς σὲ, τοῦτο γὰρ ἦν ἄδικον, ἀλλ᾽ εἰς τοὺς οὐδ᾽ ὅ τι λελάλητο μὴ σιωπῶντας. Τὴν μητέρα τις ἡμῶν ἔκλαυσεν; Οὐχ ὅτι τέθνηκεν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ νεκρὰ κακῶς ἤκουσεν ὑπὸ τῶν οὐκ ἀξίων. Ἀρχῆς ἐπιθυμοῦμεν, ἧς ἴσμεν ἔχοντα τὸν πατέρα; Τί καὶ θέλοντες; Εἰ μὲν εἰσὶν ἡμῖν τιμαὶ βασιλέων, ὥςπερ εἰσὶν, οὐ κενοσπουδοῦμεν; Εἰ δ᾽ οὐκ

εἰσὶν, οὐκ ἐλπίζομεν; Ἢ σὲ διαχειρισάμενοι κρατήσειν τὴν βασιλείαν προςεδοκήσαμεν, οἷς οὔτε γῆ βάσιμος οὔτε πλωτὴ θάλαττα μετὰ τοιοῦτον ἔργον; Ἡ δὲ τῶν ἀρχομένων εὐσέβεια, καὶ θρησκεία τοῦ παντὸς ἔθνους ἐνέσχετο ἂν πατροκτόνους ἐπὶ τῶν πραγμάτων εἶναι, καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον ὑπὸ σοῦ κατασκευασθέντα ναὸν εἰςιέναι; Τί δ' εἰ καὶ τῶν ἄλλων κατεφρονήσαμεν, ἐδύνατό τις φονεύσας ἀτιμώρητος μένειν, ζῶντος Καίσαρος; Οὔτ' ἀσεβεῖς οὕτως ἐγέννησας, οὔτε ἀλογίστους, ἀτυχεστέρους δ' ἴσως ἢ σοὶ καλῶς εἶχεν. Εἰ δὲ μήτ' αἰτίας ἔχεις, μήτ' ἐπιβουλὰς εὑρίσκεις, τί σοι πρὸς πίστιν αὔταρκες τοιαύτης δυςσεβείας; Ἡ μήτηρ τέθνηκεν. Ἀλλά τοι τὰ κατ' ἐκείνην οὐ παροξύνειν ἡμᾶς ἀλλὰ νουθετεῖν ἐδύνατο. Πλείω μὲν ἀπολογεῖσθαι βουλόμεθα, λόγον δ' οὐκ ἐπιδέχεται τὰ μὴ γενόμενα. Διόπερ ἐπὶ τῷ πάντων δεσπότῃ Καίσαρι μεσιτεύοντι τὸν παρόντα καιρὸν συντιθέμεθα ταύτην τὴν συνθήκην. Εἰ μὲν ἀνύποπτον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀληθείας τὴν πρὸς ἡμᾶς διάθεσιν ἀπολαμβάνεις, ὦ πάτερ, ζήσωμεν, οὐδ' οὕτως μὲν εὐτυχῶς· δεινὸν γὰρ τῶν μεγάλων κακῶν καὶ ψευδὴς αἰτία. Παρούσης δέ τινος ὀῤῥωδίας, σὺ μὲν ἐν τῇ κατὰ σαυτὸν εὐσεβείᾳ μένε, δώσομεν δὲ λόγον ἡμεῖς ἑαυτοῖς. Οὐχ οὕτως ὁ βίος ἡμῖν τίμιος, ὥς ἔχειν αὐτὸν ἐπ' ἀδικίᾳ τοῦ δεδωκότος."

4. Τοιαῦτα δὲ λέγοντος, ὅ τε Καῖσαρ, οὐδὲ πρότερον πιστεύων τῷ μεγέθει τῆς διαβολῆς, ἔτι μᾶλλον ἐξηλλάττετο, καὶ συνεχὲς εἰς τὸν Ἡρώδην ἀπέβλεπεν, ὁρῶν καὶ ἐκεῖνον ὑποσυγχυνόμενον· ἀγωνία τε τοῖς παροῦσιν ἐνεπεπτώκει, καὶ περὶ τὴν αὐλὴν ὁ λόγος διαδοθεὶς ἐπίφθονον ἐποίει τὸν βασιλέα. Τὸ γὰρ ἄπιστον τῆς διαβολῆς, καὶ τὸ περὶ τοὺς νεανίσκους ἐν ἀκμῇ καὶ κάλλει σωμάτων ἐλεεινὸν ἐπεσπᾶτο βοήθειαν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὴ καὶ τῷ λόγῳ δεξιῶς καὶ μετὰ φρονήσεως ἀπήντησεν Ἀλέξανδρος. Ἦν δ' οὐδ' ἐκείνοις ἔτι ταὐτὸν σχῆμα, κλαίουσι μὲν ὅμως

καὶ σὺν κατηφείᾳ πρὸς τὴν γῆν νενευκόσιν· ἡ δ' 796 ἐλπὶς ἀμείνων ὑπεφαίνετο, καὶ δόξας ὁ βασιλεὺς ἐξ ὧν αὐτὸς ἔπειθεν οὐκ εὔλογα κατηγορηκέναι, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν αὐτὸν ἐξελέγχειν, ἀπολογίας τινὸς ἐδεῖτο. Καῖσαρ δὲ μικρὸν ἐπισχὼν 'τοὺς μὲν νεανίσκους, εἰ καὶ πόῤῥω τῆς ἐπ' αὐτοῖς διαβολῆς δοκοῦσιν, αὐτό γε τοῦτο ἁμαρτεῖν ἔφη, τὸ μὴ τοιούτους αὑτοὺς παρασχεῖν τῷ πατρὶ, ὡς μηδὲ γενέσθαι τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον. Ἡρώδην δὲ παρεκάλει πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀφελόντα διαλλάττεσθαι τοῖς παισίν· οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον οὐδὲ πιστεύειν τὰ τοιαῦτα κατὰ τῶν ἐξ αὑτοῦ, δύνασθαι δὲ τὴν μετάνοιαν ἀμφοτέροις οὐ μόνον ἰάσασθαι τὰ συμβεβηκότα, παροξῦναι δὲ τὴν εὔνοιαν, ἐν ᾧ τὸ προπετὲς ἑκάτεροι τῆς ὑποψίας ἀπολογούμενοι, σπουδῇ πλείονι περὶ ἀλλήλους ἀξιώσουσι κεχρῆσθαι.' Τοιαῦτα νουθετῶν ἔνευσε τοῖς νεανίσκοις. Ἐκείνων δὲ βουλομένων ὑποπεσεῖν ἐπὶ δεήσει, προαναλαβὼν αὐτοὺς ὁ πατὴρ δακρύοντας ἠσπάζετο, παρ' ἕκαστον ἐν μέρει περιπτύσσων, ὡς μηδένα τῶν παρατυγχανόντων, ἐλεύθερον ἢ δοῦλον, ἀπαθῆ γενέσθαι.

5. Τότε μὲν οὖν εὐχαριστήσαντες Καίσαρι μετ' ἀλλήλων ἀπῄεσαν, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἀντίπατρος ὑποκρινόμενος ἐφήδεσθαι ταῖς διαλλαγαῖς. Ἐν δὲ ταῖς ὑστέραις ἡμέραις Ἡρώδης μὲν ἐδωρεῖτο Καίσαρα τριακοσίοις ταλάντοις, θέας τε καὶ διανομὰς ποιούμενον τῷ Ῥωμαίων δήμῳ· Καῖσαρ δὲ αὐτῷ τοῦ μετάλλου τοῦ Κυπρίων χαλκοῦ τὴν ἡμίσειαν πρόσοδον καὶ τῆς ἡμισείας τὴν ἐπιμέλειαν ἔδωκεν, καὶ τὰ ἄλλα ξενίαις καὶ καταγωγαῖς ἐτίμησε, καὶ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν ἐφῆκεν, ὃν ἂν αἱρῆται τῶν παίδων διάδοχον καθιστάνειν, ἢ καὶ διανέμειν μέρος ἑκάστῳ τῆς τιμῆς εἰς πάντας διελευσομένης. Ἐκείνου δὲ ἤδη θέλοντος αὐτὸ ποιεῖν, οὐκ ἐπιτρέψειν ἔφη ζῶντι μὴ καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῶν παίδων κρατεῖν.

6. Ἐπὶ τούτοις ἐπανήει πάλιν εἰς τὴν Ἰου-
δαίαν. Ἀποδημοῦντος δὲ, οὐ μικρὸν μέρος ἀπέστη
τῆς ἀρχῆς, τὸ περὶ τὸν Τραχῶνα· καὶ τούτους οἱ
καταλειφθέντες στρατηγοὶ χειρωσάμενοι, πάλιν ὑπα-
κούειν ἠνάγκασαν. Ἡρώδης δὲ πλέων σὺν τοῖς παι-
σὶν ὡς ἐγένετο κατὰ Κιλικίαν ἐν Ἐλεούσῃ, τῇ μετ-
ωνομασμένῃ νῦν Σεβαστῇ, καταλαμβάνει τὸν βασι-
λέα τῆς Καππαδοκίας Ἀρχέλαον, ὃς αὐτὸν ἐκδέχεται
φιλοφρόνως, ἡδόμενος ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων διαλλαγαῖς,
καὶ τῷ τὸν Ἀλέξανδρον, ὃς εἶχεν αὐτοῦ τὴν θυγα-
τέρα, τὰς αἰτίας ἀπολελύσθαι· δωρεάς τε ἀντέδωκαν
ἀλλήλοις ἃς εἰκὸς βασιλεῖς. Ἐντεῦθεν Ἡρώδης ἐπὶ
Ἰουδαίας ἐλθὼν, καὶ γενόμενος ἐν τῷ ἱερῷ ‘περὶ
τῶν πεπραγμένων κατὰ τὴν ἀποδημίαν διελέγετο, τὴν
Καίσαρος εἰς αὐτὸν φιλοφροσύνην, καὶ τὰ ἄλλα διεξ-
ιὼν, ὅσα κατὰ μέρος αὐτῷ πραχθέντα συμφέρειν
ἡγεῖτο καὶ τοὺς ἄλλους εἰδέναι· τέλος ἐπὶ νουθεσίᾳ
τῶν παίδων κατέστρεψε τὸν λόγον, τοὺς περὶ τὴν
αὐλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος εἰς ὁμόνοιαν παρακα-
λῶν, καὶ τοὺς υἱοὺς μετ᾽ αὐτὸν ἀποδεικνύων βασι-
λέας γενέσθαι, πρῶτον μὲν Ἀντίπατρον, εἶτα καὶ
797 τοὺς ἐκ Μαριάμμης Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστόβου-
λον. Ἐν δὲ τῷ τότε πάντας ἀποβλέπειν εἰς αὐτὸν
ἀξιῶν, καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην ἁπάντων δοκεῖν,
μήτε γήρᾳ παραποδιζόμενον, ἐν ᾧ τοῦ χρόνου τὸ
πρὸς ἀρχὴν ἐμπειρότατον ἔχειν, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπι-
τηδεύμασιν ἐλαττούμενον, ἃ δύναται καὶ βασιλείας
κρατεῖν καὶ παίδων ἄρχειν· τούς τε ἡγεμόνας καὶ τὸ
στρατιωτικὸν, εἰ πρὸς ἕνα βλέποιεν αὐτὸν, ἀτάραχον
ἔφη τὸν βίον ἕξειν, καὶ πᾶσαν ἀφορμὴν εὐδαιμονίας
ἐξ ἀλλήλων ἔσεσθαι.’ Ταῦτ᾽ εἰπὼν ἀφίησιν τὴν ἐκ-
κλησίαν, τοῖς πλείστοις μὲν ἀρεστὰ διειλεγμένος, ἐνίοις
δ᾽ οὐχ ὁμοίως· ἤδη γὰρ ὑπὸ τῆς ἁμίλλης καὶ τῶν
ἐλπίδων, ἃς ἐδεδώκει τοῖς παισὶν, ἐνεωτέριστο πολλὰ,
καὶ νεωτέρων ἐφιέμενα.

CAP. V. 1. Περὶ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον συντέλειαν ἔλαβεν ἡ Καισάρεια Σεβαστὴ, ἣν ᾠκοδόμει, δεκάτῳ μὲν ἔτει πρὸς τέλος ἐλθούσης αὐτῷ τῆς ὅλης κατασκευῆς, ἐκπεσούσης δὲ τῆς προθεσμίας εἰς ὄγδοον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἀρχῆς, ἐπ' Ὀλυμπιάδος δευτέρας καὶ ἐνενηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατόν. Ἦν οὖν εὐθὺς πρὸς τῇ καθιερώσει μείζων ἑορτὴ, καὶ παρασκευαὶ πολυτελέσταται. Κατηγγέλκει μὲν γὰρ ἀγῶνα μουσικῆς, καὶ γυμνικῶν ἀθλημάτων. Παρεσκευάκει δὲ πολὺ πλῆθος μονομάχων καὶ θηρίων, ἵππων τε δρόμον, καὶ τὰ πολυτελέστερα τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ παρ' ἄλλοις τισὶν ἐπιτηδευμάτων. Ἀνετίθει δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα Καίσαρι, κατὰ πενταετηρίδα παρεσκευασμένος ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ αὐτῷ πᾶσαν τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα παρασκευὴν ἀπὸ τῶν οἰκείων διεπέμπετο, τὴν φιλοτιμίαν ἐπικοσμῶν. Ἰδίᾳ δὲ καὶ ἡ γυνὴ Καίσαρος Ἰουλία τὰ πολλὰ τῶν ἐκεῖ πολυτελεστάτων ἀπέστειλεν, ὡς μηδὲν ὑστερεῖν, τὰ πάντα συντιμώμενα ταλάντων πεντακοσίων. Συνελθόντος δὲ εἰς τὴν πόλιν ὄχλου πλείονος κατὰ θεωρίαν, καὶ πρέσβεων, οὓς ἔπεμπον οἱ δῆμοι, δι' ἃς ἐπεπόνθεισαν εὐεργεσίας, ἅπαντας ἐξεδέξατο καταγωγαῖς, καὶ τραπέζαις, καὶ διηνεκέσιν ἑορταῖς, τῆς πανηγύρεως ἐν μὲν ταῖς ἡμέραις ἐχούσης τὰς ἀπὸ τῶν θεαμάτων ψυχαγωγίας, ἐν δὲ ταῖς νυξὶ τὰς εὐφροσύνας καὶ τὴν εἰς τοῦτο πολυτέλειαν, ὡς ἐπίσημον γενέσθαι τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ. Εἰς πάντα γὰρ, ἅπερ ἂν ἐπιτηδεύσειεν, ἐφιλονείκει τὴν τῶν ἤδη γεγενημένων ἐπίδειξιν ὑπερβάλλεσθαι. Καὶ φασὶν αὐτόν τε Καίσαρα καὶ Ἀγρίππαν πολλάκις εἰπεῖν, ὡς ἀποδέοι τὰ τῆς ἀρχῆς Ἡρώδῃ τῆς οὔσης ἐν αὐτῷ μεγαλοψυχίας· ἄξιον γὰρ εἶναι καὶ Συρίας ἁπάσης καὶ Αἰγύπτου τὴν βασιλείαν ἔχειν.

2. Μετὰ δὲ τὴν πανήγυριν ταύτην καὶ τὰς 798
ἑορτὰς πόλιν ἄλλην ἀνήγειρεν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ λεγο-

μένῳ Καφαρσαβᾷ, τόπον ἔνυδρον καὶ χώραν ἀρίστην φυτοῖς ἐκλέξας, ποταμοῦ τε περιῤῥέοντος τὴν πόλιν αὐτὴν, καὶ καλλίστου κατὰ μέγεθος τῶν φυτῶν περιειληφότος ἄλσους· ταύτην ἀπὸ Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς Ἀντιπατρίδα προσηγόρευσεν. Ἐπώνυμον δὲ καὶ τῇ μητρὶ χωρίον ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα οἰκοδομήσας, ἀσφαλείᾳ τε διάφορον, καὶ καταγωγαῖς ἥδιστον ἐκάλεσε Κύπρον. Φασαήλῳ τε τῷ ἀδελφῷ μνημεῖα διὰ τὴν γεγενημένην πρὸς αὐτὸν φιλοστοργίαν ἀνετίθει τὰ κάλλιστα, πύργον ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς πόλεως ἀναστήσας, οὐδὲν ἐλάττω τοῦ κατὰ τὴν Φάρον, ὃν προσηγόρευσεν Φασάηλον, ἀσφαλείας τε τῇ πόλει μέρος ὄντα, καὶ μνήμης τῷ τετελευτηκότι διὰ τὴν προσηγορίαν. Ὁμώνυμον δὲ αὐτῷ καὶ πόλιν περὶ τὸν αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος ἔκτισεν, ἀπιόντων κατὰ βοῤῥὰν ἄνεμον, δι᾽ ἧς καὶ τὴν πέριξ χώραν ἔρημον οὖσαν ἐνεργοτέραν ἐποίησε ταῖς ἐπιμελείαις τῶν οἰκητόρων. Φασαηλίδα καὶ ταύτην ἐκάλει.

3. Τὰς δὲ ἄλλας εὐεργεσίας ἄπορον εἰπεῖν ὅσας ἀπέδωκεν ταῖς πόλεσιν, ἔν τε Συρίᾳ, καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ παρ᾽ οἷς ποτ᾽ ἂν ἀποδημήσας τύχοι. Καὶ γὰρ πλείους λειτουργίας, καὶ δημοσίων ἔργων κατασκευὰς, καὶ χρήματα τοῖς δεομένοις ἔργοις εἰς ἐπιμέλειαν, τῶν προτέρων ἐκλελοιπότων, ἄφθονα χαρίσασθαι δοκεῖ. Τὰ δὲ μέγιστα καὶ διασημότατα τῶν πεπραγμένων αὐτῷ Ῥοδίοις μὲν τό τε Πύθιον ἀνέστησεν οἰκείοις ἀναλώμασι, καὶ παρέσχεν ἀργυρίου πολλὰ τάλαντα πρὸς ναυπηγίαν. Νικοπολίταις δὲ τοῖς ἐπ᾽ Ἀκτίῳ κτισθεῖσιν ὑπὸ Καίσαρος τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων συγκατεσκεύασεν. Ἀντιοχεῦσι δὲ τοῖς ἐν Συρίᾳ μεγίστην πόλιν οἰκοῦσιν, ἣν κατὰ μῆκος τέμνει πλατεῖα, ταύτην αὐτὴν στοαῖς παρ᾽ ἑκάτερα, καὶ λίθῳ τὴν ὕπαιθρον ὁδὸν ξεστῷ καταστορέσας, πλεῖστον εἰς κόσμον καὶ τὴν τῶν οἰκούντων εὐχρηστίαν ὠφέλησεν. Τόν γε μὴν Ὀλυμπιᾶσιν ἀγῶνα, πολὺ τῆς προσηγορίας ἀδοξότερον ὑπ᾽ ἀχρηματίας

διατεθειμένον, τιμιώτερον ἐποίει, χρημάτων προσόδους καταστήσας· καὶ πρὸς θυσίας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον ἐσεμνοποίησεν τὴν πανήγυριν. Διὰ δὴ ταύτην τὴν φιλοτιμίαν διηνεκὴς ἀγωνοθέτης παρὰ τοῖς πλείστοις ἀνεγράφη.

4. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐπέρχεται θαυμάζειν τὸ διεστὸς τῆς ἐν τῇ φύσει προαιρέσεως. Ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰς φιλοτιμίας καὶ τὰς εὐεργεσίας ἀπίδωμεν, αἷς ἐκέχρητο πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἄν τις αὐτὸν καὶ τῶν ἔλαττον τετιμηκότων ἠρνήθη μὴ συνομολογεῖν εὐεργετικωτάτῃ κεχρῆσθαι τῇ φύσει. Ὅταν δὲ εἰς τὰς τιμωρίας καὶ ἀδικίας, ἃς εἰς τοὺς ἀρχομένους καὶ τοὺς οἰκειοτάτους ἐπεδείξατο βλέψῃ τις, καὶ καταμάθῃ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ δυςπαραίτητον τοῦ τρόπου, νικηθήσεται θηριώδη δοκεῖν καὶ πάσης μετριότητος ἀλλότριον. Ἔνθεν καὶ 799
διάφορόν τινα καὶ μαχομένην ἐπ᾽ αὐτῷ νομίζουσι γενέσθαι τὴν προαίρεσιν. Ἐγὼ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχων μίαν αἰτίαν ἀμφοτέρων τούτων ὑπολαμβάνω. Φιλότιμος γὰρ ὤν, καὶ τούτου τοῦ πάθους ἡττημένος ἰσχυρῶς, προςήγετο μὲν εἰς μεγαλοψυχίαν, εἴ που μνήμης εἰς αὖθις ἢ κατὰ τὸ παρὸν εὐφημίας ἐλπὶς ἐμπέσοι. Ταῖς δὲ δαπάναις ὑπὲρ δύναμιν χρώμενος ἠναγκάζετο χαλεπὸς εἶναι τοῖς ὑποτεταγμένοις· τὰ γὰρ εἰς οὓς ἐδαπάνα πολλὰ γινόμενα, κακὸν ποριστὴν ἐξ ὧν ἐλάμβανεν ἐποίει. Καὶ συνειδὼς ἐφ᾽ οἷς ἠδίκει τοὺς ὑποτεταγμένους μισούμενον ἑαυτὸν, τὸ μὲν ἐπανορθοῦσθαι τὰς ἁμαρτίας οὐ ῥᾴδιον ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ εἰς τὰς προσόδους λυσιτελὲς ἦν. Ἀντεφιλονείκει δὲ τὴν δύςνοιαν αὐτὴν εὐπορίας ἀφορμὴν ποιούμενος. Περὶ μὲν οὖν τοὺς οἰκείους εἴ τις λόγῳ μὴ θεραπεύοιτο δοῦλον ἐξομολογούμενος, ἢ δόξειεν εἰς τὴν ἀρχήν τι παρακινεῖν, οὐχ ἱκανὸς ἑαυτοῦ κρατεῖν ἐγίνετο, καὶ διεξῆλθεν ὁμοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἴσα πολεμίοις τιμωρούμενος, ἐκ τοῦ μόνος θέλειν τετιμῆσθαι τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας ἀναλαμβά-

νων. Μαρτύριον δέ μοι τούτου τοῦ πάθους, ὅτι μέγιστον περὶ αὐτὸν ἦν, καὶ τὰ γινόμενα κατὰ τὰς Καίσαρος καὶ Ἀγρίππα καὶ τῶν ἄλλων φίλων τιμάς. Οἷς γὰρ ἐθεράπευεν τοὺς κρείττονας, τούτοις καὶ αὐτὸς ἠξίου θεραπεύεσθαι· καὶ τὸ κάλλιστον ὧν ᾤετο παρέχειν, τῶν ὁμοίων ἐπιθυμίαν ἐδήλου. Τό γε μὴν Ἰουδαίων ἔθνος ἠλλοτρίωται νόμῳ πρὸς πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ συνείθισται τὸ δίκαιον ἀντὶ τοῦ πρὸς δόξαν ἠγαπηκέναι· διόπερ οὐκ ἦν αὐτῷ κεχαρισμένον, ὅτι μὴ δυνατὸν εἰκόσιν, ἢ ναοῖς, ἢ τοιούτοις ἐπιτηδεύμασιν κολακεύειν τοῦ βασιλέως τὸ φιλότιμον. Αἰτία μὲν αὕτη μὴ δοκεῖ τῆς Ἡρώδου περὶ μὲν τοὺς οἰκείους καὶ συμβούλους ἁμαρτίας, περὶ δὲ τοὺς ἔξω καὶ μὴ προσήκοντας εὐεργεσίας.

CAP. VI. 1. *Τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰουδαίους, καὶ ὅσους ἡ πρὸς Κυρήνην Λιβύη κατέσχεν, ἐκάκουν αἱ πόλεις, τῶν μὲν πρότερον βασιλέων ἰσονομίαν αὐτοῖς παρεσχημένων, ἐν δὲ τῷ τότε δι᾽ ἐπηρείας ἐχόντων τῶν Ἑλλήνων αὐτοὺς, ὡς καὶ χρημάτων ἱερῶν ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι καὶ καταβλάπτειν ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους. Πάσχοντες δὲ κακῶς, καὶ πέρας οὐδὲν εὑρίσκοντες τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπανθρωπίας, ἐπρεσβεύσαντο πρὸς Καίσαρα καὶ περὶ τούτων. Ὁ δὲ αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἰσοτέλειαν ἔδωκεν, γράψας τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας· ὧν ὑπετάξαμεν τὰ ἀντίγραφα μαρτύρια τῆς διαθέσεως, ἣν ἔσχον ὑπὲρ ἡμῶν ἄνωθεν οἱ κρατοῦντες.*

2. *"Καῖσαρ Σεβαστὸς, ἀρχιερεὺς, δη-*
800 *μαρχικῆς ἐξουσίας, λέγει. Ἐπειδὴ τὸ ἔθνος τὸ τῶν Ἰουδαίων εὐχάριστον εὑρέθη, οὐ μόνον ἐν τῷ ἐνεστῶτι καιρῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προγεγενημένῳ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς αὐτοκράτορος Καίσαρος, πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων, ὅ τε ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ὑρκανὸς, ἔδοξέ μοι καὶ τῷ ἐμῷ συμβουλίῳ μετὰ ὁρκωμοσίας γνώμῃ δήμου Ῥωμαίων, τοὺς Ἰουδαίους χρῆ-*

σθαι τοῖς ἰδίοις θεσμοῖς κατὰ τὸν πατρῷον αὐτῶν νόμον, καθὼς ἐχρῶντο ἐπὶ Ὑρκανοῦ ἀρχιερέως θεοῦ ὑψίστου, τά τε ἱερὰ εἶναι ἐν ἀσυλίᾳ, καὶ ἀναπέμπεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἀποδίδοσθαι αὐτὰ τοῖς ἀποδοχεῦσιν Ἱεροσολύμων, ἐγγύας τε μὴ ὁμολογεῖν αὐτοὺς ἐν σάββασιν, ἢ τῇ πρὸ ταύτης παρασκευῇ, ἀπὸ ὥρας ἐννάτης. Ἐὰν δέ τις φωραθῇ κλέπτων τὰς ἱερὰς βίβλους αὐτῶν, ἢ τὰ ἱερὰ χρήματα, ἔκ τε σαββατείου, ἔκ τε ἀνδρῶνος, εἶναι αὐτὸν ἱερόσυλον, καὶ τὸν βίον αὐτοῦ ἐνεχθῆναι εἰς τὸ δημόσιον τῶν Ῥωμαίων. Τό τε ψήφισμα τὸ δοθέν μοι ὑπ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας, ἧς ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ ὑπὲρ Γαΐου Μαρκίου Κηνσωρίνου, καὶ τοῦτο τὸ διάταγμα κελεύω ἀνατεθῆναι ἐν ἐπισημοτάτῳ τόπῳ γενηθέντι μοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἐν Ἀγκύρῃ. Ἐὰν δέ τις παραβῇ τι τῶν προειρημένων, δώσει δίκην οὐ μετρίαν." Ἐστηλογραφήθη ἐν τῷ Καίσαρος ναῷ.

3. "Καῖσαρ Νορβάνῳ Φλάκκῳ χαίρειν. Ἰουδαῖοι, ὅσοι ποτ' οὖν εἰσὶν, οἳ δι' ἀρχαίαν συνήθειαν εἰώθασιν χρήματά τε ἱερὰ φέροντες ἀναπέμπειν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀκωλύτως τοῦτο ποιείτωσαν." Καὶ ταῦτα μὲν Καῖσαρ.

4. Ἀγρίππας δὲ καὶ αὐτὸς ἔγραψεν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων τὸν τρόπον τοῦτον. "Ἀγρίππας Ἐφεσίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Τῶν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναφερομένων ἱερῶν χρημάτων τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν βούλομαι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἰουδαίους ποιεῖσθαι κατὰ τὰ πάτρια· τούς τε κλέπτοντας ἱερὰ χρήματα τῶν Ἰουδαίων, καταφεύγοντάς τε εἰς τὰς ἀσυλίας, βούλομαι ἀποσπᾶσθαι καὶ παραδίδοσθαι τοῖς Ἰουδαίοις, ᾧ δικαίῳ ἀποσπῶνται οἱ ἱερόσυλοι. Ἔγραψα δὲ καὶ Σιλανῷ τῷ στρατηγῷ, ἵνα σάββασι μηδεὶς ἀναγκάζῃ Ἰουδαῖον ἐγγύας ὁμολογεῖν."

5. „*Μάρκος Ἀγρίππας Κυρηναίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν.* Οἱ ἐν Κυ-
801 ρήνῃ Ἰουδαῖοι, ὑπὲρ ὧν ἤδη ὁ Σεβαστὸς ἔπεμψεν πρὸς τὸν ἐν Λιβύῃ στρατηγὸν τότε ὄντα Φλάβιον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπιμελουμένους, ἵνα ἀνεπικωλύτως ἀναπέμπηται τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς Ἱεροσόλυμα, ὡς ἐστὶν αὐτοῖς πάτριον, ἐνέτυχόν μοι νῦν, ὡς ὑπό τινων συκοφαντῶν ἐπηρεάζοιντο, καὶ ὡς ἐν προφάσει τελῶν μὴ ὀφειλομένων κωλύοιντο· οἷς ἀποκαθιστάνειν κατὰ μηδένα τρόπον ἐνοχλουμένοις, καὶ εἴ τινων ἱερὰ χρήματα ἀφήρηνται τῶν πόλεων τοὺς εἰς ταῦτα ἀποκεκριμένους, καὶ ταῦτα διορθώσασθαι τοῖς ἐκεῖ Ἰουδαίοις κελεύω."

6. „*Γαΐος Νόρβανος Φλάκκος ἀνθύπατος Σαρδιάνων ἄρχουσι χαίρειν.* Καῖσάρ μοι ἔγραψε κελεύων μὴ κωλύεσθαι τοὺς Ἰουδαίους, ὅσοι ἂν ὦσιν κατὰ τὸ πάτριον αὐτοῖς ἔθος συναγαγόντες, χρήματα ἀναπέμπειν εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἔγραψα οὖν ὑμῖν, ἵν᾽ εἰδῆτε, ὅτι Καῖσαρ καὶ ἐγὼ οὕτως θέλομεν γίνεσθαι."

7. Οὐδὲν ἧττον καὶ Ἰούλιος Ἀντώνιος ἀνθύπατος ἔγραψεν. „*Ἐφεσίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν.* Οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἰδοῖς Φεβρουαρίοις δικαιοδοτοῦντί μοι ἐν Ἐφέσῳ ὑπέδειξαν, Καίσαρα τὸν Σεβαστὸν καὶ Ἀγρίππαν συγκεχωρηκέναι αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις νόμοις καὶ ἔθεσιν, ἀπαρχάς τε, ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἐκ τῆς ἰδίας προαιρέσεως εὐσεβείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀνακομιδῆς συμπορευομένους, ποιεῖν ἀνεμποδίστως. Ἤιτουν τε ὅπως καὶ ἐγὼ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ καὶ Ἀγρίππα δοθεῖσιν τὴν ἐμὴν γνώμην βεβαιώσω. Ὑμᾶς οὖν βούλομαι εἰδέναι, ἐν τοῖς τοῦ Σεβαστοῦ καὶ Ἀγρίππα βουλήμασιν, συνεπιτρέπειν αὐτοῖς χρῆσθαι καὶ ποιεῖν κατὰ τὰ πάτρια χωρὶς ἐμποδισμοῦ."

8. Ταῦτα μὲν οὖν παρεθέμην ἐξ ἀνάγκης, ἐπειδὴ μέλλουσιν αἱ τῶν ἡμετέρων πράξεων ἀναγραφαὶ τὸ πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας ἰέναι, δεικνὺς αὐτοῖς, ὅτι πάσης τιμῆς ἄνωθεν ἐπιτυγχάνοντες, οὐδὲν τῶν πατρίων ἐκωλύθημεν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων πράττειν, ἀλλὰ καὶ συνεργούμεθα τὰ τῆς θρησκείας ἔχοντες καὶ τῶν εἰς τὸν θεὸν τιμῶν. Ποιοῦμαι δὲ πολλάκις αὐτῶν τὴν μνήμην ἐπιδιαλλάττων τὰ γένη, καὶ τὰς ἐμπεφυκυίας ἀλογίστοις ἡμῶν τε καὶ ἐκείνου μίσους αἰτίας ὑπεξαιρούμενος. Ἔθεσιν μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι γένος ὃ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ χρῆται, κατὰ πόλεις ἔσθ᾽ ὅπη πολλῆς ἐγγινομένης τῆς διαφορᾶς. Τὸ δίκαιον δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἐπιτηδεύσει λυσιτελέστατον ὂν Ἕλλησίν τε καὶ Βαρβάροις, οὗ πλεῖστον οἱ παρ᾽ ἡμῖν νόμοι λόγον ἔχοντες ἅπασιν ἡμᾶς, εἰ καθαρῶς ἐμμένοιμεν αὐτοῖς, εὔνους καὶ φίλους ἀπεργάζονται. Διὸ καὶ ταῦτα παρ᾽ ἐκείνων ἡμῖν ἀπαιτητέον, καὶ δέον οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἐπιτηδευμάτων οἴεσθαι τὸ ἀλλότριον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ πρὸς καλοκἀγαθίαν ἐπιτηδείως ἔχειν. Τοῦτο γὰρ κοινὸν ἅπασιν, καὶ μόνον ἱκανὸν διασώζειν τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον. Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς ἱστορίας.

CAP. VII. 1. Ὁ γὰρ Ἡρώδης πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν εἴς τε τὰς ἔξω καὶ τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ χρώμενος, ἀκηκοὼς ἔτι τάχιον, ὡς Ὑρκανὸς ὁ πρὸ αὐτοῦ βασιλεὺς ἀνοίξας τὸν Δαυΐδου τάφον ἀργυρίου λάβοι τρισχίλια τάλαντα, κειμένων πολὺ πλειόνων ἔτι, καὶ δυναμένων εἰς ἅπαν ἐπαρκέσαι ταῖς χορηγίαις, ἐκ πλείονος μὲν δι᾽ ἐννοίας εἶχεν τὴν ἐπιχείρησιν· ἐν δὲ τῷ τότε νυκτὸς ἀνοίξας τὸν τάφον, εἰσέρχεται πραγματευσάμενος ἥκιστα μὲν ἐν τῇ πόλει φανερὸς εἶναι, παρειληφὼς δὲ τοὺς πιστοτάτους τῶν φίλων. Ἀποθέσιμα μὲν οὖν χρήματα, καθάπερ Ὑρκανὸς, οὐχ εὗρεν, κόσμον δὲ χρυσοῦ καὶ κειμηλίων πολὺν, ὃν ἀνείλετο πάντα. Σπουδὴν δ᾽ εἶχεν, ἐπι- 802

μελεστέραν ποιούμενος τὴν ἔρευναν, ἐνδοτέρω τε χωρεῖν, καὶ κατὰ τὰς θήκας, ἐν αἷς ἦν τοῦ Δαυΐδου καὶ τοῦ Σολομῶνος τὰ σώματα. Καὶ δύο μὲν αὐτῷ τῶν δορυφόρων διεφθάρησαν, φλογὸς ἔνδοθεν εἰσιοῦσιν ἀπαντώσης, ὡς ἐλέγετο. Περίφοβος δὲ αὐτὸς ἐξῄει, καὶ τοῦ δέους ἱλαστήριον μνῆμα λευκῆς πέτρας ἐπὶ τῷ στομίῳ κατεσκευάσατο, πολυτελὲς τῇ δαπάνῃ· τούτου καὶ Νικόλαος, ὁ κατ᾽ αὐτὸν ἱστοριογράφος, μέμνηται τοῦ κατασκευάσματος, οὐ μὴν ὅτι κατῆλθεν, οὐκ εὐπρεπῆ τὴν πρᾶξιν ἐπιστάμενος. Διατελεῖ δὲ καὶ τὰ ἄλλα τοῦτον τὸν τρόπον χρώμενος τῇ γραφῇ· ζῶν τε γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ σὺν αὐτῷ, κεχαρισμένως ἐκείνῳ καὶ καθ᾽ ὑπηρεσίαν ἀνέγραφεν, μόνον ἁπτόμενος τῶν πρὸς εὔκλειαν αὐτῷ φερόντων, πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἐμφανῶς ἀδίκων ἀντικατασκευάζων, καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς ἐπικρυπτόμενος. Ὅς γε καὶ τὸν Μαριάμμης θάνατον, καὶ τὸν παίδων αὐτῆς ὠμῶς τῷ βασιλεῖ πεπραγμένον, εἰς εὐπρέπειαν ἀνάγειν βουλόμενος, ἐκείνης τε ἀσέλγειαν, καὶ τῶν νεανίσκων ἐπιβουλὰς καταψεύδεται. Καὶ διατετέλεκεν τῇ γραφῇ, τὰ μὲν πεπραγμένα δικαίως τῷ βασιλεῖ περιττότερον ἐγκωμιάζων, ὑπὲρ δὲ τῶν παρανομηθέντων ἐσπουδασμένως ἀπολογούμενος. Ἐκείνῳ μὲν οὖν πολλὴν ἄν τις, ὡς ἔφην, ἔχοι τὴν συγγνώμην· οὐ γὰρ ἱστορίαν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ ὑπουργίαν τῷ βασιλεῖ ταύτην ἐποιεῖτο. Ἡμεῖς δὲ καὶ γένους ὄντες ἀγχοῦ τοῦ ἐξ Ἀσαμωναίων βασιλέων, καὶ διὰ τοῦτο σὺν τιμῇ τὴν ἱερωσύνην ἔχοντες, τὸ ψεύσασθαί τι ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ εὐπρεπὲς ὑπειληφότες, καθαρῶς καὶ δικαίως ἐκτίθεμεν τὰς πράξεις, πολλοὺς μὲν τῶν ἐγγόνων τῶν ἐκείνου βασιλεύοντας ἔτι δι᾽ ἐντροπῆς ἔχοντες, τὴν δ᾽ ἀλήθειαν πρὸ ἐκείνων τετιμηκότες, ἥν, ὅτε δικαίως ἐγίνετο, συνέβη τε παρ᾽ αὐτοῖς ἐκείνοις ὀργῆς τυγχάνειν.

2. Ἡρώδης δὲ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν, ἣν ἐποιήσατο τῷ τάφῳ, χεῖρον ἐδόκει πράττειν ἐν τοῖς κατὰ

τὴν οἰκίαν, εἴτε δὴ τοῦ μηνίματος ἐπιδόντος εἰς 803
ἃ μάλιστα καὶ πρότερον ἐνόσει, πλείω γενέσθαι καὶ πρὸς ἀνηκέστους ἐξελθεῖν συμφορὰς, εἴτε καὶ τῆς τύχης ἐν ἐκείνοις τὴν ἐπίθεσιν ποιουμένης, ἐν οἷς τὸ κατὰ τὴν αἰτίαν εὔκαιρον οὐ μικρὰν πίστιν παρεῖχε τοῦ διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῷ τὰς συμφορὰς ἀπηντηκέναι. Στάσις γὰρ ἦν ὥςπερ ἐμφυλίου πολέμου κατὰ τὴν αὐλὴν, καὶ μίση πρὸς ἀλλήλους ἀνθυπερβαλλομένων ταῖς διαβολαῖς. Ἐστρατήγει δ' ἀεὶ κατὰ τῶν ἀδελφῶν Ἀντίπατρος, δεινὸς ὢν, ἔξωθεν μὲν περιβάλλειν αὐτοὺς ταῖς αἰτίαις, αὐτὸς δὲ πολλάκις ἀπολογουμένου τόπον λαμβάνειν, ἵν' ᾖ τὸ δοκοῦν εὔνουν πιστὸν αὐτῷ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ὧν ἐδόκει. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ποικίλως ἐκπεριεληλύθει τὸν πατέρα, μόνος ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἅπαντα πράττειν αὐτὸς πεπιστευκώς. Ὁ δὲ καὶ Πτολεμαῖον, ὃς ἦν αὐτῷ διοικητὴς τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, Ἀντιπάτρῳ συνίστη, καὶ μετὰ τῆς ἐκείνου μητρὸς ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων ἐβουλεύετο. Καὶ καθόλου τὰ πάντα ἦσαν οὗτοι, καὶ πράττειν ὅσα θέλοιεν, καὶ πρὸς δύςνοιαν ἄγειν τὸν βασιλέα τῶν ἔξωθεν οἷς ἐδόκει συμφέρειν. Οἱ δ' ἐκ τῆς Μαριάμμης χαλεπώτερον ἀεὶ διετίθεντο, καὶ τὴν ἀτιμίαν ἐπ' εὐγενείας οὐκ ἔφερον παρεωσμένοι, καὶ τάξιν ἀτιμοτέραν ἔχοντες. Αἵ γε μὴν γυναῖκες, ἡ μὲν Ἀλεξάνδρῳ συνοικοῦσα, θυγάτηρ Ἀρχελάου Γλαφύρα, μῖσος εἶχεν εἰς τὴν Σαλώμην, κατά τε τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα διάθεσιν, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἐκείνης θυγατέρα δοκεῖν ὑπερηφανώτερον διακεῖσθαι· συνῴκει μὲν γὰρ Ἀριστοβούλῳ, τὴν δὲ ἰσοτιμίαν αὐτῆς ἀνηξιοπάθει Γλαφύρα.

3. Δευτέρας οὖν ταύτης ἔριδος ἐμπεπτωκυίας, οὐδ' ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Φερώρας ἔξω ταραχῆς ἦν· ἰδίαν δὲ ὑπόθεσιν ὑποψίας καὶ μίσους εἶχεν. Ἐμπεπτώκει μὲν γὰρ εἰς ἔρωτα δουλευούσης αὐτῷ γυναικὸς, ἥττητο δὲ τῆς ἀνθρώπου μεμηνότως ἐπὶ

τοσοῦτον κρατούμενος, ὥςτε αὐτῷ καὶ τῆς τοῦ βασι-
λέως ἐγγυηθείσης θυγατρὸς τὴν μὲν ὑπερηφανῆσαι,
πρὸς δὲ τῇ δούλῃ τὸν νοῦν εἶχεν. Ἤχθετο δὲ ἀτι-
μασθεὶς Ἡρώδης τῷ πολλὰ μὲν εὐεργετῆσαι τὸν ἀ-
δελφὸν, δυνάμει δὲ καὶ κοινωνὸν ἔχειν τῆς βασιλείας,
οὐχ ὅμοιον εἰς τὰς ἀμοιβὰς ὁρῶν, καὶ ἐν τῷ προς-
ώπῳ δυςτυχεῖν ᾤετο. Καὶ τὴν μὲν κόρην, μὴ τυ-
χὼν Φερώρα δικαίου, παιδὶ Φασαήλου δίδωσιν· αὐ-
τὸς δὲ, χρόνου διελθόντος, οἰόμενος ἤδη παρηκμα-
κέναι τὴν ἐπιθυμίαν τῷ ἀδελφῷ περί τε τῶν πρώ-
των ᾐτιᾶτο, καὶ τὴν δευτέραν ἠξίου λαμβάνειν —
Κύπρος δ᾽ ἐκαλεῖτο. Φερώρᾳ δὲ συμβουλεύει Πτο-
λεμαῖος ἤδη παυσαμένῳ τῆς εἰς τὸν ἀδελφὸν ἀτι-
μίας, καταβαλεῖν τὸν ἔρωτα, 'καὶ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι
δούλης ἡττώμενον· ἀποστερεῖν μὲν αὐτὸν τῆς εὐνοίας
τῆς παρὰ βασιλέως, αἴτιον δὲ καὶ ἐκείνῳ ταραχῆς
καὶ μίσους πρὸς αὐτὸν καθίστασθαι. Ταῦτ᾽ ἐκεῖνος
εἰδὼς λυσιτελήσοντα, τῷ καὶ πρότερον ἐν διαβολαῖς
γενόμενος συνεγνῶσθαι, τὴν μὲν ἄνθρωπον, ἤδη καὶ
παῖδα ἐξ αὐτῆς ἔχων, ἀποπέμπεται, βασιλεῖ δὲ ὡμο-
λόγει λήψεσθαι τὴν δευτέραν αὐτοῦ θυγατέρα, καὶ
τριακοστὴν ἡμέραν συνέθετο τοῦ γάμου, συνεπομνύ-
μενος, ὡς οὐδὲν ἔτι κοινώνημα πρὸς τὴν ἀποπεμ-
φθεῖσαν ἔσται. Διελθουσῶν δὲ τῶν τριάκοντα ἡμε-
ρῶν, τοσοῦτον ἦν ἥττων τοῦ ἔρωτος, ὥςτε μηδὲν μὲν
804 ἔτι ποιῆσαι τῶν ὡμολογημένων, πάλιν δὲ διατελεῖν
ἐπὶ τῇ πρώτῃ. Ταῦτα φανερῶς ἤδη τὸν Ἡρώδην
ἐλύπει, καὶ πρὸς ὀργὴν ἦγεν. Ἦσαν οὖν λόγοι τι-
νὲς ἀεὶ παραπίπτοντες παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τὴν
ὀργὴν τοῦ βασιλέως ἀφορμὴν τῶν κατὰ Φερώρου δια-
βολῶν ἐποιοῦντο. Διέλειπε δὲ οὐκέτι τις ἡμέρας οὐδ᾽
ὥρα, καθ᾽ ἣν ἀτρεμεῖν αὐτῷ συνέβαινεν, ἀλλ᾽ ἀεί τι
προςέπιπτεν καινὸν ἀγώνισμα τῶν συγγενῶν καὶ φιλ-
τάτων εἰς ἀλλήλους πεποιημένων. Τοῦτο μὲν γὰρ ἡ
Σαλώμη χαλεπὴ καὶ δύςνους οὖσα τοῖς ἐκ Μαριάμ-
μης, οὐδὲ τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα συνοικοῦσαν Ἀρι-

στοβούλῳ θατέρῳ τῶν νεανίσκων εἴα τῇ τοῦ γάμου πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ χρῆσθαι, λέγειν εἴ τι λαλήσειεν κατ᾽ ἰδίαν ἀναπείθουσα καὶ μηνύειν ἑαυτῇ, καὶ ἐν τοῖς προςκρούσμασιν, οἷα συμβαίνει, πολλὰς ὑποψίας εἰςάγουσα. Δι᾽ ὧν αὐτὴ μὲν ἅπαντα τὰ κατ᾽ ἐκείνους ἐμάνθανε, δύςνουν δὲ τὴν παῖδα τῷ νεανίσκῳ πεποιήκει. Χαριζομένη δ᾽ ἐκείνη τῇ μητρὶ πολλάκις ἔλεγεν, ὡς ‘μέμνηνται μὲν ἰδιάζοντες ἐκεῖνοι τῆς Μαριάμμης, ἐστυγήκασι δὲ τὸν πατέρα, συνεχὲς δὲ διαπειλοῦσιν, εἰ τύχοιεν αὐτοί ποτε τῆς ἀρχῆς, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄλλων γυναικῶν παῖδας Ἡρώδῃ γεγενημένους κωμογραμματεῖς καταστήσειν· ἁρμόσειν γὰρ εἰς τοιαύτην χρείαν τὸ νῦν ἐπιμελὲς αὐτῶν καὶ πρὸς παιδείαν ἐσπουδασμένον· τὰς δὲ γυναῖκας, εἴ ποτε καὶ ταύτας εἴδοιεν τοῦ μητρῴου κόσμου μετειληφυίας, ἀντὶ τῆς παρούσης ἁβρότητος ἀπειλεῖν, ὡς τρίχεσιν ἠμφιεσμέναι καθειργοῦνται, μηδὲ τὸν ἥλιον βλέπουσαι.’ Ταῦτ᾽ εὐθὺς ἀπηγγέλλετο διὰ τῆς Σαλώμης τῷ βασιλεῖ· καὶ ἐκεῖνος ἤκουεν μὲν ἀλγεινῶς, ἐπειρᾶτο δὲ διορθοῦν. Ἐκακοῦτο δὲ ταῖς ὑποψίαις, καὶ χείρων ἀεὶ γινόμενος ἅπασιν κατὰ πάντων ἐπίστευεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε μὲν ἐπιπλήξας τοῖς παισὶν, ἀπολογησαμένων ῥᾷων εἰς τὸν καιρὸν ἐγίνετο. Ταῖς δὲ ἑξῆς πολὺ χείρω προςέπεσεν.

4. Ὁ γὰρ Φερώρας ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ἔχοντα τὴν Ἀρχελάου θυγατέρα Γλαφύραν, ὡς ἐδηλώσαμεν, ‘Σαλώμης ἔφη λεγούσης ἀκηκοέναι, τὸν Ἡρώδην ἡττῆσθαι τοῦ τῆς Γλαφύρας ἔρωτος, καὶ δυςπαρηγόρητον αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν εἶναι.’ Τοῦτο οὖν ἐκεῖνος ἀκούσας, ὑπό τε νεότητος καὶ ζηλοτυπίας ἐξεκαίετο· καὶ τὰ κατὰ τὴν τιμὴν εἰς τὴν παῖδα γινόμενα παρ᾽ Ἡρώδου, πολλάκις δὲ ἦσαν αἱ τοιαῦται φιλοφρονήσεις, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐλάμβανεν, ἐξ ὑπονοιῶν διὰ τὸν ἐκπεσόντα λόγον. Οὐκ ἐκαρτέρησέ τε τὴν ὀδύνην τοῦ πράγματος, ἀλλὰ ἐλθὼν πρὸς τὸν πατέρα, καταμηνύει τὰ ὑπὸ τοῦ Φερώρα ῥηθέντα

μετὰ δακρύων. Ἡρώδης δὲ πολὺ μᾶλλον ἐκπαθὴς
γενόμενος, καὶ τὸ σὺν αἰσχύνῃ τῆς διαβολῆς ἐψευ-
σμένον οὐ φέρων, ἐτετάρακτο. Καὶ πολλάκις μὲν
ὠδύρετο τὴν πονηρίαν τῶν οἰκείων, οἷος εἰς αὐτοὺς
γενόμενος, οἵων τυγχάνοι. Μεταπέμπεται δὲ τὸν
Φερώραν, καὶ προςονειδίσας "Κάκιστε ἁπάντων,"
εἶπεν, "εἰς τοῦτο τῆς ἀμέτρου καὶ περιττῆς ἦλθες
ἀχαριστίας, ὡς τοιαῦτα μὲν περὶ ἡμῶν νοῆσαι, τοι-
αῦτα δὲ λαλεῖν; Ἆρ᾽ οὐχ ὁρῶ τὴν σὴν προαίρεσιν,
ὡς οὐ βλασφημίας ἐστοχασμένος, τοὺς τοιούτους λό-
γους τῷ παιδὶ προςήνεγκας, ἐπιβουλὴν δὲ καὶ φάρ-
μακον αὐτοὺς ποιούμενος τῆς ἐμῆς ἀπωλείας; Τίς
γὰρ ἂν, εἰ μὴ δαιμόνων ἀγαθῶν ἔτυχεν, ὥςπερ οὔ-
805 τος ὁ παῖς, ἠνέσχετο τὸν πατέρα μὴ τίσασθαι διὰ
τοιαύτην ὑποψίαν; Πότερον δὲ λόγον εἰς τὴν ψυ-
χὴν, ἢ ξίφος εἰς τὴν δεξιὰν ἐμβαλεῖν αὐτῷ δοκεῖς
κατὰ τοῦ γεγεννηκότος; Τί δέ σοι βούλεται, τὸ μι-
σοῦντά τε αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, πρὸς μόνην
τὴν κατ᾽ ἐμοῦ βλασφημίαν, εὔνοιαν ὑποκρίνασθαι,
καὶ περὶ τούτων λέγειν ἃ τῆς σῆς ἀσεβείας ἦν καὶ
νοῆσαι καὶ διαβαλεῖν; Ἔῤῥε, κάκιστε εἰς εὐεργέτην
καὶ ἀδελφὸν γενόμενος, καί σοὶ μὲν ἡ συνείδησις αὐ-
τὴ συζήσειεν· ἐγὼ δὲ νικῶν ἀεὶ τοὺς ἐμοὺς, μήτε
ἀμυνόμενος κατ᾽ ἀξίαν καὶ μειζόνως εὐεργετῶν, ἢ τυ-
χεῖν εἰσι δίκαιοι."

5. Τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ βασιλεύς. Φερώρας δὲ
ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ τῇ μοχθηρίᾳ ἁλοὺς, 'Σαλώμην ἔφη
ταῦτα συνθεῖναι, καὶ παρ᾽ ἐκείνης εἶναι τοὺς λόγους.'
Ἡ δὲ ὡς μόνον ἤκουσεν, ἐτύγχανεν δὲ παροῦσα, πι-
θανῶς ἀνεβόησεν, ὡς 'οὐδὲν εἴη παρ᾽ αὐτῆς τοιοῦ-
τον, καὶ ὅτι διὰ σπουδῆς ἐστιν ἅπασιν εἰς μῖσος ἀ-
γαγεῖν αὐτὴν τοῦ βασιλέως, καὶ πάντα τρόπον ἀνε-
λεῖν διὰ τὴν εὔνοιαν, ἣν ἔχῃ περὶ τὸν Ἡρώδην, ἀεὶ
προγινώσκουσα τοὺς κινδύνους· ἐν δὲ τῷ παρόντι
καὶ μᾶλλον ἐπιβουλεύεσθαι· μόνη γὰρ ἀναπείθουσα
τὸν ἀδελφὸν ἐκβάλλειν ἣν εἶχε γυναῖκα, λαμβάνειν δὲ

θυγατέρα τὴν βασιλέως, εἰκότως ὑπ᾽ ἐκείνου μεμισῆσθαι.᾽ Τοιαῦτα λεγούσης, καὶ πολλάκις μὲν ἐπιδραττομένης τῶν τριχῶν, πολλάκις δὲ τυπτούσης τὰ στέρνα, ἡ μὲν ὄψις εἶχέ τι πρὸς τὴν ἄρνησιν πιθανὸν, ἡ δὲ κακοήθεια τοῦ τρόπου τὴν ἐν τοῖς γενομένοις ὑπόκρισιν ἀπεσήμαινεν. Ὁ δὲ Φερώρας εἰς μέσον ἀπείληπτο, μηδὲν εὔσχημον εἰς ἀπολογίαν ἔχων, εἰπεῖν μὲν ὡμολογηκὼς, ἀκοῦσαι δὲ οὐ πιστευόμενος. Ἐγένετο δὲ ἐπὶ πλεῖον ἥ τε σύγχυσις, καὶ ἡ τῶν λόγων εἰς ἀλλήλους ἅμιλλα. Τέλος δὲ ὁ βασιλεὺς τόν τε ἀδελφὸν καὶ τὴν ἀδελφὴν μεμισηκὼς ἀπεπέμπετο, καὶ τὸν υἱὸν ἐπαινέσας τῆς ἐγκρατείας, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀνενεγκεῖν τοὺς λόγους, ὀψὲ τῆς ὥρας περὶ θεραπείαν τοῦ σώματος ἐγένετο. Τοιαύτης δὲ τῆς μάχης ἐμπεσούσης, κακῶς ἤκουσεν ἡ Σαλώμη, παρ᾽ αὐτῆς γὰρ ἐδόκει κεκινῆσθαι τὰ περὶ τὴν διαβολήν· αἵ τε τοῦ βασιλέως γυναῖκες ἤχθοντο, φύσει δυσχερεστάτην εἰδυῖαι, καὶ γινομένην ἄλλοτ᾽ ἄλλην κατὰ καιροὺς ἔχθραν καὶ φίλην. Ἔλεγον οὖν ἀεί τι πρὸς τὸν Ἡρώδην κατ᾽ αὐτῆς, καί τι συμπεσὸν ἐπὶ μεῖζον ἤγαγεν τὴν εἰς τοῦτο παῤῥησίαν.

6. Ἦν μὲν γὰρ ὁ τῆς Ἀραβίας βασιλεὺς Ὀβόδας, ἀπράγμων καὶ νωθὴς τὴν φύσιν, Σύλλαιος δὲ αὐτῷ διώκει τὰ πολλὰ, δεινὸς ἀνὴρ καὶ τὴν ἡλικίαν νέος ἔτι καὶ καλός. Οὗτος ὑπὸ χρείας οὖν τινος ἐλθὼν ὡς τὸν Ἡρώδην, συνδειπνῶν ἴδεν τὴν Σαλώμην, καὶ τὸν νοῦν ἔσχεν πρὸς αὐτήν· γινώσκων δὲ, ὅτι καὶ χήρα τυγχάνει, διελέγετο. Σαλώμη δὲ καὶ χεῖρον ἢ πάλαι φερομένη παρὰ τῷ ἀδελφῷ, καὶ τὸν νεανίσκον οὐκ ἀπαθῶς ὁρῶσα, πρὸς τὸν γάμον ὥρμητο· ταῖς τε μεταξὺ φοιτώντων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐνεφαίνετο πλείω τε καὶ μὴ μέτρια τῆς ἐκείνων ὁμολογίας. Ταῦτα δὲ αἱ γυναῖκες ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ, διαγελῶσαι τὴν ἀσχημοσύνην· Ἡρώδης δὲ καὶ πα- 806
ρὰ τοῦ Φερώρα προσεπυνθάνετο, καὶ τηρεῖν ἠξίου παρὰ τὸ δεῖπνον, πῶς τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐσχήκασιν.

Ἐκεῖνος δὲ ἀπήγγελλεν, ὅτι ‘καὶ νεύμασι καὶ βλέμμασιν οὐκ ἄδηλοι τῆς ὁρμῆς εἰσιν ἀμφότεροι.’ Μετὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἄραψ ὕποπτος ὢν ἀπῄει· διαλιπὼν δὲ δύο μῆνας ἢ τρεῖς ἔρχεται πάλιν ὡς ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο, καὶ λόγους Ἡρώδῃ προςέφερεν, ἀξιῶν ‘αὐτῷ τὴν Σαλώμην δοθῆναι πρὸς γάμον· ἔσεσθαι γὰρ οὐκ ἀλυσιτελὲς τὸ κῆδος ἐπιμιξίᾳ τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχῆς, ἣν αὐτῷ καὶ νῦν ἤδη παρεῖναι δυνάμει, καὶ μᾶλλον ὀφείλεσθαι.’ Τοῦ δὲ Ἡρώδου τὸν λόγον ἀναφέροντος, καὶ πυνθανομένου τῆς ἀδελφῆς, εἰ πρὸς γάμον ἑτοίμως ἔχει, ταχέως μὲν ἐκείνη προςήκατο. Σύλλαιος δὲ, ‘ἀξιούντων αὐτὸν ἐγγραφῆναι τοῖς τῶν Ἰουδαίων ἔθεσιν, καὶ τότε γαμεῖν, ἄλλως γὰρ οὐκ εἶναι δυνατὸν,’ οὐχ ὑπομείνας, ἀλλὰ ‘καὶ καταλευσθήσεσθαι πρὸς τῶν Ἀράβων εἰπὼν, εἰ τοῦτο πράξειεν,’ ἀπαλλάττεται. Σαλώμην οὖν ὅ τε Φερώρας ἤδη διέβαλλεν εἰς ἀκρασίαν, καὶ μᾶλλον αἱ γυναῖκες, λέγουσαι κοινωνίαν αὐτῇ γενέσθαι πρὸς τὸν Ἄραβα. Τὴν δὲ κόρην, ἣν τῷ ἀδελφῷ κατενεγγύησεν ὁ βασιλεὺς, ἣν ὁ μὲν Φερώρας οὐκ ἔλαβεν, ὡς προεῖπον, ἡττημένος τῆς γυναικὸς, αἰτούσης Σαλώμης εἰς τὸν υἱὸν τὸν ἐκ Κοστοβάρου γενόμενον ὥρμητο μὲν ἐκείνῳ συνοικίσαι. Μεταπείθεται δὲ ὑπὸ τοῦ Φερώρα, ‘τὸν νεανίσκον οὐκ εὔνουν ἔσεσθαι λέγοντος, διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πατρὸς, καὶ δικαιότερον εἶναι λαβεῖν τὸν αὐτοῦ παῖδα τῆς τετραρχίας ὄντα διάδοχον.’ Οὕτω δὲ συγγνώμην ᾐτεῖτο, καὶ μετέπεισεν οὕτως. Ἐκείνη μὲν οὖν, ἀντιμεταθείσης τῆς ἐγγύης, ἐγαμεῖτο τῷ Φερώρα μειρακίῳ, φερνὴν ἐπιδόντος ἑκατὸν τάλαντα τοῦ βασιλέως.

CAP. VIII. 1. Οὐκ ἀνεῖτο δὲ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν ἀεὶ καὶ μείζους τὰς ταραχὰς λαμβάνοντα. Καὶ συμπίπτει τοιοῦτον, ἐξ αἰτίας μὲν οὐκ εὐπρεποῦς, χωρῆσαν δὲ πρόσω κατὰ δυσχέρειαν. Ἦσαν εὐνοῦχοι τῷ βασιλεῖ διὰ κάλλος οὐ μετρίως ἐσπουδασμένοι.

Τούτων ὁ μὲν οἰνοχοεῖν, ὁ δὲ δεῖπνον προσφέρειν, ὁ
δὲ κατακοιμίζειν τὸν βασιλέα πεπίστευτο, καὶ τὰ μέ-
γιστα τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Καί τις ἀγγέλλει τῷ βα-
σιλεῖ διαφθαρῆναι τούτους ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ παι-
δὸς ἐπὶ πολλοῖς χρήμασιν. Ἀνακρίναντι δὲ περὶ μὲν
τῆς γεγενημένης πρὸς αὐτὸν κοινωνίας καὶ μίξεως,
ὡμολόγουν, ‘ἄλλο δὲ οὐδὲν δυςχερὲς εἰς τὸν πατέρα
συνειδέναι. Βασανιζόμενοι δὲ μᾶλλον, καὶ ἐν ταῖς
ἀνάγκαις ὄντες, ἐπιτεινόντων ἀεὶ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ
χαριζομένων τῷ Ἀντιπάτρῳ τὸ τοιοῦτον, ἔλεγον, ὡς
‘εἴη δυςμένεια πρὸς τὸν πατέρα καὶ μῖσος ἔμφυτον
Ἀλεξάνδρῳ· παραινοίη δὲ αὐτοῖς Ἡρώδην μὲν ἀπ- 807
εγνωκέναι περιττὸν ἤδη τετυχηκότα, καὶ τῷ γήρᾳ
παρακάλυμμα τοῦ χρόνου ποιούμενον, μελαίνοντα τὰς
τρίχας, καὶ κλέπτοντα τὸν ἔλεγχον τῆς ἡλικίας· εἰ
δὲ αὐτῷ προσέχοιεν τὸν νοῦν περιγενομένῳ τῆς βα-
σιλείας, ἣν καὶ μὴ βουλομένου τοῦ πατρὸς οὐκ ἄλλου
τινὸς εἶναι, ταχὺ τὸν πρῶτον ἕξειν ἐν αὐτῇ τόπον·
οὐ γὰρ μόνον διὰ τὸ γένος, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ταῖς πα-
ρασκευαῖς ἕτοιμον αὐτῷ τὸ κρατεῖν εἶναι· πολλοὶ μὲν
γὰρ τῶν ἡγεμόνων, πολλοὶ δὲ τῶν φίλων συνεστᾶσιν,
οὐχ οἱ πονηροὶ, πᾶν ὁτιοῦν καὶ δρᾶν καὶ πάσχειν.’

2. Τούτων τῶν λόγων ἀκούσας Ἡρώδης ὅλος
ἐγένετο τῆς ἐπηρείας καὶ τοῦ δέους, τὰ μὲν εἰς ὕβριν
ῥηθέντα χαλεπῶς, τὰ δ᾽ εἰς ὑπόνοιαν οὐκ ἀκινδύ-
νως ἐκλαβών· ὥςτε καὶ μᾶλλον ἐξ ἀμφοτέρων ἠρεθί-
ζετο, καὶ πικρὸς ὢν ἐδεδοίκει μηκέτι ταῖς ἀληθείαις
συνεστηκέναι ἐπ᾽ αὐτὸν ἰσχυρότερον, ἢ φυλάξασθαι
πρὸς ἐκεῖνον τὸν καιρόν. Ἔνθεν οὐκ ἐκ φανεροῦ
τὴν ἔρευναν ἐποιεῖτο, κατασκόπους δὲ τῶν ὑπονοου-
μένων διέπεμψεν· ὑποψία τε καὶ μίση πρὸς ἅπαν-
τας ἦν, καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ λαμβάνων
πολλὴν, καὶ κατὰ τῶν οὐκ ἀξίων αὐτῇ χρώμενος διε-
τέλει. Πέρας τε οὐδὲν ἦν, ἀλλὰ μὲν καὶ οἱ νομιζό-
μενοι μᾶλλον, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον ἰσχύοντες, ἐδόκουν
αὐτῷ φοβεροί· τοῖς δὲ οἷς οὐκ ἦν συνήθεια πλεῖον

ὀνομάσαι μόνον ἐδόκει, καὶ μέρος εὐθὺς ἀσφαλείας ἐδόκουν ἀπολλύμενοι. Τέλος τε οἱ περὶ αὐτὸν, ἐν τῷ μηδὲν ἔχειν βέβαιον εἰς ἐλπίδα σωτηρίας, ἐπ' ἀλλήλους ἐτράπησαν, νομίζοντες μὲν, εἰ φθάσας ἕτερος τὸν ἕτερον διαβάλοι, τοῦτ' αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν φέρειν. Ἐπίφθονοι δ' εἴ ποτε τύχοιεν ὧν ἠξίουν γενόμενοι καὶ τῷ δικαίως αὐτοὶ παθεῖν ἐφ' οἷς ἀλλήλους ἠδίκησαν προλαμβάνοντες μόνον. Ἤδη οὖν οἰκείας τινὲς ἔχθρας ἐπεξῄεσαν τῷ τοιούτῳ τρόπῳ, καὶ καταφωραθέντες ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐγένοντο, τὸν καιρὸν ὥσπερ ὄργανον καὶ πάγην ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς νοοῦντες, καὶ συναλισκόμενοι τῇ πείρᾳ, καθ' ἣν ἑτέροις ἐπεβούλευον. Ἡ τε γὰρ μετάνοια τῷ βασιλεῖ ταχὺ διὰ τὸ μὴ προφανῶς ἁμαρτάνοντας ἀναιρεῖν ἐπεγίνετο, καὶ ταύτης τὸ χαλεπὸν, οὐκ εἰς τὸ παύσασθαι τὰ ὅμοια δρᾶν, ἀλλ' εἰς τὸ τιμωρήσασθαι τοῖς ἴσοις τοὺς ἐνδειξαμένους ἀπηρτίζετο.

3. Τοιαύτη μὲν ἦν τῶν περὶ τὴν αὐλὴν ἡ ταραχή. Πολλοῖς δὲ τῶν φίλων ἤδη καὶ τοῦτ' αὐτὸ προεῖπεν, ὡς οὐδ' ἐμφανίζεσθαι δέον αὐτῷ λοιπὸν, οὐδ' εἰς τὸ βασίλειον εἰσιέναι· ταύτην δὲ τὴν παραγγελίαν ἐποιεῖτο, καθὸ ἢ παῤῥησίας ἐλάττονος ἢ πλείονος ἐντροπῆς μετειλήφει. Καὶ γὰρ Ἀνδρόμαχον καὶ Γέμελλον, ἄνδρας ἄνωθεν φίλους αὐτῷ, καὶ πολλὰ μὲν περὶ τὰς βασιλικὰς χρείας, ἔν τε πρεσβείαις καὶ συμβουλίαις ὀνήσαντας αὐτοῦ τὸν οἶκον, συμπαιδεύσαντας δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τί γὰρ ἢ πρῶτον παῤῥησίας τόπον ἐσχηκότας, παρῃτήσατο τότε· τὸν μὲν, ὅτι Δημήτριος ὁ παῖς αὐτοῦ συνήθης ἦν Ἀλεξάνδρῳ, Γέμελλον δὲ εὔνουν ἐπιστάμενος ἐκεί-
808 νῳ. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς τροφαῖς καὶ τῇ παιδίᾳ παραγεγόνει, καὶ τὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ συνδιέτριβεν ἀποδημίαν. Παρῃτήσατο δὲ καὶ τούτους ἡδέως μὲν ἂν καὶ χεῖρον· ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ κατ' ἀνδρῶν οὐκ ἀσήμων ἔχειν τὴν ἄχρι τοσούτων παῤῥησίαν, τήν τε τιμὴν καὶ τὸ δύνασθαι κωλύειν ἁμαρτάνοντα παραιρούμενος.

4. Ἦν δὲ τούτων ἁπάντων αἴτιος Ἀντίπατρος, ὃς, ἐπειδὴ τὸ νενοσηκὸς τῆς τοῦ πατρὸς παῤῥησίας κατέμαθεν, ἔκπαλαι μὲν συνεδρεύων αὐτῷ προσέκειτο, καὶ μᾶλλον ἐδόκει τι περαίνειν, εἰ τῶν ἀντέχειν δυναμένων ἕκαστος ὑπεξαιρεθείη. Τότε γοῦν τῶν περὶ τὸν Ἀνδρόμαχον ἀπελασθέντων λόγου καὶ παῤῥησίας, πρῶτον μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσους ᾤετο πιστοὺς Ἀλεξάνδρῳ βασάνοις ἀνέκρινεν, εἴ τι κατ᾽ αὐτοῦ τολμηθὲν εἰδείησαν. Οἱ δὲ ἀπέθνησκον, οὐδὲν ἔχοντες λέγειν. Τῷ δ᾽ ἦν φιλονεικίας αἴτιον, εἰ μή τι τοιοῦτον, οἷον ἐνόει, κακῶς εὑρίσκοιτο· καὶ δεινὸς Ἀντίπατρος τὸν μὲν ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναίτιον εἰς ἐγκράτειαν καὶ πίστιν διαβαλεῖν, ἐπιπαροξῦναι δὲ ζητεῖν ἐκ πλειόνων τὸ λανθάνον τῆς ἐπιχειρήσεως. Καί τις ἐν πολλοῖς τοῖς βασανιζομένοις εἶπεν, ὡς εἰδείη τὸν νεανίσκον λέγοντα πολλάκις, ὅταν ἐπαινούμενος αὐτὸς τύχοι τό τε σῶμα ὡς εἴη μέγας, καὶ τὴν τοξικὴν εὔστοχος, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς ἀρετὴν ὑπὲρ ἅπαντας, ὅτι ‘ταῦτα αὐτῷ καλὰ μᾶλλον ἤπερ ἀγαθὰ παρὰ τῆς φύσεώς ἐστιν· ἄχθεσθαι γὰρ ἐπ᾽ αὐτοῖς τὸν πατέρα καὶ φθονεῖν·’ αὐτός τε ὅταν μὲν ἅμα περιπατῴη συστέλλειν αὐτὸν, καὶ καθαιρεῖν ὡς μὴ μείζων ὁρᾶσθαι· τοξεύων δὲ ἐν τοῖς κυνηγεσίοις ἐκείνου παρόντος ἀπὸ σκοποῦ ῥίπτειν· τὴν γὰρ φιλοτιμίαν εἰδέναι τοῦ γεγεννηκότος κατὰ τῶν εὐδαιμονούντων. Βασανιζόμενος οὖν τοῦ λόγου, καὶ προσγινομένης ἀνέσεως τῷ σώματι, προσετίθει, ὅτι ‘καὶ συνεργὸν ἔχων τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον βουλεύσαιτο ἐν κυνηγεσίῳ λοχήσας ἀνελεῖν τὸν πατέρα, καὶ φεύγειν εἰς Ῥώμην, ἐπειδὰν τοῦτ᾽ αὐτῷ πραχθῇ, τὴν βασιλείαν αἰτησόμενος.’ Εὑρέθη δὲ καὶ γράμματα τοῦ νεανίσκου πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἐν οἷς ἐμέμφετο τὸν πατέρα μὴ δίκαια ποιεῖν, Ἀντιπάτρῳ χώραν ἀπονέμοντα πρόσοδον διακοσίων ταλάντων φέρουσαν. Ἐπὶ τούτοις εὐθὺς μὲν ἔδοξέ τι πιστὸν ἔχειν Ἡρώδης, ὡς ᾤετο, τῆς κατὰ τῶν παίδων ὑποψίας· καὶ συλ-

λαβὼν ἔδησε τὸν Ἀλέξανδρον. Αὖθις δὲ οὐκ ἀνήει
χαλεπὸς ὤν, τὰ μὲν οὐδ' οἷς ἤκουσεν ἄγαν πεπιστευ-
κώς· ἀναλογιζομένῳ δὲ ἄξιον μὲν ἐπιβουλῆς ἐξ αὐ-
τῶν οὐδὲν ἐφαίνετο, μέμψεις δὲ καὶ νεανικαὶ φιλο-
τιμίαι, καὶ τὸν κτείναντα φανερῶς εἰς τὴν Ῥώμην
ὁρμᾶν ἀπίθανον. Ἠξίου δὲ καὶ μεῖζόν τι λαβεῖν τῆς
περὶ τὸν υἱὸν παρανομίας τεκμήριον, καὶ φιλόνεικος
ἦν μὴ δόξαι προπετῶς τὰ δεσμὰ κατεγνωκέναι. Τῶν
δὲ φίλων τῶν Ἀλεξάνδρου βασανίζων τοὺς ἐν τέλει,
809 διέφθειρεν αὐτῶν οὐκ ὀλίγους, οὐδὲν εἰπόντας ὧν
ἐκεῖνος ᾤετο. Πολλῆς δὲ τῆς εἰς τὸ τοιοῦτον ἑτοι-
μότητος οὔσης, καὶ φόβου καὶ ταραχῆς περὶ τὸ βα-
σίλειον, εἷς τις τῶν νεωτέρων, ὡς ἐν ταῖς ἀνάγκαις
ἐγένετο, ‘διαπέμπειν ἔφη τοῖς ἐν Ῥώμῃ φίλοις τὸν
Ἀλέξανδρον, ἀξιοῦντα κληθῆναι θᾶττον ὑπὸ Καίσα-
ρος, ἔχειν δὲ αὐτῷ πρᾶξιν ἐπ' αὐτὸν συνισταμένην
μηνῦσαι, Μιθραδάτην τὸν βασιλέα Πάρθων τοῦ πα-
τρὸς ᾑρημένου κατὰ Ῥωμαίων φίλον· εἶναι δὲ αὐτῷ
καὶ φάρμακον ἐν Ἀσκάλωνι παρεσκευασμένον.’

5. Τούτοις ἐπίστευσεν Ἡρώδης, καί τινα πα-
ραμυθίαν τῆς προπετείας εἴληφεν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ
τῶν χειρόνων κολακευόμενος. Καὶ τὸ μὲν φάρμακον
εὐθὺς ἐσπουδακότι ζητεῖν οὐχ εὑρέθη· τὴν δὲ ὑπερ-
βολὴν τῶν κακῶν Ἀλέξανδρος ἐκ φιλονεικίας ἐπιῤ-
ῥῶσαι θέλων, εἰς μὲν ἄρνησιν οὐκ ἐτράπετο, μετῄει
δὲ τὴν προπέτειαν τοῦ πατρὸς ἁμαρτίᾳ μείζονι, τά-
χα δὲ καὶ διὰ τούτου δυσωπῆσαι βουλόμενος τὸ πρὸς
τὰς διαβολὰς ἕτοιμον, οὐχ ἥκιστα δὲ εἰ καὶ ἔτυχεν
πιστευθεὶς κακοῦν αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν
προῃρημένος. Γράμματα γὰρ γράψας ἐν βίβλοις τέτ-
ταρσιν ἀπέστειλεν, ὡς ‘οὐδὲν δεῖ βασανίζειν, οὐδὲ
περαιτέρω χωρεῖν, γενέσθαι γὰρ τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ
ταύτης συλλαμβάνειν τόν τε Φερώραν καὶ τοὺς πι-
στοτάτους αὐτῷ τῶν φίλων· Σαλώμην δὲ καὶ νύκτωρ
ἐπεισελθοῦσαν ἄκοντι μιγῆναι· καὶ πάντας ἐπὶ ταὐ-
τὸν ἥκειν, τοῦ θᾶττον ἐκεῖνον ἐκποδὼν ποιησαμέ-

νοῦς, ἄδειαν τῆς ἀεὶ προςδοκίας ἔχειν.' Ἐν τούτοις καὶ Πτολεμαῖος διεβέβλητο καὶ Σαπίννιος, οἱ πιστότατοι τῷ βασιλεῖ. Καὶ τί γὰρ ἢ καθάπερ λύττης τινὸς ἐμπεσούσης κατ' ἀλλήλων οἱ πάλαι φίλτατοι τεθηρίωντο, μήτ' ἀπολογίας μήτ' ἐλέγχου τόπον ἕως ἀληθείας ἐχόντων, ἀλλ' ἀεὶ γινομένης ἀκρίτου τινὸς εἰς ἅπαντας ἀπωλείας. Καὶ τῶν μὲν δεσμὰ, τῶν δὲ θάνατον, τῶν δὲ τὸ ταῦτα μέλλειν ἐπ' αὐτοῖς ὀδυρομένων, ἡσυχία τε καὶ κατήφεια τὸ βασίλειον ἀπεκόσμει τῆς πρώτης εὐδαιμονίας. Καὶ χαλεπὸς ἦν Ἡρώδῃ πᾶς ὁ βίος ἐκτεταραγμένῳ, καὶ τὸ μηδενὶ πιστεύειν μέγα τῆς προςδοκίας κολαστήριον ἔχοντι. Πολλάκις γοῦν ὡς ἐπανιστάμενον αὐτῷ τὸν υἱὸν, ἢ καὶ ξιφήρη παρεστῶτα διὰ φαντασίας ἐλάμβανεν. Οὕτως ἡ ψυχὴ, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πρὸς τούτῳ γενομένη, πάθος ἀνεμάξατο μανίας καὶ ἀγνοίας οὐχ ἧττον. Καὶ τὰ μὲν περὶ ἐκεῖνον εἶχεν οὕτως.

6. Ἀρχέλαος δὲ ὁ τῶν Καππαδόκων βασιλεὺς, ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὸν Ἡρώδην, ἀγωνιῶν τε ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ νεανίσκου, καὶ συναλγῶν ἀνδρὶ φίλῳ τῆς ἐπὶ τοσόνδε ταραχῆς, ἧκεν οὐκ ἐν παρέργῳ θέμενος τὰ πράγματα. Καὶ καταλαβὼν οὕτως ἔχοντα, τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν ἢ φᾶναι γενέσθαι τι προπετὲς αὐτῷ τελέως ἀνοίκειον εἰς τὸν καιρὸν ἡγήσατο· φιλονεικήσειν γὰρ κεκακωμένον, καὶ μᾶλλον ἀπολογεῖσθαι σπεύδοντα πλείονος ὀργῆς ἀναπλησθήσεσθαι. Μετήει δὲ τάξιν ἑτέραν εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἠτυχημένων, ὀργιζόμενος τῷ νεανίσκῳ, καὶ ἐκεῖνον ἐπιεικῆ λέγων, τῷ μηδὲν ἐκ προπετείας ἐργάσα- 810
σθαι· τόν τε γάμον διαλύσειν ἔφη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ μηδ' ἂν τῆς θυγατρὸς φείσασθαι δικαίως, εἴ τι συνειδυῖα τούτῳ οὐ κατεμήνυσεν.' Τοιούτου δ' ὄντος Ἀρχελάου οὐ κατὰ προςδοκίαν ὧν ὁ Ἡρώδης ᾤετο, τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ἐπιδεικνυμένου, μετέπιπτεν ὁ βασιλεὺς τῆς χαλεπό-

τητος, καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ δικαίου δοκεῖν τὰ πεπραγμένα πεποιηκέναι, κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τοῦ πατρὸς ἀντιμεθίστατο πάθος. Οἰκτρὸς δὲ ἦν ἐν ἀμφοτέροις, ὅτε μὲν ἀπελύοντο τινὲς τὰς τοῦ νεανίσκου διαβολὰς εἰς ὀργὴν ἐκταραττόμενος, ἐπειδὴ δὲ Ἀρχέλαος συγκατηγόρει, πρὸς δάκρυα καὶ λύπην οὐκ ἀπαθῆ μεθιστάμενος· ἐδεῖτο γοῦν ἐκείνου μήτε διαλύειν τὸν γάμον, ὀργῆς τε ἔλαττον ἔχειν, ἐφ᾽ οἷς ὁ νεανίσκος ἠδίκηκεν. Ἀρχέλαος δὲ παραλαβὼν ἐπιεικέστερον εἴς τε τοὺς φίλους μετέφερεν τὰς διαβολὰς, ἐκείνων εἶναι λέγων νέον ὄντα καὶ κακοηθείας ἀναίσθητον διαφθεῖραι· τόν τε ἀδελφὸν αὐτῷ μᾶλλον εἰς ὑποψίαν καθίστη. Τοῦ γὰρ Ἡρώδου χαλεπῶς καὶ πρὸς τὸν Φερώραν ἔχοντος, ὁ μὲν ἀπορίᾳ τοῦ διαλλάξαντος, Ἀρχέλαον ὁρῶν μάλιστα δυνάμενον, αὐτὸς τυχὼν πρὸς ἐκεῖνον ἐτράπετο μελανείμων, καὶ πάντα τὰ σημεῖα τῆς μετὰ μικρὸν ἀπωλείας ἔχων. Ἀρχέλαός τε οὔτε ὑπερεῖδεν τὴν ἔντευξιν, ‘οὔτ᾽ ἔφη δυνατὸς εἶναι ταχὺ μεταπείθειν οὕτως ἔχοντα τὸν βασιλέα· βέλτιον δὲ εἶναι αὐτῷ προσιέναι καὶ δεῖσθαι, τῶν πάντων αἴτιον αὑτὸν ὁμολογοῦντα· λωφήσειν γὰρ οὕτως τοῦ θυμοῦ τὸ περιττὸν, αὐτὸς δὲ συλλήψεσθαι παρών.’ Ταῦτα δὲ πεισθέντος αὐτοῦ, σὺν ἀμφοτέροις ἦν διαπεπραγμένον. Αἵ τε διαβολαὶ παρὰ δόξαν ἀφῄρηντο τοῦ νεανίσκου, καὶ Φερώραν Ἀρχέλαος διαλλάξας οὕτως εἰς Καππαδοκίαν ἀπῄει, κεχαρισμένος, ὡς οὐκ ἄλλος ἐν τῇ τότε περιστάσει τῶν καιρῶν, Ἡρώδῃ γενόμενος. Ὅθεν καὶ δώροις αὐτὸν ἐτίμησε πολυτελεστάτοις, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μεγαλοπρεπὴς ἐν τοῖς μάλιστα φίλτατον ἡγησάμενος. Ἐποιήσατο δὲ καὶ συνθήκας εἰς Ῥώμην ἐλθεῖν, ἐπειδὴ περὶ τούτων ἐγέγραπτο Καίσαρι, καὶ μέχρις Ἀντιοχείας ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρῆλθον. Ἐκεῖ καὶ τὸν ἡγεμόνα Συρίας Τίτιον, ἐκ διαφορᾶς Ἀρχελάῳ κακῶς ἔχοντα, διήλλαξεν Ἡρώδης, καὶ πάλιν εἰς Ἰουδαίαν ὑποστρέφει.

CAP. IX. 1. Γενομένῳ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐκεῖ-
θεν ἐπανήκοντι συνέστη πόλεμος πρὸς τοὺς Ἄραβας
ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Οἱ κατοικοῦντες τὸν Τρά- 811
χωνα, Καίσαρος ἀφελομένου Ζηνόδωρον καὶ προσθέντος
Ἡρώδῃ τὴν χώραν, λῃστεύειν μὲν οὐκ εἶχον ἐξουσίαν
ἔτι, γεωργεῖν δὲ καὶ ζῆν ἡμέρως ἠναγκάζοντο. Τοῦτο
δὲ οὖν ἐκείνοις οὐχ αἱρετὸν, οὐδὲ λυσιτέλειαν ἔφερεν
ἡ γῆ πονούντων. Ὅμως δὲ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν, οὐκ ἐπι-
τρέποντος τοῦ βασιλέως, ἀπείχοντο τῶν εἰς τοὺς πε-
ριοίκους ἀδικημάτων. Καὶ πολλὴ διὰ τοῦτο ἦν εὐ-
δοξία τῆς ἐπιμελείας Ἡρώδου. Πλεύσαντος δὲ εἰς
τὴν Ῥώμην, ὅτε καὶ τοῦ παιδὸς Ἀλεξάνδρου κατη-
γόρει, καὶ παραθησόμενος Ἀντίπατρον τὸν υἱὸν παρ-
εληλύθει Καίσαρι, λόγον, ὡς ἀπολωλὼς εἴη, δια-
σπείροντες οἱ τὸν Τράχωνα νεμόμενοι, τῆς τε ἀρχῆς
ἀπέστησαν, καὶ πάλιν ἐπὶ τὰ συνήθη τοὺς πλησιο-
χώρους ἀδικεῖν ἐτρέποντο. Τότε μὲν οὖν αὐτοὺς οἱ
στρατηγοὶ, τοῦ βασιλέως ἀπόντος, ἐχειρώσαντο. Περὶ
τετταράκοντα δέ τινες ἀρχιλῃσταὶ κατὰ δέος τῶν ἡλω-
κότων ἐξέλιπον μὲν τὴν χώραν, εἰς δὲ τὴν Ἀραβίαν
ἀφορμήσαντες, Συλλαίου δεξαμένου μετὰ τὴν ἀπο-
τυχίαν τοῦ Σαλώμης γάμου, τόπον τε ἐρυμνὸν ἐκεί-
νου δόντος, ᾤκησαν· καὶ κατατρέχοντες οὐ μόνον τὴν
Ἰουδαίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Κοίλην Συρίαν ἅπασαν ἐλῄ-
ζοντο, παρέχοντος ὁρμητήρια τοῦ Συλλαίου, καὶ κα-
κῶς ποιοῦσιν ἄδειαν. Ἡρώδης δὲ ἐπανελθὼν ἀπὸ
τῆς Ῥώμης ἔγνω πολλὰ τῶν οἰκείων αὐτῷ κεκακω-
μένα· καὶ τῶν μὲν λῃστῶν ἐγκρατὴς οὐ δυνάμενος
γενέσθαι διὰ τὴν ἀσφάλειαν, ἣν ἐκ τῆς τῶν Ἀρά-
βων προστασίας ἐπορίσαντο, χαλεπῶς δὲ ἔχων αὐ-
τὸς τῶν ἀδικημάτων, περιελθὼν τὸν Τράχωνα τοὺς
οἰκείους αὐτῶν ἀπέσφαξεν. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι καὶ
μᾶλλον πρὸς ὀργὰς ὧν ἐπεπόνθεισαν, ὄντος αὐτοῖς
καὶ νόμου πάντα τρόπον ἐπεξιέναι τοὺς τῶν οἰκείων
φονεῖς, ἀνυποτιμήτως τὴν Ἡρώδου πᾶσαν ἄγοντες

καὶ φέροντες διετέλουν. Ἐκεῖνος δὲ διελέγετο περὶ
τούτων τοῖς Καίσαρος ἡγεμόσιν Σατουρνίνῳ τε καὶ
Οὐολομνίῳ, ἐπὶ κολάσει τοὺς λῃστὰς ἐξαιτούμενος.
Ὅθεν ἔτι καὶ μᾶλλον ἰσχυρῶς ἐχόντων, πλείους μὲν
ἐγίνοντο, πάντα δὲ ἐτάραττον ἐπαναστάσει, τῆς Ἡ-
ρώδου βασιλείας χωρία καὶ κώμας πορθοῦντες, καὶ
τοὺς λαμβανομένους τῶν ἀνθρώπων ἐπισφάττοντες,
ὡς εἶναι πολέμῳ τὴν ἀδικίαν ἐοικυῖαν· ἐγεγόνεισαν
γὰρ ἤδη περὶ χιλίους. Ἐφ᾽ οἷς ἀχθόμενος Ἡρώδης
τούς τε λῃστὰς ἐξήτει, καὶ χρέος ὃ διὰ Συλλαίου
δανείσας ἔτυχεν Ὀβόδᾳ, τάλαντα ἑξήκοντα, παρη-
κούσης αὐτῷ τῆς προθεσμίας, ἀπολαβεῖν ἠξίου. Σύλ-
λαιος δὲ τὸν μὲν Ὀβόδαν παρεωσάμενος, αὐτὸς δὲ
ἅπαντα διοικῶν, τούς τε λῃστὰς ἔξαρνος ἦν 'μὴ κα-
τὰ τὴν Ἀραβίαν εἶναι,' καὶ περὶ τῶν χρημάτων
ἀνεβάλλετο· περὶ ὧν ἐπί τε Σατουρνίνου καὶ Οὐο-
λομνίου τῶν Συρίας ἐπιστατούντων ἐγίνοντο λόγοι.
Τέλος δὲ συνέθετο δι᾽ ἐκείνων ἐντὸς ἡμερῶν τριά-
κοντα, τά τε χρήματα τὸν Ἡρώδην ἀπολαβεῖν, καὶ
τοὺς ἀλλήλων ἐν ἑκατέρᾳ τῇ βασιλείᾳ. Καὶ παρὰ
μὲν Ἡρώδῃ τῶν Ἀράβων οὐδεὶς εὑρέθη τὸ σύνολον,
οὔτε ἐπ᾽ ἀδικίας οὔτε κατ᾽ ἄλλον τρόπον· οἱ δ᾽ Ἄρα-
βες ἠλέγχοντο τοὺς λῃστὰς παρ᾽ αὐτοῖς ἔχειν.

2. Διελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας, ὁ Σύλλαιος,
οὐδὲν τῶν δικαίων πεποιηκὼς, εἰς Ῥώμην ἀνέρχε-
842 ται. Ῥύσια δὲ τῶν χρημάτων καὶ τῶν παρ᾽ ἐκεί-
νοις λῃστῶν Ἡρώδης ἐποιεῖτο, καὶ τῶν περὶ τὸν Σα-
τουρνῖνον καὶ Οὐολόμνιον ἐπιτρεπόντων ἀγνωμονοῦν-
τας ἐπεξιέναι. Στρατιάν τε ἔχων προσήγαγεν εἰς τὴν
Ἀραβίαν, τρισὶν ἡμέραις ἑπτὰ σταθμοὺς διανύσας.
Καὶ γενόμενος ἐπὶ τοῦ φρουρίου τοῦ τοὺς λῃστὰς
ἔχοντος, αἱρεῖ μὲν ἐξ ἐφόδου πάντας αὐτοὺς, κατα-
σκάπτει δὲ τὸ χωρίον, Ῥαεπτὰ καλούμενον· τῶν δὲ
ἄλλων οὐδὲν ἐλύπησεν. Ἐκβοηθησάντων δὲ τῶν Ἀ-
ράβων ἡγουμένου Νακέβου, μάχη γίνεται· καθ᾽ ἣν
ὀλίγοι μὲν τῶν Ἡρώδου, Νάκεβος δὲ ὁ τῶν Ἀρά-

βων στρατηγὸς, καὶ περὶ εἴκοσι πέντε τῶν σὺν αὐτῷ πίπτουσιν, οἱ δὲ ἄλλοι πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. Τισάμενος δὲ τούτους, τρισχιλίους Ἰδουμαίων ἐπὶ τῇ Τραχωνίτιδι κατοικίσας, ἦργε λῃστὰς τοὺς ἐκεῖ· καὶ περὶ τούτων τοῖς ἡγεμόσιν ἔπεμπεν περὶ Φοινίκην οὖσιν, ἀποδεικνὺς, ὅτι μηδὲν πλέον ὧν ἀγνωμονοῦντας ἐπεξελθεῖν ἔδει τοὺς Ἄραβας αὐτῷ πέπρακται. Ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνοι πολυπραγμονοῦντες εὕρισκον οὐ ψευδόμενον.

3. Ἄγγελοι δὲ Συλλαίῳ καταταχήσαντες εἰς Ῥώμην τὰ πεπραγμένα διεσάφουν, εἰς μεῖζον, ὡς εἰκὸς, ἕκαστον τῶν γεγονότων αἴροντες. Ὁ δὲ ἤδη μὲν ἐπεπραγμάτευτο γνώριμος εἶναι Καίσαρι, τότε δὲ περὶ τὴν αὐλὴν ἀναστρεφόμενος, ὡς ἤκουσεν, εὐθὺς μεταμφιέννυται μέλαιναν ἐσθῆτα, καὶ παρελθὼν ἔλεγεν ὡς αὐτὸν, ὅτι ‘πολέμῳ τὰ περὶ τὴν Ἀραβίαν εἴη κεκακωμένα, καὶ πᾶσα ἀνάστατος ἡ βασιλεία στρατιᾷ πορθήσαντος αὐτὴν Ἡρώδου. Δακρύων δὲ πεντακοσίους μὲν ἐπὶ δισχιλίοις Ἀράβων ἀπολωλέναι τοὺς πρώτους ἔλεγεν, ἀνῃρῆσθαι δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Νάκεβον, οἰκεῖον αὐτῷ καὶ συγγενῆ, πλοῦτον δὲ διηρπάσθαι τὸν ἐν Ῥαέπτοις· καταπεφρονῆσθαι δὲ τὸν Ὀβόδαν, ὑπὸ ἀσθενείας οὐκ ἀρκέσαντα τῷ πολέμῳ, διὰ τὸ μήτ' αὐτὸν, μήτε τὴν Ἀραβικὴν δύναμιν παρεῖναι.’ Τοιαῦτα τοῦ Συλλαίου λέγοντος, καὶ προστιθέντος ἐπιφθόνως, ὡς ‘οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀπέλθοι τῆς χώρας, μὴ πεπιστευκὼς, ὅτι Καίσαρι μέλοι τὴν εἰρήνην ἅπασιν εἶναι πρὸς ἀλλήλους, μηδ' εἰ παρὼν ἐτύγχανεν ἐκεῖ λυσιτελῆ ποιῆσαι τὸν πόλεμον Ἡρώδῃ,’ παροξυνθεὶς ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὁ Καῖσαρ, ἀνέκρινε τῶν Ἡρώδου τοὺς παρόντας, καὶ τῶν ἰδίων τοὺς ἀπὸ Συρίας ἥκοντας, αὐτὸ μόνον, εἰ τὴν στρατιὰν Ἡρώδης κατάγοι. Τῶν δὲ τοῦτο μὲν αὐτὸ λέγειν ἀνάγκην ἐχόντων, τὸ δὲ ἐφ' ὅτῳ καὶ πῶς οὐκ ἀκούοντος, ὀργή τε μείζων ἐγίνετο τῷ Καίσαρι, καὶ γράφει πρὸς τὸν Ἡρώδην, τά

τε ἄλλα χαλεπῶς, καὶ τοῦτο τῆς ἐπιστολῆς τὸ κεφάλαιον, ὅτι ‘πάλαι χρώμενος αὐτῷ φίλῳ, νῦν ὑπηκόῳ χρήσεται.’ Γράφει δὲ καὶ Σύλλαιος ὑπὲρ τούτων τοῖς Ἄραψιν. Οἱ δὲ ἐπαρθέντες οὔτε τῶν λῃστῶν ὅσοι διέφυγον ἐξεδίδοσαν, οὔτε τὰ χρήματα διελύοντο, νομάς τε ἃς ἐκείνου μισθωσάμενοι διακατεῖχον, ἀμισθὶ ταύταις ἐχρῶντο, τεταπεινωμένου τοῦ τῶν Ἰουδαίων βασιλέως διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Καίσαρος. Ἐπιτίθενται δὲ τῷ καιρῷ καὶ οἱ τὴν Τραχωνῖτιν ἔχοντες, τῆς τῶν Ἰδουμαίων φρουρᾶς κατεξαναστάντες, καὶ λῃστηρίοις χρώμενοι μετὰ τῶν Ἀρά-
813 βων, οἳ ἐλεηλάτουν τὴν ἐκείνων χώραν, οὐκ ἐπὶ ὠφελείας μόνον, ἀλλὰ καὶ μνησικακίας χαλεπώτεροι τὰς ἀδικίας ὄντες.

4. Ἡρώδης δὲ ταῦτα πάντα φέρων ἠνείχετο, μεταβεβληκυίας αὐτῷ τῆς παῤῥησίας, ἣν εἶχε διὰ Καίσαρα, καὶ τὸ μεῖζον ἀφῄρητο τοῦ φρονήματος. Οὐδὲ γὰρ πέμψαντος αὐτοῦ πρεσβείαν ἀπολογησομένην ὁ Καῖσαρ ἠνέσχετο, πάλιν δὲ τοὺς συνελθόντας ἀπράκτους ἀνέπεμψεν. Ἦν δ᾽ οὖν ἐπὶ τούτοις ἀθυμία καὶ δέος, ὅ τε Σύλλαιος οὐ μετρίως ἐλύπει, πιστευθείς τε καὶ παρὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, τότε δὲ καὶ μειζόνων ἁπτόμενος. Ὁ μὲν γὰρ Ὀβόδας ἐτεθνήκει, παραλαμβάνει δὲ τὴν τῶν Ἀράβων ἀρχὴν Αἰνείας, ὁ μετονομασθεὶς αὖθις Ἀρέτας. Τοῦτον γὰρ ἐπεχείρει διαβολαῖς παρωσάμενος αὐτὸς ἀναλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν, χρήματα μὲν πολλὰ διδοὺς τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν, πολλὰ δὲ Καίσαρι δώσειν ὑπισχνούμενος. Ὁ δὲ τῷ μὴ τὸν Ἀρέταν ἐπιστείλαντα πρότερον αὐτῷ βασιλεύειν ὠργίζετο. Πέμπει δὲ καὶ ἐκεῖνος ἐπιστολὴν καὶ δῶρα τῷ Καίσαρι, στέφανόν τε χρυσοῦν ἀπὸ πολλῶν ταλάντων. Ἡ δὲ ἐπιστολὴ κατηγόρει ‘Σύλλαιον ὄντα πονηρὸν δοῦλον, Ὀβόδαν τε φαρμάκοις διαφθεῖραι, καὶ ζῶντος ἔτι κρατεῖν αὐτὸν, τάς τε τῶν Ἀράβων μοιχεύοντα, καὶ χρήματα δανειζόμενον, ὥστ᾽ ἐξιδιώσασθαι τὴν ἀρχήν.’ Προσέσχεν δὲ οὐδὲ

τούτοις ὁ Καῖσαρ, ἀλλ᾽ ἀποπέμπει μηδὲν τῶν δώρων λαβών. Τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἀραβίαν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπεδίδου, τὰ μὲν εἰς ἀταξίαν, τὰ δ᾽ ὡς καταφθειρομένων μηδένα προεστάναι. Τῶν γὰρ βασιλέων ὁ μὲν, οὔπω τὴν ἀρχὴν βεβαίαν ἔχων, οὐχ ἱκανὸς ἦν κωλύειν τοὺς ἀδικοῦντας· Ἡρώδης δὲ, ἐφ᾽ οἷς ἠμύνετο τάχιον ὀργισθέντος αὐτῷ Καίσαρος, ἅπασας τὰς εἰς αὐτὸν παρανομίας φέρειν ἠναγκάζετο. Πέρας δὲ οὐδὲν ὁρῶν τῶν περιεστώτων κακῶν, ἔγνω πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν, εἴ τι δύναιτο μετριώτερον εὑρεῖν διά τε τῶν φίλων, καὶ πρὸς αὐτὸν Καίσαρα τὴν ἐντυχίαν ποιησάμενος. Καὶ ἐκεῖ μὲν ὁ Δαμασκηνὸς ἀπῄει Νικόλαος.

CAP. X. 1. Ἐξετετάρακτο δὲ τὰ περὶ τὴν οἰκίαν καὶ τοὺς παῖδας αὐτῷ πολὺ χεῖρον ἐσχηκότας κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. Ὅλως μὲν γὰρ οὐδὲ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἀσύνοπτον ἦν, ὡς τὸ μέγιστον καὶ δυσχερέστατον τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἠπείληται τῇ βασιλείᾳ διὰ τῆς τύχης· ἐπέβαινε δὲ καὶ μᾶλλον ηὐξήθη τότε παρὰ τοιαύτην αἰτίαν. Εὐρυκλῆς ἀπὸ Λακεδαίμονος, οὐκ ἄσημος τῶν ἐκεῖ, κακὸς δὲ τὴν ψυχὴν ἄνθρωπος, καὶ περὶ τρυφὴν καὶ κολακείαν δεινὸς ἑκατέραν αὐτῶν ἔχειν τε καὶ μὴ δοκεῖν, ἐπιδημήσας ὡς τὸν Ἡρώδην δῶρά τε δίδωσιν αὐτῷ, καὶ πλείω παρ᾽ ἐκείνου λαβὼν ταῖς εὐκαιρίαις τῶν ἐντεύξεων ἐπραγματεύσατο φίλος ἐν τοῖς μάλιστα γενέσθαι βασιλέως. Ἦν δὲ αὐτῷ καταγωγὴ μὲν ἐν τοῖς Ἀντιπάτρου, πρόσοδος δὲ καὶ συνήθεια πρὸς τὸν 814
Ἀλέξανδρον· Ἀρχελάῳ γὰρ ἔλεγεν εἶναι τῷ Καππάδοκι διὰ σπουδῆς. Ὅθεν καὶ τὴν Γλαφύραν ὑπεκρίνατο τιμᾶν· καὶ πολὺς ἦν ἀφανῶς μὲν ἐκθεραπεύων ἅπαντας, ἀεὶ δὲ τοῖς λαλουμένοις ἢ γινομένοις προσέχων, ὡς ἐξ αὐτῶν ἀντιχαρίζεσθαι τὰς διαβολάς. Τέλος δὲ τοιοῦτος ἑκάστῳ κατὰ τὰς συντυχίας ἀπέβαινεν, ὡς ἐκείνῳ μὲν εἶναι φίλος, τοῖς δὲ ἄλ-

λοις δοκεῖν κατὰ τὸ συμφέρον ἐκείνῳ προςεῖναι. Τὸν οὖν Ἀλέξανδρον προςεκτήσατο νέον ὄντα, καὶ περὶ ὧν ἐπεπόνθει μηδενὶ μὲν, πρὸς ἐκεῖνον δὲ μόνον ἀδεῶς πεπεισμένον ἐξεῖναι λέγειν· ἐνέφαινεν οὖν ἀχθόμενος, ὡς ὁ πατὴρ ἠλλοτρίωτο, καὶ τὰ περὶ τὴν μητέρα διηγεῖτο καὶ τὸν Ἀντίπατρον, ὅτι παρωθσύμενος αὐτοὺς τῆς τιμῆς τὰ πάντα ἤδη δύναται. Τούτων δὲ ἀνεκτὸν οὐδὲν ἔφη, κατεσκευασμένου πρὸς μῖσος ἤδη τοῦ πατρὸς, μηδὲ συμποσίοις μηδὲ συλλόγοις ἀνέχεσθαι λέγων. Τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνος, ὡς εἰκὸς, ἐφ᾽ οἷς ἤλγει· τοὺς δὲ λόγους Εὐρυκλῆς Ἀντιπάτρῳ τούτους ἀνέφερεν, λέγων μὲν ὡς ʽοὐχ ἕνεκα σοῦ τοῦτ᾽ αὐτὸ ποιεῖν, νικᾶσθαι δὲ ὑπὸ σοῦ τιμώμενος τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος, καὶ φυλάττεσθαι παρακελευόμενος τὸν Ἀλέξανδρον· οὐ γὰρ ἀπαθῶς τούτων ἕκαστον λέγειν, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς εἶναι τὴν αὐτοχειρίαν.᾽ Ἀντίπατρος μὲν οὖν εὔνουν ὑπολαμβάνων ἐκ τούτων μεγάλας αὐτῷ παρ᾽ ἕκαστα δωρεὰς ἐδίδου, καὶ τέλος ἤδη πείθει πρὸς τὸν Ἡρώδην ἀναφέρειν τὸν λόγον. Ὁ δ᾽ οὐκ ἦν τὴν Ἀλεξάνδρου δύςνοιαν ἐξ ὧν ἔλεγεν ἀκηκοέναι διηγούμενος ἀπίθανος, ἀλλ᾽ οὕτω διέθηκε τὸν βασιλέα, περιάγων ἀεὶ τοῖς ῥήμασι καὶ παροξύνων, ὡς ἀμετάγνωστον ποιῆσαι τὸ μῖσος. Ἐδήλωσε δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν καιρόν· εὐθὺς γὰρ Εὐρυκλεῖ δίδωσιν πεντήκοντα τάλαντα δωρεάν. Ὁ δὲ ταῦτα λαβὼν, καὶ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον ἀναβὰς τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων τὸν Ἀλέξανδρον ἐπῄνει, καὶ χρήσιμος ἔλεγεν αὐτῷ εἰς πολλὰ πρὸς τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τὸν πατέρα γεγενῆσθαι. Χρηματισάμενος δὲ καὶ παρ᾽ ἐκείνου, πρὶν καταφωραθῆναι τῆς κακοηθείας ἀπῄει. Εὐρυκλῆς μὲν οὖν, οὐδὲ ἐν τῇ Λακεδαίμονι παυσάμενος εἶναι μοχθηρὸς, ἐπὶ πολλοῖς ἀδικήμασιν ἀπεστερήθη τῆς πατρίδος.

2. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς οὐχ ὥςπερ πρότερον εἶχεν πρός τε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν

Ἀριστόβουλον, ἀκούειν μόνον τὰς κατ᾽ αὐτῶν διαβολὰς, ἀλλ᾽ ἤδη διὰ μίσους οἰκείου γεγενημένος αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ λέγοι τὶς, ἐξειργάζετο, παρατηρῶν ἕκαστα καὶ πυνθανόμενος, καὶ πᾶσιν ἐνδιδοὺς τοῖς βουλομένοις, εἴ τις ἔχοι τι κατ᾽ ἐκείνων εἰπεῖν, Εὐάρατόν τε Κῷον Ἀλεξάνδρῳ συνειδέναι. Καὶ τοῦτο μὲν οὖν καθ᾽ ἡδονὴν τὸ πάντων ἥδιστον Ἡρώδης ἐλάμβανεν.

3. Ἐπιγίνεται δὲ κατὰ τῶν νεανίσκων μεῖζόν τι, σκευωρουμένης ἀεὶ τῆς κατ᾽ αὐτῶν διαβολῆς, καὶ πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, ἄθλου τούτου προκειμένου, λέγειν τι περὶ ἐκείνων δυςχερὲς, ὃ πρὸς τῆς τοῦ βασιλεύοντος ἐδόκει σωτηρίας. Σωματοφύλακες ἦσαν Ἡρώδῃ δύο, κατ᾽ ἰσχὺν καὶ μέγεθος τιμώμενοι, Ἰούκουν- 815
δος καὶ Τύραννος. Οὗτοι, προςκρούσαντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως, ἀπεωσμένοι τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον ἦσαν συνιππαζόμενοι, καὶ κατὰ γυμνασίαν τιμώμενοι, καί τι χρυσίον καὶ δωρεὰς ἄλλας ἐλάμβανον. Εὐθὺς οὖν καὶ τούτους ὁ βασιλεὺς ἔχων ἐν ὑποψίᾳ ἐβασάνιζεν· οἱ δὲ διακαρτερήσαντες πολὺν χρόνον ὕστερον ἔλεγον, ὅτι ‘πείθοι φονεύειν αὐτοὺς Ἡρώδην Ἀλέξανδρος, ἐπεὶ περὶ κυνηγέσιον θηρίων διώκων προςβάλοι· δυνατὸν γὰρ εἶναι λέγειν, ὡς ἀπὸ τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς ἀναπαρείη ταῖς ἑαυτοῦ λόγχαις, καὶ γὰρ πρότερον αὐτῷ τοιοῦτον γεγενῆσθαι πάθος.’ Ἐπέδειξαν δὲ καὶ χρυσίον μὲν ἐν ἱππῶνι κατορωρυγμένον, καὶ τὸν ἀρχικύνηγον ἐξήλεγχον, ὅτι καὶ λόγχας αὐτοῖς δοίη βασιλικὰς, καὶ τοῖς Ἀλέξανδρον θεραπεύουσιν ὅπλα, κελεύοντος ἐκείνου.

4. Μετὰ τούτους ὁ φρούραρχος Ἀλεξανδρείου ληφθεὶς ἐβασανίζετο· καὶ γὰρ ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχε δέξασθαι τῇ φρουρᾷ, καὶ παρέξειν τοῖς νεανίσκοις χρήματα ὑπεσχῆσθαι, τὰ κείμενα τῶν βασιλικῶν κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ φρούριον. Αὐτὸς μὲν οὖν οὐδὲν ὡμολόγησεν· υἱὸς δὲ αὐτοῦ παρελθὼν ταῦτα ἔφη γενέσθαι, καὶ γράμματα ἐπέδωκεν, ὡς εἶναι εἰκάσαι τῆς Ἀλε-

ξάνδρου χειρός· "Τελέσαντες, σὺν θεῷ εἰπεῖν, ἃ προεθέμεθα πάντα, ἥξομεν πρὸς ὑμᾶς· ἀλλὰ πειράθητε, καθὼς ὑπέσχεσθε, δέξασθαι ὑμᾶς τῷ φρουρίῳ." Μετὰ τοῦτο τὸ γραμματεῖον ὁ μὲν Ἡρώδης οὐκέτι ἐνδοιασίμως εἶχε περὶ τῆς τῶν παίδων εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς. Ἀλέξανδρος δὲ 'Διόφαντον ἔφη τὸν γραμματέα μιμήσασθαι τὸν τύπον, καὶ δι' Ἀντιπάτρου κακουργηθῆναι τὸ γραμματίδιον.' Ὁ γὰρ Διόφαντος ἐδόκει τὰ τοιαῦτα δεινός· ἐν ὑστέρῳ δὲ διελεγχθεὶς ἐπ' ἄλλοις, οὕτως ἀπέθανε.

5. Τοὺς δὲ βασανισθέντας ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὸ πλῆθος προήγαγεν ἐν Ἱεριχοῦντι κατηγοροῦντας τῶν παίδων· καὶ τούτους μὲν ἐκ χειρὸς οἱ πολλοὶ βάλλοντες ἔκτειναν. Ὡρμημένων δὲ καὶ τοὺς περὶ Ἀλέξανδρον ὁμοίως κτεῖναι, τοῦτο μὲν ὁ βασιλεὺς παρητήσατο, διὰ Πτολεμαίου καὶ Φερώρα τὸ πλῆθος ἀναστείλας. Ἦν δὲ φυλακὴ καὶ τήρησις αὐτῶν, καὶ προςῄει μὲν οὐδείς, πάντα δὲ ἐπεσκοπεῖτο τὰ γινόμενα καὶ λαλούμενα. Καί τι γὰρ ἢ καταδίκων εἶχον ἀδοξίαν καὶ δέος. Ἕτερος δὲ αὐτῶν Ἀριστόβουλος ἐκ βαρυθυμίας ἐπαγόμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ τιτθίδα καὶ πενθερὰν συναλγεῖν αὐτῷ ταῖς συμφοραῖς, καὶ μισεῖν τὸν τὰ τοιαῦτα πειθόμενον "Οὐ γάρ," ἔφη, "καὶ σοὶ κίνδυνος ἀπωλείας, διαβεβλημένῃ Συλλαίῳ κατ' ἐλπίδα γάμων ἅπαντα τὰ ἐνθάδε προμηνύειν;" Τούτους ἐκείνη ταχὺ μάλα τῷ ἀδελφῷ προςφέρει τοὺς λόγους. Ὁ δὲ οὐκ ἔτι κατασχὼν αὐτὸν δῆσαί τε κελεύει, καὶ διαστήσαντας ἀπ' ἀλλή-
846 λων ὅσα κακῶς ἐποίησαν ἐπὶ τῷ πατρὶ ταῦτα γραψαμένους ἀποφέρειν. Οἱ δὲ, ἐπεὶ τοῦτο προςετέτακτο αὐτοῖς, ἐγγράφουσιν, ἐπιβουλὴν μὲν οὔτε νοῆσαι κατὰ τοῦ γεγεννηκότος, οὔτε συσκευάσασθαι, δρασμῷ δὲ ἐπιβαλέσθαι, καὶ τοῦτο δι' ἀνάγκην, ὑπόπτου καὶ δυςχεροῦς ὄντος αὐτοῖς τοῦ βίου.

6. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἥκοντος ἀπὸ Καππαδοκίας πρεσβευτοῦ παρὰ Ἀρχελάου, Μήλα τινὸς,

ὃς ἦν δυνάστης τῶν ἐκείνου, βουλόμενος Ἡρώδης ἐνδείξασθαι τὴν δύσνοιαν Ἀρχελάου πρὸς αὐτὸν, ἐκάλει τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ἦν ἐν τοῖς δεσμοῖς, καὶ πάλιν ἠρώτα περὶ τῆς φυγῆς, 'ὅπου καὶ πῶς ἐγνώκασιν ἀποχωρεῖν;' Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, 'πρὸς Ἀρχέλαον, ἔφη, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην ὁμολογήσαντα διαπέμψειν· ἀλλ' οὐδὲν οὔτε ἄτοπον οὔτε δυσχερὲς ἐντεθυμῆσθαι κατὰ τοῦ πατρὸς, οὐδὲ ὅσα συνεσκεύασται κακοηθείᾳ τῶν ἐναντίων ἀληθὲς εἶναί τι τούτων· βούλεσθαι δὲ ἀνετάζειν καὶ τοὺς περὶ Τύραννον εἰς ἐξέτασιν ἀσφαλεστέραν, ἀλλὰ καὶ τούτους ἀπολέσαι θᾶττον, Ἀντιπάτρου τῷ πλήθει τοὺς ἰδίους ἐγκαθιστάντος φίλους.'

7. Τοιαῦτα λέγοντος ἐκέλευσεν ἅμα τόν τε Μήλαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἄγειν ὡς Γλαφύραν τὴν Ἀρχελάου, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῆς, εἰ μηδὲν ἠγνόει τῶν εἰς ἐπιβουλὴν Ἡρώδου γιγνομένων. Ὡς δὲ ἧκον, εὐθὺς μὲν ἡ Γλαφύρα δεσμώτην ἰδοῦσα τὸν Ἀλέξανδρον ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν, καὶ καταπληξαμένη μέγα καὶ συμπαθὲς ἀνῴμωξεν. Ἦν δὲ καὶ τοῦ νεανίσκου δάκρυα, καὶ τῶν παρόντων ὀδυνηρά τις θέα, μέχρι πλείονος οὐδὲ ἐφ' οἷς ἧκον εἰπεῖν ἢ πράττειν δυναμένων. Ὀψὲ δὲ τοῦ Πτολεμαίου, τούτῳ γὰρ ἄγειν αὐτὸν ἐπετέτακτο, φράζειν κελεύσαντος, εἴ τι τῶν πραττομένων ἡ γυνὴ σύνοιδεν αὐτῷ, "Τί δὲ οὐκ ἂν," ἔφη, "συνέγνω τῆς ψυχῆς ἐμοὶ στεργομένη πλέον, καὶ κοινωνοῦσα τέκνων;" Ἡ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν ἀνεβόησεν, ὡς 'συνειδείη μὲν οὐδὲν ἄτοπον· εἰ δὲ φέροι πρὸς σωτηρίαν τὴν ἐκείνου τὸ καὶ κατ' αὐτῆς τι ψεύσασθαι, πάντα ὁμολογεῖν.' Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, "Ἀσεβὲς μὲν οὐδὲν," εἶπεν, "οὐδὲ ὧν ὑπονοοῦσιν οὓς ἥκιστα ἐχρῆν, οὔτε αὐτὸς ἐνενόησα, οὔτε σὺ οὐδὲν οἶσθα, ἀλλ' ὅτι παρ' Ἀρχέλαον ἀποχωρεῖν ἐγνώκειμεν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην." Ταῦτα καὶ ἐκείνης ὁμολογούσης, ὁ μὲν Ἡρώδης, Ἀρχέλαον ἐξεληλέγχθαι τῆς πρὸς αὐτὸν δυσνοίας ὑπολαβὼν, δίδω-

σιν Ὀλύμπῳ καὶ Οὐολομνίῳ γράμματα, κελεύσας ἐν παράπλῳ μὲν Ἐλεούσῃ τῆς Κιλικίας προσχόντας Ἀρχελάῳ τὸ περὶ τούτων ἀποδοῦναι, καὶ μεμψαμένους, ὅτι τῆς ἐπιβουλῆς ἐφάψαιτο τοῖς παισὶν, ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην πλεῖν. Καὶ ἂν εὕρωσιν ἀνύσαντά τι Νικόλαον, ὡς μηκέτι αὐτῷ δυςχεραίνειν Καίσαρα, διδόναι τὰς ἐπιστολὰς, καὶ τοὺς ἐλέγχους, οὓς κατὰ τῶν νεανίσκων κατεσκευασμένους ἀπέστειλεν. Ἀρχέλαος μὲν οὖν ἀπελογεῖτο, ‘δέξασθαι μὲν τοὺς νεανίσκους
817 ὁμολογήσας διὰ τὸ συμφέρον αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τῷ πατρὶ, μὴ καὶ χαλεπώτερόν τι προςτεθῇ κατ' ὀργὴν ὧν ὑπόπτως ἔχοντες ἐστασίαζον, οὐ μὴν καὶ πρὸς Καίσαρα πέμψειν, οὐδὲ ἄλλο τι κατὰ δύςνοιαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμολογῆσαι τοῖς νεανίσκοις.’

8. Εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ἀποκομισθέντες ἔσχον τε καιρὸν ἐπιδοῦναι τὰ γράμματα τῷ Καίσαρι, διηλλαγμένον εὑρόντες Ἡρώδῃ. Τὰ γὰρ περὶ τὴν Νικολάου πρεσβείαν ἀπέβη τοῦτον τὸν τρόπον. Ὡς ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ περὶ τὴν αὐλὴν ἐγένετο, πρῶτον μὲν οὐκ ἐφ' οἷς ἐληλύθει μόνον, ἀλλὰ καὶ Συλλαίου κατηγορεῖν ἠξίου. Καὶ οἱ Ἄραβες δῆλοι πρὸ τῆς ἐντυχίας ἦσαν ἀλλήλους πολεμοῦντες, ὑπονοστήσαντες ἐξ αὐτοῦ, καὶ τῷ Νικολάῳ προςελθόντες, τὰς ἀδικίας ἁπάσας ἐμήνυον, καὶ τῶν Ὀβόδου ὡς διαφθαρέντων πλείστων ἐκφανῆ τεκμήρια παρέχοντες· ἦν γὰρ καὶ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπόστασιν ὑφῃρημένα, διὰ τούτων ἤλεγχον. Ὁ δὲ Νικόλαος ἐπιτυχίαν ταύτην ὁρῶν αὐτῷ προςγεγενημένην, δι' αὐτῆς ἐπραγματεύετο τὸ μέλλον, ἐπείγων ἐλθεῖν εἰς διαλλαγὰς Ἡρώδῃ ποιῆσαι Καίσαρα. Σαφῶς γὰρ ἠπίστατο βουλομένῳ μὲν ἀπολογήσασθαι περὶ ὧν ἔπραξεν οὐκ ἔσεσθαι παῤῥησίαν· ἐθέλοντι δὲ κατηγορεῖν Συλλαίου, γενήσεσθαι καιρὸν ὑπὲρ Ἡρώδου λέγειν. Συνεστώτων οὖν ἐπ' ἀλλήλους καὶ δοθείσης ἡμέρας, Νικόλαος, παρόντων αὐτῷ τῶν Ἀρέτα πρέσβεων, τά τε ἄλλα κατηγόρου τοῦ Συλλαίου,

'τήν τε τοῦ βασιλέως ἀπώλειαν λέγων καὶ πολλῶν Ἀράβων, χρήματά τε ὡς εἴη δεδανεισμένος ἐπ᾽ οὐδὲν ὑγιὲς, καὶ μοιχείας ἐξελέγχων, οὐ τῶν ἐν Ἀραβίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν· προςετίθει δὲ τὸ μέγιστον, ὡς ἐξαναστήσειε Καίσαρα, μηδὲν ἀληθὲς διδάξας ὑπὲρ τῶν Ἡρώδῃ πεπραγμένων.' Ὡς δὲ ἧκεν ἐπὶ τοῦτον τὸν τόπον, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐξεῖργεν αὐτὸν τοῦτο μόνον ἀξιῶν ὑπὲρ Ἡρώδου λέγειν, 'ὡς οὐ στρατιὰν ἤγαγεν εἰς Ἀραβίαν, μηδὲ διςχιλίους καὶ πεντακοσίους ἀποκτείνειεν τῶν ἐκεῖ, μηδὲ αἰχμαλώτους λάβοι τὴν χώραν διαρπάσας.' Πρὸς ταῦτα ὁ Νικόλαος, "Ὑπὲρ τούτων," ἔφη, "καὶ μάλιστα διδάξειν, ὅτι μηδὲν ἢ τὰ πλεῖστά γε αὐτῶν οὐ γέγονεν, ὡς σύ τε ἀκήκοας, καὶ δίκαιον ἦν χαλεπώτερον ἐπ᾽ αὐτοῖς φέρειν." Πρὸς δὲ τὸ παράδοξον Καίσαρος ἐνδόντος αὐτὸν ἀκροατὴν, τὸ δάνειον εἰπὼν τῶν πεντακοσίων ταλάντων, καὶ τὴν συγγραφὴν, ἐν ᾗ καὶ τοῦτο ἦν προςγεγραμμένον, ἐξεῖναι τῆς προθεσμίας παρελθούσης ῥύσια λαμβάνειν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας. "Τὴν μὲν στρατιὰν οὐ στρατιὰν ἔλεγεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ δικαίαν τῶν ἰδίων ἀπαίτησιν χρημάτων· καὶ μηδὲ ταχὺ ταύτην, μηδὲ ὡς ἐπέτρεπον αἱ συγγραφαὶ, πολλάκις μὲν ἐπὶ Σατουρνῖνον ἐλθόντα καὶ Οὐολούμνιον τοὺς τῆς Συρίας ἡγεμόνας· τελευταῖον δὲ, ἐν Βηρυτῷ τούτων ἐναντίον Συλλαίου τὴν σὴν τύχην ἐπομόσαντος, ἦ μὴν ἐντὸς ἡμερῶν τριάκοντα παρέξειν τὰ χρήματα, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἡρώδου πεφευγότας. Ὧν οὐδὲν ποιήσαντος Συλλαίου πάλιν ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας ἐλθεῖν 818 Ἡρώδην, καὶ ἐκείνων ἐφέντων αὐτῷ λαμβάνειν τὰ ῥύσια, μόλις οὕτως ἐξελθεῖν σὺν τοῖς περὶ αὐτόν. Ὁ μὲν δὴ πόλεμος, ὡς οὗτοι τραγῳδοῦντες ἔλεγον, καὶ τὰ τῆς ἐπιστρατείας τοιαῦτα. Καίτοι πῶς ἂν εἴη πόλεμος, ἐπιτρεψάντων μὲν τῶν σῶν ἡγεμόνων, δεδωκυίας δὲ τῆς συνθήκης, ἠσεβημένου δὲ μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν καὶ τοῦ σοῦ, Καῖσαρ, ὀνόματος; Τὰ

δὲ περὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἑξῆς ἤδη λεκτέον. Λῃσταὶ τῶν τὸν Τράχωνα κατοικούντων τεσσαράκοντα τὸ πρῶτον, εἶτα αὖθις πλείονες, τὰς Ἡρώδου κολάσεις διαφεύγοντες ὁρμητήριον ἐποιήσαντο τὴν Ἀραβίαν. Τούτους ὑπεδέξατο Σύλλαιος ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους τρέφων, καὶ χώραν ἔδωκε νέμεσθαι, καὶ τὰ κέρδη τῶν λῃστῶν αὐτὸς ἐλάμβανεν. Ὡμολόγησε δὲ καὶ τούτους ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅρκοις ἀποδώσειν κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ δανείου προθεσμίαν. Καὶ δύναιτο ἂν οὐκ ἐπιδεῖξαι κατὰ τὸ παρὸν ἄλλον τινὰ τῆς Ἀράβων χώρας, ἢ τούτους ἐξῃρημένους, οὐδὲ πάντας, ἀλλ' ὅσοι μὴ λαθεῖν ἴσχυσαν. Οὕτως οὖν καὶ τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπιφθόνου συκοφαντήματος πεφηνότος, μέγιστον, ὦ Καῖσαρ, κατάμαθε πλάσμα καὶ ψεῦσμα πρὸς τὴν σὴν ὀργὴν αὐτῷ ποιηθέν. Φημὶ γὰρ, ἐπελθούσης ἡμῖν τῆς Ἀράβων δυνάμεως, καὶ τῶν περὶ Ἡρώδην πεσόντος ἑνὸς καὶ δευτέρου, τότε μόλις ἀμυνομένου. Νάκεβον τὸν στρατηγὸν αὐτῶν, καὶ περὶ πέντε καὶ εἴκοσι τοὺς πάντας, ὧν ἕκαστον αὐτὸς εἰς ἑκατὸν ἀναφέρων δισχιλίους καὶ πεντακοσίους τοὺς ἀπολωλότας ἔλεγε."

9. Ταῦτα μᾶλλον ἐκίνει τὸν Καίσαρα, καὶ πρὸς τὸν Σύλλαιον ἐπιστραφεὶς ὀργῆς μεστὸς ἀνέκρινεν, 'ὁπόσοι τεθνήκασι τῶν Ἀράβων.' Ἀπορουμένου δὲ αὐτοῦ, καὶ πεπλανῆσθαι λέγοντος, αἵ τε συνθῆκαι τῶν δανείων ἀνεγινώσκοντο, καὶ τὰ τῶν ἡγεμόνων γράμματα, πόλεις τε ὅσαι λῃστήρια κατῃτιῶντο. Καὶ πέρας εἰς τοῦτο κατέστη Καῖσαρ, ὡς τοῦ μὲν Συλλαίου καταγνῶναι θάνατον, Ἡρώδῃ δὲ διαλλάττεσθαι, μετάνοιαν ἐφ' οἷς ἐκ διαβολῆς πικρότερον ἔγραψεν αὐτῷ πεπονθὼς, καί τι τοιοῦτον εἰπεῖν εἰς τὸν Σύλλαιον, ὡς ἀναγκάσειεν αὐτὸν ψεύδει λόγῳ πρὸς ἄνδρα φίλον ἀγνωμονῆσαι. Τὸ δὲ σύμπαν, ὁ μὲν Σύλλαιος ἀνεπέμπετο, τὰς δίκας καὶ τὰ χρέα τοῖς δεδανεικόσιν ἀποδώσων, εἶτα οὕτω κολασθησόμενος. Ἀρέτᾳ δὲ οὐκ εὐμενὴς ἦν Καῖσαρ, ὅτι τὴν ἀρχὴν

μὴ δι' ἐκείνου καθ' αὑτὸν ἔλαβεν. Ἐγνώκει γὰρ καὶ τὴν Ἀραβίαν Ἡρώδῃ διδόναι· διεκώλυσε δὲ τὰ παρ' ἐκείνου πεμφθέντα γράμματα. Τοῖς γὰρ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ Οὐολούμνιον, εὐμενῆ Καίσαρα πυθομένοις, εὐθὺς ἔδοξεν ἐξ ἐντολῆς Ἡρώδου τὰ περὶ τῶν παίδων γράμματα καὶ τοὺς ἐλέγχους ἀναδιδόναι. Καῖσαρ δὲ ἀναγνοὺς, τὸ μὲν ἀρχὴν ἄλλην προστιθέναι γέροντι, καὶ κακῶς πράττοντι τὰ περὶ τοὺς παῖδας, οὐκ ᾠήθη καλῶς ἔχειν. Δεξάμενος δὲ τοὺς περὶ Ἀρέταν, καὶ τοῦτο μόνον ἐπιτιμήσας, ὡς προπετείᾳ χρήσαιτο, τῷ μὴ παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀναμεῖναι λαβεῖν, τά τε δῶρα προσήκατο, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐβεβαιώσατο.

CAP. XI. 1. Ἡρώδῃ δὲ γράφει διηλλαγμένος ἐπί τε τοῖς παισὶν ἄχθεσθαι, λέγων, 'καὶ δέον, εἰ 819 μὲν ἀνοσιώτερόν τι τετολμήκασιν, ἐπεξιέναι πατραλοίας ὄντας, αὐτῷ γὰρ ἐφῆναι ταύτην τὴν ἐξουσίαν· εἰ δὲ δρασμὸν ἐνενόησαν, ἄλλως νουθετήσαντα μηδὲν ἀνήκεστον διαπράττεσθαι· συμβουλεύειν δὲ ἔχειν αὐτῷ συνέδριον ἀποδείξαντα περὶ Βηρυτὸν, ἐν ᾗ κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ παραλαβόντα τούς τε ἡγεμόνας, καὶ τὸν βασιλέα τῶν Καππαδόκων Ἀρχέλαον, ὅσους τε τῶν ἄλλων οἴεται φιλίᾳ τε καὶ ἀξιώματι εἶναι ἐπιφανεῖς, μετὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὅ τι χρὴ διαλαμβάνειν.' Καῖσαρ μὲν τοιαῦτα ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ Ἡρώδης, τῶν γραμμάτων ὡς αὐτὸν ἀπενεχθέντων, περιχαρὴς μὲν εὐθὺς ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς ἐγεγόνει, περιχαρὴς δὲ καὶ τῷ πάντα ἐξεῖναι κατὰ τῶν παίδων αὐτῷ. Καὶ πῶς τὸ μὲν εὐπράττειν, ἐν τῷ πρότερον χαλεπὸν μὲν, ἀλλ' οὔτε θρασὺν οὔτε προπετῆ, πρὸς τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων παρεῖχεν αὑτόν· ἐν δὲ τῷ τότε μεταβολῆς ἀμείνονος καὶ παῤῥησίας ἐπιλαβόμενος, τὸ μῖσος ἐκαινοδόξει τὴν ἐξουσίαν. Διέπεμπεν οὖν ὅσους ἐδόκει καλεῖν εἰς τὸ συνέδριον, Ἀρχελάου χωρίς. Ἐκεῖνον γὰρ δι' ἔχθος οὐκ

ἠξίου παρατυγχάνειν, ἢ καὶ τῇ προαιρέσει νομίζων
ἐμποδὼν ἔσεσθαι.

2. Γενομένων δὲ ἐν Βηρυτῷ, τῶν τε ἡγεμόνων,
καὶ τῶν ἄλλων, ὅσους ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκάλεσε, τοὺς
μὲν παῖδας — οὐ γὰρ ἠξίου παράγειν εἰς τὸ συνέ-
δριόν — ἐν κώμῃ τινὶ Σιδωνίων εἶχε, Πλατάνῃ κα-
λουμένῃ, πλησίον τῆς πόλεως, ὡς ἔχειν, εἰ κλη-
θεῖεν, παραστῆσαι. Μόνος δὲ καθ᾽ αὑτὸν εἰςελθὼν,
ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συγκαθημένων ἀνδρῶν, κατ-
ηγόρει κατηγορίαν οὐκ ὀδυνηρὰν ὡς πρὸς ἀνάγκην
ὧν ἠτύχει, πλεῖστον δὲ ἀπεοικυῖαν ἣ πατὴρ ἐπὶ παι-
σὶν εἴποι. Βίαιος γὰρ ἦν, καὶ περὶ τὴν ἐπίδειξιν
τῆς αἰτίας ἐτετάρακτο, καὶ μέγιστα θυμοῦ καὶ ἀ-
γριότητος ἐνεδίδου σημεῖα, τούς τε ἐλέγχους οὐκ ἐκεί-
νοις ἐπιτρέπων καταμαθεῖν· ἀλλὰ συνηγορίαν αὑτοῖς
προςτιθεὶς, πατρὶ κατὰ παίδων ἀσχήμονα, καὶ τὰ
γραφέντα δι᾽ αὐτῶν ἐκείνων ἀναγινώσκων, ἐν οἷς ἐπι-
βουλὴ μὲν ἤ τις ἐπίνοια δυςσεβείας οὐκ ἐγέγραπτο,
μόνον δὲ ὡς φυγεῖν βουλεύοιντο, καὶ λοιδορίαι τινὲς
εἰς αὐτὸν ὀνείδη περιέχουσαι διὰ τὴν δύςνοιαν. Ἐφ᾽
αἷς ἐκεῖνος ὡς ἐγένετο μᾶλλόν τε ἐξεβόα, καὶ ʻτὸ πε-
ριὸν εἰς ὁμολογίαν τῆς ἐπιβουλῆς δι᾽ ἐκείνων ηὔξανε,
ἐπομνύμενος, ὡς ἥδιον ἂν στέροιτο τῆς ζωῆς, ἢ
τοιούτων ἀκούειν λόγων.᾽ Τὸ δὲ τελευταῖον εἰπὼν,
ὅτι ʻκαὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ Καίσαρος δόσει τὴν ἐξ-
820 ουσίαν αὐτὸς ἔχοι,᾽ προςέθηκε καὶ πάτριον αὐτῷ
νόμον, ὃς ἐκέλευσεν, ʻεἰ τοῦ κατηγορηθέντος οἱ γο-
νεῖς ἐπιθοῖεν τῇ κεφαλῇ τὰς χεῖρας, ἐπάναγκες εἶ-
ναι τοῖς περιεστῶσι βάλλειν, καὶ τοῦτον ἀποκτείνειν
τὸν τρόπον· ὅπερ ἕτοιμος ὢν αὐτὸς ἐν τῇ πατρίδι
καὶ τῇ βασιλείᾳ ποιεῖν, ὅμως ἀναμεῖναι τὴν ἐκείνων
κρίσιν· ἥκειν μέντοι, δικαστὰς μὲν οὐχ οὕτως ἐπὶ
φανεροῖς οἷς ἐκ τῶν παίδων ὀλίγου πάθοι, συνοργι-
σθῆναι δὲ καιρὸν ἔχοντας, ὡς οὐδενὶ καὶ τῶν πόῤῥω
γεγονότων ἀμελῆσαι τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἄξιον.᾽

3. Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος, καὶ τῶν νεα-

νίσκων οὐδὲ ἕως τῆς ἀπολογίας παρηγμένων, συμφρονήσαντες οἱ κατὰ τὸ συνέδριον, ὡς ἐπιεικείας καὶ διαλλαγῶν χεῖρον ἔχοιεν, τὴν ἐξουσίαν ἐβεβαίουν αὐτῷ. Καὶ πρῶτος μὲν Σατουρνῖνος ἀνὴρ ὑπατικὸς, καὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος, ἀπεφήνατο γνώμην αἰδημονεστάτην περιστάσει χρώμενος. Ἔφη γὰρ 'καταδικάζειν μὲν τῶν Ἡρώδου παίδων, κτείνειν δὲ οὐκ οἴεσθαι δίκαιον, αὐτὸς παῖδας ἔχων, καὶ τοῦ πάθους μείζονος ὄντος, εἰ καὶ πάντα δι' αὐτοὺς δεδυςτύχηκε.' Μετ' ἐκεῖνον οἱ Σατουρνίνου παῖδες — εἵποντο γὰρ αὐτῷ τρεῖς ὄντες πρεσβευταί — τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπεφήναντο. Οὐολούμνιος δὲ ἄντικρυς ἔφη κολάζειν θανάτῳ τοὺς οὕτως ἀσεβήσαντας εἰς τὸν πατέρα. Τὰ δὲ αὐτὰ καὶ τῶν ἑξῆς οἱ πλείους, ὥστε μηκέτι ἄλλο τι δοκεῖν, ἢ καταδεδικάσθαι τὴν ἐπὶ θανάτῳ τοὺς νεανίσκους. Καὶ ἐκεῖθεν μὲν εὐθὺς Ἡρώδης ἧκεν, ἄγων αὐτοὺς εἰς Τύρον, καὶ τοῦ γε Νικολάου πλεύσαντος ὡς αὐτὸν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπυνθάνετο, προδιηγησάμενος τὰ ἐν Βηρυτῷ, ἥντινα ἔχοιεν γνώμην περὶ τῶν παίδων αὐτοῦ καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ αὐτοῦ φίλοι. Καὶ ἐκεῖνος εἶπεν, "Ὅτι δοκεῖ μὲν ἀσεβῆ εἶναι τὰ ἐκείνοις περὶ σὲ ἐγνωσμένα, χρῆναι μέντοι αὐτοὺς καθείρξαντα δεσμώτας φυλάττειν. Καὶ εἰ μὲν ἕτερόν σοι δοκοίη, κολάζειν αὐτοὺς, μὴ φαίνοιο ὀργῇ τὸ πλέον ἢ γνώμῃ κεχρῆσθαι· εἰ δὲ τὰ ἐναντία, ἀπολύειν, μὴ ἀνεπανόρθωτον εἴη σοι τὸ ἀτύχημα. Τὰ αὐτὰ δὲ δοκεῖ καὶ ἐν Ῥώμῃ τοῖς πλείστοις τῶν σῶν φίλων." Καὶ ὃς σιωπήσας ἐν πολλῇ ἐγένετο συννοίᾳ, καὶ ἐκεῖνον ἐκέλευσε συμπλεῖν αὐτῷ.

4. Ὡς δὲ ἧκεν εἰς Καισάρειαν, γίνεται λόγος εὐθὺς ἅπασι τῶν παίδων, καὶ μετέωρος ἡ βασιλεία, ποῖ ποτε χωρήσειε τὰ κατ' αὐτοὺς ἐκδεχομένων. Δεινὸν γὰρ ὑπῄει πάντας δέος ἐκ παλαιοῦ καταστασιαζομένους εἰς αὐτὸ τὸ πέρας ἐλθεῖν, καὶ τοῖς μὲν πάθεσιν ἐδυςχέραινον· οὐκ ἦν δὲ οὐδὲ εἰπεῖν τι προπετὲς, οὔτε ἄλλου λέγοντος ἀκούειν ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐγκε-

κλεισμένοι τὸν ἔλεον, ὀδυνηρῶς μὲν, ἀναύδως δὲ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πάθους ἔφερον. Εἷς δὲ αὐτῷ πάλαι στρατιώτης, ὀνόματι Τήρων, υἱοῦ αὐτοῦ καθ᾽ ἡλικίας ὄντος Ἀλεξάνδρου φίλου, πάντα, ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδυόμενα δι᾽ ἡσυχίας ἦν, αὐτὸς ὑπ᾽ ἐλευθεριότητος ἐξελάλει, καὶ βοᾶν ἠναγκάζετο πολλάκις ἐν
821 τοῖς πλήθεσιν, ἀπαρακαλύπτως λέγων, 'ὡς ἀπώλοιτο μὲν ἡ ἀλήθεια, τὸ δὲ δίκαιον ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀνῃρημένον εἴη, κρατείη δὲ τὰ ψεύσματα καὶ ἡ κακοήθεια, καὶ τοσοῦτον νέφος ἐπάγει τοῖς πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ὁρᾶσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν.' Τοιοῦτος ὢν ἐδόκει μὲν οὐκ ἀκινδύνως παῤῥησιάζεσθαι· τὸ δὲ εὔλογον ἐκίνει πάντας, οὐκ ἀνάνδρως αὐτοῦ πρὸς τὸν καιρὸν ἱσταμένου. Διὸ καὶ πάντα, ἅπερ αὐτὸς εἴποιεν, ἕκαστος ἡδέως ἤκουεν ὑπ᾽ ἐκείνου λεγόμενα, καὶ τὸ καθ᾽ αὑτοὺς ἀσφαλὲς ἐν τῷ σιγᾶν προορώμενοι, τὴν ἐκείνου παῤῥησίαν ὅμως ἀπεδέχοντο· τὸ γὰρ προσδοκώμενον πάθος ἐβιάζετο πάντα ὁντιναοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ λαλεῖν.

5. Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πάσης παῤῥησίας ὠσάμενος, μόνος μόνῳ λέγειν ἠξίου· καὶ συγχωρήσαντος, "Οὐ δυνάμενος," εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, διακαρτερεῖν ἐπὶ τοιούτῳ πάθει, τὴν τολμηρὰν ταύτην παῤῥησίαν, ἀναγκαίαν δὲ σοὶ καὶ συμφέρουσαν, εἰ λάβοις τι χρήσιμον ἐξ αὐτῆς, προέκρινα τῆς ἐμῆς ἀσφαλείας. Ποῖ ποτε ᾤχοντό σου καὶ πεπτώκασιν ἐκ τῆς ψυχῆς αἱ φρένες; Ποῖ δὲ καὶ ὁ περιττὸς ἐκεῖνος νοῦς, ᾧ πολλὰ καὶ μεγάλα κατώρθωσας; Τίς δὲ ἡ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἐρημία; Κρίνω δὲ οὐδὲ παρόντας αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς ἢ φίλους, οἳ περιορῶσι τοιοῦτον μῖσος ἐπὶ τῇ μακαριζομένῃ ποτὲ βασιλείᾳ. Σὺ δὲ οὐ σκέψῃ, τί πραττόμενόν ἐστι; Δύο νεανίσκους ἐκ βασιλίδος σοὶ γυναικὸς γεγεννημένους, εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρους, ἀναιρήσεις, σεαυτὸν ἐν γήρᾳ καταλιπὼν ἐφ᾽ ἑνὶ παιδὶ

κακῶς οἰκονομήσαντι τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, καὶ συγγενέσιν ὧν αὐτὸς ἤδη τοσαυτάκις κατέγνως θάνατον; Οὐκ ἐννοήσεις, ὅτι καὶ τῶν ὄχλων ἡ σιωπὴ τὴν ἁμαρτίαν ὅμως ὁρᾷ καὶ μισεῖ τὸ πάθος· ἥ τε στρατιὰ πᾶσα, καὶ ταύτης οἱ πρωτεύοντες, ἔλεον μὲν τῶν ἀτυχούντων, μῖσος δὲ τῶν ταῦτα διαπραττομένων ἐσχήκασιν;" Ἤκουε τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐν ἀρχῇ μὲν οὐ παντάπασιν ἀγνωμόνως· ἀλλὰ, τί δεῖ καὶ λέγειν, διεκίνησεν ἑαυτὸν ἁψαμένου τοῦ Τήρωνος ἐναργῶς τοῦ τε πάθους καὶ τῆς περὶ τοὺς οἰκείους ἀπιστίας. Αὖθις δὲ ὁ μὲν ἐπεδίδου κατὰ μικρὸν ἀμέτρῳ καὶ στρατιωτικῇ χρώμενος παῤῥησίᾳ· τὸ γὰρ ἀπαίδευτον ἐξέπιπτε τοῦ καιροῦ. Ταραχῆς δὲ Ἡρώδης ἐνεπίμπλατο, καὶ μᾶλλον ὀνειδίζεσθαι δοκῶν, ἢ πρὸς τὸ συμφέρον ἀκούειν τῶν λόγων, ἐπεὶ καὶ τοὺς διακειμένους στρατιώτας καὶ τοὺς ἀγανακτοῦντας ἡγεμόνας ἐπύθετο, προστάττει τῶν τε ὀνομαστὶ δηλωθέντων ἅπαντας, καὶ τὸν Τήρωνα δήσαντας ἔχειν ἐν φυλακῇ.

6. Τούτου γενηθέντος, ἐπιτίθεται τῷ καιρῷ καὶ Τρύφων τὶς κουρεὺς τοῦ βασιλέως, ὃς ἔφη προσελθὼν ὡς 'πείθοι πολλάκις ὁ Τήρων, ὁπόταν θεραπεύῃ τὸν βασιλέα, ξυρῷ τὸν λαιμὸν ἀποτεμεῖν· ἔσεσθαι γὰρ ἐν πρώτοις τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον, καὶ μεγάλας λήψεσθαι δωρεάς.' Ταῦτα εἰπόντα συλλαμβάνειν κελεύει, καὶ μετὰ ταῦτα βάσανος ἦν τοῦ τε Τήρωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦ κουρέως. Διακαρτεροῦντός τε τοῦ Τήρωνος, ὁρῶν ὁ νεανίσκος τὸν πατέρα χαλεπῶς μὲν ἤδη διακείμενον, ἔχοντα δὲ οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, αὐτό τε τὸ μέλλον ἐκ τῆς περὶ τὸν πάσχοντα δυσχερείας προῦπτον, ἔφη 'μη- 822
νύειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, εἰ παραιτήσεται διὰ τοῦ φράσαι τῆς βασάνου καὶ τῆς αἰκίας αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα.' Δόντος δὲ πίστιν ἐπὶ τούτοις ἔλεγεν ὡς 'εἴη συνθήκη τις ἐπιθέσθαι δι' αὐτοχειρίας βασιλεῖ τὸν Τήρωνα· προσελθεῖν γὰρ εὔπορον εἶναι

μόνον μόνῳ, καὶ δράσαντα παθεῖν τι τῶν εἰκότων οὐκ ἀγεννὲς Ἀλεξάνδρῳ χαριζόμενον.' Ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνος εἰπὼν ἐξαιρεῖται τὸν πατέρα τῆς ἀνάγκης, ἄδηλον, εἴτε τὴν ἀλήθειαν ἐκβιασθεὶς φράζειν, εἴτε καὶ ἂν παραγραφὴν νοήσας τινὰ ταύτην τῶν κακῶν αὐτῷ καὶ τῷ γεγεννηκότι.

7. Ὁ δὲ Ἡρώδης, οὐδὲ εἴ τι πρότερον ἐνδοιάσιμον ἦν αὐτῷ περὶ τὴν τεκνοκτονίαν, τούτῳ τόπον ἢ χώραν καταλελοιπὼς ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ πᾶν ἐξηρημένος τὸ δυνάμενον αὐτῷ ὑπόνοιαν ἀμείνονος λογισμοῦ παρασχεῖν, ἔσπευσεν ἤδη τέλος ἐπιθεῖναι τῇ προαιρέσει. Καὶ προαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τριακοσίους τε τῶν ἡγεμόνων τοὺς ἐν αἰτίᾳ γενομένους, καὶ τὸν Τήρωνα σὺν τῷ παιδὶ, καὶ τῷ ἐκείνους διελέγχοντι κουρεῖ, κατηγορίαν ἁπάντων αὐτῶν ἐποιήσατο· καὶ ἐκείνους μὲν τὸ πλῆθος ἀεὶ τοῖς παρατυχοῦσι βάλλοντες ἀπέκτειναν. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Ἀριστόβουλος, ἀχθέντες εἰς Σεβαστὴν, ἐπιτάξαντος τοῦ πατρὸς, στραγγάλῃ κτείνονται. Τὰ δὲ σώματα νύκτωρ εἰς Ἀλεξάνδρειον ἀπέθεντο, τοῦ τε μητροπάτορος ἐκεῖ, καὶ τῶν πλείστων αὐτοῖς προγόνων κειμένων.

8. Ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἄλογον ἐνίοις καταφαίνεται, τρεφόμενον ἐκ πολλοῦ τὸ μῖσος οὕτως αὐξηθῆναι, καὶ περαιτέρω προελθὸν ἀπονικῆσαι τὴν φύσιν. Ἐπίστασις δὲ γένοιτο ἂν εἰκότως, εἴτε εἰς τοὺς νεανίσκους ἀνοιστέον τὴν τοιαύτην αἰτίαν, πρὸς αἴτιον ὀργῆς ἀναγαγόντας τὸν πατέρα, καὶ χρόνῳ παρασκευάσαντας ὑπὸ χαλεπότητος ἀνήκεστον αὐτοῖς, εἴτε καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἀπαθῆ καὶ περιττὸν ὄντα περὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς ἄλλης εὐδοξίας, ὡς μηδένα οἴεσθαι παραληπτέον, ἐφ᾽ ᾧ πᾶν τὸ βουλόμενον ἀκίνητον ἔχειν, ἢ καὶ τὴν τύχην παντὸς εὐγνώμονος λογισμοῦ μείζω τὴν δύναμιν ἐσχηκυῖαν, ὅθεν καὶ πειθόμεθα τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ὑπ᾽ ἐκείνης προκαθωσιῶσθαι τῆς τοῦ γενέσθαι πάντως ἀνάγκης, καὶ καλοῦμεν αὐτὴν εἱμαρμένην, ὡς

σὐδενὸς ὄντος, ὃ μὴ δι' αὐτὴν γίγνεται. Τοῦτον μὲν
οὖν τὸν λόγον, ὡς νομίζω, πρὸς ἐκεῖνον ἀρκέσει κρί-
νειν, ἡμῖν τε αὐτοῖς ἀποδιδόντα τι, καὶ τὰς διαφθο-
ρὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἀνευθύνους ποιοῦντας·
ἃ πρὸ ἡμῶν ἤδη πεφιλοσόφηται καὶ τῷ νόμῳ. Τῶν
δὲ ἄλλων δύο, τὴν μὲν ἀπὸ τῶν παίδων μέμψηται
ἄν τις αἰτίαν ὑπό τε αὐθαδείας νεωτερικῆς καὶ βα-
σιλικῆς οἰήσεως, ὅτι καὶ διαβολῶν ἠνείχοντο κατὰ
τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν πραττομένων αὐτῷ κατὰ τὸν
βίον οὐκ εὐμενεῖς ἦσαν ἐξετασταὶ, καὶ κακοήθεις μὲν
ὑπονοεῖν, ἀκρατεῖς δὲ λέγειν, εὐάλωτοι δὲ δι' ἀμ-
φότερα τοῖς ἐπιτηροῦσιν αὐτοὺς, καὶ πρὸς χάριν 823
καταμηνύουσιν. Ὁ μέντοι πατὴρ οὐδὲ ἐντροπῆς ἔοι-
κεν ἄξιος φαίνεσθαι τοῦ περὶ ἐκείνους ἀσεβήματος,
ὃς, οὔτε πίστιν ἐπιβουλῆς ἐναργῆ λαβὼν, οὔτε πα-
ρασκευὴν ἐπιχειρήσεως ἐλέγχειν ἔχων, ἐτόλμησεν ἀπο-
κτεῖναι τοὺς ἐξ αὐτοῦ φύντας, ἀρίστους μὲν τὰ σώ-
ματα, καὶ περιποθήτους πᾶσι τοῖς ἀλλοτρίοις, οὐκ
ἀποδέοντας δὲ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, εἴ που θηρᾶν
ἢ γυμνάζεσθαι τὰ πολέμου ἢ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐμπε-
σόντων ἔδει. Τούτων γὰρ ἁπάντων μετεῖχον, Ἀ-
λέξανδρος δὲ καὶ μᾶλλον ὁ πρεσβύτερος. Ἤρκει γὰρ,
εἰ καὶ κατέγνω, καὶ ζῶντας ὅμως ἐν δεσμοῖς, ἢ ξε-
νιτεύοντας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν, μεγάλην ἀσφάλειαν
αὐτῷ περιβεβλημένῳ τὴν Ῥωμαίων δύναμιν, δι' ἣν
οὐδὲν οὔτε ἐξ ἐφόδου καὶ βίᾳ παθεῖν ἐδύνατο. Τὸ
δὲ ἀποκτεῖναι ταχὺ, καὶ πρὸς ἡδονὴν τοῦ νικῶντος
αὐτὸν πάθους, ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυποτιμήτου·
καὶ τῆς ἡλικίας ἔτι οὔσης σὺν γήρᾳ τοσοῦτον ἐξή-
μαρτεν. Ἥ γε μὴν παρολκὴ, καὶ τὸ χρονίζον συγ-
γνώμην οὐκ ἂν αὐτῷ τινὰ φέροι. Ταχὺ μὲν γὰρ
ἐκπλαγέντα καὶ κεκινημένον χωρῆσαι πρός τι τῶν
ἀτόπων, εἰ καὶ δυσχερὲς, ἀλλὰ ἀεὶ συμβαῖνον· ἐν
ἐπιστάσει δὲ, καὶ πολλάκις μὲν ὁρμηθέντα, πολλάκις
δὲ μελλήσαντα, τὸ τελευταῖον δὲ ὑποστῆναι καὶ δια-
πράξασθαι, φονώσης καὶ δυσμετακινήτου ψυχῆς ἀπὸ

τῶν χειρόνων. Ἐδήλωσε δὲ καὶ τοῖς αὖθις, οὐκ ἀποσχόμενος οὐδὲ τῶν περιλοίπων ὅσους ἐδόκει φιλτάτους, ἐφ᾽ οἷς τὸ μὲν δίκαιον ἔλαττον ἐποίει συμπαθεῖσθαι τοὺς ἀπολλυμένους, τὸ δὲ ὠμὸν ὅμοιον ἦν τῷ μηδὲ ἐκείνων φεισαμένῳ. Διέξιμεν δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἑξῆς ἀφηγούμενοι.

---

824 # ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ἙΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ιδ΄.

Argumentum Lib. XVII.

(1) Ὡς Ἀντίπατρος ἐμισήθη ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους διὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Καὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐθεράπευσε τοὺς ἐν Ῥώμῃ πολλοῖς χρήμασι. Περὶ Ἡρώδου γάμων καὶ παίδων. (2) Περὶ Ζαμάριος Ἰουδαίου ἐκ Βαβυλῶνος, περὶ ἐπιβουλῶν Ἀντιπάτρου κατὰ Ἡρώδου· καί τινα περὶ Φαρισαίων. (3) Περὶ ἔχθρας Ἡρώδη πρὸς Φερώραν ὑπαρχούσης. Ὡς Ἡρώδης ἔπεμψε τὸν Ἀντίπατρον πρὸς Καίσαρα. Περὶ Φερώρας τελευτῆς. (4) Κατηγορία τῆς γυναικὸς Φερώρα ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων Φερώρα ὡς ἀναιρεθέντος φαρμάκῳ. Καὶ ὡς Ἡρώδης ἐκζητήσας εὗρεν τὸ φάρμακον, κατεσκευασμένον ἐπ᾽ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀντιπά-
825 τρου, καὶ βασανίσας ἔγνω τὰς Ἀντιπάτρου ἐπιβουλάς. (5) Κατάπλους Ἀντιπάτρου ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν πατέρα. Καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ καταγνωσθεὶς θάνατον ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπὸ Κουϊντιλίου Οὐάρου τοῦ τότε πεπιστευμένου τὴν Συρίαν, ἐδέθη μέχρι τῆς ἐσομένης διαγνώσεως ὑπὸ Καίσαρος. (6) Περὶ τῆς Ἡρώδου νόσου καὶ στάσεως τῶν Ἰουδαίων δι᾽ αὐτήν. Καὶ κόλασις τῶν στασιαστῶν. (7) Ἡρώδης διανοεῖ τοῦ φόνου αὐτόχειρ

γίνεσθαι, καὶ μετ' ὀλίγον Ἀντίπατρον ἀναιρεῖσθαι κελεύει. (8) Ἡρώδου τελευτὴ, διαθήκη καὶ ταφή. (9) Ὡς ὁ λαὸς ἐστασίασε πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀρχέλαον, καὶ ὡς Ἀρχέλαος ἔπλευσεν εἰς Ῥώμην. (10) Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Σαβῖνον, καὶ ὡς Οὔαρος τοὺς αἰτίους αὐτῆς ἐκόλασεν. (11) Ἰουδαίων πρεσβεία πρὸς Καίσαρα, καὶ ὡς Καῖσαρ τὰς Ἡρώδου διαθήκας βεβαίας ἐποίησεν. (12) Περὶ Ψευδαλεξάνδρου. (13) Ὡς κατηγορεῖται Ἀρχέλαος ὑπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐπὶ Καίσαρος, καὶ νικήσας ἔλαβε τὴν βασιλείαν· καὶ βασιλεύσας μοχθηρῶς δεκαετίαν, πάλιν κατηγορηθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Βίενναν, τὴν δὲ βασιλείαν αὐτοῦ μετέθηκε Καῖσαρ εἰς ἐπαρχίαν.

CAP. I. 1. Ἀντιπάτρῳ δὲ, ἀραμένῳ τοὺς ἀδελ- 826
φοὺς, ἀσεβείᾳ τε τῇ ὑστάτῃ καὶ ἀλαστορίᾳ τῶν ἐπ' αὐτοῖς τὸν πατέρα περιβεβληκότι, οὔ τι κατὰ γνώμην ἡ ἐλπὶς τοῦ αὖθις βίου ἦν. Ἀπαλλαγεὶς γὰρ φόβου τοῦ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ διὰ τὸ τῶν ἀδελφῶν μὴ ἐπικοινωνῆσον, ἐργωδέστερον καὶ ἄπορον αὐτῷ εὕρισκεν τὸ τὴν βασιλείαν παραγενέσθαι· τοσόνδ' ἐφύη τῷ ἔθνει μῖσος πρὸς αὐτόν. Ὄντος δὲ αὐτῷ καὶ τοῦδε χαλεποῦ, πλειόνως παρελύπει τὸ στρατιωτικὸν, ἀλλοτρίως ἔχον τῇ γνώμῃ πρὸς αὐτὸν, εἰς οὓς τὰ πάντα ἦν τοῖς βασιλεῦσιν ἀνακείμενα τοῦ οἰκείου ἀσφαλοῦς, ὁπότε τύχοι τὸ ἔθνος νεωτέρων ὀριγνώμενον πραγμάτων. Τοσόνδε κίνδυνον ἐμνήστευσεν αὐτῷ ὁ ὄλεθρος τῶν ἀδελφῶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συνῆρχέ τε τῷ πατρὶ, οὐδὲν ἄλλο ἢ βασιλεὺς ὢν· καὶ ἐπιστεύετο παρ' αὐτῷ μειζόνως, ἐξ ὧν ἀπολωλέναι καλῶς εἶχεν, εὐνοίας βεβαιώματα εὑρημένος, ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ σωτηρίας τῆς Ἡρώδου τοὺς ἀδελφοὺς ἐνδεδειχὼς, ἀλλ' οὐκ ἔχθρᾳ τῇ πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸ αὐτῶν πρὸς τὸν πατέρα. Τοιαίδε αὐτὸν περιέσπευδον ἀραί. Ἅπερ δὴ πάντα μηχαναὶ τῆς ἐπὶ τὸν Ἡρώδην ὁδοῦ ἵσταντο Ἀντιπάτρῳ, ἐρημοῦντι αὐτὸν μὲν κατηγόρων ἐφ' οἷς πράττειν διενοεῖτο, Ἡρώδην δὲ αὖ καταφυγῆς, οἳ βοηθοῖεν αὐτῷ, τοῦ Ἀντιπάτρου φανερῶς πολεμίου,

καταστάντος· ὥστε μίσει μὲν τῷ πρὸς τὸν πατέρα ἔπραττε τὴν ἐπιβουλὴν τῶν ἀδελφῶν. Τότε δὲ ἥπτετο
827 μειζόνως τοῦ ἐγχειρεῖν μὴ ἀφέξεσθαι τῆς πράξεως, ἀποθνήσκοντος μὲν γὰρ Ἡρώδου, βεβαίως αὐτῷ περιγενομένης τῆς ἀρχῆς· ἐξικνουμένου δὲ εἰς τὸ πλέον ἐπιζῆν, κινδύνων ἂν περιστάντων ἐξαγγελτοῦ γενομένης τῆς πράξεως, ἧς συνθέτης γεγονὼς, πολέμιον ἠνάγκαζε τὸν πατέρα καταστῆναι. Καὶ διὰ τοῦτο χαρίζεσθαι πολυτελὴς ἦν τοὺς περὶ τὸν πατέρα, κέρδεσι μεγάλοις ἐκπλήσσων τὸ τῶν ἀνθρώπων μῖσος πρὸς αὐτὸν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπὶ Ῥώμης φίλους πομπαῖς μεγάλων δωρεῶν εὔνους καθιστάμενος, πρὸ πάντων δὲ Σατουρνῖνον, τὸν τῆς Συρίας ἐπιμελητήν. Ὑποδέξασθαί τε ἦν ἐλπὶς αὐτῷ καὶ τὸν Σατουρνίνου ἀδελφὸν μεγέθει δώρων, ἃ ἐδίδου, καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως, ἀνδρὶ πρώτῳ τῶν περὶ τὸν Ἡρώδην συνοικοῦσαν, τῷ αὐτῷ τρόπῳ χρώμενος. Ψευσάμενός τε φιλίαν πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας δεινότατος ἦν πεπιστεῦσθαι, καὶ μῖσος ἀράμενος ἐφ᾽ οὕς τινας ἐπικρύψασθαι συνετώτατος. Οὐ μὴν ἠπάτα γε τὴν τιτθίδα, προκατανενοηκυῖαν ἐκ πλείονος αὐτὸν, καὶ μηκέτι οἵαν οὖσαν παραλογισθῆναι, καὶ διὰ τὸ ἤδη παρασκευῇ τῇ πάσῃ ἀντιτεχνᾶσθαι αὐτοῦ πρὸς τὸ κακότροπον· καίτοι θυγατρὶ αὐτῆς συνῴκει θεῖος πρὸς μητρὸς Ἀντιπάτρου προνοίᾳ τῇ ἐκείνου καὶ διαπράξει, λαβὼν τὴν κόρην πρότερον Ἀριστοβούλῳ γεγαμημένην, τὴν γὰρ ἑτέραν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Καλλαία παῖς γυναῖκα εἶχεν· ἀλλ᾽ οὐδὲν ἐπὶ τῷ μὴ κατανοεῖσθαι πονηρὸν ὄντα ἦν ἡ ἐπιγαμία τεῖχος, ὥσπερ οὐδ᾽ ἡ πρότερον συγγένεια πρὸς τὸ οὐ μεμισῆσθαι. Τὴν δὲ Σαλώμην Ἡρώδης, ἐσπουδακυῖαν Συλλαίῳ τῷ Ἄραβι γαμηθῆναι κατ᾽ ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν, βιάζεται τῷ Ἀλεξᾷ συνοικεῖν, συμπρασσούσης αὐτῷ Ἰουλίας καὶ πειθούσης τὴν Σαλώμην μὴ ἀνήνασθαι τὸν γάμον, μὴ καὶ ἔχθρα καθίσταιτο αὐτοῖς προὔπτος, ὀμωμοκότος Ἡρώδου μὴ ἂν εὐνοήσειν Σαλώ-

μη, μὴ ὑποδεξαμένη τὸν Ἀλεξᾶ γάμον. Καὶ ἐπείθετο Καίσαρός τε οὔσῃ γυναικὶ τῇ Ἰουλίᾳ, καὶ ἄλλως συμβουλευούσῃ πάνυ συμφέροντα. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τὴν Ἀρχελάου θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἡρώδης ὡς τὸν αὐτῆς πατέρα ἐξέπεμψεν Ἀλεξάνδρῳ συνῳκηκυῖαν, ἐκ τῶν αὐτοῦ τὴν προῖκα ἀποδοὺς, ὥςτε ἀμφισβήτημα αὐτοῖς μηδὲν εἶναι.

2. Ἀνέτρεφε δὲ αὐτὸς τῶν παίδων τὰ τέκνα πάνυ ἐπιμελῶς· ἦσαν γὰρ τῷ μὲν Ἀλεξάνδρῳ ἐκ Γλαφύρας ἄρσενες δύο, Ἀριστοβούλῳ δὲ ἐκ Βερνίκης τῆς Σαλώμης θυγατρὸς ἄρσενές τε τρεῖς, καὶ θήλειαι δύο· καί ποτε παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων παραστησάμενος τὰ παιδάρια, καὶ τῶν υἱέων ἀνακλαύσας τὴν τύχην, ηὔχετο ‘μηδὲν τοιόνδε παισὶν τοῖς ἐκείνων συνελθεῖν· αὐξηθέντας δὲ ἀρετῇ, καὶ συμφορᾷ τοῦ δικαίου τὰς τροφὰς ἀμείψασθαι, ἃς ποιοῖτο.’ Ἐνεγγύητό τε εἰς γάμον, ὁπότε ἀφίκοιντο εἰς ὥραν τὴν ἐπ᾽ αὐτῷ, τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τῶν Ἀλεξάνδρου παίδων Φερώρου θυγατέρα, τῷ δὲ Ἀριστοβούλου τὴν Ἀντιπάτρου, καὶ θυγατέρα τὴν Ἀριστοβούλου ἐπωνόμαζε παιδὶ τῷ Ἀντιπάτρου, τὴν δὲ ἑτέραν τῶν Ἀριστοβούλου θυγατέρων, Ἡρώδῃ παιδὶ τῷ αὐτοῦ, γίνεται δὲ τῷ βασιλεῖ ἐκ τῆς τοῦ ἀρχιερέως θυγατρός — πάτριον γὰρ ἐν ταὐτῷ πλείο- 828
σιν ἡμῖν συνοικεῖν. Ἔπρασσε δὲ τὰς μνηστείας τῶν παίδων ὁ βασιλεὺς ἐλέῳ τῶν ὀρφανῶν, εἰς εὔνοιαν αὐτῶν διὰ τὴν ἐπιγαμίαν τὸν Ἀντίπατρον προκαλούμενος. Ἀντίπατρος δὲ γνώμῃ τῇ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς πολιτεύειν οὐκ ἔλιπεν καὶ πρὸς παῖδας αὐτοῖς γεγονότας. Ἥ τε τοῦ πατρὸς σπουδὴ περὶ αὐτοὺς ἠρέθιζεν αὐτὸν, μείζονας ἔσεσθαι τῶν ἀδελφῶν προςδεχόμενον, καὶ μάλιστα ὁπότε ἀνδρωθεῖεν, Ἀρχελάου συλληψομένου τοῖς θυγατριδοῖς βασιλέως ἀνδρὸς, καὶ Φερώρου τῷ υἱῷ ληψομένου τὴν θυγατέρα· τετράρχης δὲ καὶ οὗτος ἦν. Ἐπήγειρεν δὲ αὐτὸν καὶ τὸ πᾶν πλῆθος ἐλέῳ μὲν τῷ πρὸς τοὺς ὀρ-

φανοὺς χρώμενον, μίσει δὲ τῷ πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἐξαγαγεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον κακοτροπίας τῆς ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς. Ἐμηχανᾶτο οὖν διάλυσιν τῶν τῷ πατρὶ ἐγνωσμένων, ἐν δεινῷ τιθέμενος, εἰ προςλήψοιτο τοσῆςδε αὐτοὺς ὁμιλῆσαι δυνάμεως. Καὶ μετέπιπτεν Ἡρώδης εἴκων δεήσει τῇ Ἀντιπάτρου, ὥςτε αὐτὸν μὲν τὴν θυγατέρα Ἀριστοβούλου γαμεῖν, καὶ τὴν Φερώρου τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ τὰ μὲν τῶν ὁμολογιῶν τοῦ γάμου τοῦτον κινεῖται τὸν τρόπον, ἄκοντος τοῦ βασιλέως.

3. Ἡρώδῃ δὲ τῷ βασιλεῖ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συνῴκουν ἐννέα γυναῖκες, ἥ τε Ἀντιπάτρου μήτηρ, καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀρχιερέως, ἐξ ἧς καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ παῖς ἐγεγόνει. Ἦν δὲ καὶ ἀδελφοῦ παῖς αὐτῷ μία γεγαμημένη, καὶ ἀνεψιὰ σὺν αὐταῖς. Καὶ ταῖςδε μὲν τέκνον οὐδὲν ἐφύη. Ἦν δὲ ἐν ταῖς γυναιξὶν καὶ ἐκ τοῦ Σαμαρέων ἔθνους μία, καὶ παῖδες αὐτῇ Ἀντίπας καὶ Ἀρχέλαος, καὶ θυγάτηρ Ὀλυμπιάς. Καὶ ταύτην μὲν ὕστερον Ἰώσηπος γαμεῖ, βασιλέως ἀδελφιδοῦς ὤν. Ἀρχέλαος δὲ καὶ Ἀντίπας ἐπὶ Ῥώμης παρά τινι ἰδιώτῃ τροφὰς εἶχον. Κλεοπάτρα τε Ἱεροσολυμῖτις ἐγεγάμητο αὐτῷ, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς Ἡρώδης τε ἐγεγόνεισαν καὶ Φίλιππος, ὃς καὶ αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ τροφὰς εἶχεν. Καὶ Παλλὰς δὲ ἦν ἐν ταῖς γαμεταῖς, Φασάηλον πεποιημένη αὐτῷ παῖδα· πρός γε μὴν ταύταις Φαίδρα καὶ Ἐλπὶς ἦσαν, ἐξ ὧν θυγατέρες δύο ἦσαν, Ῥωξάνη καὶ Σαλώμη. Τὰς δὲ πρεσβυτέρας αὐτοῦ θυγατέρας ὁμομητρίας τῶν περὶ Ἀλέξανδρον, ὧν περιεώρα Φερώρας τὸν γάμον, συνῴκισε τῷ μὲν Ἀντιπάτρῳ τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς παιδὶ ὄντι, Φασαήλῳ δὲ τὴν ἑτέραν· καὶ οὗτος Ἡρώδου ἀδελφοῦ παῖς ἐγεγόνει. Καὶ τοῦτο μὲν Ἡρώδου τὸ γένος ἦν.

829 *CAP. II.* 1. Τότε δὲ βουλόμενος πρὸς Τραχωνίτας ἀσφαλὴς εἶναι, κώμην, πόλεως μέγεθος οὐκ ἀπο-

δέουσαν, ἔγνω Ἰουδαίοις κτίσαι ἐν μέσῳ, δυςέμβολόν τε ποιεῖν τὴν αὐτοῦ, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐξεγγίονος ὁρμώμενος, ἐμβαλὼν ἐκ τοῦ ὀξέως κακουργεῖν. Καὶ ἐπιστάμενος ἄνδρα Ἰουδαῖον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας σὺν ἱππεῦσι πεντακοσίοις ἱπποτοξόταις πᾶσι, καὶ συγγενῶν πλήθει εἰς ἑκατὸν ἀνδρῶν τὸν Εὐφράτην διαβεβηκότα κατὰ τύχας, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ ἐπὶ Δάφνῃ τῆς Συρίας διαιτᾶσθαι, Σατουρνίνου τοῦ τότε στρατηγοῦντος εἰς ἐνοίκησιν αὐτῷ δεδωκότος χωρίον, Οὐαλαθὰ ὄνομα αὐτῷ, μετεπέμπετο τοῦτον σὺν τῷ πλήθει τῶν ἑπομένων, παρέξειν ὑπισχνούμενος γῆν, ἐν τοπαρχίᾳ τῇ λεγομένῃ Βαταναίᾳ, ὡρίζετο δὲ αὐτὴ τῇ Τραχωνίτιδι, βουλόμενος πρόβλημα τὴν κατοίκησιν αὐτοῦ κτᾶσθαι· ἀτελῆ τε τὴν χώραν ἐπηγγέλλετο, καὶ αὐτοὺς εἰςφορῶν ἀπηλλαγμένους ἁπασῶν, αἳ εἰώθυιαι ἐγκατοικεῖν, τὴν γῆν ἄπρακτον παρασχόμενος.

2. Τούτοις πεισθεὶς ὁ Βαβυλώνιος ἀφικνεῖται, καὶ λαβὼν τὴν γῆν φρούρια ᾠκοδομήσατο, καὶ κώμην, Βαθυρὰν ὄνομα αὐτῇ θέμενος. Πρόβλημά τε ἦν οὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς ἐγχωρίοις τὰ πρὸς τοὺς Τραχωνίτας, καὶ Ἰουδαίων τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος ἀφικνουμένοις διὰ θυσίας ἐπὶ Ἱεροσολύμων, τοῦ μὴ λῃστείαις ὑπὸ τῶν Τραχωνιτῶν κακουργεῖσθαι· πολλοί τε ὡς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ἁπανταχόθεν, οἷς τὰ Ἰουδαίων θεραπεύεται πάτρια. Καὶ ἐγένετο ἡ χώρα σφόδρα πολυάνθρωπος, ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ πᾶσιν ἀτελοῦς, ἃ παρέμενεν αὐτοῖς Ἡρώδου ζῶντος. Φίλιππος δὲ δεύτερος ἐκείνου παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ὀλίγα τε καὶ ἐπ᾽ ὀλίγον αὐτοὺς ἐπράξατο. Ἀγρίππας μέντοι γε ὁ μέγας, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ καὶ ὁμώνυμος, καὶ πάνυ ἐξετρύχωσαν αὐτοὺς, οὐ μέντοι τὰ τῆς ἐλευθερίας κινεῖν ἠθέλησαν. Παρ᾽ ὧν Ῥωμαῖοι δεξάμενοι τὴν ἀρχὴν τοῦ μὲν ἐλευθέρου καὶ αὐτοὶ τηροῦσι τὴν ἀξίωσιν, ἐπιβολαῖς δὲ τῶν φόρων εἰς τὸ πάμπαν ἐπίεσαν

αὐτούς. Καὶ τάδε μὲν ᾗ καιρὸς ἀκριβώσομαι προϊόντος τοῦ λόγου.

3. Τελευτᾷ δὲ Ζάμαρις ὁ Βαβυλώνιος, ὃν ἐπὶ κτήσει τῆςδε τῆς χώρας Ἡρώδης προςποιεῖται, ζήσας μετ᾽ ἀρετῆς, καὶ παῖδας λειπόμενος ἀγαθοὺς, Ἰάκειμον μὲν, ὃς ἀνδρείᾳ γενόμενος ἐπιφανὴς ἱππεύειν συνεκρότησεν τοὺς ὑφ᾽ αὑτῷ Βαβυλωνίους, καὶ ἴλη τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἐδορυφόρει τούςδε τοὺς βασιλέας. Καὶ Ἰάκειμος ἐν γήρᾳ τελευτῶν Φίλιππον ἄνδρα χεῖρας ἀγαθὸν κατέλιπεν τὸν υἱὸν, καὶ τὰ ἄλλα ἀρετῇ χρήσασθαι παρ᾽ ὁντιναοῦν ἀξιόλογον. Διόπερ φιλία τε πιστὴ καὶ εὔνοια ἀσφαλὴς αὐτῷ πρὸς Ἀγρίππαν γίνεται τὸν βασιλέα, στρατιὰν δὲ, ὁπόσην ὁ βασιλεὺς ἔτρεφεν, οὗτος ἀσκῶν διετέλει, καὶ ὅπῃ ἐξοδεύειν δεήσειεν ἡγούμενος.

830 4. Ἡρώδου δ᾽ ἐν οἷς εἶπον ὄντος, ἀφεώρα τὰ πάντα πράγματα εἰς Ἀντίπατρον, καὶ ἐφ᾽ οἷς ὠφελήσειε κυροῦν οὐκ ἀπήλλακτο ἐξουσίας, ἐπικεχωρηκότος τε τοῦ πατρὸς ἐλπίδι εὐνοίας καὶ πίστεως, ὡς καὶ περαιτέρω κτᾶσθαι τὴν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐξουσίαν τολμηρὸς καθιστάμενος, διὰ τὸ ἄδηλος τῷ πατρὶ εἶναι κακουργῶν, καὶ ἐφ᾽ οἷς εἴπειε πιστότατος. Ἦν δὲ πᾶσι φοβερὸς οὐχ οὕτως ἰσχύϊ τῆς ἐξουσίας, ὡς τοῦ κακοτρόπου τῷ προμηθεῖ· μάλιστα δὲ αὐτὸν Φερώρας ἐθεράπευε, καὶ ἀντεθεραπεύετο δεινῶς, πάνυ τοῦ Ἀντιπάτρου περιστοιχίσαντος αὐτὸν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν συνισταμένου τὰ πρὸς αὐτόν. Ἐδεδούλωτο γὰρ Φερώρας γαμετῇ τε καὶ μητρὶ ταύτης καὶ ἀδελφῇ, καὶ ταῦτα μισῶν τὰς ἀνθρώπους ὕβρει θυγατέρων αὐτοῦ παρθένων· ἀλλ᾽ ὅμως ἠνείχετο, πράσσειν τε οὐδὲν ἦν δίχα τῶν γυναικῶν ἐκπεριωδευκυιῶν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀλλήλαις εὐνοίᾳ συμπράσσειν τὰ πάντα μὴ ἀπηλλαγμένων, ὥςτε παντοίως ὁ Ἀντίπατρος ὑπῆκτο αὐταῖς, καὶ δι᾽ αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς μητρός· ταὐτὸν γὰρ αἵδε αἱ τέσσαρες γυναῖκες ἔλεγον. Φερώρᾳ δὲ πρὸς Ἀντίπατρον ἐπ᾽ οὐδαμινοῖς τισιν αἱ

γνῶμαι διήλλασσον. Ἀντίσπασμα δὲ ἦν αὐτοῖς ἡ βασιλέως ἀδελφὴ, περισκοποῦσά τε ἐκ πλείονος τὰ πάντα, καὶ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἐπὶ κακοῖς τοῖς Ἡρώδου πρασσομένην εἰδυῖά τε, καὶ μηνύειν οὐκ ἀποτετραμμένη. Καὶ γνόντες ἐν ἀπεχθείᾳ βασιλεῖ τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἐπινοοῦσιν, ὥςτε φανερὰν μὲν μὴ εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν σύνοδον, μίσους δὲ καὶ λοιδοριῶν εἰ καιρὸς προςποίησιν, καὶ μάλιστα Ἡρώδου παρατυγχάνοντος ἢ εἴ τις πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν ἔμελλεν· κρυπτῶς δὲ τὰ τῆς εὐνοίας ἐχυρώτερα καθίστασθαι. Καὶ ἔπρασσον οὕτως. Ἐλάνθανε δὲ τὴν Σαλώμην, οὔτε πρῶτον ἡ διάνοια αὐτῶν ἐπὶ τοιοῖςδε ὡρμημένων, οὔτε ἐπειδὴ τοῖςδε χρῆσθαι οὐκ ἀπήλλακτο αὐτή. Πάντα δὲ ἀνίχνευέ τε καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μειζόνως ἐκδηλοῦσα ἀπεσήμαινεν, συνόδους τε κρυπτὰς καὶ πότους, βουλευτήριά τε ἀφανῶς κατεσκευασμένα, ‘ὧν μὴ ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῷ ἐκείνου συντιθεμένων, καὶ ἂν πεφανερῶσθαι μὴ κεκωλῦσθαι· νῦν δὲ τοὺς μὲν ἐκ τοῦ προὔπτου διαφόρους καὶ τὰ πάντα ἐπὶ βλάβῃ τῇ ἀλλήλων λέγοντας, εἰς δὲ τὸ ἀφανὲς τοῖς πολλοῖς τὴν εὔνοιαν ἀνατιθεμένους, καὶ ὁπότε ἀλλήλοις συμμονωθεῖεν φίλια πράσσειν, μὴ ἀπηλλαγμένους ὁμολογεῖν, πολεμεῖν πρὸς οὓς λανθάνειν χρώμενοι εὐνοίᾳ τῇ ἀλλήλων ἐσπουδάκοιεν.’ Καὶ ἡ μὲν ταῦτα ἀνίχνευέ τε καὶ ἀκριβῶς συντυγχάνουσα τῷ ἀδελφῷ ἀνέφερε, συνιέντι μὲν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ δι᾽ ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὸ θαρσεῖν οὐ διακειμένου, ὑπονοιῶν καθισταμένων διαβολαῖς τῆς ἀδελφῆς. Καὶ ἦν γάρ μόριόν τι Ἰουδαϊκῶν ἀνθρώπων ἐπ᾽ ἀκριβώσει μέγα φρονοῦν τοῦ πατρίου νόμου, οἷς χαίρειν τὸ θεῖον προςποιουμένων ὑπῆκτο ἡ γυναικωνῖτις. Φαρισαῖοι καλοῦνται, βασιλεῦσι δυνάμενοι μάλιστα ἀντιπράσσειν, προμηθεῖς, καὶ ἐκ τοῦ προὔπτου εἰς τὸ πολεμεῖν τε καὶ βλάπτειν ἐπηρμένοι. Παντὸς γοῦν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βεβαιώσαντος δι᾽ ὅρκων ἦ μὴν εὐνοῆσαι Καίσαρι, καὶ τοῖς βασιλέως πράγμασι, οἵδε οἱ ἄνδρες οὐκ ὤμοσαν, ὄντες

ὑπὲρ ἑξακισχίλιοι· καὶ αὐτοὺς βασιλέως ζημιώσαντος
831 χρήμασιν, ἡ Φερώρου γυνὴ τὴν ζημίαν ὑπὲρ αὐτῶν εἰςφέρει. Οἱ δὲ ἀμειβόμενοι τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, πρόγνωσιν δὲ ἐπεπιστεύοντο ἐπιφοιτήσει τοῦ θεοῦ, προέλεγον, ὡς Ἡρώδη μὲν καταπαύσεως ἀρχῆς ὑπὸ θεοῦ ἐψηφισμένης αὐτῷ τε καὶ γένει τῷ ἀπ᾽ αὐτοῦ, τῆς τε βασιλείας εἴς τε ἐκείνην περιηξούσης καὶ Φερώραν, παῖδάς τε οἳ εἶεν αὐτοῖς. Καὶ τάδε — οὐ γὰρ ἐλάνθανεν τὴν Σαλώμην — ἐξαγγελτὰ βασιλεῖ ἦν, καὶ ὅτι τῶν περὶ τὴν αὐλὴν διαφθείροιέν τινας· καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν τε Φαρισαίων τοὺς αἰτιωτάτους ἀναιρεῖ, καὶ Βαγώαν τὸν εὐνοῦχον Καρόν τε τινὰ τῶν τότε προέχοντα ἀρετῇ τοῦ εὐπρεποῦς, καὶ παιδικὰ ὄντα αὐτοῦ. Κτείνει δὲ καὶ πᾶν ὅ τι τοῦ οἰκείου συνειστήκει, οἷς ὁ Φαρισαῖος ἔλεγεν. Ἤιρτο δὲ ὁ Βαγώας ὑπ᾽ αὐτῶν, ὡς πατήρ τε καὶ εὐεργέτης ὀνομασθησόμενος τοῦ ἐπικατασταθησομένου προῤῥήσει βασιλέως· κατὰ χεῖρα γὰρ ἐκείνῳ πάντα εἶναι, παρέξοντος αὐτῷ γάμου τε ἰσχὺν καὶ παιδώσεως τέκνων γνησίων.

CAP. III. 1. Ἡρώδης δὲ κολάσας τῶν Φαρισαίων τοὺς ἐπὶ τοῖςδε ἐληλεγμένους, συνέδριόν τε ποιεῖται τῶν φίλων καὶ κατηγορίαν τῆς Φερώρου γυναικὸς, τήν τε ὕβριν τῶν παρθένων τῇ τόλμῃ τῆς γυναικὸς ἀνατιθεὶς, καὶ ἔγκλημα ταύτην ἀτιμίαν αὐτῷ ποιούμενος, "Ὥςτε ἀγωνοθετεῖν στάσιν αὐτῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ πόλεμον ἐκ φύσεως αὐτοῖς καὶ λόγῳ καὶ δι᾽ ἔργων ὅσα δύναιτο, τήν τε διάλυσιν τῆς ζημίας τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπιβληθείσης τέλεσι διαφευχθῆναι τοῖς ἐκείνης, τῶν τε νῦν πεπραγμένων οὐδὲν ὅ τι οὐ μετ᾽ αὐτῆς. Ἀνθ᾽ ὧν Φερώρᾳ καλῶς ἔχειν, οὐ δεήσει οὐδὲ γνωμῶν εἰςηγήσεως τῶν ἐμῶν, αὐτοκέλευστον ἀποπέμπεσθαι γυναῖκα ταύτην, ὡς πολέμου τοῦ πρὸς μέ σοι αἰτίαν ἐσομένην· καὶ νῦν, εἴπερ ἀντιποιῇ συγγενείας τῆς ἐμῆς, ἀπείπασθαι τήνδε τὴν γαμετήν.

Μενεῖς γὰρ οὕτως ἐμὸς ἀδελφός τε καὶ στέργειν οὐκ ἀπηλλαγμένος." Φερώρας δὲ καίπερ λόγων ἀρετῇ περιωθούμενος 'οὔτε συγγενείας τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔλεγεν κινήσειν δίκαιον οὐδὲν, οὔτε τῶν πρὸς τὴν γαμετὴν εὐνοιῶν· αἱρεῖσθαί τε πρότερον θανεῖσθαι, ἢ ζῶν τολμᾶν ἀπεστερῆσθαι γυναικὸς αὐτῷ κεχαρισμένης.' Ἡρώδης δὲ Φερώρᾳ μὲν ὑπερεβάλλετο τὴν ἐπὶ τούτοις ὀργὴν, καί περ ἀνήδονον τιμωρίαν εἰςπεπραγμένος· Ἀντιπάτρῳ τε ἀπεῖπε καὶ μητρὶ τῇ ἐκείνου Φερώρᾳ τε μὴ ὁμιλεῖν, καὶ τῶν γυναικῶν φυλάσσεσθαι τὸ εἰς ταὐτὸν συνεσόμενον. Οἱ δ' ὡμολόγουν μὲν, συνῄεσαν δὲ ᾗ καιρὸς, καὶ συνεκώμαζον Φερώρας καὶ Ἀντίπατρος. Ἐφοίτα δὲ ὁ λόγος, ὁμιλεῖν καὶ Ἀντιπάτρῳ τὴν Φερώρου γυναῖκα, συμπρασσούσης αὐτοῖς τὰ εἰς τὴν σύνοδον τῆς Ἀντιπάτρου μητρός.

2. Ὑφορώμενος δὲ τὸν πατέρα, καὶ δεδιὼς, μὴ εἰς πλεῖον προχωροῖεν τὰ τοῦ μίσους ἐπ' αὐτῷ, 832
γράφει πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ φίλους, κελεύων ἐπιστέλλειν Ἡρώδῃ, πέμπειν ᾗ τάχος Ἀντίπατρον ὡς Καίσαρα. Οὗ γενομένου ἔπεμπεν Ἡρώδης Ἀντίπατρον, δῶρα συνεκπέμψας ἀξιολογώτατα καὶ διαθήκην, ἐν ᾗ μετ' αὐτὸν Ἀντίπατρον ἀπεδείκνυε βασιλέα, φθάσαντος δὲ τελευτᾶν, Ἡρώδην, τὸν ἐκ τῆς τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς υἱὸν αὐτῷ γεγεννημένον. Συνεξορμᾷ δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ Σύλλαιος ὁ Ἄραψ, μηδὲν ὧν προσέταξε Καῖσαρ διαπεπραγμένος· καὶ Ἀντίπατρος αὐτοῦ κατηγορεῖ ἐπὶ Καίσαρος, περὶ ὧν πρότερον Νικόλαος. Κατηγορεῖτο δὲ καὶ ὑπὸ Ἀρέτα Σύλλαιος, ὡς 'πολλοὺς ἀπέκτεινεν ἐν Πέτρᾳ ἀξιολόγων παρὰ γνώμην τὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα Σόεμον ἄνδρα τῇ ἐς πάντα ἀρετῇ τιμᾶσθαι δικαιότατον, ἀνῃρηκέναι δὲ καὶ Φάβατον Καίσαρος δοῦλον.' Καὶ Σύλλαιος αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοιῶνδε ἐγκλημάτων. Κόρινθος ἦν Ἡρώδου σωματοφύλαξ τοῦ βασιλέως μάλιστα πιστευόμενος ὑπ' αὐτοῦ. Τοῦτον πείθει Σύλ-

λαιος ἐπὶ χρήμασι μεγάλοις Ἡρώδην ἀποκτεῖναι, καὶ ὑπέσχετο. Μαθὼν οὖν Φάβατος, Συλλαίου πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος, διηγεῖται πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ Κόρινθον βασανίζει συλλαβὼν, καὶ πάντα ἀνάπυστα ἦν αὐτῷ. Συλλαμβάνει δὲ καὶ δύο ἑτέρους Ἄραβας καταγορεύσει τῇ Κορίνθου πειθόμενος, τὸν μὲν φύλαρχον ὄντα, τὸν δὲ Συλλαίου φίλον. Οἳ καὶ αὐτοὶ — βασανίζει γὰρ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς — ὡμολόγουν, ὅτι παρεῖεν ἐξοτρύνοντες μὴ μαλακίζεσθαι Κόρινθον, καὶ εἴ που δεήσειε καὶ συγχειρουργήσοντες αὐτῷ τὸν φόνον. Καὶ Σατουρνῖνος, δηλώσεως αὐτῷ πάντων ὑπὸ Ἡρώδου γενομένης, εἰς Ῥώμην ἐξέπεμψεν αὐτούς.

3. Φερώραν δὲ ἰσχυρῶς ἐμμένοντα εὐνοίᾳ τῆς γυναικὸς ἀναχωρεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ Ἡρώδης κελεύει. Ὁ δὲ ἀσμένως ἐπὶ τὴν τετραρχίαν ἀπῆρεν, πολλὰ ὀμόσας οὐ πρότερον ἥξειν ἢ πύθοιτο Ἡρώδην τετελευτηκότα· ὥστε καὶ νοσήσαντος τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς ἥκειν ἐπί τινων πιστεύσεσιν ἐντολῶν, ὡς ἤμελλε τελευτᾶν, οὐχ ὑπήκουσεν ἐπὶ τῇ τιμῇ τοῦ ὅρκου. Οὐ μὲν Ἡρώδης γε μιμεῖται τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε ἐκείνου γνώμην προαφῃρημένος, ἣν ἔχει, ἀλλ' ἧκεν ὡς τὸν Φερώραν, ἐπειδὴ ὕστερον ἄρχεται νοσεῖν, καὶ μετακλήσεως αὐτῷ μὴ γενομένης. Θανόντα δὲ περιστείλας ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀγόμενος ταφῆς ἠξίου, καὶ πένθος μέγα ἐπ' αὐτῷ προέθετο. Τοῦτο Ἀντιπάτρῳ καίτοι γε ἐπὶ Ῥώμης πεπλευκότι κακῶν ἐγένετο ἀρχὴ, τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτὸν τιννυμένου τοῦ θεοῦ. Διηγήσομαι δὲ τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον, παράδειγμα τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐσόμενον τοῦ ἀρετῇ πολιτεύεσθαι ἐπὶ πᾶσιν.

833 *CAP. IV.* 1. Ἐπειδὴ Φερώρας τελευτᾷ, ταφαί τε ἐγεγόνεισαν αὐτῷ, ἀπελεύθεροι δύο τῶν Φερώρᾳ τιμίων προσελθόντες Ἡρώδῃ ἠξίουν ‘μὴ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν τοῦ ἀδελφοῦ τὸν νεκρὸν, ἀλλὰ ζήτησιν ποιεῖσθαι τῆς ἀλόγου τε καὶ δυστυχοῦς μεταστάσεως.’

Τοῦ δ' ἐπιστραφέντος τοῖς λόγοις, πιστὰ γὰρ ἐδόκει, 'δειπνῆσαι μὲν αὐτὸν ἔλεγον παρὰ τῇ γυναικὶ τῇ προτέρᾳ τῆς νόσου, φάρμακόν τε προςκομισθὲν ἐν βρώματι μὴ πρότερον εἰωθότι ἐμφαγόντα ὑπὸ τούτου τελευτῆσαι· κομιστὸν μέντοι γενέσθαι τὸ φάρμακον ὑπὸ γυναικὸς ἐκ τῆς Ἀραβίας, λόγῳ μὲν ἐπὶ προςποίησιν ἐρώτων, φίλτρον γὰρ δὴ ὄνομα αὐτῷ εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς ἐπὶ τῇ Φερώρου τελευτῇ. Φαρμακιστόταται δὲ εἰσὶ γυναικῶν αἱ ἐκ τῆς Ἀραβίας· ἥ δὲ ταῦτα ἐπεκάλουν, καὶ τῆς Συλλαίου ἐρωμένης ἐν ταῖς μάλιστα ὡμολόγητο εἶναι φίλη. Πείσουσαί τε αὐτὴν ἐπὶ πράσει τοῦ φαρμάκου εἰς τοὺς τόπους ἐληλύθεισαν, ἥ τε μήτηρ τῆς Φερώρου γυναικὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ, καὶ ἐπανῆκον αὐτὴν ἀγόμεναι τοῦ δείπνου πρότερον ἡμέρᾳ μιᾷ.' Ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων παροξυνθεὶς δούλας τε ἐβασάνιζε τῶν γυναικῶν καί τινας ἐλευθέρας, καὶ ὄντος ἀφανοῦς τοῦ πράγματος, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐξειπεῖν, τελευταία τὶς, περιουσῶν αὐτῇ τῶν ἀλγηδόνων, ἄλλο μὲν ἔφη οὐδὲν, θεὸν δὲ ἐπικαλεῖσθαι τοιαῖσδε αἰκίαις δώσειν περιβαλεῖν τὴν Ἀντιπάτρου μητέρα, κακῶν τῶν ἐπεχόντων αἰτίαν πᾶσι γενομένην. Ταῦτα εἰς ἐπίστασιν Ἡρώδην ἄγει, καὶ τὰ πάντα βασάνοις τῶν γυναικῶν ἀνάπυστα ἦν, οἵ τε κῶμοι, καὶ αἱ κρυπταὶ σύνοδοι, καὶ δὴ καὶ λόγων πρὸς μόνον τὸν υἱὸν εἰρημένων ἐξοίσεις πρὸς τὰς Φερώρου γυναῖκας, — ἦν δὲ ταλάντων ἑκατὸν δωρεὰν ἐπικρύπτεσθαι ἐπὶ τῷ μὴ φράζειν πρὸς Φερώραν τῷ Ἀντιπάτρῳ κέλευσις ὑπὸ τοῦ πατρός, — μῖσός τε πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ὀλοφυρμοὶ πρὸς τὴν μητέρα, ὡς ἐπὶ μήκιστον τοῦ πατρὸς βίου ἐξηγμένου, καὶ αὐτῷ μηδὲν ἐλάσσονος τοῦ γήρως ἐπικειμένου, ὡς μηδ' ἐλθοῦσαν τὴν βασιλείαν ὁμοίως εὐφρᾶναί ποτ' αὐτόν· παρατρέφεσθαί τε πολλοὺς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφῶν παῖδας, οὐδαμῶς ἀδεῆ τὴν ἐλπίδα παρεχομένους τοῦ ἀσφαλοῦς· καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν, εἴ τι πάσχειν αὐτὸν

συμβαίη, ἀδελφῷ μᾶλλον ἢ παιδὶ τῷ αὐτοῦ κελεύειν τὴν ἀρχὴν δίδοσθαι. Ὠμότητά τε πολλὴν κατηγόρει τοῦ βασιλέως, καὶ τὰς σφαγὰς τῶν υἱέων, φόβῳ τε, μὴ καὶ αὐτῶν ἅπτοιτο ἤδη, τὸν μὲν ἐπὶ Ῥώμης ἄρασθαι τέχνην ἐπινοῆσαι, Φερώραν δ᾽ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ τετραρχίας.

2. Ταῦτα δὲ συνῆδε τοῖς λόγοις τῆς ἀδελφῆς, καὶ πολὺ, τοῦ μὴ ἀπιστίαν ἔτι ὑποπτεύεσθαι, συν-
834 ῆρεν αὐταῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς, κρατυνάμενος ἐπὶ κακίᾳ τοῦ Ἀντιπάτρου τὴν Δωρίδα τὴν μητέρα αὐτοῦ, πάντα τὸν περὶ αὐτὴν κόσμον ταλάντων πολλῶν ὄντα ἀφελόμενος, ἔπειτα αὐτὴν ἀποπέμπεται, καὶ ταῖς Φερώρου γυναιξὶν φιλίαν ἐσπείσατο. Μάλιστα δὲ ἐξώτρυνεν εἰς ὀργὴν κατὰ τοῦ παιδὸς τὸν βασιλέα Σαμαρείτης ἀνὴρ Ἀντίπατρος, ἐπιτροπεύων τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀντίπατρον, ἄλλά τε αὐτοῦ ἐν ταῖς βασάνοις κατειπὼν καὶ, ὅτι ‘παρασκευασάμενος φάρμακον θανάσιμον δοίη Φερώρᾳ, κελεύσας παρὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, ἵνα, ὡς πλεῖστον ἀφεστήκει τῶν ἐν τούτοις ὑποτοπασμῶν, τῷ πατρὶ δοῦναι· καὶ κομίσαι μὲν Ἀντίφιλον ἐξ Αἰγύπτου τὸ φάρμακον, ἕνα τῶν Ἀντιπάτρου φίλων, σταλῆναι δὲ ὡς Φερώραν διὰ Θευδίωνος ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου τοῦ βασιλέως παιδὸς, καὶ οὕτως ἐλθεῖν τὸ φάρμακον εἰς τὴν γυναῖκα τὴν Φερώρου, δόντος φυλάσσειν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.’ Ἡ δὲ ὡμολόγει μὲν ἀνακρίναντος τοῦ βασιλέως, καὶ δραμοῦσα, ὡς κομίσειε, ῥίπτει κατὰ τέγους αὐτὴν, οὐ μὴν τελευτᾷ, ἐπὶ πόδας τῆς πτώσεως γενομένης. Καὶ οὕτως ἐπεὶ ἀνεκτήσατο αὐτὴν, ἄδειάν τε αὐτῇ ὑπισχνούμενος καὶ τοῖς οἰκείοις μηδὲν ἐπ᾽ ἀφανισμῷ τοῦ ἀληθοῦς τρεπομένῃ, τρέψειν γε μὴν κακοῖς τοῖς ὑστάτοις ἀγνωμονεῖν προθεμένην ὑπισχνεῖται, καὶ ὤμοσεν, ἦ μὴν ἐρήσειν τὰ πάντα ὃν ἐπράχθη τρόπον, λέγουσα μὲν, ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀληθῆ τὰ πάντα. “Ἐκομίσθη γὰρ ἐκ τῆς Αἰγύπτου τὸ φάρμακον ὑπ᾽ Ἀντιφίλου, ἀδελφός τε ἐκείνῳ, ἰατρὸς ὢν, ἐπό-

ρισε· καὶ Θευδίωνος ὡς ἡμᾶς κομίσαντος, ἐφύλασσον αὐτὴ, παρὰ Φερώρου λαβοῦσα ἐπὶ σὲ ὑπ' Ἀντιπάτρου ἡτοιμασμένον. Ἐπεὶ οὖν ἐνόσει Φερώρας, καὶ ἐθεράπευες αὐτὸν ἀφικόμενος, ὁρῶν σου τὴν εὔνοιαν, ἣ περὶ αὐτὸν ἐχρῶ, ἐπεκλάσθη τε τῇ διανοίᾳ, καὶ μετακαλέσας με, 'ὦ γύναι, φησὶ, περιώδευσέ με Ἀντίπατρος ἐπὶ πατρὶ μὲν τῷ ἑαυτοῦ, ἀδελφῷ δὲ τῷ ἐμῷ, θανάσιμόν τε γνώμην συνθεὶς καὶ φάρμακον ὃ διακονήσοιτο αὐτῇ πεπορισμένος. Νῦν οὖν ἐπειδὴ ὅ τε ἀδελφὸς οὐδὲν ἀρετῇ ᾗ πρότερον ἐχρῆτο περὶ ἐμοῦ ὑφαιρῶν ὦπται, ἐμέ τε ἐλπὶς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπέσεσθαι τοῦ βίου, φέρε, μὴ γνώμῃ ἀδελφοκτόνῳ ἀποτισαίμην προπάτορας τοὺς ἐμαυτοῦ, τὸ φάρμακον καῖέ τε ἐμοῦ βλέποντος·' κομίσασάν τε οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς πράσσειν τοῦ ἀνδρὸς τὰς ἐντολάς· καὶ τὸ μὲν πλεῖστον καύσασαν τοῦ φαρμάκου τυχεῖν, ὑπολείπεσθαι δὲ ὀλίγον, ἵνα εἰ, Φερώρου μεταστάντος, περιέποι κακῶς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, μεθίσταιτο διάδρασιν ποιουμένη τῶν ἀναγκῶν." Ταῦτα εἰποῦσα τό τε φάρμακον καὶ τὴν πυξίδα εἰς τὸ 835
μέσον παρῆγεν. Καὶ ἀδελφὸς δὲ Ἀντιφίλου ἕτερος καὶ μήτηρ αὐτοῦ ἀνάγκαις τε καὶ βασάνων σφοδρότητι ταὐτὰ ἔλεγον, καὶ ἐγνώριζον τὴν πυξίδα. Κατηγορεῖτο δὲ καὶ τοῦ ἀρχιερέως ἡ θυγάτηρ, γυνὴ δὲ τοῦ βασιλέως, ὡς πάντων τούτων ἵστωρ γενομένη, κρύπτειν τε προθυμηθεῖσα αὐτά. Καὶ διὰ τάδε Ἡρώδης ἐκείνην τε ἐξέβαλε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐξήλειψε τῶν διαθηκῶν, εἰς τὸ βασιλεῦσαι μεμνημένων ἐκείνου· καὶ τὸν πενθερὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφείλατο Σίμωνα τὸν τοῦ Βοηθοῦ, καθιστᾷ δὲ Ματθίαν τὸν Θεοφίλου, Ἱεροσολυμίτην γένει.

3. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Βάθυλλος ἐκ Ῥώμης ἀπελεύθερος Ἀντιπάτρου παρῆν, καὶ βασανισθεὶς εὑρίσκεται φάρμακον κομίζων δώσειν τῇ τε αὐτοῦ μητρὶ καὶ Φερώρᾳ, ὡς, εἰ τὸ πρότερον μὴ ἅπτοιτο τοῦ βασιλέως, τούτῳ γοῦν μεταχειρίζοιντο αὐτόν. Ἀφί-

κετο δὲ γράμματα παρὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων τῷ Ἡρώδῃ, γνώμῃ καὶ ὑπαγορεύσει Ἀντιπάτρου, ἐπὶ κατηγορίᾳ Ἀρχελάου καὶ Φιλίππου συγκείμενα· ὡς δῆθεν διαβάλλοιέν τε τὸν πατέρα ἐπὶ σφαγῇ τῶν περὶ Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον, δι᾽ οἴκτου δὲ καὶ αὐτοὺς λαμβάνοιεν· ἤδη γὰρ καὶ ἐκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὐχ ὡς ἐφ᾽ ἑτέροις, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ καὶ ἐκείνους προςαπολωλέναι τῆς κλήσεως αὐτῶν γινομένης. Ταῦτα δὲ μεγάλων μισθῶν οἱ φίλοι τῷ Ἀντιπάτρῳ συνέπρασσον. Γράφει δὲ καὶ αὐτὸς Ἀντίπατρος τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν ἐπὶ μεγίσταις τῶν αἰτιῶν, καὶ παντελῶς ἀπαλλάσσει φάσκων αὐτὰ μειράκια, τῶν δὲ λόγων τῇ ἡλικίᾳ τὴν ἀνάθεσιν ποιούμενος. Αὐτὸς δὲ, δι᾽ ὧν τὰ περὶ Σύλλαιον ἠγωνίζετο, καὶ περὶ θεραπείαν τῶν πρώτων ἀνδρῶν ἐγεγόνει, κόσμους τε ἀξιοπρεπεῖς ταλάντων ἐώνητο διακοσίων. Θαυμάσειε δ᾽ ἄν τις, ὅτι, τοσῶνδε ἐν Ἰουδαίᾳ κατ᾽ αὐτοῦ κεκινημένων μησὶ πρότερον ἑπτὰ, οὐδὲν αὐτῷ δῆλον γένοιτο· αἴτιον δ᾽ ἦν ἥ τε ἀκρίβεια καὶ φυλακὴ τῶν ὁδῶν, καὶ μῖσος τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὸς Ἀντίπατρον· οὐδεὶς γὰρ ἦν, ὃς προθύμως κινδύνῳ τῷ αὐτοῦ ποριστὴς τῶν ἐκείνου ἀσφαλειῶν καθίστατο.

CAP. V. 1. Ἡρώδης δὲ, Ἀντιπάτρου γεγραφότος πρὸς αὐτὸν, ὡς τὰ πάντα ὃν χρὴ διαπεπραγμένος τρόπον ἥξοι ἐν τάχει, ἐπικρυψάμενος τὴν ὀργὴν ἀντεπετίθει, κελεύων μὴ βραδύνειν εἰς τὴν ὁδὸν, μὴ καί τι πάσχοι παρὰ τὴν ἐκδημίαν αὐτοῦ· καὶ ἅμα τῆς
836 μητρὸς κατηγορῶν ὡς ὀλίγον, καταθήσεσθαι μέμψεις ἐπαγγελλόμενος τὰς πρὸς αὐτὴν, ὁπότε ἐκεῖνος ἀφίκοιτο. Παντί τε τρόπῳ φιλότητα τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνεδείκνυτο, δεδιὼς, μὴ καί τι ὑποτοπήσας ὑπερβάλλοιτο μὲν ὁδοὺς τὰς πρὸς αὐτὸν, τῇ δὲ Ῥώμῃ ἐνδιαιτώμενος ἐφεδρεύοι τῇ βασιλείᾳ, καὶ δὴ καὶ διαπράσσοιτό τι αὐτῷ. Τούτοις ἐν Κιλικίᾳ τοῖς γράμμασιν ἐπιτυγχάνει, τοῖς δὲ τὴν Φερώρου τελευτὴν δια-

σαφοῦσιν ἐν Τάραντι πρότερον· δεινῶς τε ἤνεγκεν οὐκ εὐνοίᾳ τῇ Φερώρου, διότι δὲ τοῦ πατρὸς τὴν ἀναίρεσιν οὐ διαπραξάμενος, ὥςπερ ὑπέσχετο, ἀπέθανεν. Περὶ δὲ Κελένδεριν τῆς Κιλικίας γενόμενος ἐνεδοίαζεν ἤδη περὶ τοῦ οἴκαδε πλοῦ, δεινῶς τῇ ἐκβολῇ τῆς μητρὸς λελυπημένος. Καὶ τῶν φίλων οἱ μὲν ἐκέλευον αὐτὸν ταῦτά πη καραδοκοῦντα ἐπέχειν, οἱ δὲ μὴ διαμέλλειν τὸν οἴκαδε πλοῦν· λύσειν γὰρ παραγενόμενον αἰτίαν πᾶσαν, ὡς καὶ νῦν οὐχ ἑτέρωθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου ἀπουσίαν, ἰσχὺν τοῖς κατηγόροις ὑπογενέσθαι. Τούτοις πεισθεὶς ἔπλει τε καὶ προςέσχε τῷ Σεβαστῷ λιμένι λεγομένῳ, ὃν κατασκευάσας Ἡρώδης πολλῶν χρημάτων ἐπὶ τιμῇ τῇ Καίσαρος καλεῖ Σεβαστόν. Ἐν προὔπτοις δ' ἦν Ἀντίπατρος ἤδη τοῖς κακοῖς, μήτε προςιόντος αὐτῷ μηδενὸς, μήτε προςαγορεύοντος, ὥςπερ ὅτε ἐξήει μετ' εὐχῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιφημισμάτων· ταῖς δ' ἐναντιωτάταις ἀραῖς οὐκ ἐκωλύοντο αὐτὸν δέχεσθαι, ποινὴν τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτίνειν ὑπειληφότες.

2. Ἐτύγχανε δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν Οὔαρος Κυϊντίλιος, διάδοχος μὲν Σατουρνίνῳ τῆς ἐν Συρίᾳ ἀρχῆς ἀπεσταλμένος, ἥκων δὲ αὐτός τε σύμβουλος Ἡρώδῃ, περὶ τῶν ἐνεστηκότων αὐτῷ δεηθέντι. Καὶ αὐτῶν συνεδρευόντων παρῆν ὁ Ἀντίπατρος, οὐδενὸς αὐτῷ ἐκπύστου γεγονότος. Εἴςεισι δὲ εἰς τὸ βασίλειον ἔτι πορφυρίδας ἀμπεχόμενος· καὶ αὐτὸν μὲν δέχονται οἱ ἐπὶ θύραις, ἀνείργουσι δὲ τοὺς φίλους. Ἐθορυβεῖτο δὲ ἤδη σαφῶς οἷ ἐληλύθει κατανοῶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ πατὴρ αὐτὸν προςιόντα, ὡς ἀσπάσαιτο, ἀπεώσατο, ἀδελφοκτονίαν τε ἐπικαλῶν καὶ βούλευσιν ὀλέθρου τοῦ ἐπ' αὐτῷ, πάντων τε ἀκροατὴν καὶ δικαστὴν ἔσεσθαι Οὔαρον τῇ αὔριον. Καὶ ὁ μὲν τοιούτου κακοῦ ἅμα τε ἀκροαθέντος καὶ παρόντος τῷ μεγέθει περιφερόμενος ᾤχετο· ὑπαντιάζουσι δὲ αὐτῷ ἥ τε μήτηρ καὶ ἡ γυνή, — αὕτη δὲ ἦν ἡ γενομένη Ἀντιγόνῳ παῖς τῷ πρὸ Ἡ-

ρώδου Ἰουδαίων βεβασιλευκότι,'— παρ' ὧν τὰ πάντα ἐκμαθὼν ἐν παρασκευαῖς τοῦ ἀγῶνος ἦν.

3. Τῇ δὲ ἑξῆς συνήδρευε μὲν Οὔαρός τε καὶ ὁ βασιλεὺς, εἰςεκλήθησαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοῖν φίλοι, καὶ οἱ συγγενεῖς βασιλέως, Σαλώμη τε ἡ ἀδελφὴ, εἴ τε τινὲς μηνύσειν ἔμελλον, καὶ ὧν τινὲς βάσανοι γεγόνασιν, δοῦλοί τε μητρῷοι τοῦ Ἀντιπάτρου, μικρῷ πρότερον συνειλημμένοι ἢ ἐκεῖνον ἥκειν, ἐπιστολὴν φέροντες, ἧς τὸ κεφάλαιον τῶν γεγραμμένων ἦν, 'μὴ ἐπανιέναι, ὡς πάντων τῷ πατρὶ ἡκόντων εἰς πύστιν, μόνην τε ἂν καταφυγὴν αὐτῷ λιπέσθαι Καίσαρα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ μὴ τῷ πατρὶ ὑποχείριον γενέσθαι.' Ἀντιπάτρου δὲ προςπεσόντος τῷ πατρὶ πρὸς τὰ γό-
837 νατα, καὶ ἱκετεύοντος μὴ προδιεγνωσμένην καταστῆναι δίκην, ἀλλ' ἀκροάσεως αὐτοῦ γενομένης παρὰ τῷ πατρὶ, ἀκεραίως μένειν δυναμένῳ, τοῦτον κελεύσας Ἡρώδης ἀπάγειν εἰς μέσον, 'αὐτὸς ὠλοφύρατο τῶν παίδων τῆς ποιήσεως, ἣν ἐπὶ τοιαύταις αὐτῷ τύχαις γενομένην εἰς Ἀντίπατρον ἐμβαλεῖν αὐτοῦ τὸ γῆρας. Τροφάς τε καὶ παιδεύσεις ἃς ποιήσαιτο αὐτῶν ἐξηγούμενος, καὶ πλούτου εὐκαιρίαν ἐν καιροῖς ὡς ἐθελήσειαν προτεθεῖσαν εἰς πάντα· ὧν οὐδὲν ἐπ' ἐμποδίσματι γενέσθαι τοῦ μὴ οὐκ ἐπιβουλῇ τῇ ἐκείνων κινδυνεῦσαι τελευτᾶν, ὑπὲρ τοῦ θᾶσσον δυςσεβῶς τὴν βασιλείαν παραλαβεῖν, ἢ φύσεως νόμῳ μεταστάντος, εὐχῇ τε τοῦ πατρὸς καὶ δίκῃ· τόν τε Ἀντίπατρον θαυμάζειν, τίνων ἐλπίδι ἐπαρθεὶς θαρσήσειεν ἐπὶ τοιαῦτα χωρεῖν μὴ ἀποτραπῆναι· διάδοχον μὲν γὰρ ἀποφήνασθαι διὰ γραμμάτων τῆς ἀρχῆς, ζῶντος δὲ ἐπ' οὐδενὶ μειονεκτεῖν, ἀξιώματός τε ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμει ἐξουσίας, πεντήκοντα μὲν τάλαντα ἐπέτειον πρόςοδον κομισάμενον, δωρεὰν δὲ εἰληφότα ὁδοῦ τῆς εἰς Ῥώμην τριακοσίων ταλάντων ἀριθμόν. Ἐπεκάλει δὲ καὶ τῶν ἀδελφῶν, εἰ μὲν πονηρῶν γεγονότων κατηγορίαν προθεμένῳ, μιμητῇ γεγονότι, εἰ δὲ μὴ, διὰ κενῆς τοιῶνδε ἐπαγωγὰς ἐπ-

ἄγοντι αὐτῷ τῶν συγγενῶν· τὰ γὰρ πάντα οὐδαμό-
θεν ἀλλὰ μηνύσει τῇ ἐκείνου μεμαθηκότα, πρᾶξαι
τὰ ἐπ᾽ αὐτοῖς πεπραγμένα γνώμῃ τῇ ἐκείνου· οὓς
ἀπολύειν κακοῦ παντὸς κληρονόμον τῆς πατροκτονίας
αὐτοῖς καθιστάμενοι.᾽

4. Ταῦθ᾽ ἅμα λέγων εἰς δάκρυα τρέπεται, λέ-
γειν τε ἄπορος ἦν. Καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς
φίλος τε ὢν τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ πάντα συνδιαιτώ-
μενος ἐκείνῳ, καὶ τοῖς πράγμασιν ὃν πραχθεῖεν τρό-
πον παρατετευχὼς, δεηθέντι τῷ βασιλεῖ τὰ λοιπὰ
εἰπεῖν, ἔλεγεν ὁπόσα ἀποδείξεών τε καὶ ἐλέγχων ἐχό-
μενα ἦν. Καὶ τοῦ Ἀντιπάτρου κατὰ δικαιολογίαν
πρὸς τὸν πατέρα τετραμμένου, καὶ ὁπόσα παραδεί-
γματα τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν διεξιόντος, τὰς τιμὰς,
αἳ ὑπῆρχον αὐτῷ, προφερόμενος, ἃς μὴ ἄν ποτε γε-
νέσθαι μὴ οὐκ ἀρετῆς ἀξίῳ περὶ αὐτὸν γεγονότι·
ʽκαὶ γὰρ ὁπόσα προϊδεῖν δεήσειε πάντων προβεβου-
λευκέναι σωφρόνως, εἴτε τινὰ ἐδεῖτο χειρῶν πόνῳ τῷ
αὐτοῦ ἐκπεπρᾶχθαι τὰ πάντα, εἰκός τε οὐκ εἶναι τῶν ἄλ-
λαχόθεν ἐπιβουλῶν τὸν πατέρα ἐξελόμενον αὐτὸν ἐπι-
βουλευτὴν καταστῆναι, καὶ ἀφανίζοντα ἀρετὴν, ἣν
ἐπ᾽ ἐκείνοις ἐμαρτυρεῖτο, κακίᾳ τῇ ἐπὶ τοῖςδε μελ-
λούσῃ συνεῖναι· καίτοι γε τοῦ βασιλεύοντος διάδοχον
προαποδεδεῖχθαι, καὶ τοῦ συναπολαυσομένου τιμῶν,
αἳ εἰς τὸ παρὸν περιῆσαν, οὐκ ἐπικεκωλῦσθαι· εἰκός
τε οὐκ εἶναι τῶν ἁπάντων ἀκινδύνως καὶ μετ᾽ ἀρε-
τῆς ἔχοντα τὴν ἡμίσειαν, μετὰ ψόγων καὶ κινδύνου
ἐφίεσθαι τοῦ ὅλου, ἄδηλον εἰ δυναμένου περιγενέ-
σθαι· καὶ ταῦτα τεθεαμένον τὴν ζημίαν τῶν ἀδελφῶν,
καὶ μηνυτὴν μὲν καὶ κατηγορητὴν γενόμενον λαν- 838
θάνειν δυναμένων, κολαστήν τε, ἐπεὶ φανεροὶ κατέ-
στησαν πονηροὶ τὰ πρὸς τὸν πατέρα ὄντες· καὶ τάδε
μὲν αὐτῷ τῶν ἐνταῦθα ἠγωνισμένων παραδείγματα
εἶναι, τῶν ἀκράτῳ εὐνοίᾳ πρὸς τὸν πατέρα πεπολι-
τευμένων· τῶν δ᾽ ἐπὶ Ῥώμης μάρτυρα εἶναι Καί-
σαρα, ἐπίσης τῷ θεῷ ἀπατηθῆναι οἱ ὄντα· ὧν πί-

στιν εἶναι τὰ ὑπ᾽ ἐκείνου γράμματα ἐπεσταλμένα, ὧν οὐ καλῶς ἔχειν ἰσχυροτέρας εἶναι τὰς διαβολὰς τῶν στασιάζειν αὐτοὺς προθεμένων, τὰς πλείους ἀποδημίᾳ τῇ αὐτοῦ συντεθῆναι, σχολῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐγγενομένης, ἣν οὐκ ἂν αὐτοῖς ἐπιδημοῦντος παραγενέσθαι.' Διαβάλλοντος δὲ καὶ τὰς βασάνους εἰς ψευδολογίαν, ὡς τῆς ἀνάγκης φύσιν ἐχούσης διδάσκειν τοὺς ὑποπεσόντας ἡδονῇ τὰ πολλὰ τῶν ἐφεστηκότων λέγειν, καὶ παρέχοντος αὑτὸν εἰς βάσανον.

5. Ἐπὶ τούτοις τροπῆς τοῦ συνεδρίου γενομένης, — σφόδρα γὰρ ᾤκτειραν τὸν Ἀντίπατρον, δάκρυσίν τε καὶ αἰκίαις τοῦ προςώπου χρώμενον, ὥςτε καὶ τοῖς ἐχθροῖς δι᾽ οἴκτου καταστῆναι, φανερὸν δὲ καὶ Ἡρώδην ἤδη καμπτόμενόν τι τῇ γνώμῃ, καίπερ μὴ βουλόμενον ἔκδηλον εἶναι, — Νικόλαος ἀρξάμενος οἷς τε ὁ βασιλεὺς κατήρξατο λόγοις, μειζόνως ἐκδεινῶν, καὶ ὁπόσα ἐκ βασάνων ἢ μαρτυριῶν συνῆγε τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἐγκλήματος. Μάλιστα δὲ "τὴν ἀρετὴν ἐπιπολὺ ἐξηγεῖτο τοῦ βασιλέως, ἧπερ εἴς τε τροφὰς καὶ παιδεύματα χρησάμενος τῶν υἱέων, οὐδαμόθεν εὕροιτο ὀνησιφόρον αὐτὴν, περιπταίων ἑτέροις ἀφ᾽ ἑτέρων· καίτοι γε οὐχ οὕτως θαυμάζειν τῶν προτέρων τὴν ἀβουλίαν, νεωτέρους γὰρ καὶ κακίᾳ συμβούλων διεφθαρμένους ἀπαλεῖψαι τὰ τῆς φύσεως δικαιώματα, ἀρχῆς θᾶσσον ἢ χρῆν μεταποιεῖσθαι σπουδάσαντας. Ἀντιπάτρου δ᾽ ἂν δικαίως τὴν μιαρίαν καταπλαγῆναι, μὴ μόνον ὑπὸ τοῦ πατρὸς εὐεργετηθέντα τὸν λογισμὸν ὥςπερ τὰ ἰοβολώτατα τῶν ἑρπετῶν μὴ μαλαχθέντος, καίτοι γε καὶ ἐκείνοις τινὸς ἐγγινομένης μαλακίας τοῦ ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας, ἀλλὰ μηδὲ τὰς τύχας τῶν ἀδελφῶν πρὸς τὸ οὐ μιμητὴν αὐτῶν καταστῆναι τῆς ὠμότητος ἐμποδὼν στάντος. Καίτοι γε, ὦ Ἀντίπατρε, τῶν ἀδελφῶν μηνυτής τε, ὧν τολμήσειαν, αὐτὸς ἦς, καὶ ἐρευνητὴς τῶν ἐλέγχων, καὶ κολαστὴς τῶν πεφωραμένων. Καὶ οὐ τοῦ ἐπ᾽ ἐκείνοις ἐγκαλοῦμεν θυμῷ χρῆ-

σθαι μὴ ἐλλείποντος, ἀλλὰ τοῦ μιμεῖσθαι τὴν ἀσέλγειαν αὐτῶν σπουδάσαντος ἐκπεπλήγμεθα, εὑρίσκοντες καὶ ἐκεῖνα οὐκ ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ τοῦ πατρὸς, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῶν ἀδελφῶν πεπραγμένα, ὅπως μισοπονηρίᾳ τῇ κατ᾽ αὐτῶν φιλοπάτωρ εἶναι πεπιστευμένος, ἀδεεστέραν ἐπ᾽ αὐτῷ κακουργεῖν παραλάβοις δύναμιν· ὃ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις παρέστησας. Ἅμα δὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀνήρεις ἐφ᾽ οἷς ἤλεγχες πονηροὺς γεγονότας, καὶ τοὺς ὁμοπραγήσαντας αὐτοῖς οὐχ ὑπεδίδους, φανερὸν τοῖς πᾶσι καθιστὰς ὡς καὶ συνθήκην πρὸς αὐτοὺς κατὰ τοῦ πατρὸς ποιησάμενος, ἐπὰν εἴλω κατηγορεῖν, βουλόμενος σοὶ τὴν ἐπιβου- 839
λὴν τῆς πατροκτονίας κερδαίνεσθαι κατὰ μόνας, καὶ δυοῖν ἀγώνοιν εὐφροσύνην καρπούμενος, τρόπου τοῦ σοῦ ἀξίαν. Φανεροῦ μὲν τοῦ κατὰ τῶν ἀδελφῶν, ᾧ καὶ ἠγάλλου ὡς ἐπὶ τοῖς μεγίστοις, καὶ ἦν ἄξιόν οὕτω φρονεῖν, εἰ δὲ μήγε, σὺ χείρων οἷς κρύπτειν δόλον κατὰ τοῦ πατρὸς συνετίθεις, ἐκείνους μὲν, οὐχ ὡς τῷ πατρὶ ἐπιβεβουλευκότας μισῶν, οὐ γὰρ ἂν ἐξώκειλας αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ πρᾶξιν παραπλησίαν, ἀλλ᾽ ὡς διαδόχους τῆς ἡγεμονίας σου δικαιότερον ἂν γενομένους· τὸν δὲ πατέρα ἐπισφάζειν τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα θᾶσσον ὡς ἐκείνων ἐπικατεψεῦσθαι μὴ ἐλεγχθῇς, καὶ ὧν αὐτὸς δίκας παρασχεῖν ἄξιος γένοι, ταύτην παρὰ τοῦ δυστυχοῦς εἰςπράξαις πατρὸς, ἐπινοῶν πατροκτονίαν οὐ κοινὴν, ἀλλ᾽ οἵαν μέχρι νῦν οὐχ ἱστόρησεν ὁ βίος. Οὐχ υἱὸς γὰρ μόνον πατρὶ ἐπεβούλευες, ἀλλὰ καὶ φιλοῦντι καὶ εὐεργετηκότι, κοινωνὸς τῆς βασιλείας ὢν τοῖς ἔργοις καὶ διάδοχος προφανθεὶς, καὶ τὴν μὲν ἡδονὴν τῆς ἐξουσίας ἤδη προλαμβάνειν μὴ ἐπικεκωλυμένος, ἐλπίδα δὲ τὴν εἰςαῦθις γνώμῃ τοῦ πατρὸς καὶ γράμμασι προησφαλισμένος. Ἀλλ᾽ οὐκ ἄρα τῇ Ἡρώδου ἀρετῇ τὰ πράγματα, γνώμῃ δὲ καὶ πονηρίᾳ ἔκρινες τῇ ἑαυτοῦ, βουλόμενος τοῦ πάντων σοι ὑπακούσαντος πατρὸς καὶ τὸ μέρος ἀφαιρεῖσθαι· καὶ ὃν προςεποίου τοῖς λό-

γοις σώζειν, τοῖς ἔργοις τοῦτον ἀφανίσαι ζητῶν, καὶ μὴ μόνον αὐτὸς πονηρὸς καθιστάμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα ὧν ἐπενόεις πιμπλὰς, καὶ στασιοποιῶν τὴν εὔνοιαν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ τολμῶν θηρίον ἀποκαλεῖν τὸν πατέρα, παντὸς ἑρπετοῦ χαλεπωτέραν τὴν διάνοιαν κατεσκευασμένος, ἣ τὸν ἐκεῖνον ἰὸν ἐπὶ τοὺς συγγενεστάτους καὶ τοὺς ἐπὶ τοσούτοις εὐεργέτας παρεκάλεις ἐπὶ συμμαχίαις φυλάκων, καὶ τέχναις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν φρασσόμενος κατὰ τοῦ γέροντος, ὥςπερ οὐκ ἀρκούσης σοῦ τῆς διανοίας μῖσος τὸ ὑποικουροῦν παραστῆσαι. Καὶ νῦν ἐλήλυθας μετὰ βασάνους ἐλευθέρων οἰκετῶν ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν διὰ σὲ γεγονυίας, μηνύσεις τῶν συνωμοτῶν, ἀντιλέγειν τῇ ἀληθείᾳ σπεύδων, καὶ οὐχὶ μόνον τὸν πατέρα ἀναιρεῖν μεμελετηκὼς ἐκ τοῦ ἀνθρωπείου, ἀλλ' ἤδη καὶ νόμον τὸν κατὰ σοῦ γεγραμμένον, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Οὐάρου, καὶ τοῦ δικαίου τὴν φύσιν. Οὕτως ἄρα τῇ ἀναιδείᾳ πεποιθὼς, ὥςτε καὶ βασανίζεσθαι ἀξιοῖς, καὶ ψευδεῖς λέγων τὰς βασάνους τῶν προβεβασανισμένων, ἵνα οἱ μὲν ῥυόμενοί σου τὸν πατέρα ἐκκρουσθῶσιν τοῦ ἠληθευκέναι, αἱ δὲ σαὶ βάσανοι δοκῶσι πισταί; Οὐ ῥύσῃ Οὔαρε τὸν βασιλέα τῆς ἐπηρείας τῶν συγγενῶν; Οὐδὲ ἀπολεῖς πονηρὸν θηρίον, ἐπ' ὀλέθρῳ μὲν τῶν ἀδελφῶν εὔνοιαν προςποιούμενόν τοῦ πατρὸς, ἔνθα δὲ μέλλοι κατὰ μόνας ταχέως ἀποίσασθαι τὴν βασιλείαν, πάντων αὐτῷ θανασιμώτατον ἀναφαινόμενον; Γνοὺς ὅτι πατροκτονία κοινόν ἐστιν ἀδίκημα καὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ βίου,* πεφυκυῖα οὐδὲν ἧσσων ὡς τοῦ βεβουλευμένου· καὶ ὁ μὴ κολάζων ἀδικεῖ τὴν φύσιν."

6. Προςετίθει ἤδη τὰ τῆς μητρὸς Ἀντιπάτρου,
840 ὁπόσα πρός τινας ἦν κουφολογίᾳ γυναικείως εἰρημένα, μαντείας τε καὶ θυσίας ἐπὶ τῷ βασιλεῖ γεγονυίας, καὶ ὁπόσα μετὰ τῶν Φερώρου γυναικῶν Ἀντιπάτρῳ ἠσέλγητο μετὰ οἴνου καὶ λύμης ἐρωτικῆς, τῶν τε βασάνων τὰς ἀνακρίσεις καὶ ὁπόσα μαρτυ-

ριῶν ἐχόμενα· πολλὰ δὲ καὶ παντοῖα ἦν, τὰ μὲν προητοιμασμένα, τὰ δὲ πρὸς τοῦ ὀξέως ἀπαγγέλλεσθαί τε καὶ βεβαιοῦσθαι ἐφευρημένα. Οἱ γὰρ ἄνθρωποι καὶ ἄν εἴ τι κατὰ φόβον τοῦ Ἀντιπάτρου, μὴ διαδρασάμενοι τὰ αὐτοῦ, σιγῇ παρεδίδοσαν, ὁρῶντες αὐτὸν ἐπιβατὸν ταῖς κατηγορίαις τῶν ἀρξάντων γεγονότα, καὶ τὴν ποτὲ πολλὴν αὐτῷ συστᾶσαν τύχην προφανῶς αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς παραδεδωκυῖαν, οἳ καὶ ἀπλήστως μίσους τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐνεφοροῦντο, τότε πάντα ἐξέφερον. Κατέσπευδε δὲ οὐ τοσοῦτον ἔχθρᾳ τῶν ἐπικεχειρηκότων κατηγορεῖν, ὡς μεγέθει τόλμης ὧν ἐπενόησεν κακιῶν, καὶ δυσμενείας τῆς πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, στάσεως καὶ ἀλληλοφθοριῶν ἀναπεπληκὼς τὸν οἶκον, καὶ μήτε μίσει κατὰ δίκην μήτε φιλίᾳ δι' εὔνοιαν χρώμενος, ἀλλ' ὡς μελλήσοι αὐτῷ συμφέρειν. Ὧν ἁπάντων ἐκ πλέονος αὐτοῖς οἱ πολλοὶ προανεσκοπημένοι, οἵπερ δὴ μάλιστα ἀρετῇ κρίνειν πεφύκασιν ἐπὶ τοῖς πράγμασι, διὰ τὸ καὶ ὀργῆς ἀπηλλαγμένους ἐπιψηφίζειν τοῖς γιγνομένοις, καὶ καταβοὰς ἐν τοῖς πρὶν εἰρχθέντες ποιεῖσθαι, παραγενομένης ἀδείας ἐξέφερον εἰς μέσον ὁπόσα εἰδεῖεν. Πολύτροποί τε κακῶν ἀποδείξεις ἦσαν, οὐδαμόθεν ψεύδους αἰτίαν ἐγκαλεῖσθαι δυνάμεναι, διὰ τὸ μήτε εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Ἡρώδην λέγειν τοὺς πολλοὺς, μήτε ὑποψίᾳ κινδύνων, σιγῆς ἐφ' οἷς ἔχοιεν εἰπεῖν ἐγκαλουμένης. Ἀλλὰ τῷ πονηρά τε ἡγεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὸν Ἀντίπατρον οὐκ ἀσφαλείᾳ τῇ Ἡρώδου, πονηρίᾳ δὲ τῇ αὐτοῦ, πάσης ἄξιον τιμωρίας. Πολλά τε ἦν καὶ παρὰ πολλῶν οἷς μὴ παρηγγέλλετο εἰπεῖν ἀγορευόμενα, ὥστε τὸν Ἀντίπατρον καίπερ ἐπὶ πλεῖστον πάντα δεινότατον ὄντα ψεύσασθαι καὶ ἀπερυθριᾶσαι, μηδὲ ὅσον ἀπὸ φωνῆς ἐπὶ τὸ ἀντιλέγειν τὴν ἰσχὺν εἰσφέρεσθαι. Νικολάου δὲ παυσαμένου τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἐλέγχων, Οὔαρος ἐκέλευσεν ‛ Ἀντίπατρον ἐπ' ἀπολογίαν τῶν ἐγκλημάτων χωρεῖν, εἴ τινες αὐτῷ παρασκευαὶ τοῦ μὴ ἐνόχῳ τοῖς ἐπιφερομένοις εἶναι· καὶ

γὰρ αὐτὸς εὔχεσθαι καὶ τὸν πατέρα εἰδέναι τῶν ὁμοίων εὐχόμενον, μηδὲν αὐτὸν ἀδικοῦντα φωρᾶν.' Ὁ δ' ἐπὶ στόμα ἔκειτο ἀνατετραμμένος, τῷ τε θεῷ καὶ πᾶσι προστιθεὶς τὸ ἐπιμαρτυρῆσαι αὐτῷ μηδὲν ἀδικεῖν, ἢ τεκμηρίοις ἐμφανέσι παραστῆσαι, μὴ οὐκ ἐπίβουλον αὐτὸν τοῦ πατρὸς γεγονέναι. Εἰωθότες μὲν καὶ πάντες οἷς ἐπιλείπει ἀρετῆς, ὁπότε μὲν ἐγχειρεῖταί τινα κακῶν, οἷον τοῦ θείου τὸ πᾶσιν παρατυγχάνειν ἀφορίσαντες, γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἔργα χωρεῖν· ὁπότε δὲ φωρώμενοι κινδυνεύοιεν δίκην ὑποσχεῖν, κατ' ἐπίκλησιν αὐτοῦ μαρτυρεῖν τὰ πάντα ἐκτρέπειν. Ὃ δὴ καὶ τῷ Ἀντιπάτρῳ συμβεβήκει. Τὰ πάντα γὰρ ὡς ἐν ἐρημίᾳ τοῦ θείου διαπεπραγμένος,
841 κατειργούσης αὐτὸν πανταχόθεν τῆς δίκης ἀπορίᾳ τῶν ἀλλαχόθεν δικαιωμάτων, οἷς ἀπολύσαιτο τὰ ἐγκεκλημένα, αὖθις ἐνεπαροίνει τῇ ἀρετῇ τοῦ θείου, μαρτυρίαν ἐπισκήπτων αὐτῷ, ὅτι περ ἰσχύϊ τῇ ἐκείνου περισέσωστο, εἰς μέσους παραγαγὼν ὁπόσα περὶ τῷ πατρὶ πράσσειν τολμᾶν οὐκ ἐνέλιπεν.

7. Ὁ δὲ Οὔαρος, ἐπειδὴ πολλάκις ἀνακρίνων τὸν Ἀντίπατρον, οὐδὲν εὑρίσκετο πλέον τῆς ἀνακλήσεως τοῦ θεοῦ, ὁρῶν ἀπέραντον ὂν τὸ γινόμενον, ἐκέλευσε τὸ φάρμακον εἰς μέσους ἐνεγκεῖν, ἵν' εἰδῇ τὴν περιοῦσαν αὐτῷ δύναμιν. Καὶ κομισθέντος, τῶν ἐπὶ θανάτῳ τὶς ἑαλωκότων πίνει κελεύσαντος Οὐάρου, καὶ παραχρῆμα ἔθανε. Τότε δ' ἐξαναστὰς ἀπῄει τοῦ συνεδρίου, καὶ τῇ ἑξῆς ἐπ' Ἀντιοχείας, οὗπερ δὴ καὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν αὐτῷ αἱ διατριβαὶ διὰ τὸ Σύροις τοῦτο βασίλειον εἶναι. Ἡρώδης δὲ παραχρῆμα μὲν ἔδησε τὸν υἱόν. Ἄδηλοι δὲ τοῖς πολλοῖς ἦσαν αἱ Οὐάρου πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαι, καὶ τὶ εἰπὼν ἀπεληλύθει. Εἰκάζετο δὲ τοῖς πολλοῖς γνώμῃ τῇ ἐκείνου πράσσειν ὁπόσα περὶ τὸν Ἀντίπατρον ἔπραξεν. Δήσας δὲ αὐτὸν εἰς Ῥώμην ὡς Καίσαρα ἐκπέμπει γράμματα περὶ αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀπὸ γλώσσης διδάξοντας τὸν Καίσαρα τὴν κακίαν τοῦ Ἀντιπάτρου.

Ἁλίσκεται δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ ἐπιστολὴ ὑπὸ Ἀντιφίλου πρὸς Ἀντίπατρον γεγραμμένη, — ἐν Αἰγύπτῳ δὲ αὐτὸς διέτριβε, — καὶ λυθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τάδε ἐδήλου· "Ἔπεμψά σοι τὴν παρ' Ἀκμῆς ἐπιστολὴν, μὴ φεισάμενος τῆς ἐμῆς ψυχῆς. Οἶσθα γὰρ, ὅτι αὖθις κινδυνεύω ὑπὸ δύω οἰκιῶν, εἰ γνωσθείην. Σὺ δ' εὐτυχοίης περὶ τὸ πρᾶγμα." Καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ τάδε ἐδήλου. Ἐζήτει δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑτέραν ἐπιστολήν· οὐ μὴν φανερά γε ἦν· καὶ ὁ τοῦ Ἀντιφίλου δοῦλος, ὃς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἔφερεν, ἠρνεῖτο ἑτέραν παραλαβεῖν. Ἀπορίας οὖν ἐχούσης τὸν βασιλέα, τῶν φίλων τὶς τῶν τοῦ Ἡρώδου θεώμενος ὑπεῤῥαμμένον τοῦ δούλου τὸν ἐντὸς χιτῶνα, ἐνεδεδύκει γὰρ δύο, εἴκασεν ἐντὸς τῆς ἐπιπτυχῆς κρύπτεσθαι τὰ γράμματα. Καὶ ἦν δὲ οὕτως. Λαμβάνουσιν οὖν τὴν ἐπιστολὴν, ἐγγεγραμμένα τε ἦν ἐν αὐτῇ τάδε. "Ἀκμὴ Ἀντιπάτρῳ. Ἔγραψα τῷ πατρί σου οἵαν ἤθελες ἐπιστολὴν, καὶ ἀντίγραφον ποιήσασα τῇ πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν, ὡς παρὰ Σαλώμης ἔγραψα· ἣν ἀναγνοὺς οἶδ' ὅτι τιμωρήσεται Σαλώμην ὡς ἐπίβουλον." Ἦν δὲ ἡ παρὰ τῆς Σαλώμης δοκοῦσα εἶναι πρὸς τὴν δέσποιναν αὐτῆς, ὑπ' Ἀντιπάτρου ἐπ' ὀνόματι τῷ Σαλώμης, ὅσα γοῦν ἡ διάνοια θέλοι ὑπαγορευομένη, λέξει δὲ συνέκειτο αὐτῆς. Τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε· "Ἀκμὴ βασιλεῖ Ἡρώδῃ. Ἐγὼ ἔργον ποιουμένη μηδέν σε λανθάνειν τῶν κατὰ σοῦ γινομένων, εὑροῦσα ἐπιστολὴν Σαλώμης πρὸς τὴν ἐμὴν κυρίαν κατὰ σοῦ γεγραμμένην, ἐπικινδύνως ἐμαυτῇ, σοὶ δὲ ὠφελίμως ἐξεγραψάμην, καὶ ἀπέστειλά σοι. Ταύτην δὲ ἐκείνη ἔγραψε γήμασθαι Συλλαίῳ θέλουσα. Κατάσχισον οὖν τὴν ἐπιστολὴν, ἵνα μὴ καὶ ἐγὼ τὸ ζῆν κινδυνεύσω." Πρὸς δὲ αὐτὸν ἐγέγραπτο Ἀντίπατρον, διασαφούσης, ὅτι διακονουμένη κελεύσματι τῷ ἐκείνου αὐτή τε γράψειε πρὸς Ἡρώδην, ὡς Σαλώμης ἐπιβούλως αὐτῷ πράσσειν ἐπειγομένης τὰ πάντα· καὶ ἀντίγρα-

φον τῆς ὡς πρὸς δέσποιναν τὴν αὐτῆς πεμφθείσης ἐπιστολῆς ἀπὸ Σαλώμης ἀποπέμψειεν αὐτῇ. Ἦν δὲ ἡ Ἀκμὴ Ἰουδαία μὲν τὸ γένος, ἐδούλευε δὲ Ἰουλίᾳ τῇ
842 Καίσαρος γυναικί· καὶ ἔπρασσε ταῦτα φιλίᾳ τῇ Ἀντιπάτρου, ὠνηθεῖσα ὑπ᾽ αὐτοῦ μεγάλῃ δόσει χρημάτων συγκακουργεῖν κατά γε τοῦ πατρὸς καὶ κατὰ τῆς τιτθίδος.

8. Ἡρώδης δὲ ἐκπλαγεὶς μεγέθει τῆς Ἀντιπάτρου κακίας ὥρμησε μὲν καὶ παραχρῆμα αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς κύκηθρον μεγάλων γεγονότα πραγμάτων, καὶ μὴ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀδελφῇ ἐπιβεβουλευκότα, καὶ τοῦ Καίσαρος διεφθαρκότα τὴν οἰκίαν. Ἐξώτρυνε δὲ αὐτὸν καὶ ἡ Σαλώμη, στερνοτυπτομένη, καὶ κτείνειν αὐτὴν κελεύουσα, εἴ τινος ἐπὶ τοιοῖσδε πίστεως αἰτίαν ἀξιόχρεων οἵα τε παρασχεῖν γένοιτο. Ἡρώδης δὲ μεταπέμψας ἀνέκρινε τὸν υἱὸν, κελεύων, ‘εἴ τι ἀντειπεῖν ἔχει, λέγειν μηδὲν ὑπειδόμενον.’ Ἐπεὶ δὲ ἀχανὴς ἦν, ἤρετο αὐτὸν, ‘ἐπειδὴ πανταχοῦ πεφώραται πονηρὸς ὢν, τοὺς γοῦν συγκακουργήσαντας αὐτῷ τὰ πράγματα μὴ μελλῆσαι κατειπεῖν.’ Ὁ δ᾽ Ἀντιφίλῳ τὴν πάντων αἰτίαν ἀνετίθει, ἕτερον δ᾽ οὐδένα προετίθει. Ἡρώδης δὲ περιαλγῶν ὥρμησεν μὲν πέμπειν ἐπὶ Ῥώμης τὸν υἱὸν ὡς Καίσαρα, λόγον ὑφέξοντα τῶν ἐπὶ τοῖσδε βουλευμάτων. Ἔπειτα δείσας, μὴ καὶ βοηθείᾳ τῶν φίλων εὑρίσκοιτο τῶν κινδύνων διαφυγὰς, αὐτὸν μὲν δέσμιον ὡς καὶ πρότερον ἐφύλασσεν· αὖθις δὲ πρέσβεις ἐξέπεμψε καὶ γράμματα ἐπὶ κατηγορίαν τοῦ υἱέος, ὁπόσα τε Ἀκμὴ συγκακουργήσειεν αὐτῷ, καὶ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν.

CAP. VI. 1. Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐπείγοντο, ὁπόσα τε ἀνακρινομένους δεήσοι λέγειν προεκδιδαχθέντες, καὶ τὰ γράμματα φέροντες. Εἰς νόσον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐμπεσὼν διαθήκας γράφει, τῷ νεωτάτῳ τῶν υἱῶν τὴν βασιλείαν διδοὺς, μίσει τῷ πρὸς τὸν Ἀρχέλαον καὶ Φίλιππον ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου διαβολῶν, Καίσαρί τε τάλαντα χίλια, καὶ γυ-

ναικὶ Ἰουλίᾳ τῇ Καίσαρος καὶ τέκνοις καὶ φίλοις καὶ ἐπελευθέροις Καίσαρος πεντακόσια. Ἔνεμε δὲ καὶ τοῖς υἱέσι χρήματα καὶ προσόδους καὶ ἀγροὺς, καὶ υἱέσι τοῖς ἐκείνων· Σαλώμην τε ἐπὶ μέγα ἐπλούτιζεν τὴν ἀδελφὴν, εὔνουν τε ἐν πᾶσι πρὸς αὐτὸν διαμεμενηκυῖαν καὶ μηδαμόθι θρασυνομένην κακουργεῖν. Ἀπεγνωκὼς δὲ περιοίσειν, καὶ γὰρ περὶ ἔτος ἑβδομηκοστὸν ἦν, ἐξηγρίωσεν ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ καὶ πικρίᾳ εἰς πάντα χρώμενος· αἴτιον δὲ ἦν δόξα τοῦ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἡδονῇ τὰς τύχας αὐτοῦ τὸ ἔθνος φέρειν· ἄλλως τε ἐπειδή τινες τῶν δημοτικωτέρων ἀνθρώπων καὶ ἐπανέστησαν αὐτῷ διὰ τοιαύτην αἰτίαν.

2. Ἦν Ἰούδας ὁ Σαριφαίου, καὶ Ματθίας ὁ Μαργαλώθου Ἰουδαίων λογιώτατοι, καὶ παρ᾽ οὕς- 843 τινας τῶν πατρίων ἐξηγηταὶ νόμων, ἄνδρες καὶ δήμῳ προςφιλεῖς διὰ παιδείαν τοῦ νεωτέρου· ὁσημέραι γὰρ διημέρευον αὐτοῖς πάντες, οἷς προςποίησις ἀρετῆς ἐπετηδεύετο. Οἵ τε πυνθανόμενοι τοῦ βασιλέως τὴν νόσον θεραπεύειν ἄπορον οὖσαν, ἐξῆραν τὸ νεώτερον, ὥςτε ὁπόσα παρὰ τὸν νόμον τὸν πάτριον κατεσκεύαστο ἔργα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ταῦτα καθελόντες εὐσεβείας ἀγωνίσματα παρὰ τῶν νόμων φέρεσθαι. Καὶ γὰρ δὴ διὰ τὴν τόλμαν αὐτῶν, παρ᾽ ἃ διηγόρευεν ὁ νόμος, τῆς ποιήσεως, τά τε ἄλλα αὐτῷ συντυχεῖν, οἷς παρὰ τὸ εἰωθὸς τοῦ ἀνθρώπου διετρίβη, καὶ δὴ καὶ τὴν νόσον. Ἦν γὰρ τῷ Ἡρώδῃ τινὰ πραγματευθέντα παρὰ τὸν νόμον, ἃ δὴ ἐπεκάλουν οἱ περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν. Κατεσκευάκει δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τοῦ πυλῶνος τοῦ μεγάλου τοῦ ναοῦ ἀνάθημα καὶ λίαν πολυτελὲς, ἀετὸν χρύσεον μέγαν. Κωλύει δὲ ὁ νόμος εἰκόνων τε ἀναστάσεις ἐπινοεῖν καί τινων ζώων ἀναθέσεις ἐπιτηδεύεσθαι τοῖς βιοῦν κατ᾽ αὐτὸν προῃρημένοις· ὥςτε ἐκέλευον οἱ σοφισταὶ τὸν ἀετὸν κατασπᾶν, ‘καὶ γὰρ εἴ τις ἂν γένοιτο κίνδυνος τῶν εἰς θάνατον ἀνακειμένων, πολὺ τῆς ἐν τῷ ζῆν ἡδονῆς λυσιτελεστέραν φαίνεσθαι τὴν

προτεθειμένην ἀρετὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ, τοῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ πατρίου μελλήσουσι τελευτᾶν, διὰ τὸ ἀΐδιον τοῦ ἐπαινεῖσθαι φήμην κατασκευασαμένους, ἔν τε τοῖς νῦν ἐπαινεθήσεσθαι καὶ τοῖς ἐσομένοις ἀειμνημόνευτον καταλιπεῖν τὸν βίον. Καίτοι γε τοῖς ἀκινδύνως διαιτωμένοις ἄφυκτον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὥςτε καλῶς ἔχειν τοῖς ἀρετῆς ὀριγνωμένοις τὸ κατεψηφισμένον αὐτῶν μετ᾽ ἐπαίνων καὶ τιμῶν δεχομένοις ἀπιέναι τοῦ βίου. Φέρειν καὶ κούφισιν πολλὴν τὸ ἐπὶ καλοῖς ἔργοις, ὧν μνηστῆρα τὸν κίνδυνον εἶναι, τελευτᾶν, καὶ ἅμα υἱέσι τοῖς αὐτῶν, καὶ ὁπόσοι τοῦ συγγενοῦς καταλείποιντο ἄνδρες ἢ γυναῖκες, καὶ τοῖςδε περιποιῆσαι ὄφελος εὐκλείᾳ τῇ ἀπ᾽ αὐτῶν.᾽

3. Καὶ οἱ μὲν τοιούτοις λόγοις ἐξῇραν τοὺς νέους. Ἀφικνεῖται δὲ λόγος εἰς αὐτοὺς τεθνάναι φράζων τὸν βασιλέα, καὶ συνέπραττε τοῖς σοφισταῖς. Καὶ μέσης ἡμέρας ἀνελθόντες κατέσπων τε καὶ πελέκεσιν ἐξέκοψαν τὸν ἀετὸν, πολλῶν ἐν τῷ ἱερῷ διατριβόντων. Καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως — ἀγγέλλεται γὰρ ἡ ἐπιχείρησις πρὸς αὐτὸν — ἀπὸ μείζονος διανοίας ἢ ἐπράσσετο ὑπολαβὼν, ἄνεισι χεῖρα πολλὴν ἀγόμενος, ὁπόσοι ἀνθέξοιεν τῷ πλήθει τῶν πειρωμένων καθαιρεῖν τὸ ἀνάθημα· ἐπιπεσών τε μὴ προςδεχομένοις, ἀλλ᾽ ὁποῖα ὄχλος φιλεῖ δόξῃ μᾶλλον ἀμαθεῖ ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ τετολμηκόσι, ἀσυντάκτοις τε καὶ μηδὲν τοῦ ὀνήσαντος προανεσκοπημένοις, τῶν τε νέων οὐκ ἐλάσσους τεσσαράκοντα ἀνδρῶν, οἳ θάρ-
844 σει ἔμενον ἐπιόντα εἰς φυγὴν τοῦ λοιποῦ πλήθους καταστάντος, συλλαμβάνει, καὶ τοὺς εἰςηγητὰς τοῦ τολμήματος Ἰούδαν καὶ Ματθίαν, ἄδοξον ἡγουμένους ὑποχωρεῖν τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, καὶ ἀνηγάγετο ἐπὶ τὸν βασιλέα. Ἐρομένου δὲ, ἐπεὶ ἀφίκοντο ἐπ᾽ αὐτὸν, τοῦ βασιλέως, ‘εἰ τολμήσειαν αὐτοῦ τὸ ἀνάθημα καθελεῖν;’ “Ἀλλὰ καὶ πεφρόνηταί γε ἡμῖν τὰ φρονηθέντα, καὶ πέπρακται τὰ πεπραγμένα μετ᾽ ἀρετῆς ἀνδράσι πρεπωδεστάτης. Τοῦ τε γὰρ θείου

τῇ ἀξιώσει πεπιστευμένα βεβοήθηται ὑφ᾽ ἡμῶν, καὶ τοῦ νόμου τῇ ἀκροάσει πεφροντίσμεθα. Θαυμαστόν τε οὐδὲν, εἰ τῶν σῶν δογμάτων ἀξιωτέρους τετηρῆσθαι ἡγησάμεθα τοὺς νόμους, οὓς Μωϋσῆς ὑπαγορεύσει καὶ διδαχῇ τοῦ θεοῦ γραψάμενος κατέλιπεν. Ἡδονῇ τε τὸν θάνατον οἴσομεν, καὶ τιμωρίαν ἥντινα ἐπιβάλοις, διὰ τὸ μὴ ἐπ᾽ ἀδίκοις ἔργοις, ἀλλὰ φιλίᾳ τοῦ εὐσεβοῦς μέλλειν συνείσεσθαι τὸ ἐφομιλῆσαν αὐτοῦ." Καὶ οἱ μὲν ταῦτα πάντες ἔλεγον, οὐδὲν ἐλλειπεστέρᾳ τῇ τόλμῃ τοῦ λόγου χρώμενοι, ᾗ θαρσήσαντες τὸ ἔργον πράττειν οὐκ ἀπετράποντο. Βασιλεὺς δὲ αὐτοὺς καταδήσας ἐξέπεμπεν εἰς Ἱεριχοῦντα, καλέσας Ἰουδαίων τοὺς ἐν τέλει. Καὶ παραγενομένων, ἐξεκκλησιάσας εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον ἐπὶ κλινιδίου κείμενος ἀδυναμίᾳ τοῦ στῆναι, 'τῶν ἀγωνιῶν τε ἐφ᾽ ὅσον αἵτινες ἦσαν ἐπ᾽ αὐτοὺς γεγονυῖαι ἀνηριθμεῖτο, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν κατασκευὴν ὡς μεγάλοις τέλεσι τοῖς αὐτοῦ γένοιτο, μὴ δυνηθέντων ἔτεσιν ἑκατὸν εἰκοσιπέντε τῶν Ἀσαμωναίου ἐν οἷς ἐβασίλευον τοιόνδε τι ἐπὶ τιμῇ πρᾶξαι τοῦ θεοῦ. Κοσμῆσαι δὲ καὶ ἀναθήμασιν ἀξιολόγοις, ἀνθ᾽ ὧν ἐλπίδα μὲν αὐτῷ γενέσθαι καὶ ἂν μετὰ θάνατον καταλελείψεσθαι μνήμην τε αὐτοῦ καὶ εὔκλειαν. Κατεβόα τε ἤδη, διότι μηδὲ ζῶντα ὑβρίζειν ἀπόσχοιντο εἰς αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἡμέρας τε καὶ ἐν ὄψει τῆς πληθύος ὕβρει χρωμένους ἅψασθαι τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀνακειμένων, καὶ καθαίρεσιν ὑβρίζοντάς τε ποιεῖσθαι, λόγῳ μὲν εἰς αὐτὸν, ἀληθείᾳ δὲ εἴ τις ἐξετάζει τὸ γεγονὸς ἱεροσυλοῦντας.'

4. Οἱ δὲ διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ μὴ δὴ καὶ κατ᾽ αὐτῶν ἐξαγριώσας εἰςπράττοιτο τιμωρίαν, 'οὔτε γνώμῃ ἔφασαν αὐτὰ πεπρᾶχθαι τῇ αὐτῶν, φαίνεσθαί τε αὐτοῖς οὐκ ἀπηλλαγμένα κολάσεως αὐτὰ εἶναι.' Ὁ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις πρᾳοτέρως ἔσχεν, Ματθίαν δὲ τὸν ἀρχιερέα παύσας ἱερᾶσθαι ὡς αἴτιον τοῦ μέρους τούτων γεγονότα, καθίστα Ἰώζαρον ἀρχιε-

ρέα, ἀδελφὸν γυναικὸς τῆς αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ματθίου τούτου ἱερωμένου συμβαίνει καὶ ἕτερον ἀρχιερέα καταστῆναι πρὸς μίαν ἡμέραν, ἥν Ἰουδαῖοι νηστείαν ἄγουσιν. Αἰτία δέ ἐστιν ἥδε. Ὁ Ματθίας ἱερωμένος ἐν νυκτὶ τῇ φερούσῃ εἰς ἡμέραν, ᾗ ἡ νη-
845 στεία ἐνίστατο, ἔδοξεν ἐν ὀνείρατι ὡμιλῆσαι γυναικί· καὶ διὰ τόδε οὐ δυναμένου ἱερουργεῖν Ἰώσηπος ὁ τοῦ Ἐλλήμου συνιεράσατο αὐτῷ, συγγενὴς ὤν. Ἡρώδης δὲ τόν τε Ματθίαν ἐπεπαύκει τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ τὸν ἕτερον Ματθίαν, ὃς ἐγηγέρκει τὴν στάσιν, καὶ ἄνδρας ἐκ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἔκαυσε ζῶντας. Καὶ ἡ σελήνη δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέλιπεν.

5. Ἡρώδῃ δὲ μειζόνως ἡ νόσος ἐνεπικραίνετο, δίκην ὧν παρανομήσειεν ἐκπρασσομένου τοῦ θεοῦ. Πῦρ μὲν γὰρ μαλακὸν ἦν, οὐδὲ πολλὴν ἀποσημαῖνον τοῖς ἐπαφωμένοις τὴν φλόγωσιν, ὁπόσην τοῖς ἐντὸς προςετίθει τὴν κάκωσιν. Ἐπιθυμία δὲ δεινὴ τοῦ δέξασθαί τι ἀπ᾽ αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἦν μὴ οὐχ ὑπουργεῖν. Καὶ ἑλκώσεις τῶν τε ἐντέρων καὶ μάλιστα τοῦ κώλου δειναὶ ἀλγηδόνες. Καὶ φλέγμα ὑγρὸν περὶ τοὺς πόδας καὶ διαυγές· παραπλησία δὲ καὶ περὶ τὸ ἦτρον κάκωσις ἦν. Ναὶ μὴν καὶ τοῦ αἰδοίου σῆψις σκώληκας ἐμποιοῦσα· πνεύματός τε ὀρθία ἔντασις, καὶ αὕτη λίαν ἀηδὴς ἀχθηδόνι τε τῆς ἀποφορᾶς, καὶ τῷ πυκνῷ τοῦ ἄσθματος, σπασμός τε περὶ πᾶν ἦν μέρος, ἰσχὺν οὐχ ὑπομενητὴν προςτιθέμενος. Ἐλέγετο οὖν ὑπὸ τῶν θειαζόντων, καὶ οἷς ταῦτα προαποφθέγγεσθαι σοφίᾳ προέκειτο, ποινὴν τοῦ πολλοῦ δυςσεβοῦς ταύτην ὁ θεὸς εἰςπράσσεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ, καίπερ δὴ μειζόνως ἢ ἀντίσχοι ἄν τις ταλαιπωρούμενος, ἐν ἐλπίδι τοῦ ἀνασφῆλαι ἦν, ἰατρούς τε μεταπέμπων, καὶ ὁπόσα ἀρωγὰ ὑπαγορεύσειαν χρῆσθαι μὴ ἀποτετραμμένος. Ποταμόν τε περάσας Ἰορδάνην θερμοῖς τοῖς κατὰ Καλλιρόην αὑτὸν παρεδίδου, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ᾽ ἀρετῇ καὶ πότιμά ἐστιν· ἔξεισι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς λίμνην τὴν ἀσφαλ-

τοφόρον λεγομένην. Καὶ ἐνταῦθα τοῖς ἰατροῖς δοκῆσαν, ὥςτε ἀναθάλπειν αὐτὸν, καθεσθεὶς εἰς πύελον ἐλαίου πλέον, δόξαν μεταστάσεως ἐνεποίησεν αὐτοῖς. Τῶν δὲ οἰκετῶν οἰμωγῇ χρωμένων περιενεγκὼν, καὶ μηδ᾽ ἥντινα ἀμφὶ τοῦ σωθησομένου ἐλπίδα ἔχων, τοῖς στρατιωταῖς ἀνὰ πεντήκοντα δραχμὰς ἑκάστῳ κελεύει νεμηθῆναι. Πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν καὶ φίλοις τοῖς αὐτοῦ ἐδωρεῖτο, καὶ παρῆν αὖθις ἐπὶ 846
Ἱεριχοῦντος· μέλαινά τε χολὴ αὐτὸν ᾕρει ἐπὶ πᾶσιν ἐξαγριαίνουσα, ὥςτε δὴ τελευτῶν πρᾶξιν τοιάνδε ἐπινοεῖν. Ἀφικομένων προστάγματι τῷ αὐτοῦ Ἰουδαίων ἀνδρῶν παντὸς τοῦ ἔθνους ὁπούποτε ἀξιολόγων, — πολλοὶ δὲ ἐγένοντο ὡς τοῦ παντὸς ἔθνους κατακεκλημένου, καὶ πάντων ἀκροασαμένων τοῦ διατάγματος, εἰς γὰρ θάνατον ἦν ἀνακείμενα τοῖς ἀλογήσασι τῶν ἐπιστολῶν, — ἐμμαινομένου πᾶσι τοῦ βασιλέως ὁμοίως τοῖς τε ἀναιτίοις καὶ παρεσχηκόσιν αἰτίαν, συγκλείσας αὐτοὺς πάντας ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, τήν τε ἀδελφὴν αὐτοῦ Σαλώμην καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς Ἀλεξᾶν μεταπέμψας, ‛τεθνήξεσθαι μὲν, οὐ πόῤῥω, ἔλεγεν, ἐπὶ τοσόνδε τῶν ἀλγηδόνων αὐτὸν περιεχουσῶν· καὶ τόδε μὲν οἰστόν τε καὶ πᾶσι φίλον παρατυγχάνειν· ὀλοφυρμῶν δὲ ἄπειρον καὶ πένθους ἐνδεᾶ ὁποῖον ἐπὶ βασιλεῖ πράσσοιτο ἂν, μάλιστα αὐτῷ λυπηρὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἀποσκοποῦν τὴν Ἰουδαίων διάνοιαν, ὡς εὐκταῖος αὐτοῖς καὶ πάνυ κεχαρισμένος ὁ θάνατος αὐτοῦ, διὰ τὸ καὶ ζῶντος ἐπὶ ἀποστάσει ἐπείγεσθαι καὶ ὕβρει τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ προτιθεμένων· ἔργον δ᾽ ἄρα ἐκείνων εἶναι, κούφισίν τινα αὐτῷ ψηφίσασθαι τοῦ ἐπὶ τοιοῖςδε ἀλγεινοῦ· τὰ αὐτὰ γὰρ δὴ φρονῆσαι δόξῃ τῇ αὐτοῦ μὴ ἀπειπαμένων μέγαν αὐτοῦ τὸν ἐπιτάφιον γενήσεσθαι, καὶ ὁποῖος οὐδ᾽ ἄλλοις βασιλέων, καὶ πένθος διὰ τοῦ ἔθνους ἅπαντος ἐκ ψυχῆς ὀλοφυραμένων ἐπὶ παιδιᾷ καὶ γέλωτι αὐτοῦ· ἐπὰν οὖν θεάσωνται τὴν ψυχὴν ἀφέντα αὐτὸν, περιστήσαντας τῷ ἱπποδρόμῳ τὸ στρατιωτικὸν, ἀγνοοῦν ἔτι

τὸν θάνατον αὐτοῦ, — μὴ γὰρ πρότερον εἰς τοὺς πολλοὺς ἐξενεγκεῖν ἢ τάδε πρᾶξαι, — κελεύειν ἀκοντίσαι τοὺς ἐγκαθειργμένους, καὶ πάντας τοῦτον ἀνελόντας τὸν τρόπον διχόθεν αὐτὸν οὐχ ἁμαρτήσαντας τοῦ εὐφρανοῦντος, κυρώσει τε ὧν ἐπιστείλειεν αὐτοῖς μέλλων τελευτᾶν, καὶ τῷ πένθει ἀξιολόγῳ τετιμῆσθαι.' Καὶ ὁ μὲν μετὰ δακρύων ποτνιώμενος, καὶ τοῦ συγγενοῦς τὴν εὔνοιαν καὶ πίστιν τοῦ θείου προςκαλῶν, ἐπέσκηπτε μὴ ἠτιμῶσθαι ἀξιῶν. Καὶ ἐκεῖνοι ὡμολόγουν οὐ παραβήσεσθαι.

6. Κατανοήσειε δ' ἄν τις τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτῳ τὰ πρότερα ἤρεσκεν, ὡς ὑπὸ τοῦ φιλοζωεῖν πράξειε τὰ εἰς τοὺς συγγενεῖς πεπραγμένα, ἐκ γοῦν τῶν ἄρτι ἐντολῶν οὐδὲν ἀνθρώπειον εἰςφερομένων· εἴγε καὶ ἀπιὼν τοῦ βίου πρόνοιαν εἶχεν, ὡς ἐν πένθει καὶ ἐρημίᾳ τῶν φιλτάτων τὸ πᾶν καταστήσειεν ἔθνος, ἕνα ἀπὸ ἑκάστου οἴκου κελεύων μεταχειρῆσαι, μηδὲν ἄδικον μήτε εἰς αὐτὸν δεδρακότας, μήτε ἐφ' ἑτέροις ἐγκλήμασιν κατηγορίας αὐτῶν γενομένης, εἰωθότων οἷς προςποίησις ἀρετῆς καὶ πρὸς τοὺς δίκῃ ἐχθροὺς γεγονότας ἐν τοιοῖςδε καιροῖς τὰ μίση κατατίθεσθαι.

CAP. VII. 1. Ταῦτα δὲ ἐπιστέλλοντος αὐτοῦ πρὸς τοὺς συγγενεῖς, γράμματα παρῆν ὑπὸ τῶν εἰς Ῥώ-
847 μην πρέσβεων ἀπεσταλμένων εἰς Καίσαρα· καὶ ἀναγνωσθέντων τὸ κεφάλαιον ἦν, ὡς τῆς τε Ἀκμῆς ὀργῇ τῇ Καίσαρος ἀνῃρημένης, ἐφ' οἷς Ἀντιπάτρῳ συγκακουργήσειεν, αὐτόν τε Ἀντίπατρον, ὡς ἐπὶ γνώμῃ τῇ ἐκείνου ποιεῖτο ὡς πατρὸς καὶ βασιλέως, εἴτε φυγάδα ἐλαύνειν ἐθελήσειεν, εἴτε καὶ κτιννύειν. Τούτων ἀκροασάμενος Ἡρώδης, βραχὺ μέν τι ἀνήνεγκεν ἡδονῇ τῶν γεγραμμένων, θανάτῳ τε τῆς Ἀκμῆς ἐπαιρόμενος, καὶ ἐξουσίᾳ τῆς ἐπὶ τῷ παιδὶ τιμωρίας. Παριουσῶν δὲ εἰς μέγα τῶν ἀλγηδόνων, παρίετο τεταλαιπωρημένος σιτίων· καὶ ᾔτησε μῆλον

καὶ μαχαίριον· ἦν γὰρ ἐν ἔθει καὶ πρότερον αὐτῷ, περιλέψαντι αὐτὸ δι' αὐτοῦ καὶ κατ' ὀλίγον τέμνοντι ἐσθίειν. Λαβὼν δὲ καὶ περισκεψάμενος γνώμην εἶχεν ὡς παίσων ἑαυτόν· καὶ ἂν ἐπεπράχει, μὴ φθάσαντος αὐτοῦ καταλαβεῖν τὴν δεξιὰν Ἀχιάβου, ὃς ἀνεψιὸς ἦν αὐτοῦ. Καὶ μέγα ἀνακραγόντος, οἰμωγή τε αὖθις ἀνὰ τὸ βασίλειον ἦν, καὶ θόρυβος μέγας ὡς οἰχομένου τοῦ βασιλέως. Καὶ Ἀντίπατρος, πιστεύει γὰρ τέλος ἀληθῶς τὸν πατέρα ἔχειν, θάρσει τε ἐχρῆτο ἐπὶ τοῖς λόγοις, ὅλος ὡς ἤδη τῶν δεσμῶν ἀφησόμενος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀκονιτὶ δεξόμενος εἰς χεῖρας· καὶ τῷ εἱρκτοφύλακι περὶ ἀφέσεως ἦν αὐτοῦ διάλογος, μεγάλα ὑπισχνουμένου εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ αὖθις, ὡς ἂν περὶ τοιόνδε τοῦ ἀγῶνος ἐνεστηκότος. Ὁ δὲ οὐ μόνον ἀπειθὴς ἦν πράσσειν ἐφ' οἷς ἠξίου Ἀντίπατρος, ἀλλὰ καὶ τῷ βασιλεῖ ἀποσημαίνει διάνοιαν τὴν ἐκείνου, πολλαῖς καὶ προςειςφοραῖς παρ' αὐτοῦ χρώμενος. Ὁ δὲ Ἡρώδης καὶ πρότερον οὐχ ἡσσώμενος οὐδ' εὐνοίᾳ τοῦ υἱέος, ἐπεὶ ἤκουσε τοῦ εἱρκτοφύλακος ταῦτα εἰρηκότος, ἀνεβόησέ τε ἀνατυψάμενος τὴν κεφαλὴν, καίπερ ἐν τῷ ὑστάτῳ ὢν, καὶ ἐπὶ τὸν ἀγκῶνα περιάρας ἑαυτὸν κελεύει πέμψας τινὰς τῶν δορυφόρων, μηδὲν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως κτείναντας αὐτὸν ἐν Ὑρκανίᾳ ταφὰς ἀσήμους ποιεῖσθαι.

CAP. VIII. 1. Τὰς δὲ διαθήκας αὖθις μετέγραφε, μεταβολῆς αὐτῷ περὶ τὴν διάνοιαν γενομένης· Ἀντίπαν μὲν, ᾧ τὴν βασιλείαν καταλελοίπει, τετράρχην καθιστὰς Γαλιλαίας τε καὶ Περαίας, Ἀρχελάῳ δὲ τὴν βασιλείαν χαριζόμενος, τήν τε Γαυλωνῖτιν καὶ Τραχωνῖτιν καὶ Βαταναίαν καὶ Πανιάδα Φιλίππῳ, παιδὶ μὲν τῷ αὐτοῦ Ἀρχελάου δὲ ἀδελφῷ γνησίῳ, τετραρχίαν εἶναι, Ἰάμνειαν δὲ καὶ Ἄζωτον καὶ Φασαηλίδα Σαλώμῃ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ κατανέμει, καὶ ἀργυρίου ἐπισήμου μυριάδας πεντήκοντα. Προενόησε

δὲ καὶ τῶν λοιπῶν, ὁπόσοι συγγενεῖς ἦσαν αὐτῷ,
848 χρημάτων τε δόσεσι καὶ προσόδων ἀναφοραῖς, ἑκάστους ἐν εὐπορίᾳ καθιστάμενος. Καίσαρι δὲ ἀργυρίου μὲν ἐπισήμου μυριάδας χιλίας, χωρὶς δὲ σκεύη τὰ μὲν χρυσοῦ, τὰ δ' ἀργύρου, καὶ ἐσθῆτα πάμπολυτελῆ. Ἰουλίᾳ δὲ τῇ Καίσαρος γυναικὶ καί τισιν ἑτέροις πεντακοσίας μυριάδας. Ταῦτα πράξας ἡμέρᾳ πέμπτῃ, μεθ' ὃ Ἀντίπατρον κτείνει τὸν υἱὸν, τελευτᾷ, βασιλεύσας μεθ' ὃ μὲν ἀνεῖλεν Ἀντίγονον ἔτη τέσσαρα καὶ τριάκοντα, μεθ' ὃ δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπεδέδεικτο ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἀνὴρ ὠμὸς μὲν εἰς πάντας ὁμοίως, καὶ ὀργῆς μὲν ἥσσων, κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, τύχῃ δὲ εἰ καί τις ἕτερος κεχρημένος εὐμενεῖ. Ἔκ τε γὰρ ἰδιώτου βασιλεὺς καταστὰς, καὶ κινδύνοις περιστοιχιζόμενος μυρίοις, πάντων ποιεῖται διάδρασιν, καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ μήκιστον ἐξίκετο. Ὁπόσα δὲ τὰ κατ' οἶκον περὶ υἱεῖς τοὺς αὐτοῦ, ὅσα μὲν γνώμῃ τῇ ἐκείνου, καὶ τύχῃ πάνυ δεξιᾷ κεχρημένος διὰ τὸ κρίνας ἐχθροὺς κρατεῖν οὐχ ὑστερῆσαι, δοκεῖ δέ μοι καὶ πάνυ δυςτυχής.

2. Σαλώμη δὲ καὶ Ἀλεξᾶς, πρὶν ἔκπυστον γενέσθαι τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, τοὺς ἐπὶ τὸν ἱππόδρομον κατακεκλεισμένους ἐκπέμπονται ἐπὶ τὰ αὐτῶν, φάμενοι βασιλέα κελεύειν ἀπιοῦσιν αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς νέμεσθαι τὰ οἰκεῖα. Πράσσεταί τε αὐτοῖς ἤδη εὐεργεσία μεγίστη εἰς τὸ ἔθνος. Ἐφανεροῦτο δ' ἤδη ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως· καὶ Σαλώμη καὶ Ἀλεξᾶς συναγαγόντες τὸ στρατιωτικὸν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι, πρῶτον μὲν ἐπιστολὴν ἀνέγνωσαν πρὸς τοὺς στρατιώτας γεγραμμένην, ἐπί τε πίστεως εὐχαριστίᾳ καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτὸν, καὶ παρακλήσει τῶν ὁμοίων παροχῆς Ἀρχελάῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, ὃν βασιλέα καθίστατο. Εἶτα μέντοι Πτολεμαῖος, τὸν σημαντῆρα τοῦ βασιλέως πεπιστευμένος, τὰς διαθήκας ἀνέλεγεν, αἳ λήψεσθαι κύρωσιν οὐκ ἄλλως ἔμελλον, ἢ Καίσαρος ἐντυχόντος αὐταῖς. Βοὴ

οὖν εὐθὺς ἦν ἐκτιμώντων Ἀρχέλαον βασιλέα, καὶ οἱ στρατιῶται κατὰ στίφη τε αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγεμόνες εὔνοιάν τε ὑπισχνοῦνται καὶ προθυμίαν τὴν αὐτὴν, καὶ συλλήπτορα τὸν θεὸν παρεκάλουν.

3. Ἐντεῦθεν δὲ τάφον ἡτοίμαζον τῷ βασιλεῖ, μελῆσαν Ἀρχελάῳ πολυτελεστάτην γενέσθαι τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ πατρὸς, καὶ πάντα τὸν κόσμον προκομίσαντος εἰς ὃ συμπομπεύσειε τῷ νεκρῷ. Ἐφέρετο δὲ ἐπὶ κλίνης χρυσέας λίθοις πολυτελέσι καὶ ποικίλοις διαπεπασμένης· στρωμνή τε ἦν ἁλουργὴς καὶ ἠμπέσχετο πορφυρίσιν ὁ νεκρὸς, διαδήματι ἠσκημένος, ὑπερκειμένου στεφάνου χρυσέου, σκῆπτρόν τε τῇ δεξιᾷ παρακείμενον. Περὶ δὲ τὴν κλίνην οἵ τε υἱεῖς καὶ τὸ πλῆθος ἦν τῶν συγγενῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ στρατιωτικὸν κατὰ οἰκεῖα ἔθνη καὶ προςηγορίας διέκειντο, οὕτως νεμηθέντες. Πρῶτοι μὲν οἱ δορυφόροι, μετὰ δὲ τὸ Θρᾴκιον, ἐπὶ δὲ τούτοις ὁπόσοι Γερμανοὶ, καὶ τὸ Γαλατικὸν μετ᾽ αὐτοὺς, ἐν κόσμῳ πάντες τῷ πολεμιστηρίῳ. Τούτων δὲ κατόπιν ἤδη πᾶς ὁ στρατὸς ὡς ἐς πόλεμον ἐξοδεύοντες, ὥςπερ ὑπὸ λοχαγῶν ἀγόμενοι καὶ τοῖς ταξιαρχοῦσιν 849
αὐτῶν. Τούτοις εἵποντο πεντακόσιοι τῶν οἰκετῶν ἀρωματοφόροι. Ἤιεσαν δὲ ἐπὶ Ἡρωδίου στάδια ὀκτώ· τῇδε γὰρ αὐτῷ ἐγένοντο αἱ ταφαὶ κελεύσματι τῷ αὐτοῦ. Ἡρώδης μὲν δὴ τοῦτον ἐτελεύτα τὸν τρόπον.

4. Ἀρχέλαος δὲ ἐπὶ μὲν ἑβδόμην ἡμέραν πένθος τὸ ἐπὶ τῷ πατρὶ τιμῶν διετέλει· τόσας γὰρ διαγορεύει τὸ νόμιμον τοῦ πατρίου. Ἑστιάσας δὲ τοὺς ὁμίλους, καὶ καταλύσας τὸ πένθος, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἦσαν δὲ εὐφημίαι καὶ ἔπαινοι καθ᾽ οὕςτινας ἴοι, ἑκάστων τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων εἰς τὸ δοκεῖν μείζοσι χρῆσθαι ταῖς εὐφημίαις. Ὁ δὲ εἰς ὑψηλὸν βῆμα πεποιημένον ἀνελθὼν, καὶ ἱδρυθεὶς εἰς θρόνον χρυσοῦ πεποιημένον, ἀντεδεξιοῦτο τοὺς ὁμίλους, χάρματι τῶν εὐφημιῶν τὴν εὔνοιαν αὐτῶν ἡδονῇ φέρων· χάριν τε ὡμολόγει, ʻὅτι μηδὲν αὐτῷ

μνησικακοῖεν, ἀνθ᾽ ὧν ὁ πατὴρ εἰς αὐτοὺς ὑβρίσειε, καὶ πειράσεσθαι μὴ ἐλλείψειν ἀμειβόμενον τὸ πρόθυμον αὐτῶν· ἄρτι μέντοι φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ βασιλείου ὀνόματος· τετιμῆσθαι γὰρ αὐτὸν τῇ ἀξιώσει, εἴπερ βεβαίως Καῖσαρ ἐπικυρώσειε τὰς διαθήκας, αἳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐγράφησαν αὐτοῦ· δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐδὲ τοῦ στρατεύματος ἐν Ἱεριχοῦντι διάδημα αὐτῷ περιθέσθαι προθυμουμένου, δέξασθαι τὸ περιμάχητον τῆς ἐνθένδε τιμῆς, διὰ τὸ μηδέπω τὸν κυρίως ἀποδώσοντα φανερὸν εἶναι παρασχόμενον· περιϊόντων μέν γε εἰς αὐτὸν τῶν πραγμάτων οὐ λείψειν ἀρετῆς τοῦ ἀμειψομένου τὴν εὔνοιαν αὐτῶν· σπουδάσειν γὰρ ἐν πᾶσι τὰ πρὸς αὐτοὺς φανεῖσθαι τοῦ πατρὸς ἀμείνω τὰ πάντα.᾽ Οἱ δὲ, οἷον ὄχλος εἴωθεν φιλεῖν, οἰόμενοι τὰς πρώτας τῶν ἡμερῶν τὰς διανοίας ἐμφανίζειν τῶν παριόντων ἐπὶ τοιάςδε ἀρχὰς, ὅσῳ πράως καὶ θεραπευτικῶς ὁ Ἀρχέλαος διελέγετο αὐτοῖς, τοσῷδε μειζόνως τε ἐχρῶντο τοῖς ἐπαίνοις, καὶ τὰς αἰτήσεις δωρεῶν ἐπεφέροντο, οἱ μὲν εἰςφορὰς ἃς ἐνιαυσίους φέροιεν ἐπικουφίζειν βοῇ χρώμενοι, οἱ δὲ αὖ δεσμωτῶν, οἳ ὑφ᾽ Ἡρώδου ἐδέδεντο, πολλοὶ δὲ ἦσαν καὶ πολλῶν χρόνων, ἀπόλυσιν. Εἰσὶν δὲ οἳ ἄρσεις τῶν τελῶν, ἃ ἐπὶ πράσεσιν ἢ ὠναῖς δημοσίαις ἐπεβάλλετο, πρασσόμενα πικρῶς, ᾐτοῦντο. Ἀντέλεγέ τε οὐδαμῶς Ἀρχέλαος, ἐπεὶ ἤρατο ὁμίλοις σπουδαῖος ὢν ποιεῖν πάντα, διὰ τὸ νομίζειν μέγα πρᾶγμα εἰς τήρησιν τῆς ἀρχῆς γενήσεσθαι τὴν εὔνοιαν αὐτῷ τῆς πληθύος. Ἐντεῦθεν δὲ θύσας τῷ θεῷ κατ᾽ εὐωχίαν τρέπεται μετὰ τῶν φίλων.

CAP. IX. 1. Ἐν τούτῳ δὲ τινὲς τῶν Ἰουδαίων, συνελθόντες νεωτέρων ἐπιθυμίᾳ πραγμάτων, ὠδύροντο
850 Ματθίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ὑφ᾽ Ἡρώδου ἀποθανόντας, — οἳ παραχρῆμα τῆς ἐκ τοῦ πενθεῖσθαι τιμῆς φόβῳ τῷ ἐκείνου ἀπεστέρηντο, ἦσαν δὲ τῶν ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ χρυσοῦ ἀετοῦ καταδεδικασμένων,

— ἐπὶ μέγα τε τῇ βοῇ καὶ οἰμωγῇ χρώμενοι, καί τινα, ὡς κούφισιν φέροντα τοῖς τεθνεῶσιν, ἀπεῤῥίπτουν εἰς τὸν βασιλέα. Συνόδου τε αὐτοῖς γενομένης, ἠξίουν τιμωρίαν αὐτοῖς ὑπ᾽ Ἀρχελάου γενήσεσθαι κολάσεσι τῶν ὑπὸ Ἡρώδου τιμωμένων· καὶ πάντων γε καὶ πρῶτον καὶ ἐκδηλότατον τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀρχιερέα καθεστῶτα παύσαντα, νομιμώτερόν τε ἅμα καὶ καθαρὸν ἀρχιερᾶσθαι ἄνδρα αἱρεῖσθαι. Τούτοις Ἀρχέλαος, καίπερ δεινῶς φέρων τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, ἐπένευεν, ἔχων τὴν ἐπὶ Ῥώμης ὁδὸν ἀνύεσθαι προκειμένην αὐτῷ τάχος, ἐπὶ περισκοπήσει τῶν δοξάντων Καίσαρι. Πέμψας δὲ τὸν στρατηγὸν πειθοῖ χρῆσθαι, καὶ ‛τῆς ἐπὶ τοιούτοις τιμωρίας ἀποστάντας σκοπεῖν, θάνατόν τε, ὃς τοῖς φίλοις αὐτῶν συνέλθοι, μετὰ νόμων γεγονότα, καὶ τὰς αἰτήσεις ὡς ἐπὶ μέγα τοῦ ὑβρίζειν προΐοιεν, τούς τε καιροὺς οὐκ ἐν τοιοῖσδε εἶναι, μᾶλλον δὲ τοῦ ὁμονοεῖν, ἕως καταστησάμενος τὴν ἀρχὴν ἐπινεύσει τῇ Καίσαρος ἀφίκοιτο ὡς αὐτούς, τότε γὰρ κοινῇ βουλεύσειν περὶ ὧν ἀξιοῖεν σὺν αὐτοῖς· ἄρτι δὲ ἀνέχειν, μὴ καὶ στασιάζειν δοκοῖεν.᾽

2. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ὑπειπὼν καὶ διδάξας τὸν στρατηγὸν, ἐκπέμπεται πρὸς αὐτούς. Οἱ δὲ βοῶντες λέγειν τε οὐκ εἴων, καὶ εἰς κίνδυνον τοῦ ἀπολουμένου ἐκεῖνόν τε καθίστασαν, καὶ τῶν ἄλλων ὅστις γε ἐπὶ σωφρονισμῷ καὶ ἀποτροπῇ τῶν τοιῶνδε ὀργιγνᾶσθαι τολμήσειν φθέγξασθαι φανερὸς ἦν, διὰ τὸ πάντα βουλήσει τῇ αὐτῶν μᾶλλον, ἢ ἐξουσίᾳ τῶν ἐφεστηκότων συγχωρεῖν, δεινὸν ἡγούμενοι, εἰ ζῶντός τε Ἡρώδου στερηθεῖεν τῶν φιλτάτων, καὶ τελευτῆς αὐτῷ γενομένης τιμωριῶν τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὡρμηκότες ταῖς γνώμαις, καὶ νόμιμόν τε καὶ δίκαιον ἡγούμενοι, ὅ τι μελλήσοι ἡδονὴν αὐτοῖς φέρειν, κίνδυνόν τε τὸν ἀπ᾽ αὐτοῦ προειδέσθαι τε ἀμαθεῖς, καὶ εἴ τῳ ὑποπτευθείη, ὑπερβολῆς αὐτῷ γενομένης τῆς παραχρῆμα ἡδονῆς ἐκ τοῦ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐχθίστους δοκοῦντας αὐτοῖς. Πολλῶν δὲ ὑπὸ Ἀρ-

χελάου πεμπομένων, οἳ διαλέξοιντο αὐτοῖς, τῶν δὲ οὐχ ὡς ὑπ' ἐκείνου, γνώμῃ δὲ τῇ αὐτῶν δοκεῖν παριόντων, ὅπως εἰς τὸ πραΰτερον καταστήσονται αὐτούς, οὐδενὸς ἠνείχοντο εἰπεῖν. Ἀνάστασίς τε ἦν λίαν ὀργῇ χρωμένων, φανεροί τε ἦσαν ἐπὶ μέγα αὐξήσοντες τὴν στάσιν πλήθους ἐπισυῤῥυέντος αὐτοῖς.

3. Ἐνστάσης δὲ κατὰ τόνδε τὸν καιρὸν ἑορτῆς, ἐν ᾗ Ἰουδαίοις ἄζυμα προτίθεσθαι πάτριον, — Πάσχα δὲ ἡ ἑορτὴ καλεῖται, ὑπόμνημα οὖσα τῆς ἐξ Αἰγύπτου
851 ἀπάρσεως αὐτῶν γενομένης, καὶ θύουσιν αὐτὴν προθύμως, πλῆθός τε ἱερείων ὡς οὐκ ἐν ἄλλῃ κατακόπτειν ἐστὶν αὐτοῖς νόμιμον, κάτεισι δὲ πληθὺς ἀναρίθμητος ἐκ τῆς χώρας, ἤδη δὲ καὶ ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐπὶ θρησκείᾳ τοῦ θεοῦ, — καὶ οἱ νεωτερισταὶ τοὺς περὶ τὸν Ἰούδαν καὶ Ματθίαν ἐξηγητὰς τῶν νόμων ὀδυρόμενοι, συστάντες ἐν τῷ ἱερῷ τροφῆς ηὐποροῦντο, τοῖς στασιώταις οὐκ ὂν ἐν αἰσχύνῃ μεταιτεῖν αὐτήν. Καὶ δείσας Ἀρχέλαος, μὴ καί τι δεινὸν βλαστήσειεν αὐτῶν τῇ ἀπονοίᾳ, πέμπει σπεῖράν τε ὁπλιτῶν χιλίαρχόν τε τὴν ὁρμὴν στασιαζόντων καταστεῖλαι πρὸ τοῦ τὸν πάντα ὅμιλον τοῦ μανιώδους αὐτῶν πλέω καταστῆναι· καὶ εἴ τινες διάδηλοι πολὺ τῶν ἄλλων καθίσταιντο προθυμίᾳ τοῦ στασιάζειν, ἐπ' αὐτὸν ἀγαγεῖν. Ἐπὶ τούτους οἱ στασιῶται τῶν ἐξηγητῶν καὶ τὸ πλῆθος ἐξηγρίωσαν, βοῇ καὶ διακελευσμῷ χρώμενοι· ὥρμησάν τε ἐπὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ παραστάντες καταλεύουσι τοὺς πλείστους αὐτῶν. Ὀλίγοι δέ τινες καὶ ὁ χιλίαρχος τραυματίαι διέφυγον. Καὶ τοῖς μὲν ταῦτα πράξασιν διὰ χειρῶν αὖθις ἡ θυσία ἦν. Ἀρχελάῳ δὲ ἄπορον ἐδόκει σώζεσθαι τὰ πάντα, μὴ οὐκ ἀνακόψοντι τὴν ἐπὶ τοῖσδε ὁρμὴν τῆς πληθύος· ἐκπέμπει δὲ πᾶν τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς ἱππεῖς, οἳ τούς τε αὐτόθι ἐσκηνωκότας κωλύοιεν τοῖς κατὰ τὸ ἱερὸν βοηθεῖν, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ὑπὸ τῶν πεζῶν δέχοιντο ἀντειλῆφθαι τοῦ ἀσφαλοῦς ἤδη πεπιστευκότας. Καὶ εἰς μὲν

τριςχιλίους ἄνδρας ἔκτειναν οἱ ἱππεῖς· τὸ δὲ λοιπὸν
ᾤχετο ἐπὶ ὄρη τὰ πλησίον ἰόντες. Ἐκήρυσσε δ' Ἀρ-
χέλαος ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ αὑτῶν πᾶσιν. Οἱ δὲ ἀπή-
εσαν τὴν ἑορτὴν καταλιπόντες, φόβῳ κακοῦ μείζονος,
καίπερ θρασεῖς ὄντες διὰ τὸ ἀπαίδευτον. Ἀρχέλαος
δ' ἐπὶ θαλάσσης κατήει μετὰ τῆς μητρὸς, Νικόλαον
καὶ Πτολεμαῖον καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἐπαγόμενος,
Φιλίππῳ τῷ ἀδελφῷ τὰ πάντα ἐφεὶς καθίστασθαι
τοῦ οἴκου καὶ τῆς ἀρχῆς. Συνεξῄει δὲ αὐτῷ καὶ
Σαλώμη Ἡρώδου ἀδελφὴ τὴν γενεὰν ἀγομένη τὴν
αὑτῆς. Πολλοὶ δὲ τῶν συγγενῶν, λόγῳ μὲν ὡς συν-
αγωνιούμενοι τῷ Ἀρχελάῳ ἐπὶ κτήσει τῆς βασιλεί-
ας, ἔργῳ δὲ ἀντιπράξοντες, καὶ μάλιστα περὶ τῶν
πεπραγμένων ἐν τῷ ἱερῷ ποιησόμενοι καταβοάς.
Ὑπαντιάζει δ' ἐν Καισαρείᾳ τὸν Ἀρχέλαον Σαβῖνος,
Καίσαρος ἐπίτροπος τῶν ἐν Συρίᾳ πραγμάτων, εἰς
Ἰουδαίαν ὡρμημένος ἐπὶ φυλακῇ τῶν Ἡρώδου χρη-
μάτων· καὶ αὐτὸν τῆς ἐπὶ τοῖςδε ὁρμῆς ἐπέσχεν ὁ
Οὔαρος παρελθών· διὰ γὰρ Πτολεμαίου μετάπεμπτος
ὑπ' Ἀρχελάου παρῆν. Καὶ Οὐάρῳ Σαβῖνος χαριζό-
μενος οὔτε τὰς ἄκρας, ὅσαι γε ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἦσαν,
παρέλαβεν, οὔτε τοὺς θησαυροὺς κατεσημήνατο, εἴα δ'
ἔχειν Ἀρχέλαον, μέχρι Καίσαρι δόξειέν τι περὶ αὐ-
τῶν, καὶ ἔμενεν ἐν τῇ Καισαρείᾳ τοῦθ' ὑποσχόμε-
νος. Ἐπεὶ δ' ἐκπλεῖ μὲν ἐπὶ τῆς Ῥώμης Ἀρχέλαος,
Οὐάρῳ δ' ἐπ' Ἀντιοχείας ἐγένοντο κομιδαὶ, Σαβῖνος
ἐπὶ Ἱεροσολύμων χωρήσας παραλαμβάνει τὰ βασί-
λεια. Μεταπέμψας δὲ τοὺς φρουράρχους, καὶ ὁπό-
σοι διοικηταὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν, λόγους τε ἀπαι-
τεῖν πρόδηλος ἦν, καὶ τὰς ἄκρας καθίστατο, ᾗ αὐτῷ
δοκοῖ. Οὐ μὴν οἱ φύλακες ἐν ὀλίγῳ τὰς Ἀρχελάου
ἐντολὰς ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἔμενον σώζοντες τὰ πάντα, 852
ᾗ προςτέτακτο αὐτοῖς. Καίσαρι δὲ φυλάσσειν ἕκα-
στα ἦν προςποίησις αὐτοῖς.

4. Πλεῖ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπὶ Ῥώμης
καὶ Ἀντίπας, Ἡρώδου μὲν παῖς, ἐπὶ ἀντιποιήσει

τῆς ἀρχῆς, ὑποσχέσεσι Σαλώμης ἠρμένος ἐπὶ τῷ ἄρξειν, καὶ πολὺ δικαιότερος Ἀρχελάου παραλήψεσθαι τὰ πράγματα, ἠξιωκὼς τὸ κατὰ τὰς προτέρας διαθήκας βασιλεὺς ἀποπεφάνθαι, ἃς ἀσφαλεστέρας εἶναι τῶν ἐπιγραφεισῶν. Ἐπήγετο δὲ οὗτος τήν τε μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν Νικολάου Πτολεμαῖον, φίλων τε Ἡρώδῃ τιμιώτατον γεγενημένον καὶ αὐτῷ προσκείμενον. Μάλιστα δὲ αὐτὸν ἐνῆγεν ἐπ᾽ ἀντιποιήσει τῆς βασιλείας φρονεῖν Εἰρηναῖος, ῥήτωρ ἀνὴρ, καὶ δόξῃ δεινότητος τῆς περὶ αὐτὸν τὴν βασιλείαν πεπιστευμένος. Διὸ δὴ καὶ τῶν κελευόντων εἴκειν Ἀρχελάῳ πρεσβυτέρῳ ὄντι, καὶ ἐν ταῖς ἐπιδιαθήκαις ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐγγεγραμμένῳ βασιλεῖ, οὐκ ἠνείχετο. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, καὶ πάντων τῶν συγγενῶν ἀπόστασις ἦν πρὸς αὐτὸν, οὐκ εὐνοίᾳ τῇ ἐκείνου, μίσει δὲ τῷ πρὸς Ἀρχέλαον, μάλιστα μὲν ἐπιθυμοῦντες ἐλευθερίας, καὶ ὑπὸ Ῥωμαίων στρατηγῷ τετάχθαι· εἰ δ᾽ ἄρα τι ἀντισταίη, λυσιτελέστερον Ἀρχελάου τὸν Ἀντίπαν λογιζόμενοι, συνέπρασσον Ἀντίπᾳ τὴν βασιλείαν. Καὶ Σαβῖνος κατηγόρει παρὰ Καίσαρι τοῦ Ἀρχελάου διὰ γραμμάτων.

5. Καίσαρι δὲ Ἀρχέλαος εἰςπέμψας γράμματα, ἐν οἷς τὰ δικαιώματα προςετίθει τε αὐτοῦ, καὶ τὴν διαθήκην τοῦ πατρὸς, καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν Ἡρώδου χρημάτων σὺν τῷ σημαντῆρι κομίζοντα Πτολεμαῖον, ἐκαραδόκει τὸ μέλλον. Ὁ δὲ ταῦτά τε ἀναγνοὺς τὰ γράμματα καὶ τὰς τοῦ Οὐάρου καὶ Σαβίνου ἐπιστολὰς, ὁπόσα τε χρήματα ἦν καὶ τί ἐπ᾽ ἔτος ἐφοίτα, καὶ ὡς Ἀντίπας ἐπ᾽ οἰκειώσει τῆς βασιλείας ἐπεπόμφει γράμματα, συνῆγεν ἐπὶ παρακωχῇ γνωμῶν τοὺς φίλους, σὺν οἷς καὶ Γάϊον τὸν Ἀγρίππου μὲν καὶ Ἰουλίας τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς υἱὸν, ποιητὸν δὲ αὐτῷ γεγονότα, πρῶτόν τε καθεδούμενον παρέλαβε, καὶ κελεύει λέγειν τοῖς βουλομένοις περὶ τῶν ἐνεστηκότων. Καὶ πρῶτος ὁ Σαλώμης υἱὸς Ἀντίπατρος, δεινότατός τε ὢν εἰπεῖν καὶ τῷ Ἀρχελάῳ ἐναν-

τιώτατος, ἔλεγεν, Ἀρχελάῳ παιδιὰν τὸν περὶ τῆς
ἀρχῆς εἶναι λόγον, ἔργῳ τὴν δύναμιν αὐτῆς πρότε-
ρον ἢ Καίσαρα συγχωρῆσαι παρειληφότι, ἐπικαλῶν
τὰ ἐπιτετολμημένα ἐπὶ τοῖς ἀπολωλόσι κατὰ τὴν ἑορ-
τήν· ὧν καὶ ἀδικούντων ἄλλως, ἐχρῆν τὴν τιμωρίαν
εἰς τοὺς ἔξω χρῆσθαι δυναμένους ἀνακειμένην εἶναι,
καὶ μὴ ὑπ᾽ ἀνδρὸς πεπρᾶχθαι, εἰ μὲν βασιλέως, ἀδι-
κοῦντος τὸ Καίσαρος διαγνοίᾳ περὶ αὐτοῦ ἔτι χρω-
μένου, εἰ δὲ ἰδιώτου, πολὺ χειρόνως, διὰ τὸ μὴ 853
βασιλείας ἀντιποιουμένῳ καλῶς ἄν τι συγκεχω-
ρῆσθαι, διὰ τὸ Καίσαρα τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐξου-
σίας ἀφαιρεῖσθαι. Καθήπτετο δὲ αὐτοῦ ἡγεμόνων
τινῶν ἐν τῷ στρατιωτικῷ μεταστάσεις ἐπικαλῶν, καὶ
προκάθισιν ἐπὶ θρόνου βασιλείου, καὶ δικῶν διαλύ-
σεις ὡς ὑπὸ βασιλέως γενομένας, κατανεύσεις τε αἰ-
τήσεων τοῖς δημοσίᾳ αἰτουμένοις, καὶ πάντων διά-
πραξιν, ὧν οὐδὲν ἂν μειζόνως ἐπινοῆσαι καθιστάμε-
νον ὑπὸ τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν ἀρχήν. Ἀνετίθει δὲ
αὐτῷ καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἱπποδρόμου δεσμωτῶν τὴν ἄφε-
σιν, καὶ πολλὰ τὰ μὲν γεγονότα, τὰ δὲ καὶ πιστεύ-
εσθαι δυνάμενα, διὰ τὸ φύσιν ἔχειν γίνεσθαι ὑπό
τε νεωτέρων καὶ φιλοτιμίᾳ τοῦ ἄρχειν προλαμβανόν-
των τὴν ἐξουσίαν. Πένθους τε τοῦ ἐπὶ τῷ πατρὶ
ἀμελείας, καὶ κώμους αὐτονυκτὶ τῇ ἐκείνου τελευτῇ
γεγονότας· ἐφ᾽ οἷς δὴ καὶ τὴν πληθὺν ἀρχὴν τοῦ στα-
σιάζειν λαβεῖν. Εἰ τοιαῦτα εὐεργετήσαντος αὐτὸν
τοῦ πατρὸς, καὶ οὕτω μεγάλων ἠξιωκότος, τοιοῖςδε
ἀμείβεσθαι τὸν νέκυν, ὥςπερ ἐπὶ σκηνῆς δακρύειν
μὲν προςποιούμενον τὰς ἡμέρας, ἀπολαβόντα δὲ ἡδο-
νῇ τῇ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅσαι νύκτες, φανεῖσθαί τε καὶ
περὶ τὸν Καίσαρα τοιόνδε ὄντα Ἀρχέλαον συγχω-
ροῦντα τὴν βασιλείαν, ὁποῖος γένοιτο καὶ περὶ τὸν
πατέρα. Χορεύειν γὰρ καὶ ᾄδειν, ὥςπερ ἐχθροῦ
πεσόντος, ἀλλ᾽ οὐκ ἀνδρὸς, οὕτως μὲν συγγενοῦς,
τηλικαῦτα δὲ εὐεργετεῖν ἐξηγμένου. Δεινότατόν τε
πάντων ἀπέφηνε τὸ νῦν ἥκειν ἐπὶ Καίσαρα, κατα-

νεύσει τῇ ἐκείνου χρησόμενον τῇ βασιλείᾳ, πάντων αὐτῷ προπεποιημένων, ὁπόσα γένοιτο ἂν ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ βεβαίως ἤδη τοῦ αὐτοκράτορος παρεσχηκότος πρασσόμενα. Μάλιστα δὲ τὴν σφαγὴν τῶν περὶ τὸ ἱερὸν ἐδείνου τῷ λόγῳ καὶ τὴν δυσσέβειαν, ὡς, ἑορτῆς τε ἐνεστηκυίας, καὶ ἱερείων ἐν τρόπῳ σφαχθοῖεν ἔνιοι μὲν ξένοι οἱ δὲ ἐγχώριοι, πληθείη δὲ τὸ ἱερὸν νεκρῶν, οὐχ ὑπ᾽ ἀλλοφύλου, ἀλλὰ καὶ μετὰ νομίμων ὀνομάτων τῆς βασιλείας ἐφιεμένου τῆς πράξεως, ὅπως δυνηθείη πληρῶσαι τῆς φύσει τυραννίδος τὴν πᾶσιν ἀνθρώποις μεμισημένην ἀδικίαν. Δι᾽ ἣν μηδὲ ὄναρ ποτὲ ὁρᾶσθαι τῆς βασιλείας αὐτῷ τὴν διαδοχὴν ἀρετῇ τοῦ πατρός· ἐπίστασθαι γὰρ αὐτοῦ τὸν τρόπον, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ ἐκ τῶν διαθηκῶν τῶν ἰσχυροτέρων Ἀντίπαν καθίστασθαι· κληθῆναι γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὴν βασιλείαν οὐχὶ νεκροῦ ὄντος πρὸς τῷ σώματι καὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ ἀκραιφνεῖ μὲν τῷ λογισμῷ χρωμένου, ἀλκῇ δὲ σώματος τοῖς πράγμασιν ἐφεστηκότος. Εἰ δὲ καὶ πρότερον εἰς αὐτὸν ἐπίσης τοῖς νῦν διατεθεῖσθαι τὸν πατέρα, ἀποπεφάνθαι ποταπὸς ἂν γένοιτο βασιλεὺς, τὸν μὲν κύριον παρασχεῖν τὴν βασιλείαν Καίσαρα ἀφῃρημένον τοῦ δοῦναι τὴν ἐξουσίαν, τοὺς δὲ πολίτας ἰδιώτην ὄντα ἀκμὴν σφάζειν ἐν ἱερῷ μὴ ἀποτετραμμένον.’

6. Καὶ Ἀντίπατρος μὲν τοιάδε εἰπὼν, καὶ μαρ-
854 τύρων παραστάσεσι τὰ εἰρημένα κρατυνάμενος πολλοῖς τῶν συγγενῶν, παύεται τοῦ λέγειν. Ἀνίσταται δὲ Νικόλαος ὑπὲρ Ἀρχελάου, καὶ ἔλεγεν ‘τὰ μὲν ἐν τῷ ἱερῷ γνώμῃ τῶν πεπονθότων ἀνατιθεῖσθαι μᾶλλον, ἢ ἐξουσίᾳ τοῦ Ἀρχελάου· τοὺς γὰρ ἐπὶ τοιοῖςδε ἄρχοντας οὐ μόνον τῷ καθ᾽ αὐτοὺς ὑβρίζοντι εἶναι πονηροὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκάζοντι εἰς τὴν ἄμυναν αὐτῶν εὐγνωμονεῖν προαιρουμένων. Ὡς δὲ πολέμια ἔδρων λόγῳ μὲν κατ᾽ Ἀρχελάου, τὸ δὲ ἀληθὲς εἰς Καίσαρα φανερὸν εἶναι· τοὺς γὰρ ὑβριοῦντας, κωλύτας παραγενομένους καὶ ὑπ᾽ Ἀρχελάου πε-

πομφότας, κτεῖναι ἐπιτιθεμένους, οὔτε τοῦ θεοῦ οὔτε τοῦ νόμου τῆς ἑορτῆς ἐν φροντίδι γενομένους, ὧν Ἀντίπατρον οὐκ αἰσχύνεσθαι ἐκδικητὴν καθιστάμενον ἐπὶ θεραπείᾳ ἔχθρας τῆς αὐτοῦ πρὸς Ἀρχέλαον, ἢ μίσει τοῦ ἀρετῇ δικαίου. Οἱ παρελθόντες καὶ μὴ πρὸς διανοουμένους ἄρχοντες ἀδίκων ἔργων, οἵδε εἰσὶν οἱ βιαζόμενοι καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἀμυνομένους ἐφ' ὅπλα χωρεῖν. Ἀνετίθει δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πᾶσι τοῖς ἐν βουλῇ τῶν κατηγόρων· οὐδὲν γὰρ ὅ τι μὴ οὐ μετὰ γνώμης τῆς αὐτῶν γεγενημένον αἰτίᾳ τοῦ ἀδικεῖν ὑπάγεσθαι. Οὐ τῇ φύσει τοιούτως αὐτὰ γεγονότα πονηρὰ εἶναι, ἀλλὰ τῷ βλάψειν ἂν δοκεῖν Ἀρχέλαον. Τοσήνδε αὐτοῖς εἶναι βουλὴν τοῦ ὑβριοῦντος εἰς ἄνδρα συγγενῆ, καὶ πατρὸς μὲν εὐεργέτην, συνήθη δὲ αὐτοῖς καὶ διὰ παντὸς οἰκείως πεπολιτευμένον. Τάς γε μὴν διαθήκας ὑπό τε σωφρονοῦντος γεγράφθαι τοῦ βασιλέως, καὶ κυριωτέρας τῶν γεγραμμένων πρότερον, διὰ τὸ Καίσαρα δεσπότην τῶν ὅλων καταλελεῖφθαι πρὸς τὴν κρίσιν τῶν ἐν αὐταῖς γεγραμμένων. Μιμήσεσθαί τε οὐδαμῶς Καίσαρα τὴν ὕβριν αὐτῶν, οἳ τῆς Ἡρώδου παντοίως ἀπολαύσαντες παρ' ὃν ἔζη καιρὸν δυνάμεως, τὰ πάντα ἐπὶ ὕβριν γνώμης ἐπείγοιντο αὐτοῦ, οὐ δ' αὐτῶν περὶ τὸν συγγενῆ τοιούτων γεγονότων. Οὐκ οὖν Καίσαρά τε ἀνδρὸς ὑπ' αὐτῷ πεποιημένου τὰ πάντα καὶ φίλου καὶ συμμάχου καταλύσειν τὰς διαθήκας, ἐπὶ πίστει τῇ αὐτοῦ γεγραμμένας· οὐδὲ μιμήσεσθαι κακίαν τὴν ἐκείνων τὴν Καίσαρος ἀρετὴν καὶ πίστιν, πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην ἀνενδοίαστον γενομένην, καὶ μανίαν καὶ λογισμοῦ ἔκστασιν κατακρινεῖν ἀνδρὸς βασιλέως, υἱεῖ μὲν ἀγαθῷ τὴν διαδοχὴν καταλελοιπότος, πίστει δὲ τῇ αὐτοῦ προςπεφευγότος· οὔτε ἁμαρτάνειν Ἡρώδην ποτὲ περὶ κρίσιν τοῦ διαδόχου, σωφροσύνῃ κεχρημένον ἐπὶ τῇ Καίσαρος γνώμῃ τὰ πάντα ποιεῖσθαι.'

7. Καὶ Νικόλαος μὲν τοιάδε διελθὼν καταπαύει

τὸν λόγον. Καῖσαρ δὲ Ἀρχέλαον, προςπεσόντα αὐτῷ πρὸς τὰ γόνατα, φιλοφρόνως τε ἀνίστη, φάμενος ἀξιώτατον εἶναι τῆς βασιλείας· πολλήν τε ἀπέ-
855 φαινε τροπὴν γνώμης τῆς αὐτοῦ οὐκ ἄλλα πράξειν, ἀλλ' ὁπόσα αἵ τε διαθῆκαι ὑπηγόρευον, καὶ Ἀρχελάῳ συνέφερεν· οὐ μέντοι γε ἐκεκύρωτο οὐδὲν, ὡς ἂν ἐχεγγύῳ παραδείγματι χρώμενον ἐπ' ἀδείας Ἀρχέλαον εἶναι. Καὶ διαλύσεως τῶν ἀνδρῶν γενομένης ἐσκοπεῖτο καθ' αὑτὸν, εἴτε Ἀρχελάῳ τὴν βασιλείαν εἴη κυρώσων, εἴτε νομὴν αὐτῆς ποιεῖσθαι παντὶ τῷ Ἡρώδου γένει, καὶ ταῦτα πάντων πολλῆς ἐπικουρίας δεομένων.

CAP. X. 1. Πρότερον δὲ ἢ κύρωσίν τινα τούτων γενέσθαι Μαλθάκη τε ἡ Ἀρχελάου μήτηρ νόσῳ τελευτᾷ, καὶ παρὰ Οὐάρου τοῦ Συρίας στρατηγοῦ παρῆν γράμματα τὴν Ἰουδαίων ἀπόστασιν διασαφοῦντα. Τοῦ γὰρ Ἀρχελάου μετὰ τὸν ἔκπλουν ἐθορυβήθη τὸ πᾶν ἔθνος· καὶ Οὔαρος αὐτὸς, ἐπεὶ παρῆν, τοὺς αἰτίους τῆς κινήσεως τιμωρίᾳ περιβαλὼν, καὶ τοῦ πλείστου τῆς στάσεως ἐπίσχεσιν ποιησάμενος πολλῆς γενομένης, ἐπ' Ἀντιοχείας τὴν ἀναζυγὴν ἐποιεῖτο, τάγμα ἓν τῆς στρατιᾶς ἐν Ἱεροσολύμοις λειπόμενος, τὴν Ἰουδαίων νεωτεροποιΐαν ἐπιστομιοῦντας. Οὐ μὴν ἐπεραίνετό γε οὐδὲν ἐπὶ παύλῃ τοῦ μὴ οὐ στασιάσοντος αὐτῶν. Ὅτε γὰρ Οὔαρος ἀπήει, καὶ Σαβῖνος ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος ὑπομείνας αὐτόθι μεγάλως τοὺς Ἰουδαίους κατεπόνει, στρατείᾳ τε τῇ καταλελειμμένῃ πιστεύων, ὡς καὶ περιέσοιτο αὐτῶν, καὶ τῷ πλήθει. Πολλοὺς γὰρ ὁπλίσας δορυφόρους ἐχρῆτο αὐτοῖς, ἐπείγων τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐκταράσσων ἐπὶ ἀποστάσει· τάς τε γὰρ ἄκρας ἐβιάζετο παραλαμβάνειν, καὶ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ἐπ' ἐρεύνῃ προθύμως ὥρμητο βίᾳ διὰ κέρδη καὶ πλεονεξιῶν ἐπιθυμίας.

2. Ἐπιστάσης δὲ τῆς Πεντηκοστῆς — ἑορτὴ δὲ ἡμῶν ἐστι πάτριος τοῦτο κεκλημένη, — οὔτι κα-

τὰ τὴν θρησκείαν μόνον παρῆσαν, ἀλλ' ὀργῇ φέρον-
τες τὴν παροινίαν τῆς Σαβίνου ὕβρεως, μυριάδες
συνηθροίσθησαν ἀνθρώπων καὶ πάνυ πολλαὶ Γαλι-
λαίων τε καὶ Ἰδουμαίων, Ἱεριχουντίων τε ἡ πληθὺς,
καὶ ὁπόσοι περάσαντες Ἰορδάνην ποταμὸν οἰκοῦσιν,
αὐτῶν τε Ἰουδαίων πλῆθος ἦν ὃ πρὸς πάντας συνει-
λέγετο, καὶ πολὺ προθυμότεροι τῶν ἄλλων ἐπὶ τι-
μωρίᾳ τοῦ Σαβίνου ὡρμήκεσαν. Καὶ τρία μέρη νε-
μηθέντες ἐπὶ τοιῶνδε στρατοπεδεύονται χωρίων, οἱ
μὲν τὸν Ἱππόδρομον ἀπολαβόντες, καὶ τῶν δὲ λοι-
πῶν δύο μερῶν οἱ μὲν τῷ βορείῳ τοῦ ἱεροῦ πρὸς
μεσημβρίαν τετραμμένοι τὴν ἑῴαν μοῖραν εἶχον, μοῖ-
ρα δὲ αὐτῶν ἡ τρίτη τὰ πρὸς δυόμενον ἥλιον, ἔνθα
καὶ τὸ βασίλειον ἦν. Ἐπράσσετο δὲ τὰ πάντα αὐ-
τοῖς ἐπὶ πολιορκίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἁπανταχόθεν αὐ-
τοῖς ἀποκεκλεισμένων. Καὶ Σαβῖνος — ἔδεισε γὰρ
τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα ἀνδρῶν, ἐν
ὀλίγῳ τὸ θανεῖν ποιουμένων ὑπὸ τοῦ ἡττᾶσθαι μὴ
ἐθέλειν ἐφ' οἷς ἀρετὴν κρίνειν αὐτὸ νικᾶν — παρα-
χρῆμά τε ὡς τὸν Οὔαρον ἔπεμπε γράμματα, καὶ 856
τὸ σύνηθες οὐκ ἀνήει κελεύων ἐκ τοῦ ὀξέως βοηθεῖν,
ὡς κινδύνου μεγίστου τὸ ἐγκαταλειφθὲν στράτευμα
περιεσχηκότος, διὰ τὸ μὴ εἰς μακρὰν ἐλπίζειν κατα-
κοπήσεσθαι ληφθέντας αὐτούς. Αὐτὸς δὲ τοῦ φρου-
ρίου τὸν ὑψηλότατον τῶν πύργων καταλαβόμενος
Φασάηλον, ἐπὶ τιμῇ τοῦ Ἡρώδου ἀδελφοῦ Φασαή-
λου ᾠκοδομημένον τε καὶ οὕτως εἰρημένον, τελευτῆς
ὑπὸ Παρθυαίων αὐτῷ γενομένης, κατέσειε τοῖς Ῥω-
μαίοις ἐπεξιέναι τοῖς Ἰουδαίοις· αὐτὸς μὲν οὐδ' εἰς
τοὺς φίλους τολμῶν κατιέναι, τοὺς δ' ἄλλους προα-
ποθνήσκειν αὐτοῦ τῆς πλεονεξίας δικαιῶν. Τολμη-
σάντων δ' εἰς τὴν ἔξοδον τῶν Ῥωμαίων, μάχη συν-
ῄει καρτερά· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πολεμίων ἔργῳ
ἐκράτουν, οὐ μὴν τὰ φρονήματά γε τοῖς Ἰουδαίοις
ἔκαμνε τῇ ὄψει τοῦ δεινοῦ πολλῶν αὐτοῖς πεπτωκό-
των, περιοδεύσαντες δ' ἀνιᾶσιν ἐπὶ τὰς στοὰς, αἵπερ

ἦσαν τοῦ ἱεροῦ τὸν ἔξωθεν περίβολον περιέχουσαι, καὶ πολλῆς μάχης γενομένης, λίθους τε ἠφίεσαν τοὺς μὲν ἐκ χειρὸς ὑπάραντες, οὓς δὲ σφενδονῶν, ἀθληταὶ τρόπου τοιαύτης μάχης ὄντες. Καὶ οἱ τοξόται πάντες παρατεταγμένοι μεγάλα ἔβλαπτον τοὺς Ῥωμαίους, διὰ τὸ ὑπερδέξιοί τε εἶναι καὶ ἐπιχειρεῖσθαι μὲν ἄποροι διὰ τὸ ἀνέφικτοι τοῖς εἰςακοντίζειν πειρωμένοις εἶναι, ῥᾴους δὲ κρατεῖσθαι τοὺς πολεμίους ἔχοντες. Καὶ πολὺν μὲν χρόνον ἡ μάχη συνέστη τοιάδε οὖσα. Ἔπειτα Ῥωμαῖοι, δεινῶς φέροντες τοῖς δρωμένοις, πῦρ ἐνιᾶσιν ταῖς στοαῖς, λαθόντες Ἰουδαίων τοὺς ἀναβεβηκότας ἐπ᾽ αὐτάς· καὶ τὸ πῦρ ὑπό τε πολλῶν προςτιθεμένων καὶ μετὰ τῶν ἐγείρειν φλόγα δυναμένων, ἥπτετο τοῦ ὀρόφου ᾗ τάχος. Ἡ δὲ ξύλωσις, παρέχουσα πίσσης τε καὶ κηροῦ πλέον, ἔτι δὲ κηρῷ χρυσὸν ἐπαληλιμμένον, εὐθέως εἶπεν· ἔργα τε μεγάλα ἐκεῖνα καὶ ἀξιολογώτατα ἠφανίζετο, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν στοῶν ὄλεθρος οὗτος ἀπροςδόκητος κατέλαβεν· οἱ μὲν γὰρ, τοῦ ὀρόφου καταῤῥαγέντος, συγκατεφέροντο αὐτῷ, τοὺς δὲ περιστάδὸν ἔβαλλον οἱ πολέμιοι· πολλοὶ δὲ ἀπορίᾳ τε σωτηρίας, καὶ ἐκπλήξει κακοῦ τοῦ περιεστηκότος, οἱ μὲν εἰς τὸ πῦρ εἰςήεσαν ἑαυτοὺς, οἱ δὲ καὶ τοῖς ξίφεσι χρώμενοι διάδρασιν αὐτοῦ ἐποιοῦντο. Ὁπόσοι δὲ εἰς τὸ κατόπιν χωρήσαντες ὁδῷ ᾗ ἀναβεβήκεσαν ἐσώζοντο, οἱ Ῥωμαῖοι πάντας ἔκτειναν γυμνούς τε ὄντας καὶ τὰ φρονήματα ἐκλελυμένους, οὐδὲν τῆς ἀπονοίας διὰ τὸ ἄνοπλον βοηθεῖν δυναμένης. Ἐσώθη δὲ τῶν ἀνελθόντων ἐπὶ τὸ τέγος οὐδ᾽ ὁςτιςοῦν. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τοῦ πυρὸς ᾗ παρείκοι ὠσθέντες ἐκράτουν τοῦ θησαυροῦ, καθ᾽ ὃν ἱερὰ ἦν χρήματα. Καὶ διεκλάπη μὲν πολλὰ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, Σαβῖνος δὲ περιεποίησεν εἰς τὸ φανερὸν τετρακόσια τάλαντα.

3. Ἰουδαίους δὲ ἐλύπει μὲν τὸ πάθος τῶν φίλων, οἳ ἐν τῇδε ἔπεσαν τῇ μάχῃ, ἐλύπει δὲ καὶ τῶν

ἀναθημάτων ἡ ἀφαίρεσις· οὐ μὴν ἀλλ' ὅπερ αὐτῶν ἐτύγχανεν συνεστραμμένον καὶ μαχιμώτατον, τού- 857
τῳ ἐμπεριέχοντες τὸ βασίλειον, ἠπείλουν πῦρ τε ἐνήσειν αὐτῷ, καὶ πάντας κτείνειν, κελεύοντες ἢ τάχος ἀπιέναι, καὶ πειθομένοις ὑπισχνούμενοι ἄδειαν καὶ Σαβίνῳ σὺν αὐτοῖς. Καὶ τῶν βασιλικῶν τὸ πλεῖστον ηὐτομόλησαν πρὸς αὐτοὺς, Ῥοῦφος δὲ καὶ Γράτος τρισχιλίους τῶν μαχιμωτάτων τοῦ Ἡρώδου στρατεύματος ἔχοντες ἄνδρας, τοῖς σώμασι δραστηρίους, Ῥωμαίοις προσετίθεσαν. Καί τι καὶ ἱππικὸν ἦν ὑπὸ τῷ Ῥούφῳ τεταγμένον, ὃ καὶ αὐτὸ προσθήκη τῶν Ῥωμαίων ἐγεγόνει. Ἰουδαίοις δὲ οὐκ ἠμέλητο ἡ πολιορκία, ἀλλὰ καὶ τὰ τείχη μετήλλευον, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις ἐκέλευον μὴ ἐμποδισταῖς εἶναι τοῦ ἀποληψομένου χρόνου παροῦσαν αὐτοῖς ἐλευθερίαν τὴν πάτριον. Σαβίνῳ μὲν οὖν εὐκτὸν ἦν ἀπιέναι μετὰ τῶν στρατιωτῶν, πιστεύειν δ' οὐχ οἷός τε ἦν διὰ τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸ λίαν εὔγνωμον τῶν πολεμίων ἐπ' ἀποτροπῇ τοῦ καταστησομένου εἶχεν. Ἅμα δὲ καὶ τὸν Οὔαρον ἥξειν προσδοκῶν ὑπέμενε τὴν πολιορκίαν.

4. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἕτερα μύρια θορύβων ἐχόμενα τὴν Ἰουδαίαν κατελάμβανε, πολλῶν πολλαχόσε κατ' οἰκείων ἐλπίδας κερδῶν καὶ Ἰουδαίων ἔχθρας ἐπὶ τὸ πολεμεῖν ὡρμημένων. Δισχίλιοι μὲν τῶν ὑφ' Ἡρώδῃ ποτὲ στρατευσαμένων, καὶ ἤδη καταλελυκότες, ἐν αὐτῇ Ἰουδαίᾳ συστάντες προσεπολέμουν τοῖς βασιλικοῖς, ἀντιστατοῦντος αὐτοῖς Ἀχιάβου τοῦ Ἡρόδου ἀνεψιοῦ· καὶ τῶν μὲν πεδίων εἰς τὰ μετέωρα ἀνεωσμένου δι' ἐμπειρίαν τὴν εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν ἀνδρῶν, ταῖς δὲ δυσχωρίαις σώζοντος ὁπόσα δυνατά.

5. Ἰούδας δὲ ἦν Ἐζεκίου τοῦ ἀρχιληστοῦ υἱὸς ἐπὶ μέγα δυνηθέντος, ὑφ' Ἡρώδου δὲ μεγάλοις ληφθέντος πόνοις. Οὗτος οὖν ὁ Ἰούδας περὶ Σέπφωριν τῆς Γαλιλαίας συστησάμενος πλῆθος ἀνδρῶν ἀπονενοημένων ἐπιδρομὴν τῷ βασιλείῳ ποιεῖται, καὶ ὅπλων

κρατήσας, ὁπόσα αὐτόθι ἀπέκειτο, ὥπλιζε τοὺς περὶ αὐτὸν καθ᾿ ἕνα, καὶ ἀποφέρεται χρήματα ὁπόσα κατελείφθη αὐτόθι, φοβερός τε ἅπασιν ἦν ἄγων καὶ φέρων τοὺς προστυγχάνοντας, ἐπιθυμίᾳ μειζόνων πραγμάτων καὶ ζηλώσει βασιλείου τιμῆς, οὐκ ἀρετῆς ἐμπειρίᾳ, τοῦ δὲ ὑβρίζειν περιουσίᾳ, κτήσασθαι προσδοκῶν γέρας τὸ ἐντεῦθεν.

6. Ἦν δὲ καὶ Σίμων δοῦλος μὲν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἄλλως δὲ ἀνὴρ εὐπρεπὴς, καὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος ἐπὶ μέγα προέχων τε καὶ πεπιστευμένος. Οὗτος ἀρθεὶς τῇ ἀκρασίᾳ τῶν πραγμάτων διάδημά τε ἐτόλμησε περιθέσθαι, καί τινος πλήθους συστάντος καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ἀναγγελθεὶς μανίᾳ τῇ ἐκείνων, καὶ εἶναι ἄξιος ἐλπίσας παρ᾿ ὁντινοῦν, τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον πίμπρησι δι᾿ ἁρπαγῆς ἄγων τὰ ἐγκαταλελειμμένα· πολλάς τε καὶ ἄλλας τῶν βασιλικῶν οἰκήσεων, πολλαχοῦ τῆς χώρας
858 πῦρ ἐνιεὶς ἠφάνιζεν, τοῖς ἐνεστηκόσι λείαν ἄγειν τὰ ἐγκαταλελειμμένα ἐπιτρέπων. Ἐπέπρακτο δ᾿ ἄν τι μεῖζον ἀπ᾿ αὐτοῦ μὴ ταχείας ἐπιστροφῆς γενομένης. Ὁ γὰρ Γράτος, τῶν βασιλικῶν στρατιωτῶν, Ῥωμαίοις προστεθειμένος, μεθ᾿ ἧς εἶχε δυνάμεως, ὑπαντιάζει τὸν Σίμωνα. Καὶ μάχης αὐτοῖς μεγάλης ἐπὶ πολὺ γενομένης, τό τε πολὺ τῶν Περαίων, ἀσύντακτοι ὄντες, καὶ τόλμῃ μᾶλλον ἢ ἐπιστήμῃ μαχόμενοι διεφθάρησαν. Καὶ αὐτοῦ Σίμωνος, φυγῇ διά τινος φάραγγος σώζοντος αὐτὸν, Γράτος ἐντυχὼν τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνει. Κατεπρήσθη δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐν Ἀμαθοῖς βασίλεια ὑπό τινων συστάντων ἀνδρῶν Σίμωνι παραπλησίων. Οὕτως πολλὴ ἀφροσύνη ἐνεπολίτευσε τῷ ἔθνει, διὰ τὸ βασιλέα μὲν οἰκεῖον οὐκ εἶναι τὸν καθέξοντα τὸ πλῆθος ἀρετῇ, τοὺς δὲ ἀλλοφύλους ἐπελθόντας σωφρονιστὰς τοῦ στασιάσοντος τῶν ἀνθρώπων, ὑπέκκαυμα αὐτῶν διά τε τοῦ ὑβρίζειν καὶ πλεονεκτεῖν γενέσθαι.

7. Ἐπεὶ καὶ Ἀθρόγγης, ἀνὴρ οὔτε προγόνων

ἐπιφανὴς ἀξιώματι, οὔτε ἀρετῆς περιουσίᾳ, ἢ τινῶν πλήθει χρημάτων, ποιμὴν δὲ καὶ ἀνεπιφανὴς τοῖς πᾶσιν εἰς τὰ πάντα ὤν, ἄλλως δὲ μεγέθει σώματος, καὶ τῇ κατὰ χεῖρας ἀλκῇ διαπρέπων, ἐτόλμησεν ἐπὶ βασιλείᾳ φρονῆσαι, καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ πλέον ὑβρίσαι, καὶ θνήσκων οὐκ ἐν μεγάλοις τίθεσθαι τῆς ψυχῆς τὸ ἐπὶ τοιοῖσδε ἀνάλωμα γενησόμενον. Ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ ἀδελφοὶ τέσσαρες, μεγάλοι τε καὶ αὐτοὶ, καὶ ἐπὶ μεγάλα προέχειν τῇ κατὰ χεῖρας ἀρετῇ πεπιστευμένοι, πρόβλημα εἶναι τῆς καθέξεως τῆς βασιλείας δοκοῦντες. Λόχου τε αὐτῶν ἦρχεν ἕκαστος, συλλέγεται γὰρ μεγάλη πληθὺς πρὸς αὐτούς. Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἦσαν, καὶ ὑπεστράτευον αὐτῷ ὁπόσα εἰς τὰς μάχας φοιτῶντες δι᾽ αὐτῶν. Ὁ δὲ διάδημα περιθέμενος, βουλευτήριόν τε ἦγεν ἐπὶ τοῖς ποιητέοις, καὶ τὰ πάντα γνώμῃ ἀνακείμενα εἶχεν τῇ αὐτοῦ. Διέμενέ τε ἐπὶ πολὺ τῷδε τῷ ἀνδρὶ ἡ ἰσχὺς, βασιλεῖ τε κεκλημένῳ, καὶ ἃ πράσσειν ἐθέλοι μὴ ἀποστερουμένῳ, φόνῳ τε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἐπὶ μέγα προςκείμενοι Ῥωμαίων τε καὶ τῶν βασιλικῶν, μίσει πολιτεύοντες ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους, τούτους μὲν ὕβρει ᾗ χρήσαιντο ἐπὶ τῆς Ἡρώδου ἀρχῆς, Ῥωμαίους δὲ, ὧν εἰς τὸ παρὸν ἔδοξαν ἀδικεῖν. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ ἐπὶ πλεῖον ὁμοίως ἐξηγριώθησαν· διάφευξίς τε οὐκ ἦν τοῖς πᾶσιν ἐν πᾶσι, τὰ μὲν κέρδους ἐλπίδι, τὰ δὲ καὶ συνηθείᾳ τοῦ φονεύειν. Ἐπιτίθενται δὲ ποτὲ καὶ Ῥωμαίων λόχῳ κατὰ Ἐμμαοῦντα, οἳ σῖτον καὶ ὅπλα τῆς στρατιᾶς ἔφερον. Καὶ περιστάντες Ἄρειον μὲν τὸν ἑκατόνταρχον, ὃς ἡγεῖτο τοῦ τάγματος, καὶ τεσσαράκοντα τῶν περὶ αὐτὸν, πεζῶν τοὺς κρατίστους κατηκόντιζον. Οἱ δὲ λοιποὶ, δείσαντες πρὸς τὸ πάθος αὐτῶν, Γράτου σὺν τοῖς βασιλικοῖς, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, σκέπης αὐτοῖς γενομένης, σώζονται τοὺς νεκροὺς καταλιπόντες. Καὶ 859
πολὺν μὲν χρόνον τοιούτοις τρόποις χρώμενοι μά-

χαις, Ῥωμαίους τε παρελύπησαν οὐκ εἰς ὀλίγα, καὶ τὸ ἔθνος ἐκάκωσαν ἐπὶ μέγα. Χειροῦνται δὲ οὖν χρόνῳ ὕστερον, ὁ μὲν Γράτῳ συμβαλὼν, ὁ δὲ Πτολεμαίῳ· καὶ τὸν πρεσβύτατον Ἀρχελάου λαβόντος, ὁ τελευταῖος πάθει τε τῷ ἐκείνου λελυπημένος, καὶ ἄπορον ἐπὶ πλέον ὁρῶν τὴν σωτηρίαν ὑπὸ νόσου καὶ καμάτου πολλοῦ ψιλωθεὶς τῆς δυνάμεως, ἐπὶ δεξιαῖς καὶ πίστει τοῦ θείου Ἀρχελάῳ παραδίδωσιν αὑτόν. Καὶ τάδε μὲν ὕστερον γίνεται.

8. Ληστηρίων δὲ ἡ Ἰουδαία ἔμπλεως ἦν, καὶ ὡς ἂν παρατύχοιέν τινι οἱ συστασιάσαντες αὐτῷ, βασιλεὺς προϊστάμενος ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ κοινοῦ ἠπείγετο, ὀλίγα μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγοις Ῥωμαίοις λυπηροὶ καθιστάμενοι, τοῦ δὲ ὁμοφύλου φόνου ἐπὶ μήκιστον ἐμποιοῦντες.

9. Οὔαρος δὲ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πυνθάνεται τὰ πεπραγμένα, Σαβίνου γράψαντος πρὸς αὐτὸν, δείσας περὶ τοῦ τάγματος, δύο τὰ λοιπὰ ἀναλαβὼν, τρία γὰρ ἐπὶ Συρίας τὰ πάντα ἦν, καὶ ἴλας ἱππέων τέσσαρας, ὁπόσα τε ἐπικουρικὰ ἢ βασιλεῖς ἤ τινες τετράρχαι τότε παρεῖχον, ἠπείγετο βοηθεῖν τοῖς ἐν Ἰουδαίᾳ τότε πολιορκουμένοις. Εἴρητο δὲ πᾶσιν εἰς Πτολεμαΐδα ἐπείγεσθαι, ὁπόσοι προεξεπέμποντο. Διδόασί τε αὐτῷ καὶ Βηρύτιοι, διϊόντι αὐτῶν τὴν πόλιν, ἐπικούρους πεντακοσίους καὶ χιλίους. Πέμπει δὲ καὶ Ἀρέτας ὁ Πετραῖος, ἔχθει τε τῷ Ἡρώδου φιλίαν τῶν Ῥωμαίων κτώμενος, συμμαχίαν οὐκ ὀλίγην, χωρὶς πεζῶν τε καὶ ἱππέων. Συναχθείσης δ' ἐν Πτολεμαΐδι πάσης ἤδη τῆς δυνάμεως, μέρος τι ταύτης τῷ υἱῷ παραδοὺς, καὶ ἑνὶ τῶν αὐτοῦ φίλων, Γαλιλαίους ἐξέπεμπε πολεμεῖν, οἳ ὑπὲρ τῆς Πτολεμαΐδος ἐχόμενοι κατοικοῦσιν. Ὃς ἐμβαλὼν τούς τε ἀντικαταστάντας εἰς μάχην τρέπεται, καὶ Σεπφῶριν ἑλὼν, τοὺς μὲν οἰκήτορας ἠνδραποδίσατο, τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησεν. Αὐτὸς δὲ Οὔαρος ἐπὶ Σαμαρείας τῷ παντὶ στρατῷ προσιὼν, τῆς μὲν πόλεως ἀπέσχε

διὰ τὸ ἀνέγκλητον ἐπὶ τοῖς νεωτερισμοῖς εἶναι, στρατοπεδεύεται δὲ ἔν τινι κώμῃ Πτολεμαίου κτήματι, Ἄρους ὄνομα αὐτῇ. Καὶ οἱ Ἄραβες μίσει τῷ Ἡρώδους ἐμπίμπρασιν αὐτὴν, ἐχθρῶς καὶ πρὸς φίλους τοὺς ἐκείνου ἔχοντες. Ἐκεῖθεν δὲ προϊόντες Σαμφὼ κώμην ἑτέραν διήρπασάν τε οἱ Ἄραβες καὶ ἔκαυσαν, πάνυ ἐρυμνὴν οὖσαν καὶ ὀχυράν. Ἐν δὲ τῇ προόδῳ οὐδὲν αὐτοὺς διέφυγεν, ἀλλὰ πυρὸς καὶ φόνου τὰ πάντα μεστὰ ἦν. Πίμπραται δὲ καὶ Ἐμμαοῦς, Οὐάρου κελεύσαντος ἐπ' ἐκδικίᾳ τῶν συντετελευτηκότων, προεκλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν οἰκητόρων. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ Ἱεροσολύμοις ἤδη συνῆπτε, καὶ Ἰουδαίων οἱ κατὰ πολιορκίαν τοῦ τάγματος τῇδε στρατοπεδευόμενοι, τὴν ὄψιν τῆς προσόδου τῶν στρατευμάτων οὐχ ὑπομείναντες ᾤχοντο, ἡμίεργον τὴν πολιορκίαν καταλιπόντες. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἰουδαῖοι, δεινῶς τοῦ Οὐάρου σφίσιν ἐγκαλοῦντος, ἀπελύοντο τὰς αἰτίας, ὡς 'τῆς μὲν συνόδου τῆς πλήθους διὰ τὴν ἑορτὴν γενομένης, τοῦ δὲ πολέμου μηδαμῇ γνώμῃ τῇ αὐτῶν, τόλμῃ δὲ τῶν ἐπηλύδων, συνελθόντες αὐτοῖς, καὶ συμπολιορκηθέντες Ῥωμαίοις μᾶλλον, ἢ πολιορκεῖν προθυμίαν ἔχοντες.' Προαπηντήκασι δὲ τῷ Οὐάρῳ Ἰώσηπός τε ἀνεψιὸς Ἡρώδου
βασιλέως, Γράτος τε καὶ Ῥοῦφος τοὺς ὑπ' αὐτοῖς 860
τῶν στρατιωτῶν ἄγοντες, καὶ τῶν Ῥωμαίων οἱ πολιορκούμενοι. Σαβῖνος δὲ οὐκ ἀφίκετο Οὐάρῳ εἰς ὄψιν, ἀλλ' ὑπεξῆλθε τῆς πόλεως ἐπὶ θαλάσσης.

10. Οὔαρος δὲ κατὰ τὴν χώραν πέμψας τοῦ στρατοῦ μέρος, ἐπεζήτει τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως. Καὶ σημαινομένων, τοὺς μὲν ἐκόλασεν ὡς αἰτιωτάτους, εἰσὶ δ' οὓς καὶ ἀφῆκεν· ἐγένοντο δὲ οἱ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν σταυρωθέντες δισχίλιοι. Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν μὲν αὐτοῦ στρατιὰν ἀποπέμπεται, χρήσιμον μὲν ὁρῶν ἐπ' οὐδαμινοῖς οὖσαν τοῖς πράγμασι. Πολλὰ γὰρ ἠτάκτητο αὐτοῖς καὶ παρήκουστο τῶν δογμάτων, καὶ ὧν ἠξίου Οὔαρος, ἐφέσει

κερδῶν, ἃ ἐκ τοῦ κακουργεῖν περιεγένοντο αὐτοῖς. Αὐτὸς δὲ μυρίους Ἰουδαίους συνεστηκέναι πυνθανόμενος, ἠπείγετο εἰς κατάληψιν αὐτῶν. Οἱ δὲ οὐχ ἧκον εἰς χεῖρας, ἀλλὰ παρέδοσαν αὑτοὺς γνώμῃ τῇ Ἀχιάβου συνελθόντες. Καὶ Οὔαρος τῷ πλήθει συγχωρῶν τὰς αἰτίας τῆς ἀποστάσεως, ἔπεμπεν ἐπὶ Καίσαρα ὁπόσοι ἡγενόνες ἦσαν αὐτῶν. Καῖσαρ δὲ τοὺς μὲν αὐτῶν πολλοὺς διῆκεν, ὁπόσοι τε συγγενεῖς ὄντες Ἡρώδου συνεστράτευον αὐτοῖς, τοὺς δὲ ἐκόλασεν μόνους, οἳ μηδὲν φροντίσαντες τοῦ δικαίου κατὰ τῶν οἰκείων ἐστράτευον.

CAP. XI. 1. Οὔαρος μὲν δὴ ταῦτα καταστησάμενος, καὶ φρουρὰν Ἱεροσολύμων τὸ καὶ πρότερον καταλιπὼν τάγμα, ἐπ᾽ Ἀντιοχείας ἠπείγετο. Ἀρχελάῳ δὲ ἐπὶ Ῥώμης ἑτέρων πραγμάτων ἐφύοντο ἀρχαὶ κατὰ τοιαύτας αἰτίας. Ἀφίκετο εἰς τὴν Ῥώμην πρεσβεία Ἰουδαίων, Οὐάρου τὸν ἀπόστολον αὐτῶν τῷ ἔθνει ἐπικεχωρηκότος ὑπὲρ αἰτήσεως αὐτονομίας. Καὶ ἦσαν οἱ μὲν πρέσβεις οἱ ἀποσταλέντες γνώμῃ τοῦ ἔθνους πεντήκοντα, συνίσταντο δὲ αὐτοῖς τῶν ἐπὶ Ῥώμης Ἰουδαίων ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους. Καίσαρός τε συνέδριον φίλων τε τῶν αὐτοῦ καὶ Ῥωμαίων τῶν πρώτων συναγαγόντος ἐν ἱερῷ Ἀπόλλωνος, μεγάλοις τέλεσιν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἱδρυμένῳ, οἱ μὲν πρέσβεις μετὰ τοῦ πλήθους τῶν αὐτόθι Ἰουδαίων ἀφικνοῦνται, Ἀρχέλαος δὲ μετὰ τῶν φίλων. Ὁπόσοι δὲ συγγενεῖς ἦσαν τοῦ βασιλέως, Ἀρχελάῳ μὲν συντετάχθαι διὰ μῖσος τὸ πρὸς αὐτὸν ὑστέρουν, τοῖς δὲ πρέσβεσιν ὁμοψηφεῖν κατ᾽ αὐτοῦ δεινὸν ἡγοῦντο, ἐν αἰσχύνῃ τῇ αὐτῶν οἰόμενοι γενήσεσθαι παρὰ Καίσαρι κατ᾽ ἀνδρὸς οἰκείου τοιάδε πράσσειν προθυμεῖσθαι. Παρῆν δὲ ἤδη καὶ Φίλιππος ἀπὸ Συρίας, ἐξοτρύναντος αὐτὸν Οὐάρου, τὸ μὲν κεφάλαιον ἐπὶ συνηγορίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ, πάνυ γὰρ εὐνόει Οὔαρος αὐτῷ, γενομένης δὲ τῆς βασιλείας μεταπτώσεως, καὶ

τάδε ὑπώπτευεν Οὔαρος, νέμησιν αὐτῆς γενήσεσθαι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς αὐτονομίας γλιχομένους, οὐχ ὑστερῶν τοῦ καὶ ἂν αὐτὸς μοῖραν αὐτῆς τινα φέρεσθαι.

2. Λόγου οὖν τοῖς Ἰουδαίων πρέσβεσι δοθέντος, οἳ ἐπὶ καταλύσει τῆς βασιλείας ἤλπιζον λέγειν, ἐπὶ κατηγορίᾳ τῶν Ἡρώδου παρανομιῶν τρέπονται, 'βα- 861
σιλέα μὲν ὀνόματι ἀποφαίνοντες αὐτὸν, τῶν δὲ ἐν ταῖς τυραννίσιν ἑκάσταις τὸ ἀνήκεστον ἀναδεξάμενον εἰς αὐτὸν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν Ἰουδαίων συνθέντα χρῆσθαι, τὰ πολλὰ καὶ φύσει τῇ αὐτοῦ προσκαινουργεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένον. Πολλῶν γοῦν ὄντων, οἳ ὀλέθροις ἀπολώλοιεν, ὅσους οὐχ ἱστορήσειν τῷ πρότερον, πολλῷ δυστυχεστέρους τοῦ πάθους ἐκείνων τοὺς ζῶντας εἶναι, οὐ μόνον ὧν ὄψει καὶ διανοίᾳ ἐπ' αὐτοὺς ἀνιαθεῖεν, ἀλλὰ καὶ ὧν ταῖς οὐσίαις. Πόλεις μέν γε τὰς μὲν περιοικίδας, καὶ ὑπὸ ἀλλοφύλων οἰκουμένας κοσμοῦντα μὴ παύσασθαι, καταλύσει τε καὶ ἀφανισμῷ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ κατῳκημένων. Πενίας δὲ ἀπόρου τὸ ἔθνος ἀναπεπληκέναι, σὺν ὀλίγοις εὔδαιμον παρειληφότα, τῶν τε εὐπατριδῶν ὁπότε κτείνειεν αὐτοὺς ἐπ' ἀλόγοις αἰτίαις τὰς οὐσίας ἀποφερόμενον, καὶ οἷς συγχωρήσειε τὴν ἄδειαν τοῦ ζῆν, ψίλωσιν χρημάτων καταδικάζοντα. Καὶ χωρὶς μὲν πράσσεσθαι φόρους ἐπιβαλλομένους ἑκάστοις τὸ ἐπ' ἔτος, χωρὶς δὲ εὐπορίας εἶναι παρακαταβολὰς αὐτῷ τε καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις, καὶ τῶν δούλων, οἳ ἐπ' ἐκπράξει τῶν φόρων ἀξιοῖεν, διὰ τὸ μὴ εἶναι κτῆσιν τοῦ ἀνυβρίστου, μηδὲ χρυσοῦ μηδὲ ἀργυρίων διδομένων. Παρθένων μέντοι φθορὰς, καὶ γυναικῶν αἰσχύνας, ὁπόσας ἐπὶ παροινίᾳ καὶ ἀπανθρωπίᾳ δρωμένας, σιγᾶν, διὰ τὸ ἡδονὴν ἴσην εἶναι τοῖς πεπονθόσι, τοῦ μὴ γεγονέναι, τὴν ἐκ τοῦ ἀνέκπυστα αὐτὰ εἶναι· τοσήνδε Ἡρώδην ἐπεισάγεσθαι τὴν ὕβριν αὐτοῖς, ὁπόσην οὐκ ἂν θηρίον, ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν δυνάμεως αὐτῷ παραγενομένης. Πολλῶν

γοῦν ἀναστάσεων καὶ μεταστάσεων παραλαβουσῶν τὸ ἔθνος, οὐδεμίαν ἱστορῆσθαι πώποτε τοιάνδε δυστυχίαν ἐπελθοῦσαν αὐτῷ παράδειγμα κακώσεως, ἣν αὐτῷ Ἡρώδης ἐπετίθει τῷ ἔθνει· καὶ διὰ ταῦτ᾽ εἰκότως ἂν γενέσθαι τὸ ἀσμένως Ἀρχέλαον βασιλέα προςειπεῖν, οἰομένους πάντα ὁντιναοῦν τὸν ἐπὶ βασιλείᾳ ἐσόμενον Ἡρώδου μετριώτερον φανεῖσθαι, καὶ τόν τε πατέρα συνολοφύρασθαι αὐτῷ θεραπεύοντας, εἰ δὲ μετρίου τυχεῖν δυνηθεῖεν, καὶ τὰ ἄλλα οἰκειουμένους. Τὸν δὲ δείσαντα μὴ οὐχ Ἡρώδου γνήσιος πιστεύοιτο υἱὸς, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ ὀξέως ἐπάξειν ἂν τῷ ἔθνει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα μηδέπω τέλεον κρατυνάμενον ἡγεμονίαν, διὰ τὸ ἐπὶ Καίσαρι δοῦναι καὶ μὴ τὴν ἐξουσίαν εἶναι.
862 Παράδειγμά τε τῆς εἰς αὖθις ἀρετῆς τιθέναι τοῖς ἀρχθησομένοις μετριότητα καὶ εὐνομίαν, ᾗ χρήσαιτο ἂν πρὸς αὐτοὺς, ἀπὸ τῆς ἐν πρώτοις ἀποδειχθείσης πράξεως, ἐπί τε τοῖς πολίταις καὶ τῷ θεῷ, τριςχιλίων ὁμοφύλων ἀνδρῶν σφαγὴν ἐν τῷ τεμένει ποιησάμενον. Πῶς οὐκ ἂν ἤδη δικαίως μίσει χρήσασθαι κατ᾽ αὐτῶν, πρὸς τῇ λοιπῇ ὠμότητι, καὶ ἔγκλημα τῆς ἀντιστάσεως καὶ ἀντιλογίας ἐπὶ τῇ ἀρχῇ προςφερόμενον; Ἦν δὲ κεφάλαιον αὐτοῖς τῆς ἀξιώσεως, βασιλείας μὲν καὶ τοιῶνδε ἀρχῶν ἀπηλλάχθαι, προςθήκην δὲ Συρίας γεγονότας ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἐκεῖσε πεμπομένοις στρατηγοῖς· φανερωθήσεσθαι γὰρ οὕτως, εἴτε ἀληθῶς στασιώδεις εἶεν καὶ νεωτερισμοῖς τὰ πολλὰ προησκημένοι, εἴτε καὶ εὔτακτοι μετριωτέρων τυχόντες οἳ ἐπιστήσονται αὐτοῖς.'

3. Τοιαῦτα δὲ τῶν Ἰουδαίων εἰρηκότων, Νικόλαος τούς τε βασιλεῖς ἀπήλλασσε τῶν ἐγκλημάτων, "Ἡρώδην μὲν διὰ τὸ παρ᾽ ὃν ἔζη χρόνον τυχεῖν ἀκατηγόρητον, οὐ γὰρ δεῖν τοὺς ἐγκαλεῖν ἔχοντας ἐπὶ μετρίοις, καὶ παρὰ ζῶντος τιμωρίαν λαβεῖν δυναμένους, ἐπὶ νεκρῷ κατηγορίαν συντιθέναι· τὰ δὲ ὑπ᾽ Ἀρχελάου πραχθέντα ὕβρει τῇ ἐκείνων ἀνετίθει, οἳ

ὀριγνώμενοι πραγμάτων παρὰ τοὺς νόμους, καὶ
σφαγῆς ἄρξαντες τῶν κωλύειν ὑβρίζοντας προμηθου-
μένων, ἀμύνης γενομένης ἐγκαλοῖεν. Ἐνεκάλει δὲ
νεωτεροποιΐας αὐτοῖς, καὶ τοῦ στασιάζειν ἡδονὴν
ἀπαιδευσίᾳ τοῦ πείσεσθαι δίκῃ καὶ νόμοις, ὑπὸ
τοῦ θέλειν τὰ πάντα νικᾶν. Ταῦτα μὲν οὖν Νικόλαος.

4. Καῖσαρ δὲ ἀκούσας διαλύει μὲν τὸ συνέδριον,
ὀλίγων δὲ ἡμερῶν ὕστερον Ἀρχέλαον βασιλέα μὲν οὐκ
ἀποφαίνεται, τοῦ δὲ ἡμίσεως τῆς χώρας, ἥπερ Ἡρώ-
δῃ ὑπετέλει, ἐθνάρχην καθίσταται, τιμήσειν ἀξιώ-
ματι βασιλείας ὑπισχνούμενος, εἴπερ τὴν εἰς αὐτὴν
ἀρετὴν προςφέροιτο. Τὴν δὲ ἑτέραν ἡμίσειαν νεί-
μας διχῇ δυσὶν Ἡρώδου παισὶν ἑτέροις παρεδίδου,
Φιλίππῳ καὶ Ἀντίπᾳ, τῷ πρὸς Ἀρχέλαον τὸν ἀδελ-
φὸν ἀμφισβητήσαντι περὶ τῆς ὅλης ἀρχῆς. Καὶ
τούτῳ μὲν ἥ τε Περαία καὶ τὸ Γαλιλαῖον ὑπετέλουν,
φορά τε ἦν τάλαντα διακόσια τὸ ἐπ᾽ ἔτος. Βατα-
ναία δὲ σὺν Τραχωνίτιδι, καὶ Αὐρανίτις σύν τινι
μέρει οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου λεγομένου, Φιλίππῳ τά-
λαντα ἑκατὸν προσέφερε· τὰ δὲ Ἀρχελάῳ συντε-
λοῦντα Ἰδουμαῖά τε καὶ Ἰουδαία, τό τε Σαμαρειτικόν.
Τετάρτου μέρους οὗτοι τῶν φόρων παραλέλυντο,
Καίσαρος αὐτοῖς κούφισιν ψηφισαμένου, διὰ τὸ μὴ
συναποστῆναι τῇ λοιπῇ πληθύϊ. Καὶ ἦσαν πόλεις,
αἳ Ἀρχελάῳ ὑπετέλουν, Στράτωνός τε πύργος, καὶ
Σεβαστὴ σὺν Ἰόππῃ καὶ Ἱεροσολύμοις· Γάζα γὰρ
καὶ Γάδαρα καὶ Ἵππος Ἑλληνίδες εἰσὶ πόλεις, ἃς 863
ἀποῤῥήξας αὐτοῦ διοικήσεως Συρίας προςθήκην ποι-
εῖται. Προςῄει δὲ Ἀρχελάῳ φορὰ χρημάτων τὸ κατ᾽
ἐνιαυτὸν, εἰς τάλαντα ἑξακόσια, ἐξ ἧς παρέλαβεν ἀρχῆς·

5. Καὶ τάδε μὲν τοῖς Ἡρώδου υἱέσιν τῶν πα-
τρῴων παρῆν. Σαλώμῃ δὲ, πρὸς οἷς ὁ ἀδελφὸς ἐν
ταῖς διαθήκαις ἀπονέμει, — Ἰαμνία δὲ ἦν ταῦτα
καὶ Ἄζωτος καὶ Φασαηλὶς, καὶ ἀργυρίου ἐπισήμου
μυριάδες πεντήκοντα, — Καῖσαρ δὴ χαρίζεται καὶ
τὴν ἐν Ἀσκάλωνι βασίλειον οἴκησιν. Ἦν δὲ καὶ

ταύτῃ πρόσοδος ἐκ πάντων τάλαντα ἑξήκοντα ἐπ᾽ ἔτος· καὶ αὐτῆς ὁ οἶκος ἦν ἐν τῇ Ἀρχελάου ἀρχῇ. Κομίζονται δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ βασιλέως συγγενεῖς ὁπόσα αἱ διαθῆκαι διηγόρευον. Δυσὶ δὲ αὐτοῦ θυγατράσι παρθένοις, χωρὶς ὧν ὁ πατὴρ κατέλιπε, Καῖσαρ ἑκατέρᾳ δωρεὰν ἐπετίθει μυριάδας ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι ἀργυρίου ἐπισήμου, καὶ συνῴκισεν αὐτὰς τοῖς Φερώρου υἱέσι. Χαρίζεται δὲ καὶ ὁπόσα αὐτῷ καταλέλειπτο τοῖς παισὶ τοῦ βασιλέως, ὄντα πεντακοσίων ταλάντων καὶ χιλίων, ὀλίγα τῶν σκευῶν ὑπεξελόμενος, οὐχ οὕτω μεγέθει τέλους ὡς μνήμῃ τοῦ βασιλέως αὐτῷ κεχαρισμένα.

CAP. XII. 1. Τούτων δὲ ταύτῃ διατεταγμένων ὑπὸ Καίσαρος, νεανίας, Ἰουδαῖος μὲν τὸ γένος, ἐπὶ δὲ τῆς Σιδωνίων πόλεως ἀνατεθραμμένος παρά τινι τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπελευθέρων, εἰσῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἡρώδου συγγένειαν, ὁμοιότητι μορφῆς, ἣ πρὸς Ἀλέξανδρον αὐτῷ τὸν ἀρηρημένον υἱὸν Ἡρώδου ἐμαρτυρεῖτο παρὰ τοῖς θεωροῦσι. Καὶ τοῦτο παρόρμημα ἦν αὐτῷ εἰς τὸ μεταποιεῖσθαι τῆς ἡγεμονίας. Καὶ ὁμοπράγμονα παραλαβὼν ὁμόφυλον ἄνδρα, ἔμπειρον δὲ τῶν ἀμφὶ τὸ βασίλειον, πονηρὸν δὲ ἄλλως, καὶ ταράξαι μεγάλα πράγματα φύσιν ἔχοντα, καὶ τοιαύτης κακίας διδάσκαλον αὐτῷ γενόμενον, ἀπέφαινεν αὐτὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Ἡρώδου παῖδα ὄντα διακεκλεμμένον ὑπό τινος τῶν ἀνελεῖν αὐτὸν ἐσταλμένων· κτείναντα γὰρ ἑτέρους, οἳ ἀπατήσειν ἔμελλον τοὺς θεωροῦντας, αὐτόν τε περιποιῆσαι καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀριστόβουλον. Καὶ τούτοις αὐτός τε ἀνεπτέρωτο, καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας οὐκ ἀπήλλακτο ἀπατᾶν· ἀλλὰ Κρήτῃ προσενεχθεὶς Ἰουδαίων, ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφίκετο, ἐπηγάγετο εἰς πίστιν, καὶ χρημάτων εὐπορηθεὶς δόσει τῇ ἐκείνων ἐπὶ Μήλου διῆρεν. Πολὺ πλείονα δὲ ἦν ἐντεῦθεν ὁπόσα αὐτῷ προσῄει χρήματα, πίστει τῆς βασιλικῆς συγγενείας

καὶ ἐλπίδι τοῦ ἀπολαβεῖν τὴν πάτριον ἀρχὴν, καὶ ἀμείψασθαι τοὺς εὐεργέτας. Ἐπὶ Ῥώμης οὖν 864 ἠπείγετο, παραπομπῇ τῶν ἰδιοξένων· καὶ Δικαιαρχίᾳ προσβαλὼν οὐκ ἠτύχει καὶ τοὺς τῇδε Ἰουδαίους ἐφ᾽ ὁμοίας ἀπάτης προσαγαγέσθαι. Προσῄεσάν τε ὥσπερ βασιλεῖ οἵ τε ἄλλοι, καὶ ὁπόσοις ξενία πρὸς Ἡρώδην καὶ εὔνοια ἦν. Αἴτιον δὲ ἦν, τῶν ἀνθρώπων τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους σὺν τῷ φερεγγύῳ τῆς μορφῆς· καὶ γὰρ τοῖς πάνυ ὡμιληκόσιν Ἀλεξάνδρῳ πολὺ τὸ πιστὸν ἐνετίθει τοῦ μὴ οὐχ ἕτερος ἀλλ᾽ αὐτὸς εἶναι, καὶ πρὸς τοὺς πλησίον καὶ ὤμνυσαν. Ὥςτε καὶ προσελθόντος εἰς τὴν Ῥώμην λόγου τοῦ περὶ αὐτοῦ, πᾶν τὸ τῇδε Ἰουδαίων πλῆθος ὑπαντιάζοντες ἐξῄεσαν, τῷ παρὰ δόξαν τῆς σωτηρίας θειάζοντες τὸ ἔργον, καὶ χάρμα ποιούμενοι διὰ τὸ μητρῷον αὐτῶν γένος, ὁπότε χωρῴη κατὰ τοῦ στενωποῦ διφροφορούμενος· καὶ πᾶν τὸ βασίλειον περὶ αὐτὸν σχῆμα ἦν ἀναλώμασι τῶν ἰδιοξένων, μεγάλαι τε περιστάσεις ἐγένοντο τῆς πληθύος, ἐπιβοήσεις τε εὔφημοι, καὶ ὁπόσα εἰκὸς τοῖς οὕτω παρ᾽ ἐλπίδα σωθεῖσι συντυγχάνειν οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἐπράσσετο.

2. Καίσαρι δὲ ὡς ἀφίκετο ἀγγελία περὶ αὐτοῦ, ἠπίστει μὲν διὰ τὸ μὴ ἂν ῥᾳδίως ἀπατηθῆναι Ἡρώδην ἐν πράγμασιν ἐπὶ μέγα ἀνήκουσιν αὐτῷ· διδοὺς δὲ τῇ ἐλπίδι Κέλαδον τῶν αὐτοῦ τινὰ ἐξελευθέρων, ὡμιληκότα τοῖς μειρακίοις, πέμπει κελεύσας ἀγαγεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ δὲ ἀνῆγεν, οὐδέν τι βελτίων ἐπὶ τῇ κρίσει τῶν πολλῶν γενόμενος. Οὐ μὴν Καῖσαρ διηπάτητο· ἀλλ᾽ ἦν μὲν ἐμφερὴς, οὐ μὴν ὥςτε ἀπατῆσαι τοὺς σωφρόνως ἐκλογίζεσθαι δυναμένους. Αὐτουργίᾳ τε γὰρ ἐτετράχωτο ὁ Ψευδαλέξανδρος, καὶ παρὰ τὸ ἐκείνῳ ῥοδαρὸν τοῦ σώματος ὑπὸ τρυφῆς καὶ γενναιότητος συνερχόμενον, διὰ τὰ ἐναντία τῷδε ἐπὶ σκληρότερον ἐξεβεβήκει τὸ σῶμα. Θεασάμενος οὖν συμπνευσμὸν ἐπὶ ψευδολογίᾳ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, καὶ λόγων τολμηρῶν

συγκρότησιν, ἐξήταζε περὶ Ἀριστοβούλου 'τί καὶ γε-
γόνοι συνεκκλαπέντος αὐτῷ, καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὐ
παραγεγόνει μεταποιούμενος τῆς ἀξίας, ἧς προσῆκε
τυγχάνειν τοὺς οὕτω γεγονότας;' Φαμένου δὲ 'ἐπὶ
νήσου τῆς Κυπρίων καταλελεῖφθαι, κινδύνων ὑφο-
ράσει τῶν κατὰ θάλασσαν, εἰ περὶ αὐτὸν συσταίη
τι δεινὸν, μὴ παντελὲς ἐξαλείφοιεν τὸ Μαριάμμης
γένος, ἀλλὰ περιὼν Ἀριστόβουλος μένοι τοὺς ἐπι-
βεβουλευκότας' — ταῦτα διϊσχυριζομένου, καὶ συνε-
στῶτος αὐτῷ τοῦ μηχανοποιοῦ τῆς πράξεως, Καῖσαρ
καταμόνας ἀπολαβὼν τὸ μειράκιον "Ἀλλά σοι μι-
σθὸς," εἶπε, "προκείσεται τοῦ μὴ καὶ πρὸς ἐμὲ ἀπά-
τῃ χρησαμένου τὸ μὴ ἀπολούμενον τῆς σωτηρίας·
φάθι δή μοι αὐτόν τε ὃς ὢν τυγχάνεις, καὶ ὅς σε
τοιάδε ἐξετόλμησε διανοεῖσθαι· μεῖζον γὰρ τὸ ἐπι-
865 βούλευμα κακίας ἧς ἐγκεχείρηκας χρόνων οὓς γε-
γονὼς τυγχάνεις." Καὶ δὴ — οὐ γὰρ ἦν ἄλλως
πράσσειν — φράζει πρὸς τὸν Καίσαρα τὸ ἐπιβού-
λευμα, ὅν τε τρόπον, καὶ ἐφ' οὗ τυγχάνοι συγκείμε-
νον. Καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Ψευδαλέξανδρον, οὐ
γὰρ ἐψεύσατο ὁμολογίαν τὴν πρὸς αὐτὸν, δραστή-
ριον ὁρῶν αὐτουργῆσαι τῷ σώματι, ἐρέσσειν ἐν τοῖς
ναύταις καταλέγει· τὸν δὲ ἀναπείσαντα κτείνει. Κα-
ταδίκη δὲ ἤρκει Μηλίοις ὁπόσα ἐτετελέκεσαν εἰς τὸν
Ψευδαλέξανδρον διακενῆς ἀναλωκέναι. Καὶ τὰ μὲν
περὶ τὸν Ψευδαλέξανδρον τολμηρῶς συντεθέντα οὕ-
τως ἀκλεῶς εἶχεν.

CAP. XIII. 1. Ἀρχέλαος δὲ τὴν ἐθναρχίαν παραλαβὼν, ἐπεὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνεῖται, Ἰωάζαρον τὸν Βοηθοῦ ἀφελόμενος τὴν ἀρχιερωσύνην, ἐπικαλῶν συστάντι τοῖς στασιώταις, Ἐλεάζαρον τὸν ἐκείνου ἐπικαθίσταται ἀδελφόν. Ἀνοικοδομεῖ δὲ καὶ τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον ἐκπρεπῶς, τῶν δὲ ὑδάτων ὁπόσα Νεαρὰν τὴν κώμην ὠφελεῖ ἐπιῤῥέοντα, ἐξ ἡμισείας ἀπέστρεψεν, ἐπαγωγὴν αὐτῷ ποιούμενος τῷ

πεδίῳ φοίνιξιν ὑπ' αὐτοῦ πεφυτευμένῳ. Κώμην δὲ κτίσας Ἀρχελαΐδα ὄνομα αὐτῇ τίθεται· καὶ τοῦ πατρίου παράβασιν ποιησάμενος, Γλαφύραν μὲν τὴν Ἀρχελάου θυγατέρα, Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ γαμετὴν γενομένην, ἐξ οὗ καὶ τέκνα ἦν αὐτῇ, ἀπώμοτον ὂν Ἰουδαίοις γαμετὰς ἀδελφῶν ἄγεσθαι, γαμεῖ. Διατρίβει δὲ οὐδ' ὁ Ἐλεάζαρος ἐν τῇ ἱερωσύνῃ, ἐπικατασταθέντος αὐτῷ ζῶντι Ἰησοῦ, τοῦ Σιὲ παιδός.

2. Δεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς ἀρχῆς Ἀρχελάου οἱ πρῶτοι τῶν ἀνδρῶν ἔν τε Ἰουδαίοις καὶ Σαμαρείταις, μὴ φέροντες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ καὶ τυραννίδα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ ἐπὶ Καίσαρος, καὶ μάλιστα ἐπεὶ ἔγνωσαν αὐτὸν παραβεβηκότα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἐπιεικῶς ἀναστρέφηται πρὸς αὐτούς. Ὁ τοίνυν Καῖσαρ ὡς ἤκουσεν, ὀργῇ φέρων τὸν ἐπίτροπον Ἀρχελάου τῶν ἐν Ῥώμῃ πραγμάτων — Ἀρχέλαος δὲ καὶ τούτῳ ὄνομα ἦν — μετακαλέσας, γράφειν μὲν Ἀρχελάῳ ταπεινὸν ἡγεῖται, „Σὺ δὲ παραχρῆμα," φησὶ, „πλέων μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐπανάγειν αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς." Καὶ ὃς ἔκπλουν ἐκ τοῦ ὀξέως ποιησάμενος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ἰουδαίαν καταλαμβάνει τὸν Ἀρχέλαον ἐν εὐωχίαις ὄντα μετὰ τῶν φίλων, τήν τε διάνοιαν ἀποσημαίνει τὴν Καίσαρος, καὶ ὥρμησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἔξοδον. Καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφικομένου ἐπί τινων κατηγόρων ἀκροᾶται καὶ αὐτοῦ λέγοντος, καὶ ἐκεῖνον μὲν φυγάδα ἐλαύνει, δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ Βίενναν πόλιν τῆς Γαλατίας, τὰ δὲ χρήματα ἀπηνέγκατο.

3. Πρότερον δὲ ἢ κληθεὶς ἐπὶ Ῥώμης ἀνελθεῖν Ἀρχέλαος ὄναρ τοιόνδε ἐκδιηγεῖται τοῖς φίλοις, 'θεασάμενος ἀστάχυας δέκα τὸν ἀριθμὸν, πλέους πυροῦ τὴν ἰδίαν ἀκμὴν ἀπειληφότας, δόξα ἦν αὐτῷ βιβρωσκομένους ὑπὸ βοῶν θεωρεῖν.' Καὶ περιεγειρόμενος — φέρειν γὰρ εἰς μέγα δόξα ἦν τὴν ὄψιν αὐτῷ — μεταστέλλεται τοὺς μάντεις, οἷς περὶ ὀνειρά-

των ἦσαν αἱ ἀναστροφαί. Σκιδναμένων δὲ ἑτέρων ἀφ᾿ ἑτέροις, οὐ γὰρ εἰς ἕνα ἔκειτο πᾶσιν ἀφήγησις, Σίμων, ἀνὴρ γένος Ἐσσαῖος, ἀσφάλειαν αἰτησάμενος, ‘μεταβολὴν πραγμάτων ἔλεγεν Ἀρχελάῳ φέρειν τὴν ὄψιν οὐκ ἐπ᾿ ἀγαθοῖς πράγμασιν. Βόας μὲν γὰρ κακοπαθείας τε ἀποσαφεῖν, διὰ τὸ ἔργοις ἐπιταλαιπωρεῖν τὸ ζῶον, μεταβολὰς δὲ αὖ πραγμάτων, διὰ τὸ τὴν γῆν, πόνῳ τῷ ἐκείνων ἀρουμένην, ἐν ταὐτῷ μένειν οὐ δύνασθαι· τοὺς δὲ ἀστάχυας δέκα ὄντας, τοσόνδε ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν ὁρίζειν, περιόδῳ γὰρ ἑνὸς παραγίγνεσθαι θέρους· καὶ τὸν χρόνον ἐξήκειν Ἀρχελάῳ τῆς ἡγεμονίας.’ Καὶ ὁ μὲν ταύτῃ ἐξηγήσατο τὸν ὄνειρον. Πέμπτῃ δὲ ἡμέρᾳ μεθ᾿ ὃ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἡ ὄψις Ἀρχελάῳ συνῆλθεν, ὁ ἀνακαλούμενος Ἀρχέλαος πεμπτὸς εἰς Ἰουδαίαν ὑπὸ Καίσαρος ἀφίκετο.

4. Παραπλήσια δὲ καὶ Γλαφύρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τυγχάνει, βασιλέως Ἀρχελάου θυγατρὶ οὔσῃ, ᾗ, ὡς πρότερον εἶπον, συνῴκει παρθένον λαβὼν, Ἀλέξανδρος, Ἡρώδου μὲν υἱὸς Ἀρχελάου δὲ ἀδελφός· ἐπεὶ δὲ συμβαίνει τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ πατρὸς τελευτῆσαι, Ἰόβᾳ τῷ Λιβύων βασιλεῖ γαμεῖται, μεταστάντος δὲ τοῦ Λίβυος χηρεύουσαν ἐν Καππαδοκίᾳ παρὰ τῷ πατρὶ Ἀρχέλαος ἄγεται, τὴν συνοικοῦσαν αὐτῷ Μαριάμμην ἐκβαλών. Τοσόςδε αὐτὸν τῆς Γλαφύρας ἀνέστρεψεν ἔρως. Καὶ συνοῦσα τῷ Ἀρχελάῳ τοιόνδε ὄναρ θεᾶται· ‘ἐδόκει τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστάντα, θεασαμένη χαίρειν καὶ περιβάλλειν προθύμως, τὸν δὲ κατάμεμψίν τε αὐτῆς ποιεῖσθαι. καὶ φάναι “Γλαφύρα, συνηγορεῖς ἄρα λόγῳ, ὃς ἄπιστα ἔλεγεν εἶναι γυναιξὶν, ἣ συνομολογήσασά μοι καὶ συγκατοικισθεῖσα παρθένος, παίδων ἡμῖν γεγονότων, λήθῃ παρεδίδως ἔρωτας τοὺς ἐμοὺς, δευτέρων ἐπιθυμίᾳ γάμων; Πληθώρα δέ σοι οὐδὲ οὕτως ὕβρεως, ἀλλὰ καὶ τρίτον ἐτόλμησας σαυτῇ παρακατακλῖναι νυμφίον, ἀπρεπῶς καὶ ἀναισχύντως ἐπεισι-

οὖσα οἴκῳ τῷ ἐμῷ, καὶ γάμον συντιθεμένη πρὸς Ἀρχέλαον, ἄνδρα μὲν σεαυτῆς, ἀδελφὸν δὲ ἡμέτερον; Ἀλλ᾽ οὐκ ἔγωγε λήθην ποιήσομαι εὐνοίας τῆς σῆς, ἀπαλλάξω δέ σε παντὸς τοῦ ὀνειδιοῦντος, ἐμὴν ὥςπερ ἧς κατασκευασάμενος." Ταῦτα διηγησαμένη 867
πρὸς τὰς συνήθεις τῶν γυναικῶν, μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας τελευτᾷ τὸν βίον.

5. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀλλότρια νομίσας αὐτὰ τῷδε τῷ λόγῳ εἶναι, διὰ τὸ περὶ τῶν βασιλέων αὐτὸν συνεστηκέναι, καὶ ἄλλως ἐπὶ παράδειγμά τι φέρειν, τοῦ τε ἀμφὶ τὰς ψυχῶν ἀθανασίας ἐμφεροῦς, καὶ τοῦ θείου προμηθείᾳ τὰ ἀνθρώπινα περιειληφότος τῇ αὐτοῦ, καλῶς ἔχειν ἐνόμισα εἰπεῖν. Ὅτῳ δὲ ἀπιστεῖται τὰ τοιάδε, γνώμης ὀνάμενος τῆς ἑαυτοῦ κώλυμα οὐκ ἂν γένοιτο τῷ ἐπ᾽ ἀρετὴν αὐτῷ προστιθεμένῳ. Τῆς δὲ Ἀρχελάου χώρας ὑποτελοῦς προςνεμηθείσης τῇ Σύρων, πέμπεται Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος, ἀνὴρ ὑπατικὸς, ἀποτιμησόμενος τὰ ἐν Συρίᾳ, καὶ τὸν Ἀρχελάου ἀποδωσόμενος οἶκον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΚΤΩΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν λβ'.

Argumentum Lib. XVIII.

(1) Ὡς Κυρήνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐπέμφθη τιμητὴς Συρίας καὶ Ἰουδαίας, καὶ ὡς Κωπώνιος ἐπέμφθη ἔπαρχος Ἰουδαίας.

Περὶ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, καὶ τίνες αἱρέσεις παρὰ Ἰουδαίοις
868 (2) Ὡς Ἡρώδης καὶ Φίλιππος πόλεις ἔκτισαν εἰς τιμὴν Καίσαρος. Ἅ τε συνέβη Φραάτῃ καὶ τοῖς Παρθυαίοις (3) Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Πόντιον Πιλάτον. Τὰ συμβάντα Ἰουδαίοις ἐν Ῥώμῃ κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν. (4) Περὶ τῆς ἐν Σαμαρείᾳ καταφθορᾶς τοῦ πλήθους, καὶ ὡς πολλοὺς ἀπώλεσε Πιλάτος. Κατηγορία ὑπὸ Σαμαρέων Πιλάτου ἐπὶ Οὐϊτελλίου. (5) Πόλεμος Ἡρώδου τοῦ τετράρχου πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων βασιλέα, καὶ ἧττα. Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου. (6) Ἀπόπλους Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ῥώμην πρὸς Τιβέριον Καίσαρα, καὶ ὡς κατηγορηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀπελευθέρου ἐδέθη· καὶ ὃν τρόπον ἐλύθη ὑπὸ Γαΐου μετὰ τὴν Τιβερίου τελευτὴν, καὶ ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Φιλίππου τετραρχίας. (7) Ὡς Ἡρώδης τετράρχης ἀναβὰς εἰς Ῥώμην, κατηγορηθεὶς ὑπὸ Ἀγρίππα ἐξωρίσθη. (8) Στάσις τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων, καὶ πρεσβεία ἀφ᾽ ἑκατέρων πρὸς Γάϊον. Ὡς ἀγανακτήσας Γάϊος πέμπει Πετρώνιον ἡγεμόνα εἰς Συρίαν πολεμῆσαι Ἰουδαίοις, ἐὰν μὴ θέλωσι δέξασθαι αὐτοῦ τὸν ἀνδριάντα. (9) Τὰ συμβάντα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίοις δι᾽ Ἀσιναῖον καὶ Ἀνιλαῖον τοὺς ἀδελφούς.

---

869 *CAP. I.* 1. Κυρήνιος δὲ, τῶν εἰς τὴν βουλὴν συναγομένων ἀνὴρ, τάς τε ἄλλας ἀρχὰς ἐπιτετελεκὼς, καὶ διὰ πασῶν ὁδεύσας ὡς καὶ ὕπατος γενέσθαι, τά τε ἄλλα ἀξιώματι μέγας, σὺν ὀλίγοις ἐπὶ Συρίας παρῆν, ὑπὸ Καίσαρος δικαιοδότης τοῦ ἔθνους ἀπεσταλμένος, καὶ τιμητὴς τῶν οὐσιῶν γενησόμενος. Κωπώνιός τε αὐτῷ συγκαταπέμπεται, τάγματος τῶν ἱππέων, ἡγησόμενος Ἰουδαίων τῇ ἐπὶ πᾶσιν ἐξουσίᾳ. Παρῆν δὲ καὶ Κυρήνιος εἰς τὴν Ἰουδαίων προσθήκην τῆς Συρίας γενομένην, ἀποτιμησόμενός τε αὐτῶν τὰς οὐσίας, καὶ ἀποδωσόμενος τὰ Ἀρχελάου χρήματα. Οἱ δὲ, καίπερ τὸ κατ᾽ ἀρχὰς ἐν δεινῷ φέροντες τὴν ἐπὶ ταῖς ἀπογραφαῖς ἀκρόασιν, ὑποκατέβησαν τοῦ εἰς πλέον ἐναντιοῦσθαι, πείσαντος αὐτοὺς τοῦ ἀρχιερέως Ἰωαζάρου — Βοηθοῦ δὲ οὗτος υἱὸς ἦν. Καὶ οἱ μὲν, ἡττηθέντες τοῦ Ἰωαζά-

ρου τῶν λόγων, ἀπετίμων χρήματα, μηδὲν ἐνδοιά-
σαντες· Ἰούδας δὲ Γαυλανίτης ἀνὴρ, ἐκ πόλεως ὄ-
νομα Γάμαλα, Σάδδουκον Φαρισαῖον προςλαμβανόμε-
νος, ἠπείγετο ἐπὶ ἀποστάσει, τήν τε ἀποτίμησιν οὐ-
δὲν ἄλλο ἢ ἄντικρυς δουλείαν ἐπιφέρειν λέγοντες, καὶ
τῆς ἐλευθερίας ἐπ᾽ ἀντιλήψει παρακαλοῦντες τὸ ἔθ-
νος· ὡς παρέσχον μὲν κατορθοῦν εἰς τὸ εὔδαιμον
ἀνακειμένης τῆς κτήσεως, ἀσφάλισιν δὲ τοῦ ταύ- 870
της περιόντος ἀγαθοῦ, τιμὴν καὶ κλέος ποιήσεσθαι
τοῦ μεγαλόφρονος, καὶ τὸ θεῖον οὐκ ἄλλως ἢ ἐπὶ
συμπράξει τῶν βουλευμάτων εἰς τὸ κατορθοῦν συμ-
προθυμεῖσθαι, μᾶλλον ἂν μεγάλων ἐργάται τῇ δια-
νοίᾳ καθιστάμενοι, μὴ ἐξαφίωνται πόνου τοῦ ἐπ᾽ αὐ-
τοῖς. Καὶ, ἡδονῇ γὰρ τὴν ἀκρόασιν ὧν λέγοιεν ἐδέ-
χοντο οἱ ἄνθρωποι, προέκοπτεν ἐπὶ μέγα ἡ ἐπιβολὴ
τοῦ τολμήματος· κακὸν δὲ οὐκ ἔστιν, οὗ μὴ φυέντος
ἐκ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν, καὶ περαιτέρω τοῦ εἰπεῖν,
ἀνεπλήσθη τὸ ἔθνος· πολέμων τε ἐπαγωγαῖς οὐχ οἷ-
όν τε οὐκ ἄπαυστον τὴν βίαν ἔχειν, καὶ ἀποστέρη-
σιν φίλων, οἳ καὶ ἐπελαφρύνοιεν τὸν πόνον, ληστη-
ρίων δὲ μεγάλων ἐπιθέσεσι καὶ διαφθοραῖς ἀνδρῶν
τῶν πρώτων, δόξᾳ μὲν τοῦ ὀρθουμένου τῶν κοινῶν,
ἔργῳ δὲ οἰκείων κερδῶν ἐλπίσιν. Ἐξ ὧν στάσεις τε
ἐφύησαν, δι᾽ αὐτὰς καὶ φόνος πολιτικός, — ὁ μὲν
ἐμφυλίοις σφαγαῖς, μανίᾳ τῶν ἀνθρώπων εἴς τε ἀλ-
λήλους καὶ αὐτοὺς χρωμένων ἐπιθυμίᾳ τοῦ μὴ λεί-
πεσθαι τῶν ἀντικαθεστηκότων, ὁ δὲ τῶν πολεμίων,
— λιμός τε εἰς ὑστάτην ἀνακείμενος ἀναισχυντίαν,
καὶ πόλεων ἁλώσεις, καὶ κατασκαφαὶ, μέχρι δὴ καὶ
τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ ἐνείματο πυρὶ τῶν πολεμίων ἥδε
ἡ στάσις. Οὕτως ἄρα ἡ τῶν πατρίων κίνησις καὶ
μεταβολὴ μεγάλας ἔχει ῥοπὰς τοῦ ἀπολουμένου τοῖς
συνελθοῦσιν. Εἴ γε καὶ Ἰούδας καὶ Σάδδουκος, τε-
τάρτην φιλοσοφίαν ἐπειςάκτως ἡμῖν ἐγείραντες, καὶ
ταύτης ἐραστῶν εὐπορηθέντες, πρός τε τὸ παρὸν
θορύβων τὴν πολιτείαν ἐνέπλησαν, καὶ τῶν αὖθις

L 2

κακῶν κατειληφότων ῥίζας ἐφυτεύσαντο τῷ ἀσυνήθει πρότερον φιλοσοφίας τοιᾶςδε· περὶ ἧς ὀλίγα βούλομαι διελθεῖν, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ τῷ κατ᾽ αὐτῶν σπουδασθέντι τοῖς νεωτέροις ὁ φθόρος τοῖς πράγμασι συνετετύχει.

2. Ἰουδαίοις φιλοσοφίαι τρεῖς ἦσαν ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου τῶν πατρίων, ἥ τε τῶν Ἐσσηνῶν καὶ ἡ τῶν Σαδδουκαίων, τρίτην δὲ ἐφιλοσόφουν οἱ Φαρισαῖοι λεγόμενοι. Καὶ τυγχάνει μέντοι περὶ αὐτῶν ἡμῖν εἰρημένα ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου, μνησθήσομαι δὲ ὅμως καὶ νῦν αὐτῶν ἐπ᾽ ὀλίγων.

3. Οἵ τε γὰρ Φαρισαῖοι τὴν δίαιταν ἐξευτελίζουσιν, οὐδὲν εἰς τὸ μαλακώτερον ἐνδιδόντες· ὧν τε ὁ λόγος κρίνας παρέδωκεν ἀγαθῶν ἕπονται τῇ ἡγεμονίᾳ, περιμάχητον ἡγούμενοι τὴν φυλακὴν ὧν προαγορεύειν ἠθέλησε. Τιμῆς γε τοῖς ἡλικίας
871 προήκουσι παραχωροῦσιν, οὐδὲν ἐπ᾽ ἀντιλέξει τῶν εἰσηγηθέντων ταῦτα θράσει ἐπαιρόμενοι. Πράσσεσθαί τε εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦντες οὐδὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαν τῷ θεῷ κρᾶσιν γενέσθαι καὶ τῷ ἐκείνης βουλευτηρίῳ καὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν μετὰ ἀρετῆς ἢ κακίας. Ἀθάνατόν τε ἰσχὺν ταῖς ψυχαῖς πίστις αὐτοῖς εἶναι, καὶ ὑπὸ χθονὸς δικαιώσεις τε καὶ τιμὰς, οἷς ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιτήδευσις ἐν τῷ βίῳ γέγονε· καὶ ταῖς μὲν εἱργμὸν ἀΐδιον προστίθεσθαι, ταῖς δὲ ῥᾳστώνην τοῦ ἀναβιοῦν. Καὶ δι᾽ αὐτὰ τοῖς τε δήμοις πιθανότατοι τυγχάνουσι, καὶ ὁπόσα θεῖα εὐχῶν τε καὶ ἱερῶν ποιήσεως ἐξηγήσει τῇ ἐκείνων τυγχάνουσι πρασσόμενα. Εἰς τοσόνδε ἀρετῆς αὐτοῖς αἱ πόλεις ἐμαρτύρησαν ἐπιτηδεύσει τοῦ ἐπὶ πᾶσιν κρείσσονος, ἔν τε τῇ διαίτῃ τοῦ βίου καὶ λόγοις.

4. Σαδδουκαίοις δὲ τὰς ψυχὰς ὁ λόγος συναφανίζει τοῖς σώμασι· φυλακῆς δὲ οὐδαμῶν τινῶν

μεταποίησις αὐτοῖς ἢ τῶν νόμων. Πρὸς γὰρ τοὺς διδασκάλους σοφίας, ἣν μετίασιν, ἀμφιλογεῖν ἀρετὴν ἀριθμοῖσιν. Εἰς ὀλίγους τε ἄνδρας οὗτος ὁ λόγος ἀφίκετο, τοὺς μέντοι πρώτους τοῖς ἀξιώμασι. Πράσσεταί τε ἀπ᾽ αὐτῶν οὐδὲν ὡς εἰπεῖν· ὁπότε γὰρ ἐπ᾽ ἀρχὰς παρέλθοιεν, ἀκουσίως μὲν καὶ κατ᾽ ἀνάγκας, προςχωροῦσι δ᾽ οὖν οἷς ὁ Φαρισαῖος λέγει, διὰ τὸ μὴ ἄλλως ἀνεκτοὺς γενέσθαι τοῖς πλήθεσιν.

5. Ἐσσηνοῖς δὲ ἐπὶ μὲν θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ τὰ πάντα ὁ λόγος. Ἀθανατίζουσι δὲ τὰς ψυχὰς, περιμάχητον ἡγούμενοι τοῦ δικαίου τὴν πρόσοδον. Εἰς δὲ τὸ ἱερὸν ἀναθήματά τε στέλλοντες θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν, ἃς νομίζοιεν, καὶ δι᾽ αὐτὸ εἰργόμενοι τοῦ κοινοῦ τεμενίσματος, ἐφ᾽ αὑτῶν τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι. Βέλτιστοι δὲ ἄλλως ἄνδρες τὸν τρόπον, καὶ τὸ πᾶν πονεῖν ἐπὶ γεωργίᾳ τετραμμένοι. Ἄξιον δὲ αὐτῶν θαυμάσαι παρὰ πάντας τοὺς ἀρετῆς μεταποιουμένους τὸ δίκαιον, μηδαμῶς ὑπάρξαν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων τισὶν, ἀλλὰ μηδ᾽ εἰς ὀλίγον, ἐκείνοις δ᾽ ἐκ παλαιοῦ συνελθὸν, ἐν τῷ ἐπιτηδεύεσθαι μὴ κεκωλῦσθαι τὰ χρήματα κοινὰ αὐτοῖς εἶναι, ἀπολαύοι δὲ οὐδὲν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μειζόνως, ἢ ὁ μηδοτιοῦν κεκτημένος· καὶ τάδε πράσσουσιν ἄνδρες ὑπὲρ τετρακιςχίλιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες. Καὶ οὔτε γαμετὰς εἰςάγονται, οὔτε δούλων ἐπιτηδεύουσι κτῆσιν, τὸ μὲν εἰς ἀδικίαν φέρειν ὑπειληφότες, τὸ δὲ στάσεως ἐνδιδόναι ποίησιν· αὐτοὶ δὲ ἐφ᾽ ἑαυτῶν ζῶντες διακονίᾳ τῇ ἐπ᾽ ἀλλήλους ἐπιχρῶνται. Ἀποδέκτας δὲ τῶν προσόδων χειροτονοῦσι, καὶ ὁπόσα ἡ γῆ φέροι, ἄνδρας ἀγαθοὺς ἱερεῖς τε διὰ ποίησιν σίτου τε καὶ βρωμάτων. Ζῶσι δὲ οὐδὲν παρηλλαγμένως, ἀλλ᾽ ὅτι μάλιστα ἐμφέροντες Δα- 872
κῶν τοῖς Πολισταῖς λεγομένοις.

6. Τῇ δὲ τετάρτῃ τῶν φιλοσοφιῶν ὁ Γαλιλαῖος Ἰούδας ἡγεμὼν κατέστη, τὰ μὲν λοιπὰ πάντα γνώμῃ τῶν Φαρισαίων ὁμολογοῦσι, δυςκίνητος δὲ τοῦ ἐλευ-

θέρου ἔρως ἐστὶν αὐτοῖς, μόνον ἡγεμόνα καὶ δεσπότην τὸν θεὸν ὑπειληφόσι. Θανάτων τε ἰδέας ὑπομένειν παρηλλαγμένας ἐν ὀλίγῳ τίθενται, καὶ συγγενῶν τιμωρίας καὶ φίλων, ὑπὲρ τοῦ μηδένα ἄνθρωπον προσαγορεύειν δεσπότην. Ἑωρακόσι δὲ τοῖς πολλοῖς τὸ ἀμετάλλακτον αὐτῶν τῆς ὑπὸ τοιούτοις ὑποστάσεως περαιτέρω διελθεῖν παρέλιπον· οὐ γὰρ δέδοικα μὴ εἰς ἀπιστίαν ὑποληφθῇ τι τῶν λεγομένων ἐπ' αὐτοῖς, τὸ ἐναντίον δὲ μὴ ἐλασσόνως τοῦ ἐκείνων καταφρονήματος, δεχομένου τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀλγηδόνος, ὁ λόγος ἀφηγῆται. Ἀνοίᾳ τε τῇ ἐντεῦθεν ἤρξατο νοσεῖν τὸ ἔθνος, Γεσσίου Φλώρου, ὃς ἡγεμὼν ἦν, τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὑβρίζειν απονοήσαντος αὐτοὺς ἀποστῆναι Ῥωμαίων. Καὶ φιλοσοφεῖται μὲν Ἰουδαίοις τοσάδε.

CAP. II. 1. Κυρήνιος δὲ τὰ Ἀρχελάου χρήματα ἀποδόμενος ἤδη, καὶ τῶν ἀποτιμήσεων πέρας ἐχουσῶν, αἳ ἐγένοντο τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει μετὰ τὴν Ἀντωνίου ἐν Ἀκτίῳ ἧτταν ὑπὸ Καίσαρος, Ἰωάζαρον τὸν ἀρχιερέα καταστασιασθέντα ὑπὸ τῆς πληθύος ἀφελόμενος τὸ ἀξίωμα τῆς τιμῆς, Ἄνανον τὸν Σὲθ ἱστᾷ ἀρχιερέα. Ἡρώδης δὲ καὶ Φίλιππος τετραρχίαν ἑκάτερος τὴν ἑαυτοῦ παρειληφότες καθίσταντο. Καὶ Ἡρώδης, Σεπφώριν τειχίσας, πρόσχημα τοῦ Γαλιλαίου παντὸς, ἦγεν αὐτὴν αὐτοκρατορίδα· Βηθαραμφθᾶ δὲ, πόλις ἦν καὶ αὕτη, τείχει περιλαβὼν, Ἰουλιάδα ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγορεύει τῆς γυναικός. Φίλιππος δὲ Πανεάδα, τὴν πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Ἰορδάνου κατασκευάσας, ὀνομάζει Καισάρειαν· κώμην δὲ Βηθσαϊδὰν, πρὸς λίμνῃ δὲ τῇ Γεννησαρίτιδι, πόλεως παρασχὼν ἀξίωμα, πλήθει τε οἰκητόρων καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει, Ἰουλίᾳ θυγατρὶ τῇ Καίσαρος ὁμώνυμον ἐκάλεσεν.

2. Κωπωνίου δὲ τὴν Ἰουδαίαν διέποντος, ὃν ἔφην Κυρηνίῳ συνεκπεμφθῆναι, τάδε πράσσεται.

Τῶν ἀζύμων τῆς ἑορτῆς ἀγομένης, ἣν Πάσχα καλοῦ-
μεν, ἐκ μέσης νυκτὸς ἐν ἔθει τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἀ- 873
νοιγνύναι τοῦ ἱεροῦ τοὺς πυλῶνας. Καὶ τότε οὖν,
ἐπεὶ τὸ πρῶτον γίνεται ἡ ἄνοιξις αὐτῶν, ἄνδρες
Σαμαρεῖται κρύφα εἰς Ἱεροσόλυμα ἐλθόντες διάῤῥι-
ψιν ἀνθρωπείων ὀστῶν ἐν ταῖς στοαῖς ποιοῦνται·
δι᾽ ὃ καὶ πάντας τοῦ ἱεροῦ εἴρξαντο, μὴ πρότερον
ἐπὶ τοιούτοις νομίζοντες, τά τε ἄλλα διὰ φυλακῆς
μείζονος ἦγον τὸ ἱερόν. Καὶ Κωπώνιος μετ᾽ οὐ πο-
λὺ εἰς Ῥώμην ἐπαναχωρεῖ, διάδοχος δὲ αὐτῷ τῆς
ἀρχῆς παραγίνεται Μάρκος Ἀμβιουΐος, ἐφ᾽ οὗ καὶ
Σαλώμη τοῦ βασιλέως Ἡρώδου ἀδελφὴ μεταστᾶσα
Ἰουλίᾳ Ἰάμνιάν τε καταλείπει, καὶ τὴν τοπαρχίαν
πᾶσαν, τήν τε ἐν τῷ πεδίῳ Φασαήλιδα καὶ Ἀρχε-
λαΐδα, ἔνθα φοινίκων πλείστη φύτευσις, καὶ καρπὸς
αὐτῶν ἄριστος. Διαδέχεται δὲ καὶ τοῦτον Ἄννιος
Ῥοῦφος, ἐφ᾽ οὗ δὴ καὶ τελευτᾷ Καῖσαρ, δεύτερος
μὲν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ γενόμενος ἑπτὰ δὲ καὶ
πεντήκοντα τῆς ἀρχῆς ἔτη, πρὸς οἷς μῆνες ἕξ, ἡμέ-
ραιν δυοῖν πλείονες, — τούτου δὲ αὐτῷ τοῦ χρόνου
τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη συνῆρξεν Ἀντώνιος, — βιώσας
* ἔτη ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα. Διαδέχεται δὲ τῷ Καί-
σαρι τὴν ἡγεμονίαν Τιβέριος Νέρων, τῆς γυναικὸς
αὐτοῦ Ἰουλίας υἱὸς ὤν. Τρίτος οὗτος ἤδη αὐτοκρά-
τωρ, καὶ πεμπτὸς ὑπ᾽ αὐτοῦ παρῆν Ἰουδαίοις ἔπαρ-
χος, διάδοχος Ἀννίου Ῥούφου, Οὐαλέριος Γράτος·
ὃς παύσας ἱερᾶσθαι Ἄνανον, Ἰσμάηλον ἀρχιερέα
ἀποφαίνει, τὸν τοῦ Φαβί. Καὶ τοῦτον δὲ μετ᾽ οὐ
πολὺ μεταστήσας Ἐλεάζαρον τὸν Ἀνάνου τοῦ ἀρχιε-
ρέως υἱὸν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα. Ἐνιαυτοῦ δὲ δια-
γενομένου, καὶ τόνδε παύσας, Σίμωνι τῷ Καμίθου
τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσιν. Οὐ πλέον καὶ τῷδε
ἐνιαυτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντι διεγένετο χρόνος, καὶ Ἰώ-
σηπος, ὁ καὶ Καϊάφας, διάδοχος ἦν αὐτῷ. Καὶ
Γράτος μὲν ταῦτα πράξας εἰς Ῥώμην ἐπαναχωρεῖ,

ἕνδεκα ἔτη διατρίψας ἐν Ἰουδαίᾳ· Πόντιος δὲ Πιλάτος διάδοχος αὐτῷ ἧκεν.

3. Ἡρώδης δὲ ὁ τετράρχης — ἐπὶ μέγα γὰρ ἦν τῷ Τιβερίῳ φιλίας προελθὼν — οἰκοδομεῖται πόλιν ἐπώνυμον αὐτῷ Τιβεριάδα, τοῖς κρατίστοις ἐπικτίσας αὐτὴν τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ λίμνῃ τῇ Γεννησαρίτιδι. Θερμὰ δὲ οὐκ ἄπωθεν ἔνεστιν ἐν κώμῃ, Ἀμμαοὺς ὄνομα αὐτῇ. Σύγκλυδες δὲ ᾤκησαν, οὐκ ὀλίγον δὲ καὶ τὸ Γαλιλαῖον ἦν, καὶ ὅσοι μὲν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτῷ γῆς ἀναγκαστοὶ, καὶ πρὸς βίαν εἰς τὴν κατοικίαν ἀγόμενοι, τινὲς δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει. Ἐδέξατο δὲ αὐτοῖς συνοίκους καὶ τοὺς πανταχόθεν ἐπισυναγομένους ἄνδρας ἀπόρους, ἔστι δὲ οὓς μήτε σαφῶς ἐλευθέρους, πολλά τε αὐτοὺς καὶ ἐπὶ πολλοὺς ἠλευθέρωσε καὶ εὐεργέτησεν, ἀνάγκασμα τοῦ μὴ ἀπολείψειν τὴν πόλιν ἐπιθεὶς, κατασκευαῖς τε οἰκήσεων τελείαις τῆς αὐτοῦ καὶ γῆς ἀποδόσει, εἰδὼς παράνομον τὸν οἰκισμὸν ὄντα, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίοις
874 πατρίου, διὰ τὸ ἐπὶ μνήμασιν, ἃ πολλὰ τῇδε ἦν, ἀνῃρημένοις τὴν ἵδρυσιν Τιβεριάδι γενέσθαι, μιαροὺς δὲ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας εἶναι τοὺς οἰκήτορας εἰςαγορεύει ἡμῖν τὸ νόμιμον.

4. Τελευτᾷ δὲ καὶ Φραάτης ὁ Παρθυαίων βασιλεὺς κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, ἐπιβουλῆς αὐτῷ γενομένης ὑπὸ Φραατάκου τοῦ υἱέως κατὰ τοιαύτην αἰτίαν. Φραάτης, παίδων αὐτῷ γνησίων γενομένων, Ἰταλικῇ παιδίσκῃ, ὄνομα αὐτῇ Θερμοῦσα, ταύτῃ ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος μετ' ἄλλων δωρεῶν ἀπεσταλμένῃ, τὸ μὲν πρῶτον παλλακίδι ἐχρῆτο· καταπλαγεὶς δὲ τῷ πολλῷ τῆς εὐμορφίας, προϊόντος χρόνου καὶ παιδὸς αὐτῇ τοῦ Φραατάκου γενομένου, γαμετήν τε τὴν ἄνθρωπον ἀποφαίνεται καὶ τιμίαν. Ἥ γε ἐπὶ πᾶσιν οἷς εἴποι πιθανὴ τῷ βασιλεῖ γεγονυῖα, καὶ σπεύδουσα τῷ αὐτῆς παιδὶ γενέσθαι τὴν Πάρθων ἡγεμονίαν, ἑώρα μὴ ἄλλως γενησομένην μὴ ἀποσκευῆς αὐτῇ μηχανηθείσης τῶν γνησίων τοῦ Φρα-

άτου παίδων. Πείθει οὖν αὐτὸν ἐκπέμπειν εἰς Ῥώμην ἐφ᾽ ὁμηρείαν τοὺς γνησίους παῖδας· καὶ οὗτοι μὲν, οὐ γὰρ ἀντειπεῖν εὔπορον Φραάτην τοῖς Θερμούσης ἐπιτάγμασιν, ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐξεπέμποντο. Φραατάκης δὲ μόνος ἐπὶ τοῖς πράγμασι τρεφόμενος, δεινὸν ἡγεῖτο καὶ ἅμα χρόνιον τοῦ πατρὸς διδόντος τὴν ἀρχὴν λαμβάνειν· ὥςτε ἐπεβούλευε τῷ πατρὶ συμπράξει τῆς μητρὸς, ᾗ δὴ καὶ συνιέναι λόγος. Καὶ δι᾽ ἀμφότερα μισηθεὶς, οὐδὲν ἧσσον τῆς πατροκτονίας τὸ μύσος τῆς μητρὸς ἔρωτος τιθεμένων τῶν ὑπηκόων, στάσει περιελασθεὶς πρότερον ἢ φῦναι μέγας, ἐξέπιπτε τῶν πραγμάτων, καὶ οὕτω θνήσκει. Συμφρονήσαντες δὲ οἱ γενναιότατοι Πάρθων, ὡς ἀβασιλεύτοις μὲν ἀμήχανον πολιτεύεσθαι, οἱ δὲ βασιλεύοντες ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρσακιδῶν, οὐ γὰρ ἑτέροις ἄρχειν νόμιμον, ἀπέχρη δὲ πολλάκις καὶ μέχρι νῦν περιϋβρίσθαι τὴν βασιλείαν ἔκ τε γάμων τῆς Ἰταλικῆς παλλακίδος καὶ γενέσεων, Ὀρώδην ἐκάλουν πρεσβεύσαντες, ἣν δ᾽ ἂν ἄλλως μὲν ἐπίφθονον παρὰ τῷ πλήθει καὶ ὑπαίτιον καθ᾽ ὑπερβολὰς ὠμότητος, πάνυ γὰρ ἦν σκαιὸς καὶ δυςδιάθετος εἰς ὀργὴν, ἕνα δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους Ἀρσακιδῶν. Τοῦτον μὲν δὴ συστάντες ἀποκτείνουσιν, ὡς μὲν ἔνιοὶ φασιν, ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις, — μαχαιροφορεῖν γὰρ ἔθος ἅπασιν, — ὡς δὲ ὁ πλείων κατέχει λόγος, εἰς θήραν προςάγοντες. Πρεσβεύσαντες δὲ εἰς Ῥώμην ᾐτοῦντο βασιλέα τῶν ὁμηρευόντων· καὶ πέμπεται Βονώνης προκριθεὶς τῶν ἀδελφῶν. Ἐδόκει γὰρ χωρεῖν τὴν τύχην, ἣν αὐτῷ δύο μέγισται τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἡγεμονίαι προςέφερον, ἰδία καὶ ἀλλοτρία. Ταχεῖα δὲ ἀνατροπὴ τοὺς βαρβάρους ὑπεισιν, ἅτε καὶ σφαλεροὺς φύσει ὄντας, πρός τε τὴν ἀναξιοπάθειαν· ἀνδραπόδων γὰρ ἀλλοτρίων ποιῆσαι τὸ προςτασσόμενον οὐκ ἠξίουν, τὴν ὁμηρείαν ἀντὶ δουλείας ὀνομάζοντες, καὶ τῆς ἐπικλήσεως τὴν ἀδοξίαν· οὐ γὰρ ἂν πολέμου δικαίῳ δεδόσθαι τὸν βασιλεύσοντα

Πάρθοις, ἀλλὰ, ὃ τῷ παντὶ χεῖρον, εἰρήνης ὕβρει. Παραχρῆμα δὲ ἐκάλουν Ἀρτάβανον Μηδείας βασιλεύοντα, γένος Ἀρσακιδῶν. Πείθεται δὲ Ἀρτάβανος καὶ μετὰ στρατιᾶς ἔπεισιν. Ὑπαντιάζει δὲ αὐτὸν Βονώνης. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, συμφρονήσαντος αὐτῷ τοῦ πλήθους τῶν Πάρθων, παραταξάμενος, ἡττηθεὶς φεύγει πρὸς τοὺς ὄρους τῆς Μηδείας Ἀρτάβανος· καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ συναγαγὼν πολλὴν στρατιὰν, συμβάλλει τε Βονώνῃ καὶ νικᾷ, καὶ Βονώνης εἰς Σελεύκειαν ἀφιππάζεται σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν. Ἀρτάβανος δὲ πολὺν τῇ τροπῇ φόνον ἐργασάμενος, ὑπὲρ ἐκπλήξεως τῶν Βαρβάρων, πρὸς Κτησιφῶντα μετὰ τοῦ πλήθους ἀναχωρεῖ. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐβασίλευεν ἤδη Πάρθοις. Βονώνης δὲ εἰς Ἀρμενίαν διαπίπτει, καὶ καταρχὰς μὲν ἐφίετο τῆς χώρας, καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἐπρέσβευεν. Ὡς δὲ αὐτῷ Τιβέριος μὲν ἀπεῖπε, πρός τε τὴν ἀνανδρίαν καὶ τοῦ Πάρθου τὰς ἀπειλάς, — ἀναπρεσβεύει γὰρ δὴ πόλεμον ἀνατεινόμενος, μηχανὴ δὲ ἦν ἑτέρα βασιλείας οὐδεμία, καὶ γὰρ οἱ περὶ Νιφάτην δυνατοὶ τῶν Ἀρμενίων Ἀρταβάνῳ προστίθενται, — παραδίδωσιν αὐτὸν Σιλανῷ τῷ τῆς Συρίας στρατηγῷ. Καὶ ἐκεῖνος μὲν κατὰ αἰδῶ τῆς ἐν Ῥώμῃ κομιδῆς ἐν Συρίᾳ παρεφυλάττετο· τὴν δὲ Ἀρμενίαν Ὀρώδῃ δίδωσιν Ἀρτάβανος, ἑνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων.

5. Ἐτελεύτησεν δὲ καὶ ὁ τῆς Κομμαγηνῆς βασιλεὺς Ἀντίοχος, διέστηκε δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τοὺς γνωρίμους, καὶ πρεσβεύουσιν ἀφ᾽ ἑκατέρου μέρους, οἱ μὲν δυνατοὶ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας εἰς ἐπαρχίαν ἀξιοῦντες, τὸ πλῆθος δὲ βασιλεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια. Καὶ ψηφίζεται ἡ σύγκλητος Γερμανικὸν πέμπειν διορθώσαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν, πραγματευομένης αὐτῷ τῆς τύχης εὐκαιρίαν τοῦ θανάτου. Καὶ γὰρ γενόμενος κατὰ ἀνατολὴν, καὶ πάντα διορθώσας, ἀνῃρέθη φαρμάκῳ ὑπὸ Πίσωνος, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

CAP. III. 1. Πιλάτος δὲ ὁ τῆς Ἰουδαίας ἡγεμὼν στρατιὰν ἐκ Καισαρείας ἀγαγὼν, καὶ μεθιδρύσας χειμαδιοῦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ καταλύσει τῶν νόμων τῶν Ἰουδαϊκῶν εἰσέφρησε προτομὰς Καίσαρος, αἳ ταῖς σημαίαις προσῆσαν, εἰσαγόμενος εἰς τὴν πόλιν, εἰκόνων ποίησιν ἀπαγορεύοντος ἡμῖν τοῦ νόμου. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρότερον ἡγεμόνες ταῖς μὴ μετὰ τοιῶνδε κόσμων σημαίαις ἐποιοῦντο εἴσοδον τῇ πόλει. Πρῶτος δὲ Πιλάτος, ἀγνοίᾳ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸ νύκτωρ γενέσθαι τὴν εἴσοδον, ἱδρύεται τὰς εἰκόνας φέρων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Οἱ δὲ, ἐπεὶ ἔγνωσαν, κατὰ πληθὺν παρῆσαν εἰς Καισάρειαν, ἱκετείαν ποιούμενοι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπὶ μεταθέσει τῶν εἰκόνων. Καὶ μὴ συγχωροῦντος διὰ τὸ εἰς 876
ὕβριν Καίσαρι φέρειν, ἐπείπερ οὐκ ἐξανεχώρουν λιπαρεῖν, κατὰ ἕκτην ἡμέραν ἐν ὅπλοις ἀφανῶς ἐπικαθίσας τὸ στρατιωτικὸν, αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ἧκε· τὸ δὲ ἐν τῷ σταδίῳ κατεσκεύαστο, ὅπερ ἀπέκρυπτε τὸν ἐφεδρεύοντα στρατόν. Πάλιν δὲ τῶν Ἰουδαίων ἱκετείᾳ χρωμένων, ἀπὸ συνθήματος περιστήσας τοὺς στρατιώτας ἠπείλει θάνατον ἐπιθήσειν ζημίαν ἐκ τοῦ ὀξέως, εἰ μὴ παυσάμενοι θορυβεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἀπίοιεν. Οἱ δὲ πρηνεῖς ῥίψαντες ἑαυτοὺς, καὶ γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς, ἡδονῇ δέξασθαι τὸν θάνατον ἔλεγον, ἢ τολμήσειν τὴν σοφίαν παραβήσεσθαι τῶν νόμων. Καὶ Πιλάτος θαυμάσας τὸ ὀχυρὸν αὐτῶν ἐπὶ φυλακῇ τῶν νόμων, παραχρῆμα τὰς εἰκόνας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπανεκόμισεν εἰς Καισάρειαν.

2. Ὑδάτων δὲ ἐπαγωγὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἔπραξε δαπάνῃ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἐκλαβὼν τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥεύματος ὅσον ἀπὸ διακοσίων σταδίων. Οἱ δὲ οὐκ ἠγάπων τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ δρωμένοις, πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων συνελθόντες κατεβόων αὐτοῦ, παύσασθαι τοῦ ἐπὶ τοιούτοις προθυμουμένου· τινὲς δὲ καὶ λοιδορίᾳ χρώμενοι ὕβριζον εἰς τὸν

ἄνδρα, οἷα δὴ φιλεῖ πράσσειν ὅμιλος. Ὁ δὲ, στολῇ τῇ ἐκείνων πολὺ πλῆθος στρατιωτῶν ἀμπεχόμενον, οἳ ἐφέροντο σκυτάλας ὑπὸ ταῖς στολαῖς, διαπέμψας εἰς ὃ περιέλθοιεν αὐτοὺς, αὐτὸς ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν. Τῶν δὲ ὡρμηκότων εἰς τὸ λοιδορεῖν, ἀποδίδωσι τοῖς στρατιώταις ὃ προσυνέκειτο σημεῖον. Οἱ δὲ καὶ πολὺ μειζόνως, ἤπερ ἐπέταξε Πιλάτος, ἐχρῶντο πληγαῖς, τούς τε θορυβοῦντας ἐν ἴσῳ καὶ μὴ κολάζοντες. Οἱ δὲ εἰςέφερον τὸ μαλακὸν οὐδὲν, ὥστε ἄοπλοι ληφθέντες ὑπ᾽ ἀνδρῶν ἐκ παρασκευῆς ἐπιφερομένων, πόλλοὶ μὲν αὐτῶν ταύτῃ καὶ ἀπέθνησκον, οἱ δὲ καὶ τραυματίαι ἀνεχώρησαν. Καὶ οὕτω παύεται ἡ στάσις.

[3. Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή· ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων· καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπη-
877 γάγετο. Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. Καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ᾽ ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἵ γε πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. Ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων. Εἰς ἔτι νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.]

4. Καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἕτερόν τι δεινὸν ἐθορύβει τοὺς Ἰουδαίους, καὶ περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἴσιδος τὸ ἐν Ῥώμῃ πράξεις αἰσχυνῶν οὐκ ἀπηλλαγμέναι συντυγχάνουσι. Καὶ πρότερον τοῦ τῶν Ἰσιακῶν τολμήματος μνήμην ποιησάμενος, οὕτω μεταδιδῶ τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἐν τοῖς Ἰουδαίοις γεγονότα. Παυλίνα ἦν τῶν ἐπὶ Ῥώμης προγόνων τε ἀξιώματι τῷ τε καθ᾽ ἑαυτὴν ἐπιτηδεύματι κόσμου ἀρετῆς ἐπὶ μέγα προϊοῦσα τῷ ὀνόματι, δύναμίς τε αὐτῇ χρημάτων ἦν, καὶ γεγονυῖα τὴν ὄψιν εὐπρεπὴς, καὶ

τῆς ὥρας ἐν ᾗ μάλιστα ἀγάλλονται αἱ γυναῖκες, εἰς
τὸ σωφρονεῖν ἀνέκειτο ἡ ἐπιτήδευσις τοῦ βίου. Ἐγε-
γάμητο δὲ Σατουρνίνῳ, τῷ εἰς τὰ πάντα ἀντισου-
μένῳ τῶν περὶ αὐτὴν ἀξιολόγων. Ταύτης ἐρᾷ Δέ-
κιος Μοῦνδος, τῶν τότε ἱππέων ἐν ἀξιώματι μεγά-
λῳ· καὶ μείζονος γὰρ οὔσης ἢ ὥςτε ἁλῶναι δώροις,
διὰ τὸ καὶ πεμφθέντων εἰς πλῆθος περιϊδεῖν, ἐξῆ-
πτο μᾶλλον, ὥςτε καὶ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν Ἀτ-
τικῶν αὐτῇ δώσειν ὑπισχνεῖται εὐνῆς μιᾶς. Καὶ
μηδὲ ὣς ἐπικλωμένης, οὐ φέρων τὴν ἀτυχίαν τοῦ
ἔρωτος, ἐνδείᾳ σιτίων θάνατον ἐπιτιμᾶν αὐτῷ κα-
λῶς ἔχειν ἐνόμιζεν ἐπὶ Παυλίνῃ κακοῦ τοῦ κατειλη-
φότος. Καὶ ὃ μὲν ἐπεψήφιζέ τε τοιαύτῃ τελευτῇ,
καὶ πράσσειν οὐκ ἀπηλλάσσετο. Ἦν δὲ Ἴδη πα-
τρῷος ἀπελευθέρα τῷ Μούνδῳ, παντοίων ἴδρις κα-
κῶν· ἢ δεινῶς φέρουσα τοῦ νεανίσκου τῷ ψηφίσματι
τοῦ θανεῖν, οὐ γὰρ ἀφανὴς ἦν ἀπολούμενος, ἀνε-
γείρει τε αὐτὸν ἀφικομένη διὰ λόγου, πιθανή τε ἦν
ἐλπίδων τινῶν ὑποσχέσει, ὡς διαπραχθησομένων ὁ-
μιλιῶν πρὸς τὴν Παυλίναν αὐτῷ. Καὶ δεχομένου
τὴν ἱκετείαν ἡδονῇ, πέντε μυριάδων δεήσειν αὐτῇ
μόνον ἔλεγεν ἐπὶ ἁλώσει τῆς γυναικός. Καὶ ἡ μὲν
ἐπὶ τούτοις ἀνεγείρασα τὸν νεανίσκον, καὶ τὸ αἰτη-
θὲν λαβοῦσα ἀργύριον, οὐ τὰς αὐτὰς ὁδοὺς ἐστέλ-
λετο τοῖς προδεδιακονημένοις, ὁρῶσα τῆς γυναικὸς
τὸ μηδαμῶς χρημάτων ἁλισκόμενον. Εἰδυῖα δ᾽ αὐ- 878
τὴν θεραπείᾳ τῆς Ἴσιδος σφόδρα ὑπηγμένην, τεχ-
νᾶταί τι τοιόνδε. Τῶν ἱερέων τισὶν ἀφικομένη διὰ
λόγων ἐπὶ πίστεσι μεγάλαις, τὸ δὲ μέγιστον δόσει
χρημάτων, τὸ μὲν παρὸν μυριάδων δυοῖν καὶ ἡμι-
σείας, λαβόντος δ᾽ ἔκβασιν τοῦ πράγματος ἑτέρῳ το-
σῷδε, διασαφεῖ τοῦ νεανίσκου τὸν ἔρωτα αὐτοῖς, κε-
λεύουσα παντοίως ἐπὶ τῷ ληψομένῳ τὴν ἄνθρωπον
σπουδάσαι. Οἱ δ᾽ ἐπὶ πλήθει τοῦ χρυσίου παραχ-
θέντες ὑπισχνοῦντο. Καὶ αὐτῶν ὁ γεραίτατος ὡς
τὴν Παυλίναν ὠσάμενος, γενομένων εἰςόδων, κατα-

μόνας τε διὰ λόγων ἐλθεῖν ἠξίου. Καὶ συγχωρηθεὶς ʻπεμπτὸς ἔλεγεν ἥκειν ὑπὸ τοῦ Ἀνούβιδος, ἔρωτι αὐτῆς ἡσσημένου τοῦ θεοῦ, κελεύοντός τε ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν.ʼ Τῇ δὲ εὐκτὸς ὁ λόγος ἦν, καὶ ταῖς τε φίλαις ἐνεκαλλωπίζετο τῇ ἐπὶ τούτοις ἀξιώσει τοῦ Ἀνούβιδος, καὶ φράζει πρὸς τὸν ἄνδρα, δεῖπνόν τε αὐτῇ καὶ εὐνὴν τοῦ Ἀνούβιδος εἰςηγγέλθαι. Συνεχώρει δ' ἐκεῖνος, τὴν σωφροσύνην τῆς γυναικὸς ἐξεπιστάμενος. Χωρεῖ οὖν εἰς τὸ τέμενος, καὶ δειπνήσασα, ὡς ὕπνου καιρὸς ἦν, κλεισθεισῶν τῶν θυρῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἔνδον ἐν τῷ ναῷ καὶ τὰ λύχνα ἐκποδὼν ἦν, καὶ ὁ Μοῦνδος, προεκέκρυπτο γὰρ τῇδε, οὐχ ἡμάρτανεν ὁμιλιῶν τῶν πρὸς αὐτήν· παννύχιόν τε αὐτῷ διεκονήσατο, ὑπειληφυῖα θεὸν εἶναι. Καὶ ἀπελθόντος πρότερον ἢ κίνησιν ἄρξασθαι τῶν ἱερέων, οἳ τὴν ἐπιβουλὴν οὐκ ᾔδεσαν, ἡ Παυλῖνα, πρωῒ ὡς τὸν ἄνδρα ἐλθοῦσα, τὴν ἐπιφάνειαν ἐκδιηγεῖται τοῦ Ἀνούβιδος, καὶ πρὸς τὰς φίλας ἐνελαμπρύνετο λόγοις τοῖς ἐπ' αὐτῷ. Οἱ δὲ τὰ μὲν ἠπίστουν εἰς τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὁρῶντες, τὰ δ' ἐν θαύματι καθίσταντο, οὐκ ἔχοντες, ὡς χρὴ ἄπιστα αὐτὰ κρίνειν, ὁπότε εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ τὸ ἀξίωμα ἀπίδοιεν αὐτῆς. Τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν πρᾶξιν ὑπαντιάσας αὐτὴν ὁ Μοῦνδος "Παυλῖνα," φησὶν, "ἀλλά μοι καὶ εἴκοσι μυριάδας διεσώσω, δυναμένη οἴκῳ προςθέσθαι τῷ ἑαυτῆς, διακονεῖσθαί τε ἐφ' οἷς προςεκαλούμην οὐκ ἐνέλιπες. Ἃ μέντοι εἰς Μοῦνδον ὕβρει διεχρῶ μηδέν μοι μελῆσαν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ τῆς ἐκ τοῦ πράγματος ἡδονῆς, Ἀνούβιον ὄνομα ἐθέμην ἐμαυτῷ." Καὶ ὁ μὲν ἀπῄει ταῦτα εἰπών· ἡ δὲ εἰς ἔννοιαν τότε πρῶτον ἐλθοῦσα τοῦ τολμήματος περιῤῥήγνυταί τε τὴν στολὴν, καὶ τῷ ἀνδρὶ δηλώσασα τοῦ παντὸς ἐπιβουλεύματος τὸ μέγεθος ἐδεῖτο μὴ περιῶφθαι βοηθείας τυγχάνειν. Ὁ δὲ τῷ αὐτοκράτορι ἐπεσήμηνε τὴν πρᾶξιν. Καὶ ὁ Τιβέριος, μαθήσεως ἀκριβοῦς αὐτῷ γενομένης ἐξε-

τάσει τῶν ἱερέων, ἐκείνους τε ἀνεσταύρωσε καὶ τὴν Ἴδην, ὀλέθρου γενομένην αἰτίαν καὶ τὰ πάντα ἐφ᾽ ὕβρει συνθεῖσαν τῆς γυναικός· τόν τε ναὸν καθεῖλε, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἴσιδος εἰς τὸν Θύβριν ποταμὸν ἐκέλευσεν ἐμβαλεῖν. Μούνδῳ δὲ φυγῆς ἐτίμησεν, κώλυμα τοῦ μὴ μειζόνως κολάζειν τὸ μετὰ ἔρωτος αὐτῷ ἡμαρτῆσθαι τὰ ἡμαρτημένα ἡγησάμενος. Καὶ 879
τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἴσιδος τοῖς ἱερεῦσιν ὑβρισμένα τοιαῦτα ἦν. Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν τῶν ἐν Ῥώμῃ Ἰουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συντυχόντων, ὥς μοι καὶ προεσήμηνεν ὁ λόγος.

5. Ἦν ἀνὴρ Ἰουδαῖος, φυγὰς μὲν τῆς αὐτοῦ, κατηγορίᾳ τε παραβάσεως νόμων καὶ δέει τιμωρίας τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς, πονηρὸς δὲ εἰς τὰ πάντα. Καὶ δὴ τότε ἐν τῇ Ῥώμῃ διαιτώμενος προςεποιεῖτο μὲν ἐξηγεῖσθαι σοφίαν νόμων τῶν Μωϋσέως, προςποιησάμενός τε τρεῖς ἄνδρας εἰς τὰ πάντα ὁμοιοτρόπους, τούτοις ἐπιφοιτήσασαν Φουλβίαν, τῶν ἐν ἀξιώματι γυναικῶν καὶ νομίμοις προςεληλυθυῖαν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς, πείθουσι πορφύραν καὶ χρυσίον εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερὸν διαπέμψασθαι· καὶ λαβόντες ἐπὶ χρείας τοῖς οἰκείοις ἀναλώμασιν αὐτὰ ποιοῦνται, ἐφ᾽ ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον ἡ αἴτησις ἐπράσσετο. Καὶ ὁ Τιβέριος, ἀποσημαίνει γὰρ πρὸς αὐτὸν φίλος ὢν Σατουρνῖνος τῆς Φουλβίας ἀνὴρ ἐπισκήψει τῆς γυναικὸς, κελεύει πᾶν τὸ Ἰουδαϊκὸν τῆς Ῥώμης ἀπελαθῆναι. Οἱ δὲ ὕπατοι τετρακιςχιλίους ἀνθρώπων ἐξ αὐτῶν στρατολογήσαντες, ἔπεμψαν εἰς Σαρδὼ τὴν νῆσον· πλείστους δὲ ἐκόλασαν μὴ θέλοντας στρατεύεσθαι διὰ φυλακὴν τῶν πατρίων νόμων. Καὶ οἱ μὲν διὰ κακίαν τεσσάρων ἀνδρῶν ἠλαύνοντο τῆς πόλεως.

CAP. IV. 1. Οὐκ ἀπήλλακτο δὲ θορύβου καὶ τὸ Σαμαρέων ἔθνος. Συστρέφει γὰρ αὐτοὺς ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ τὸ ψεῦδος τιθέμενος, καὶ ἐφ᾽ ἡδονῇ τῆς πληθύος τεχνάζων τὰ πάντα, κελεύων ἐπὶ τὸ Γαριζεὶν ὄρος

αὐτῷ συνελθεῖν, ὃ ἀγνότατόν τε αὐτοῖς ὀρῶν ὑπείληπται, ἰσχυρίζετό τε παραγενομένοις δείξειν τὰ ἱερὰ σκεύη τῇδε κατορωρυγμένα, Μωϋσέως τῇδε αὐτῶν ποιησαμένου κατάθεσιν. Οἱ δὲ ἐν ὅπλοις τε ἦσαν, πιθανὸν ἡγούμενοι τὸν λόγον, καὶ καθίσαντες ἔν τινι κώμῃ, Τιραθαβᾶ λέγεται, παρελάμβανον τοὺς ἐπισυλλεγομένους, ὡς μεγάλῳ πλήθει τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ ὄρος ποιησόμενοι. Φθάνει δὲ Πιλάτος τὴν ἄνοδον αὐτῶν προκαταλαβόμενος ἱππέων τε πομπῇ καὶ ὁπλιτῶν, οἳ συμβαλόντες τοῖς ἐν τῇ κώμῃ προσυνηθροισμένοις, παρατάξεως γενομένης, τοὺς μὲν ἔκτειναν, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τρέπονται, ζωγρίᾳ τε πολλοὺς ἦγον, ὧν τοὺς κορυφαιοτάτους καὶ τοὺς ἐν τοῖς φυγοῦσι δυνατωτάτους ἔκτεινε Πιλάτος.

2. Καταστάντος δὲ τοῦδε τοῦ θορύβου, Σαμαρέων ἡ βουλὴ παρὰ Οὐϊτέλλιον ὑπατικὸν ἴασιν
680 ἄνδρα Συρίας τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντα, καὶ Πιλάτου κατηγόρουν ἐπὶ τῇ σφαγῇ τῶν ἀπολωλότων, ‘οὐ γὰρ ἐπὶ ἀποστάσει Ῥωμαίων, ἀλλ᾽ ἐπὶ διαφυγῇ τῆς Πιλάτου ὕβρεως εἰς τὴν Τιραθαβᾶ παραγενέσθαι.’ Καὶ Οὐϊτέλλιος Μάρκελλον τὸν αὐτοῦ φίλον ἐκπέμψας ἐπιμελητὴν τοῖς Ἰουδαίοις γενησόμενον, Πιλάτον ἐκέλευσεν ἐπὶ Ῥώμης ἀπιέναι, πρὸς ἃ κατηγοροῖεν Ἰουδαῖοι διδάξαντα τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ Πιλάτος δέκα ἔτεσιν διατρίψας ἐπὶ Ἰουδαίας εἰς Ῥώμην ἠπείγετο, ταῖς Οὐϊτελλίου πειθόμενος ἐντολαῖς, οὐκ ὂν ἀντειπεῖν. Πρὶν δὲ ἢ τῇ Ῥώμῃ προσχεῖν αὐτὸν, φθάνει Τιβέριος μεταστάς.

3. Οὐϊτέλλιος δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικόμενος ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀνήει, καὶ ἦν αὐτοῖς ἑορτή — Πάσχα δὲ καλεῖται. Δεχθεὶς δὲ μεγαλοπρεπῶς Οὐϊτέλλιος τὰ τέλη τῶν ὠνουμένων καρπῶν ἀνίησιν εἰς τὸ πᾶν τοῖς ταύτην κατοικοῦσι, καὶ τὴν στολὴν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὸν πάντα αὐτοῦ κόσμον συνεχώρησεν ἐν τῷ ἱερῷ κείμενον ὑπὸ τοῖς ἱερεῦσιν ἔχειν τὴν ἐπιμέλειαν, καθότι καὶ πρότερον ἦν αὐτοῖς ἐξουσία.

Τότε δὲ ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ, φρούριον δ' ἔστιν οὕτως λεγόμενον, ἡ ἀπόθεσις αὐτῆς ἦν διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Τῶν ἱερέων τὶς Ὑρκανὸς, πολλῶν δὲ ὄντων, οἳ τόδε ἐκαλοῦντο τὸ ὄνομα, ὁ πρῶτος, ἐπεὶ πλησίον τῷ ἱερῷ βάριν κατασκευασάμενος ἐν ταύτῃ τὰ πολλὰ τὴν δίαιταν εἶχεν καὶ τὴν στολὴν, φύλαξ γὰρ ἦν αὐτῆς, διὰ τὸ καὶ μόνῳ συγκεχωρῆσθαι τοῦ ἐνδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν, ταύτῃ εἶχεν ἀποκειμένην, ὁπότε εἰς τὴν πόλιν κατιὼν ἀναλαμβάνοι τὴν ἰδιωτικήν. Καὶ οἵ τε υἱεῖς αὐτοῦ ταῦτα πράσσειν ἐπετήδευον, καὶ τέκνα ἐκείνων. Ἡρώδης δὲ βασιλεύσας τήν τε βάριν ταύτην, ἐν ἐπιτηδείῳ κειμένην, κατασκευάσας πολυτελῶς Ἀντωνίαν καλεῖ ὄνομα, τῷ Ἀντωνίῳ φίλος ὢν, καὶ τὴν στολὴν ὥσπερ καταλαμβάνει τῇδε κειμένην κατεῖχεν, πιστεύων οὐδὲν νεωτερίειν ἐπ' αὐτῷ τὸν λαόν. Δῆθεν δὲ ἔπρασσεν ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ, καὶ ὁ ἐπικατασταθεὶς αὐτῷ βασιλεὺς Ἀρχέλαος υἱὸς ὤν· οὗ Ῥωμαῖοι παραδεξάμενοι τὴν ἀρχὴν ἐκράτουν τῆς στολῆς τοῦ ἀρχιερέως, ἀποκειμένης ἐν οἴκῳ λίθου οἰκοδομηθέντι ὑπὸ σφραγίδι τῶν τε ἱερέων καὶ τῶν γαζοφυλάκων, τοῦ φρουράρχου τὸ ἐφ' ἡμέραν ἑκάστην λύχνον ἅπτοντος. Ἑπτὰ δὲ ἡμέραις πρὸ τῆς ἑορτῆς, ἀπεδίδοτο αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ φρουράρχου, καὶ ἁγνισθείσῃ χρησάμενος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ μίαν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν ἀπετίθετο 881
αὖθις εἰς τὸν οἶκον, ἧπερ ἔκειτο πρότερον. Καὶ τοῦτο ἐπράσσετο τρισὶν ἑορταῖς ἑκάστου ἔτους καὶ τῇ νηστείᾳ. Οὐϊτέλλιος δὲ ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ πατρίῳ ποιεῖται τὴν στολὴν, ἥτε κείσοιτο μὴ πολυπραγμονεῖν ἐπισκήψας τῷ φρουράρχῳ, καὶ ὁπότε δέοι χρῆσθαι. Καὶ ταῦτα πράξας ἐπὶ εὐεργεσίᾳ τοῦ ἔθνους, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἰώσηπον τὸν καὶ Καϊάφαν ἐπικαλούμενον ἀπαλλάξας τῆς ἱερωσύνης, Ἰωνάθην καθίστησιν Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως υἱόν. Ἐπ' Ἀντιοχείας δὲ αὖθις ἐποιεῖτο τὴν ὁδόν.

4. Πέμπει δὲ καὶ Τιβέριος ὡς Οὐϊτέλλιον γράμ-

ματα, κελεύων αὐτῷ πράσσειν φιλίαν πρὸς Ἀρτά-
βανον τὸν Πάρθων βασιλέα, — ἐφόβει γὰρ αὐτὸν
ἐχθρὸς ὢν, καὶ Ἀρμενίαν παρεσπασμένος, μὴ ἐπὶ
πλέον κακουργῇ, — πιστεύειν δὲ τῇ φιλίᾳ μόνως
ὁμήρων αὐτῷ διδομένων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀρταβά-
νου υἱέως. Ταῦτα δὲ γράφων Τιβέριος πρὸς τὸν
Οὐϊτέλλιον, μεγάλων δόσεσι χρημάτων πείθει καὶ
τὸν Ἰβήρων καὶ τὸν Ἀλβανῶν βασιλέα πολεμεῖν
Ἀρταβάνῳ μηδὲν ἐνδοιάσαι. Οἱ δὲ αὐτοὶ μὲν ἀντ-
εῖχον, Σκύθας δὲ, δίοδον αὐτοῖς διδόντες διὰ τῆς
αὐτῶν, καὶ τὰς θύρας τὰς Κασπίας ἀνοίξαντες, ἐπά-
γουσι τῷ Ἀρταβάνῳ. Καὶ ἥ τε Ἀρμενία ἀφῄρητο
αὖθις, καὶ πλησθείσης πολέμων τῆς Παρθυαίων γῆς,
οἵ τε πρῶτοι τῶν τῇδε ἐκτείνοντο ἀνδρῶν, ἀνάστα-
τά τε ἦν αὐτοῖς τὰ πάντα, καὶ τοῦ βασιλέως ὁ υἱὸς
ἐκ τούτων τῶν μαχῶν ἔπεσε μετὰ πολλῶν στρατοῦ
μυριάδων. Καὶ αὐτοῦ τὸν πατέρα Ἀρτάβανον Οὐϊ-
τέλλιος, πομπῇ χρημάτων εἴς τε συγγενεῖς καὶ φί-
λους τοὺς ἐκείνου γενομένῃ, ἐμέλλησε μὲν κτιννύειν
διὰ τῶν τὰ δῶρα εἰληφότων. Αἰσθανόμενος δὲ τὴν
ἐπιβουλὴν ὁ Ἀρτάβανος ἄφυκτον οὖσαν, διὰ τὸ ὑπὸ
πολλῶν καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν συντεθεῖσαν μὴ ἀ-
νεῖσθαι τοῦ ἐπὶ πέρας ἐλθεῖν, καὶ νομίζων καὶ ὁπό-
σον αὐτῷ καθαρῶς συνειστήκει, καὶ τόδε ἤδη ἐφθαρ-
μένον ἐπὶ δόλῳ τὴν εὔνοιαν προσποιεῖσθαι, ἢ πεί-
ρας αὐτῷ γενομένης μετατάξασθαι πρὸς τοὺς προα-
φεστηκότας, ἐπὶ τῶν ἄνω σατραπειῶν ἔσωζεν αὐτόν.
Καὶ πολλὴν μετὰ ταῦτα στρατιὰν ἀθροίσας Δαῶν τε
καὶ Σακῶν, καὶ πολεμήσας τοὺς ἀνθεστηκότας κατέ-
σχε τὴν ἀρχήν.

5. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Τιβέριος ἠξίου φιλίαν
αὐτῷ γενέσθαι πρὸς τὸν Ἀρτάβανον. Ἐπεὶ δὲ καὶ
ἐκεῖνος προκληθεὶς, ἀσμένως ἐδέχετο τὸν περὶ αὐ-
882 τοῦ λόγου, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην παρῆσαν ὅ τε Ἀρ-
τάβανος καὶ ὁ Οὐϊτέλλιος· καὶ ζεύξεως τοῦ ποταμοῦ
γενομένης, κατὰ τὸ μεσαίτατον τῆς γεφύρας ἀλλή-

λους ὑπηντίαζον μετὰ φυλακῆς ἑκάτερος τῆς περὶ αὐτόν. Καὶ λόγων αὐτοῖς συμβατικῶν γενομένων, Ἡρώδης ὁ τετράρχης εἱστίασεν αὐτοὺς, κατὰ μέσον τὸν πόρον σκηνίδα ἐπισκηψάμενος τῷ πόρῳ πολυτελῆ. Καὶ Ἀρτάβανος μετ᾽ οὐ πολὺ πέμπει Τιβερίῳ ὅμηρον Δαρεῖον τὸν υἱὸν μετὰ πολλῶν δώρων, ἐν οἷς καὶ ἄνδρα ἑπτάπηχυν τὸ μέγεθος, Ἰουδαῖον τὸ γένος, Ἐλεάζαρον ὄνομα, ὃς διὰ τὸ μέγεθος Γίγας ἐπεκαλεῖτο. Ἐπὶ τούτοις Οὐϊτέλλιος μὲν ἐπ᾽ Ἀντιοχείας ᾔει, Ἀρτάβανος δὲ ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. Ἡρώδης δὲ, βουλόμενος δι᾽ αὐτοῦ πρώτου γενέσθαι πύστιν Καίσαρι τῶν ὁμήρων τῆς λήψεως, ἐκπέμπει γραμματοφόρους, τὰ πάντα ἀκριβῶς γράψας εἰς ἐπιστολὴν, καὶ μηδὲν ὑπολειπόμενος ἐπὶ μηνύσει τῷ ὑπατικῷ. Πρὸς Οὐϊτελλίου δὲ ἐπιπεμφθεισῶν ἐπιστολῶν, καὶ τοῦ Καίσαρος ἐπισημήναντος πρὸς αὐτὸν, ὡς δῆλα αὐτῷ γένοιτο, πρότερον πύστιν περὶ αὐτῶν Ἡρώδου προτεθεικότος, ταραχθεὶς ὁ Οὐϊτέλλιος μεγάλως, καὶ πεπονθέναι τι μειζόνως ἢ ἐπέπρακτο ὑπολαμβάνων, ἄδηλον τὴν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἔκρυπτεν ὀργὴν, μέχρι δὴ καὶ μετῆλθε, Γαΐου τὴν ἀρχὴν παρειληφότος.

6. Τότε δὲ καὶ Φίλιππος — Ἡρώδου δὲ ἦν ἀδελφός — τελευτᾷ τὸν βίον, εἰκοστῷ μὲν ἐνιαυτῷ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, ἡγησάμενος δὲ αὐτὸς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα τῆς Τραχωνίτιδος καὶ Γαυλανίτιδος, καὶ τοῦ Βαταναίων ἔθνους πρὸς αὐτοῖς. Μέτριον δὲ ἐν οἷς ἦρχεν παρασχὼν τὸν τρόπον καὶ ἀπράγμονα· δίαιταν μὲν γὰρ τὸ πᾶν ἐν τῇ γῇ τῇ ὑποτελεῖ ἐποιεῖτο. Πρόοδοι δὲ ἦσαν αὐτῷ σὺν ὀλίγοις τῶν ἐπιλέκτων, καὶ τοῦ θρόνου εἰς ὃν κρίνειε καθιζόμενος ἐν ταῖς ὁδοῖς ἑπομένου, ὁπότε τὶς ὑπαντιάσας ἐν χρείᾳ γένοιτο αὐτῷ ἐπιβοηθεῖν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ ὀξέως ἱδρύσεως τοῦ θρόνου ᾗ καὶ τύχοι γενομένης, καθιζόμενος ἠκροᾶτο· καὶ τιμωρίας τε ἐπετίμα τοῖς ἁλοῦσιν, καὶ ἠφίει τοὺς ἀδίκως ἐν ἐγκλήματι γενομένους. Τελευτᾷ δ᾽ ἐν Ἰουλιάδι, καὶ

αὐτοῦ κομισθέντος ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὃ ἔτι πρότερον ᾠκοδόμησεν αὐτὸς, ταφαὶ γίνονται πολυτελεῖς. Τὴν δ᾽ ἀρχὴν — οὐ γὰρ κατελείπετο παῖδας — Τιβέριος παραλαβὼν, προςθήκην ἐπαρχίας ποιεῖται τῆς Σύρων. Τοὺς μέντοι φόρους ἐκέλευσε συλλεγομένους ἐν τῇ τετραρχίᾳ ἐκείνου γενομένῃ κατατίθεσθαι.

CAP. V. 1. Ἐν τούτῳ δὲ στασιάζουσιν Ἀρέτας τε ὁ Πετραῖος βασιλεὺς καὶ Ἡρώδης διὰ τοιαύτην
683 αἰτίαν. Ἡρώδης ὁ τετράρχης γαμεῖ τὴν Ἀρέτα θυγατέρα, καὶ συνῆν χρόνον ἤδη πολύν. Στελλόμενος δ᾽ ἐπὶ Ῥώμης κατάγεται ἐν Ἡρώδου, ἀδελφοῦ ὄντος οὐχ ὁμομητρίου, ἐκ γὰρ τῆς Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως θυγατρὸς Ἡρώδης ἐγεγόνει. Ἐρασθεὶς δὲ Ἡρωδιάδος τῆς τούτου γυναικὸς, θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀριστοβούλου, καὶ οὗτος ἀδελφὸς αὐτῶν, Ἀγρίππου δὲ ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου, τολμᾷ λόγων ἅπτεσθαι περὶ γάμων. Καὶ δεξαμένης, συνθῆκαι γίνονται μετοικίσασθαι πρὸς αὐτὸν, ὁπότε ἀπὸ Ῥώμης παραγένοιτο. Ἦν δὲ ἐν ταῖς συνθήκαις, ὥςτε καὶ τοῦ Ἀρέτα τὴν θυγατέρα ἐκβαλεῖν. Καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἔπλει ταῦτα συνθέμενος. Ἐπεὶ δὲ ἐπανεχώρει διαπραξάμενος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφ᾽ ἅπερ ἔσταλτο, ἡ γυνὴ, πύστεως αὐτῇ τῶν πρὸς τὴν Ἡρωδιάδα συνθηκῶν γενομένης, πρὶν ἔκπυστος αὐτῷ γενέσθαι τὰ πάντα ἐκμαθοῦσα, κελεύει πέμπειν αὐτὴν ἐπὶ Μαχαιροῦντος, — μεθόριον δέ ἐστι τῆς τε Ἀρέτα καὶ Ἡρώδου ἀρχῆς, — γνώμην οὐκ ἐκφαίνουσα τὴν ἑαυτῆς. Καὶ Ἡρώδης ἐξέπεμπε, μηδὲν ᾐσθῆσθαι τὴν ἄνθρωπον προσδοκῶν. Ἡ δὲ, προαπεστάλκει γὰρ ἐκ πλείονος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα, τότε πατρὶ αὐτῆς ὑποτελῆ, πάντων εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἡτοιμασμένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀρέτα, παρῆν, καὶ ἀφορμᾶται εἰς τὴν Ἀραβίαν κομιδῇ τῶν στρατηγῶν ἐκ διαδοχῆς, παρῆν τε ὡς τὸν πατέρα ᾗ τάχος, καὶ αὐτῷ τὴν Ἡρώδου διάνοιαν ἔφραζε. Ὁ δὲ ἀρχὴν

ἔχθρας ταύτην ποιησάμενος, περί τε ὅρων ἐν τῇ γῇ τῇ Γαμαλίτιδι, καὶ δυνάμεως ἑκατέρῳ συλλεγείσης, εἰς πόλεμον καθίστανται, στρατηγοὺς ἀπεσταλκότες ἀνθ᾽ ἑαυτῶν. Καὶ μάχης γενομένης διεφθάρη πᾶς ὁ Ἡρώδου στρατὸς, προδοσίας αὐτῷ γενομένης ὑπ᾽ ἀνδρῶν φυγάδων, οἳ ὄντες ἐκ τῆς Φιλίππου τετραρχίας Ἡρώδῃ συνεστράτευον. Ταῦτα Ἡρώδης γράφει πρὸς Τιβέριον. Ὁ δὲ ὀργῇ φέρων τὴν Ἀρέτα ἐπιχείρησιν γράφει πρὸς Οὐϊτέλλιον ‘πόλεμον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἤτοι ζῶον ἑλόντα ἀναγαγεῖν δεδεμένον, ἢ κτεινομένου πέμπειν τὴν κεφαλὴν ἐπ᾽ αὐτόν.’ Καὶ Τιβέριος μὲν ταῦτα πράσσειν ἐπέστελλε τῷ κατὰ Συρίαν στρατηγῷ.

2. Τισὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ ποινὴν Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Βαπτιστοῦ. Κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα, καὶ τοὺς Ἰουδαίους κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦντας, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους βαπτισμῷ συνιέναι· οὕτω γὰρ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει χρω- 884
μένων, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. Καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων, καὶ γὰρ ἤρθησαν ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις μὴ ἐπὶ ἀποστάσει τινὶ φέροι, πάντα γὰρ ἐῴκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες, πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται, πρίν τι νεώτερον ἐξ αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης εἰς τὰ πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. Καὶ ὁ μὲν, ὑποψίᾳ τῇ Ἡρώδου, δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς, τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίννυται. Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις δόξαν ἐπὶ τιμωρίᾳ τῇ ἐκείνου τὸν ὄλεθρον ἐπὶ τῷ στρατεύματι γενέσθαι, τοῦ θεοῦ κακῶς Ἡρώδῃ θέλοντος.

3. Οὐϊτέλλιος δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς πόλεμον τὸν πρὸς Ἀρέταν δυσὶ τάγμασιν ὁπλιτῶν, ὅσοι τε περὶ αὐτὰ ψιλοὶ καὶ ἱππεῖς συμμαχοῦντες ἐκ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις βασιλειῶν ἀγόμενος ἐπὶ τῆς Πέτρας ἠπείγετο, καὶ ἔσχε Πτολεμαΐδα. Ὡρμημένῳ δὲ αὐτῷ διὰ τῆς Ἰουδαίων ἄγειν τὴν στρατὸν, ὑπαντιάσαντες ἄνδρες οἱ πρῶτοι παρῃτοῦντο διὰ τὴν τῆς χώρας ὁδὸν, ‘οὐ γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον περιορᾶν εἰκόνας εἰς αὐτὴν φερομένας, πολλὰς δ᾽ εἶναι σημαίας ἐπικειμένας.’ Καὶ πεισθεὶς μετέβαλέ τε τῆς γνώμης τὸ ἐπὶ τοιούτοις προβουλεῦσαν, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πεδίου κελεύσας χωρεῖν τὸ στρατόπεδον, αὐτός τε μετὰ Ἡρώδου τοῦ τετράρχου καὶ τῶν φίλων εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῄει, θύσων τῷ θεῷ, ἑορτῆς πατρίου τοῖς Ἰουδαίοις ἐνεστηκυίας. Εἰς ἣν ἀπαντήσας καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰουδαίων πλήθους εὐπρεπῶς, τρεῖς μὲν ἡμέρας ταύτῃ διατριβὴν ποιεῖται, ἐν αἷς Ἰωνάθην τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος ἐγχειρίζει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Θεοφίλῳ· τῇ τετάρτῃ δὲ καὶ γραμμάτων αὐτῷ παραγενομένων, ἃ ἐδήλου τὴν Τιβερίου τελευτὴν, ὥρκισεν τὴν πληθὺν ἐπ᾽ εὐνοίᾳ τῇ Γαΐου. Ἀνεκάλει δὲ καὶ τὸ στράτευμα ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἑκάστου χειμαδιοῦντος, πόλεμον ἐκφέρειν οὐκέθ᾽ ὁμοίως δυνάμενος, διὰ τὸ εἰς Γάϊον μεταπεπτωκέναι τὰ πράγματα. Ἐλέγετο δὲ καὶ τὸν Ἀρέταν οἰωνοσκοπησάμενον πρὸς τὴν ἀγγελίαν τῆς Οὐϊτελλίου στρατείας φᾶναι, μηχανὴν οὐκ εἶναι τῷ στρατῷ τῆς ἐπὶ Πέτρας εἰςόδου· τεθνήξεσθαι γὰρ τῶν ἡγεμόνων ἢ τὸν πολεμεῖν κελεύσαντα, ἢ τὸν γνώμῃ τῇ ἐκείνου ὡρμημένον διακονεῖσθαι, ἢ ἐφ᾽ ὃν γένοιτο ἡ παρασκευὴ τοῦ στρατεύματος. Καὶ Οὐϊτέλλιος μὲν ἐπ᾽ Ἀντιοχείας ἀνεχώρησεν. Ἀγρίππας δὲ ὁ Ἀριστοβούλου υἱὸς, ἐνιαυτῷ πρότερον ἢ τελευτῆσαι Τιβέριον, ἐπὶ Ῥώμης ἄνεισι πράξων τι παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, δυνάμεώς τινος αὐτῷ παραγενομένης. Βούλομαι οὖν εἰπεῖν ἐπὶ μακρότερον περί τε Ἡρώδου καὶ γένους

αὐτοῦ ὡς ἐγένετο, ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἀνήκειν τῇ ἱστορίᾳ τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, ἅμα δὲ καὶ παράστασιν ἔχειν τοῦ θείου, ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ πληθὺς, οὐδ᾽ ἄλλη τὶς ἀλκὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐπιτετευγμένων, 885 δίχα τῶν πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβειῶν· εἴ γε ἐντὸς ἑκατὸν ἐτῶν ἐξόδου, συνέβη πλὴν ὀλίγων — πολλοὶ δ᾽ ἦσαν — διαφθαρῆναι τοὺς Ἡρώδου ἀπογόνους. Φέροι δ᾽ ἄν τι καὶ ἐπὶ σωφρονισμῷ τοῦ ἀνθρωπείου γένους τὸ τὴν δυστυχίαν αὐτῶν μαθεῖν, ἅμα δὲ καὶ τὸν Ἀγρίππαν διηγήσασθαι θαύματος ἀξιώτατον γεγενημένον, ὃς ἐκ πάνυ ἰδιώτου, καὶ παρὰ πᾶσαν δόξαν τῶν εἰδότων αὐτὸν, ἐπὶ τοσόνδε ηὐξήθη δυνάμεως. Εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρότερον περὶ αὐτῶν, λεχθήσεται δέ μοι καὶ νῦν ἀκριβῶς.

4. Ἡρώδῃ τῷ μεγάλῳ θυγατέρες ἐκ Μαριάμμης τῆς Ὑρκανοῦ θυγατρὸς γίνονται δύο, Σαλαμψιὼ μὲν ἡ ἑτέρα, ἣ γαμεῖται Φασαήλῳ τῷ αὐτῆς ἀνεψιῷ, Φασαήλου παιδὶ ὄντι τοῦ Φασαήλου ἀδελφοῦ Ἡρώδου, δεδωκότος αὐτὴν τοῦ πατρός· Κύπρος δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ αὐτὴ ἀνεψιῷ, παιδὶ τῆς ἀδελφῆς Ἡρώδου Σαλώμης. Καὶ Φασαήλῳ μὲν ἐκ Σαλαμψιοῦς γίνονται πέντε παῖδες, Ἀντίπατρος, Ἡρώδης, Ἀλέξανδρος, θυγατέρες δὲ Ἀλεξάνδρα καὶ Κύπρος, ἣν Ἀγρίππας γαμεῖ ὁ Ἀριστοβούλου. Ἀλεξάνδραν δὲ γαμεῖ μὲν Τίμιος Κύπριος, ἀνὴρ τῶν ἀξιολόγων, παρ᾽ ᾧ δὴ καὶ ἄτεκνος τελευτᾷ. Κύπρῳ δ᾽ ἐξ Ἀγρίππα μὲν ἄρσενες γίνονται δύο, θυγατέρες δὲ τρεῖς, Βερνίκη, Μαριάμμη, Δρούσιλλα· Ἀγρίππας δὲ καὶ Δροῦσος τοῖς ἄρσεσιν ὀνόματα, ὧν ὁ Δροῦσος πρὶν ἡβῆσαι τελευτᾷ. Ὁ δὲ πατὴρ τούτων Ἀγρίππας ἐτρέφετο μετὰ καὶ ἑτέρων ἀδελφῶν, Ἡρώδου τε καὶ Ἀριστοβούλου. Ἐκ Βερνίκης καὶ οἵδε παῖδες τοῦ υἱέως Ἡρώδου τοῦ μεγάλου· ἡ δὲ Βερνίκη Κοστοβάρου καὶ Σαλώμης παῖς τῆς Ἡρώδου ἀδελφῆς. Τούτους Ἀριστόβουλος νηπίους θνήσκει λιπὼν ὑπὸ τοῦ πατρὸς σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῷ

ἀδελφῷ, καθάπερ εἰρήκαμεν. Ἡβήσαντες δ᾽ ἄγονται Ἡρώδης μὲν οὗτος, ὁ τοῦ Ἀγρίππα ἀδελφὸς, Μαριάμμην θυγατέρα Ὀλυμπιάδος τῆς Ἡρώδου τοῦ βασιλέως θυγατρὸς, καὶ Ἰωσήπου τοῦ Ἰωσήπου παιδὸς, ἀδελφὸς δ᾽ οὗτος τοῦ βασιλέως Ἡρώδου· ἴσχει δ᾽ ἐξ αὐτῆς υἱὸν Ἀριστόβουλον. Ὁ δὲ τρίτος τοῦ Ἀγρίππου ἀδελφὸς Ἀριστόβουλος γαμεῖ Ἰωτάπην, Σαμψιγεράμου θυγατέρα τοῦ Ἐμεσῶν βασιλέως. Θυγάτηρ δὲ αὐτοῖς γίνεται κωφὴ, ὄνομα καὶ τῇδε Ἰωτάπη. Καὶ τάδε μὲν τῶν ἀρσένων τέκνα. Ἡρωδιὰς δὲ αὐτῶν ἡ ἀδελφὴ γήμεται Ἡρώδῃ Ἡρώδου τοῦ μεγάλου παιδὶ, ὃς γέγονεν ἐκ Μαριάμμης τῆς τοῦ Σίμωνος τοῦ ἀρχιερέως, καὶ αὐτοῖς Σαλώμη γίνεται, μεθ᾽ ἧς τὰς γονὰς Ἡρωδιὰς, ἐπὶ συγχύσει φρονήσασα τῶν πατρίων, Ἡρώδῃ γαμεῖται τοῦ ἀνδρὸς τῷ ὁμοπατρίῳ ἀδελφῷ, διαστᾶσα ζῶντος. Τὴν
886 δὲ Γαλιλαίων τετραρχίαν εἶχεν οὗτος. Ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς Σαλώμη Φιλίππῳ γαμεῖται, Ἡρώδου παιδὶ τῷ τετράρχῃ τῆς Τραχωνίτιδος. Καὶ ἄπαιδος τελευτήσαντος, Ἀριστόβουλος αὐτὴν ἄγεται, Ἡρώδου παῖς τοῦ Ἀγρίππου ἀδελφοῦ. Παῖδες δὲ ἐγένοντο αὐτοῖς τρεῖς, Ἡρώδης, Ἀγρίππας, Ἀριστόβουλος. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ Φασαήλου καὶ Σαλαμψιοῦς ἐστὶ γένος. Κύπρῳ δ᾽ ἐξ Ἀντιπάτρου θυγάτηρ γίνεται Κύπρος, καὶ αὐτὴν Ἀλεξᾶς Σελκίας γαμεῖ τοῦ Ἀλεξᾶ· καὶ αὐτοῖς θυγάτηρ ἦν Κύπρος. Ἡρώδης δὲ καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς ἀδελφοὺς ἔφην Ἀντιπάτρου, ἄτεκνοι τελευτῶσιν. Ἀλεξάνδρῳ δὲ τῷ Ἡρώδου παιδὶ τοῦ βασιλέως, τῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνῃρημένῳ, Ἀλέξανδρος καὶ Τιγράνης ἐγεγόνεισαν υἱεῖς ἐκ τῆς Ἀρχελάου τοῦ Καππαδόκων βασιλέως θυγατρός. Καὶ Τιγράνης μὲν βασιλεύων Ἀρμενίας, κατηγοριῶν αὐτοῦ ἐπὶ Ῥώμης γενομένων, ἄπαις τελευτᾷ. Ἀλεξάνδρῳ δὲ Τιγράνης ὁμώνυμος τῷ ἀδελφῷ γίνεται παῖς, καὶ βασιλεὺς Ἀρμενίας ὑπὸ Νέρωνος ἐκπέμπεται· υἱός τε Ἀλέξανδρος αὐτῷ

*γίνεται. Γαμεῖ δὲ οὗτος Ἀντιόχου τοῦ Κομμαγη-
νῶν βασιλέως θυγατέρα Ἰωτάπην· νησιάδος τε τῆς
ἐν Κιλικίᾳ Οὐεσπασιανὸς αὐτὸν ἵσταται βασιλέα.
Καὶ τὸ μὲν Ἀλεξάνδρου γένος, εὐθὺς ἅμα τῷ φυῆ-
ναι, τὴν θεραπείαν ἐξέλιπε τῶν Ἰουδαίοις ἐπιχωρί-
ων, μεταταξάμενοι πρὸς τὰ Ἕλλησι πάτρια. Ταῖς
δὲ λοιπαῖς θυγατράσιν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ἀτέ-
κνοις τελευτᾶν συνέπεσεν. Τῶν δὲ γενομένων Ἡρώ-
δου ἀπογόνων οὓς κατελέξαμεν ὄντων, ἐν ᾧ χρόνῳ
Ἀγρίππας ὁ μέγας τὴν βασιλείαν παρέλαβε, τού-
των τέ μοι τοῦ γένους προδεδηλωμένου, διέξειμι λοι-
πὸν, ὁπόσαι τε Ἀγρίππᾳ τύχαι συνέλθοιεν, ὥςτε
αὐτῶν διάδρασιν ποιησάμενος, ἐπὶ μέγιστον ἀξιώμα-
τός τε ἅμα προκόψειε καὶ δυνάμεως.*

*CAP. VI. 1. Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ὀλίγον πρὸ
τῆς τελευτῆς Ἀγρίππας ἐν τῇ Ῥώμῃ διαιτώμενος,
καὶ ὁμοτροφίας καὶ συνηθείας αὐτῷ πολλῆς γενομέ-
νης πρὸς Δροῦσον τὸν Τιβερίου τοῦ αὐτοκράτορος
υἱὸν, καὶ Ἀντωνίᾳ, τῇ Δρούσου τοῦ μεγάλου γυναικὶ,
εἰς φιλίαν ἀφίκετο, Βερνίκης τῆς μητρὸς τιμωμένης
παρ' αὐτῆς, καὶ προαγαγεῖν ἠξιωκυίας τὸν υἱόν. Φύ-
σει δὲ μέγας ὢν Ἀγρίππας, καὶ δωρεῖσθαι πολυτελὴς,
ζώσης μὲν τῆς μητρὸς οὐκ ἐξέφαινε τῆς ψυχῆς τὸ
θέλον, διαδιδράσκειν αὐτῆς ἠξιωκὼς τὴν ἐπὶ τοιού-
τοις γενομένην ὀργήν. Ἐπεὶ δὲ ἡ Βερνίκη τελευτᾷ,
γενόμενος ἐπὶ τῷ αὐτοῦ τρόπῳ, τὰ μὲν εἰς πολυτέ-
λειαν τῆς καθ' ἡμέραν διαίτης, τὰ δὲ εἰς τὸ μὴ μέ-
τρῳ τῶν δωρεῶν προϊέμενον ἀναλῶσαι τῶν χρημά-
των, τὰ πλεῖστα δὲ εἰς τοὺς Καίσαρος ἀπελευθέρους
ἐτετέλεστο ἐλπίδι πράξεως τῆς αὐτῶν. Πενία τε ἐν* 887
*ὀλίγῳ περὶ αὐτὸν ἦν, καὶ τοῦτ' ἦν κώλυμα τῆς ἐν
Ῥώμῃ διαίτης. Καὶ ὁ Τιβέριος τοῖς φίλοις τοῦ υἱ-
έως τετελευτηκότος ἀπειπὼν φοιτᾶν εἰς ὄψιν αὐτῷ,
διὰ τὸ ἀνερεθίζεσθαι πρὸς τὸ λυπεῖσθαι μνημονεύων
τοῦ παιδὸς θεωρίᾳ τῇ ἐκείνων.*

2. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας πλέων ᾤχετο κακοπραγῶν, καὶ τεταπεινωμένος ὀλέθρῳ τε ὧν εἶχε χρημάτων, καὶ ἀπορίᾳ τοῦ ἐκτίσοντος τὰ χρέα τοῖς δανεισταῖς, πολλοῖς τε οὖσι καὶ ἀλεωρὴν οὐδ' ἥντιναοῦν ἐνδιδοῦσιν. Ὥςτε ἀπορίᾳ τῶν ποιητέων, καὶ αἰσχύνῃ τῇ ἐπ' αὐτοῖς, ὑποχωρήσας εἴς τινα πύργον ἐν Μαλάθοις τῆς Ἰδουμαίας, ἐν περινοίᾳ τοῦ μεταστήσοντος αὑτὸν ἦν. Αἰσθάνεται δὲ αὐτοῦ τὴν διάνοιαν Κύπρος ἡ γυνὴ, παντοία τε ἦν ἀπείργουσα τῶν ἐπὶ τοιούτοις βουλευμάτων. Διαπέμπεται δὲ καὶ ὡς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἡρωδιάδα, Ἡρώδῃ τῷ τετράρχῃ συνοικοῦσαν, γράμματα, δηλοῦσα 'τό τε ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ Ἀγρίππου προβουλεῦσαν, καὶ τὴν ἀνάγκην, ἣ ἐπ' αὐτὰ ἐξῆγεν· ἐκέλευέ τε συγγενῆ οὖσαν βοηθεῖν, καὶ τὸν ἄνδρα πρὸς τοῦτο παρασκευάζειν, θεωροῦσαν, ὡς αὐτὴ παντοίως κουφίζοι τὸν ἄνδρα, καὶ ταῦτα οὐκ ἐξ ὁμοίων ἀφορμῶν.' Οἱ δὲ μεταπέμψαντες αὐτὸν οἰκητήριον ἀπέδειξαν Τιβεριάδα, καί τι καὶ ἀργύριον ὥρισαν εἰς τὴν δίαιταν, ἀγορανομίᾳ τε τῆς Τιβεριάδος ἐτίμησαν. Οὐ μὴν ἐπὶ πλεῖόν γε Ἡρώδης ἐνέμεινε τοῖς δεδογμένοις, καίτοι γε οὐδ' ὧς ἀρκοῦντα ἦν. Ἐν γὰρ Τύρῳ παρὰ συνουσίαν ὑπὸ οἴνου τε γενομένων αὐτοῖς λοιδοριῶν, ἀνεκτὸν οὐχ ἡγησάμενος Ἀγρίππας, τοῦ Ἡρώδου τε ἐπονειδίσαντος εἰς ἀπορίαν καὶ τροφῆς ἀναγκαίας μετάδοσιν, ὡς Φλάκκον τὸν ὑπατικὸν εἴςεισι, φίλον ἐπὶ Ῥώμης τὰ μάλιστα αὐτῷ γεγονότα πρότερον, Συρίαν δὲ ἐν τῷ τότε διεῖπεν.

3. Καὶ δεξαμένου Φλάκκου παρὰ τούτῳ διῆγεν, παρακατεσχηκότος αὐτοῦ ἐκεῖ καὶ Ἀριστόβουλον, ὃς ἀδελφὸς ὢν Ἀγρίππου διάφορός τε ἦν. Οὐ μὴν ἐβλάπτοντο ἔχθρᾳ τῇ ἀλλήλων, ὥςτε μὴ φιλίᾳ τοῦ ὑπατικοῦ τὰ εἰκότα τιμὴν φέρεσθαι. Οὐ μὴν ὅ γε Ἀριστόβουλος ἀνίει τι τοῦ πρὸς τὸν Ἀγρίππαν δυςμενοῦς, μέχρι καὶ εἰς ἔχθραν αὐτὸν Φλάκκῳ καθίστησιν, αἰτίαν τοιαύτην ἐπὶ τῇ δυςμενείᾳ παραλα-

βών. Δαμασκηνοὶ Σιδωνίοις περὶ ὅρων διάφοροι καθεστῶτες, μέλλοντος Φλάκκου περὶ τούτων ἀκροάσασθαι, μαθόντες τὸν Ἀγρίππαν ὡς παρ᾽ αὐτῷ μέγα δύναιτο, ἠξίουν μερίδος τῆς αὐτῶν γενέσθαι, ἀργύριόν τε πλεῖστον ὡμολόγητο αὐτῷ. Καὶ ὁ μὲν πάντα ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Δαμασκηνῶν ὥρμητο πράσσειν. Ἀριστόβουλος δὲ — οὐ γὰρ ἐλάνθανεν αὐτὸν ἡ ὁμολογία τῶν χρημάτων — κατηγορεύει πρὸς τὸν Φλάκκον. Καὶ βασανιζομένου τοῦ πράγματος ἐπεὶ φανερὰ ἦν, ἐξωθεῖ τὸν Ἀγρίππαν φιλίας τῆς πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ εἰς ὑστάτην ἀπορίαν περιωσμένος εἰς Πτολεμαΐδα παρῆν, καὶ κατὰ τὸ ἄπορον τῆς ἀλλαχόθεν διαίτης γνώμην ἐποιεῖτο ἐπὶ τῆς Ἰταλίας πλεῖν. Εἰργόμενος δὲ χρημάτων ἀπορίᾳ ἠξίου Μαρσύαν, 888
ὄντα αὐτοῦ ἀπελεύθερον, ποριστὴν γενέσθαι τῶν ἐπὶ τοιούτοις μηχανῶν, δανεισάμενον παρά τινων. Καὶ ὁ Μαρσύας Πέτρον κελεύει, Βερνίκης ὄντα ἀπελεύθερον τῆς Ἀγρίππου μητρὸς, διαθήκῃς δὲ τῆς ἐκείνου δικαίως ὑποτελοῦντα τῆς Ἀντωνίας, αὐτῷ γοῦν παρασχεῖν ἐπὶ γράμματι καὶ πίστει τῇ αὐτοῦ. Ὁ δὲ — ἐπεκάλει γὰρ τῷ Ἀγρίππᾳ χρημάτων τινῶν ἀποστέρησιν — ἀναγκάζει τὸν Μαρσύαν δύο μυριάδων Ἀτθίδων συμβόλαιον ποιησάμενον πεντακοσίαις καὶ δισχιλίαις ἐλάσσονα λαμβάνειν. Συνεχώρει δὲ ἐκεῖνος κατὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως ποιεῖν. Εἰλημμένου δὲ τοῦ χρήματος τούτου, Ἀγρίππας εἰς Ἀνθηδόνα παραγενόμενος, καὶ λαβὼν ναῦν ἐν ἀναγωγαῖς ἦν. Καὶ γνοὺς Ἑρέννιος Καπίτων ὁ τῆς Ἰαμνίας ἐπίτροπος πέμπει στρατιώτας, οἳ εἰςπράξονται αὐτὸν ἀργυρίου τριάκοντα μυριάδας θησαυρῷ τῷ Καίσαρος ὀφειλομένας ἐπὶ Ῥώμης ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἀνάγκας τε ἐπετίθεσαν τοῦ μενοῦντος. Καὶ τότε μὲν πείσεσθαι τοῖς κελευομένοις προςποιητὸς ἦν, νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, κόψας τὰ ἀπόγεια, ᾤχετο ἐπ᾽ Ἀλεξανδρείας πλέων. Ἔνθα Ἀλεξάνδρου δεῖται τοῦ Ἀλαβάρχου μυριάδας εἴκοσι δάνεια αὐτῷ δοῦναι. Ὁ δὲ ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἂν ἔφη παρα-

σχεῖν, Κύπρῳ δὲ οὐκ ἠρνεῖτο, τήν τε φιλανδρίαν αὐτῆς καταπεπληγμένος, καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν ἀρετήν. Ἡ δὲ ὑπισχνεῖτο, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, πέντε τάλαντα αὐτοῖς ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ δοὺς, τὸ λοιπὸν ἐν Δικαρχίᾳ γενομένῳ παρέξειν ἐπαγγέλλεται, δεδιὼς τοῦ Ἀγρίππου τὸ εἰς τὰ ἀναλώματα ἕτοιμον. Καὶ Κύπρος μὲν, ἀπαλλάξασα τὸν ἄνδρα ἐπὶ τῆς Ἰταλίας πλευσόμενον, αὐτὴ μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ Ἰουδαίας ἀνέζευξεν.

4. Ἀγρίππας δὲ εἰς Ποτιόλους παραβαλὼν ἐπιστολὴν ὡς Τιβέριον Καίσαρα γράφει, διαιτώμενον ἐν Καπρέαις, παρουσίαν τε τὴν αὐτοῦ δηλῶν ἐπὶ θεραπείᾳ καὶ ὄψει τῇ ἐκείνου, καὶ ἀξιῶν ἔφεσιν αὐτῷ γενέσθαι εἰς Καπρέας παραβαλεῖν. Τιβέριος δὲ, οὐδὲν ἐνδοιάσας, τά τε ἄλλα αὐτῷ γράφει φιλανθρωπίᾳ χρώμενος, ἔτι καὶ χαίρειν ἀποσημαίνων ἐπὶ τῷ σῶον ἐπανήκειν εἰς τὰς Καπρέας. Ἐπεὶ δὲ ἀφικνεῖται, μηδὲν ὑφελὼν τοῦ ἐν τοῖς γράμμασι προθύμου, ἠσπάζετό τε καὶ ἐξένιζε. Τῇ δὲ ἑξῆς Καίσαρι γραμμάτων παρὰ Ἑρεννίου Καπίτωνος ἀφικομένων, ὅτι „Ἀγρίππας μυριάδας τριάκοντα δάνεισμα ποιησάμενος, καὶ πρὸς τὰς καταβολὰς ἐκλιπὼν χρόνον τὸν συγκείμενον ἀπαιτήσεως γενομένης, οἴχοιτο φυγὰς ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῷ χωρίων, ἄκυρον αὐτὸν καθιστὰς τῆς ἐπὶ τῶν εἰσπραξομένων ἐξουσίας.' Ταύτην ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν περιαλγεῖται ὁ Καῖσαρ, καὶ διάκλεισιν γενέσθαι τῷ Ἀγρίππᾳ κελεύει εἰσόδων τῶν πρὸς αὐτὸν, ἄχρι δὴ καταβαλῇ τὸ χρέος. Ὁ
889 δὲ μηδὲν τῇ ὀργῇ τοῦ Καίσαρος καταπλαγεὶς Ἀντωνίας δεῖται, Γερμανικοῦ τε μητρὸς καὶ Κλαυδίου τοῦ ὕστερον γενομένου Καίσαρος, δάνεισμα αὐτῷ δοθῆναι τῶν τριάκοντα μυριάδων, ἵνα φιλίας μὴ ἁμάρτοι τῆς πρὸς Τιβέριον. Ἡ δὲ Βερνίκης τε μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, σφόδρα γὰρ ἀλλήλαις ἐχρῶντο αἵδε γυναῖκες, καὶ αὐτῷ ὁμοτροφίας πρὸς τοὺς ἀμφὶ Κλαύδιον γεγενημένης, δίδωσι τὸ ἀργύρι-

ον, καὶ αὐτῷ ἀποτίσαντι τὸ χρέος ἀνεπικώλυτος ἦν ἡ φιλία τοῦ Τιβερίου. Αὖθις δὲ αὐτῷ Τιβέριος ὁ Καῖσαρ συνίστησιν υἱωνὸν τὸν αὐτοῦ, κελεύων τὰ πάντα αὐτοῦ ταῖς ἐξόδοις παρατυγχάνειν. Ἀγρίππας δὲ φιλίᾳ δεχθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀντωνίας, κατὰ θεραπείαν τρέπεται τὴν Γαΐου υἱωνοῦ τε ὄντος αὐτῇ, καὶ εὐνοίᾳ τοῦ πατρὸς εἰς τὰ πρῶτα τιμωμένου. Καὶ δή τις ἦν Θάλλος, Σαμαρεὺς γένος, Καίσαρος δὲ ἀπελεύθερος· παρὰ τούτου δάνεισμα μυριάδων ἑκατὸν εὑρόμενος τῇ τε Ἀντωνίᾳ καταβάλλει τὸ ὀφειληθὲν χρέος, καὶ τῶν λοιπῶν τῷ ἀναλώματι θεραπεύων τὸν Γάϊον, μειζόνως ἐν ἀξιώματι ἦν παρ᾽ αὐτῷ.

5. Προϊούσης δὲ εἰς μέγα τῷ Ἀγρίππᾳ τῆς πρὸς Γάϊον φιλίας, αἰωρουμένοις ποτὲ λόγος περὶ τοῦ Τιβερίου γίνεται, καὶ τοῦ Ἀγρίππα κατ᾽ εὐχὰς τραπομένου, μόνω δ᾽ ἤστην, ‘ἦ τάχος Τιβέριον ὑπεκστάντα τῆς ἀρχῆς Γαΐῳ παραχωρεῖν ἀξιωτέρῳ τὰ πάντα ὄντι,’ τούτων ἀκροᾶται τῶν λόγων Εὔτυχος, Ἀγρίππου δ᾽ ἦν ἀπελεύθερος καὶ ἡνίοχος, καὶ παραχρῆμα μὲν σιγῇ παρεδίδου. Κλοπῆς δὲ ἱματίων αὐτῷ τοῦ Ἀγρίππου ἐπικαλουμένης, καὶ ἀκριβῶς δὲ ἐκεκλόφει, φυγὼν καὶ ληφθεὶς ἀγωγῆς αὐτοῦ ἐπὶ Πίσωνα γενομένης, ὃς ἦν φύλαξ τῆς πόλεως, ἐρομένου τὴν αἰτίαν τῆς φυγῆς, ‘Καίσαρι φησὶν ἀποῤῥήτους ἔχειν λόγους εἰπεῖν ἐπ᾽ ἀσφαλείᾳ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ φέροντας’· ὥστε δήσας αὐτὸν ἔστελλεν εἰς τὰς Καπρέας, καὶ Τιβέριος τῷ αὐτοῦ τρόπῳ χρώμενος εἶχεν αὐτὸν δέσμιον, μελλητὴς εἰ καί τις ἑτέρων βασιλέων ἢ τυράννων γενόμενος. Οὔτε γὰρ πρεσβειῶν ὑποδοχὰς ἐκ τοῦ ὀξέως ἐποιεῖτο, ἡγεμόσιν τε ἢ ἐπιτρόποις ὑπ᾽ αὐτοῦ σταλεῖσιν οὐδεμία ἦν διαδοχὴ, ὁπότε μὴ φθαῖεν τετελευτηκότες· ὅθεν καὶ δεσμωτῶν ἀκροάσεως περίοπτος ἦν. Ὥστε καὶ τῶν φίλων ἐρομένων τὴν αἰτίαν αὐτὴν τοῦ ἐπὶ τοιούτοις ὁλκῇ χρωμένου, ἔφη ‘τὰς μὲν πρεσβείας τρίβειν, ὅπως μὴ, ἀπαλλαγῆς αὐταῖς ἐκ τοῦ ὀξέως γε-

νομένης, ἕτεροι πρέσβεις ἐπιχειροτονηθέντες ἐπανίοιεν, ὄχλος τε αὐτῷ γίνοιτο ἐπὶ δοχαῖς αὐτῶν καὶ πομπαῖς προκειμένῳ. Τὰς δ᾽ ἀρχὰς συγχωρεῖν τοῖς ἅπαξ εἰς αὐτὰς ὑπ᾽ αὐτοῦ καταστᾶσιν, αἰδοῦς προμηθείᾳ τῶν ὑποτελῶν· φύσει μὲν γὰρ εἶναι πᾶσαν ἡγεμονίαν τοῦ πλεονεκτεῖν· τὰς δὲ μὴ παγίους, ἀλλ᾽ εἰς ὀλίγου καὶ ἄδηλον ὁπότε ἀφαιρεθεῖεν, καὶ μειζόνως ἐξοτρύνειν ἐπὶ κλοπαῖς τοὺς ἔχοντας. Εἰ μὲν οὖν ἐφεστήκασιν εἰς πλέον αὐτοὺς, ἄδην τῶν κλοπῶν ἕξειν ὑπὸ τοῦ πολλοῦ τῶν κεκερδημένων ἀμβλυτέρως τὸ λοιπὸν
890 αὐταῖς χρωμένους. Διαδοχῆς δ᾽ ἐπιπαραγενομένης ἐκ τοῦ ὀξέως, οὐδαμῶς ἂν ἀρκέσαι τοὺς ἆθλα τοῖς ἄρχουσι προκειμένους, ἀναστροφῆς αὐτοῖς οὐ διδομένης καιρῶν, ἐν οἷς πλήρεις οἱ προειληφότες γενόμενοι ὑποδιδοῖεν τῆς σπουδῆς τῆς ἐπὶ τῷ λαμβάνειν, διὰ τὸ πρὶν ἐν καιρῷ γενέσθαι μεταστῆναι. Παράδειγμά τε αὐτοῖς φησί. Τραυματίᾳ τινὶ κειμένῳ μυῖαι κατὰ πλῆθος τὰς ὠτειλὰς περιέστησαν· καί τις τῶν παρατυχόντων οἰκτείρας αὐτοῦ τὴν δυστυχίαν, καὶ νομίσας ἀδυναμίᾳ μὴ βοηθεῖν, οἷός τε ἦν ἀποσοβεῖν αὐτὰς παραστάς. Καὶ δεομένου παύσασθαι τῶν ἐπὶ τοιοῖςδε, ὑπολαβὼν εἴρετο τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπρομηθοῦς εἰς τὴν διαφυγὴν κακοῦ τοῦ ἐφεστηκότος. Μειζόνως γὰρ ἂν ἀδικῴης με, εἶπεν, ταύτας ἀπαγαγών. Ταῖς μέν γε ἤδη πληρωθείσαις τοῦ αἵματος οὐκ ἔσθ᾽ ὁμοίως ἔπειξις ὄχλον μοι παρασχεῖν, ἀλλά πη καὶ ἀνίσχουσιν. Αἱ δ᾽ ἀκραιφνεῖς τῷ κατ᾽ αὐτὰς λιμῷ συνελθοῦσαι, καὶ τετρυμένον ἤδη παραλαμβάνουσαι, καὶ ὀλέθρῳ παραδοῖεν. Διὰ τάδε οὖν καὶ αὐτὸς ὑπὸ πολλῶν τῶν κλοπῶν διεφθαρμένοις τοῖς ὑποτελέσιν προμηθὴς εἶναι, μὴ συνεχὲς ἐξαποστέλλειν τοὺς ἡγησομένους, οἳ ἐν τρόπῳ μυιῶν ἐκπολεμῷεν αὐτοὺς, φύσει πρὸς κέρδος ὀρωρεγμένοις σύμμαχον παραλαμβάνοντες τὴν ἐλπίδα τοῦ ταχέως ἀφαιρησομένου τὴν ἔνθεν ἡδονήν.᾽ Μαρτυρήσει δέ μοι τῷ λόγῳ περὶ τῆς ἐπὶ τοιούτοις φύσεως Τιβε-

ρίου τὸ ἔργον αὐτό· ἔτη γὰρ δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν
αὐτοκράτωρ γενόμενος, δύο τοὺς πάντας Ἰουδαίοις
ἐξέπεμψε διοικήσοντας τὸ ἔθνος, Γράτον τε καὶ Πι-
λάτον, ὃς αὐτῷ διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν. Καὶ οὐκ
ἐπὶ μὲν Ἰουδαίων τοιοῦτος ἦν, ἕτερος δὲ ἐπὶ τῶν
λοιπῶν ὑπηκόων. Ἀλλὰ καὶ τῶν δεσμωτῶν τὴν
ὑπερβολὴν τῆς ἀκροάσεως ἀπεσήμαινεν ὑπὸ τοῦ δι-
καιωθεῖσι μὲν θανάτου κούφισιν γενέσθαι τῶν ἐνε-
στηκότων κακῶν, διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἀρετῇ τῶν ἐπὶ τοι-
ούτοις τύχῃ συνελθεῖν· τριβομένοις δὲ ἀχθηδόνι τῇ
ἐπικειμένῃ μείζονα προσρέπειν τὴν δυστυχίαν.

6. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ Εὔτυχος ἀκροάσεως
τε οὐκ ἐτύγχανε, καὶ δεσμοῖς ἐνείχετο. Χρόνου δὲ
ἐγγενομένου, Τιβέριός τε ἐκ τῶν Καπρέων εἰς Του-
σκουλάνον παραγίνεται, ὅσον ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν
τῆς Ῥώμης. Καὶ ὁ Ἀγρίππας ἀξιοῖ τὴν Ἀντωνίαν
διαπράξασθαι τὸ γενέσθαι τῷ Εὐτύχῳ τὴν ἀκρόα-
σιν ἐφ' οἷστισι τὴν κατηγορίαν ποιοῖτο αὐτοῦ. Τι-
μία δ' ἦν Ἀντωνία Τιβερίῳ εἰς τὰ πάντα, συγγε-
νείας τε ἀξιώματι, Δρούσου γὰρ ἦν ἀδελφοῦ τοῦ
αὐτοῦ γυνὴ, καὶ ἀρετῇ τοῦ σώφρονος· νέα γὰρ χη-
ρεύειν παρέμεινε, γάμῳ τε ἀπεῖπε τῷ πρὸς ἕτερον,
καίπερ τοῦ Σεβαστοῦ κελεύσαντός τινι γαμεῖσθαι, καὶ
λοιδοριῶν ἀπηλλαγμένον διεσώσατο αὐτῆς τὸν βίον.
Ἰδίᾳ τε εὐεργέτις ἦν εἰς τὰ μέγιστα τοῦ Τιβερίου.
Ἐπιβουλῆς γὰρ μεγάλης συστάσης ἐπ' αὐτὸν ὑπὸ
Σηϊανοῦ, φίλου τε ἀνδρὸς, καὶ δύναμιν ἐν τῷ τότε 891
μεγίστην ἔχοντος διὰ τὸ τῶν στρατευμάτων εἶναι ἡ-
γεμονίαν αὐτῷ, καὶ τῆς τε βουλῆς οἱ πολλοὶ, καὶ
τῶν ἀπελευθέρων προσέθεντο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν
διέφθαρτο, προέκοπτέ τε ἡ ἐπιβουλὴ ἐπὶ μέγα καὶ ἂν
ἐπέπρακτο Σηϊανῷ τὸ ἔργον, μὴ τῆς Ἀντωνίας τόλ-
μῃ χρησαμένης σοφωτέρᾳ τῆς Σηϊανοῦ κακουργίας.
Ἐπεὶ γὰρ μανθάνει τὰ ἐπὶ τῷ Τιβερίῳ συγκείμενα,
γράφει πρὸς αὐτὸν τὰ πάντα ἀκριβῶς, καὶ Πάλαντι
ἐπιδοῦσα τὰ γράμματα τῷ πιστοτάτῳ τῶν δούλων

αὐτῆς, ἐκπέμπει πρὸς Τιβέριον εἰς τὰς Καπρέας. Ὁ δὲ μαθὼν τόν τε Σηϊανὸν κτείνει, καὶ τοὺς συνεπιβούλους· τήν τε Ἀντωνίαν, καὶ πρὶν ἀξιολόγως ἄγων, τιμιωτέραν τε ὑπελάμβανε καὶ ἐπὶ τοῖς πᾶσι πιθανήν. Ὑπὸ δὴ ταύτης τῆς Ἀντωνίας ὁ Τιβέριος παρακαλούμενος ἐξετάσαι τὸν Εὔτυχον. "Ἀλλ' εἰ μὲν καταψεύσειε," φησὶν ὁ Τιβέριος, "Ἀγρίππου τὰ εἰρημένα Εὔτυχος, ἀρκοῦσαν κομίζεται παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν, ἣν ἐπιτετίμηκα αὐτός· εἰ δὲ βασανιζομένου ἀληθῆ φανείη τὰ εἰρημένα, μήπου κολάζειν ποθῶν τὸν ἀπελεύθερον ἐπ' αὐτὸν μᾶλλον καλοίη τὴν δίκην." Καὶ ὁ Ἀγρίππας, ταῦτα φαμένης πρὸς αὐτὸν Ἀντωνίας, πολλῷ μᾶλλον ἐπέκειτο ἀξιῶν ἐξέτασιν γενέσθαι τοῦ πράγματος· καὶ ἡ Ἀντωνία, οὐ γὰρ ἀνήει πολὺς ὢν ὁ Ἀγρίππας ἐπὶ τοῖςδε δεῖσθαι, καιρὸν παραλαβοῦσα τοιοῦτον, ἠωρεῖτο μὲν Τιβέριος ἐπὶ φορείου κείμενος, προϊόντων Γαΐου τε τοῦ ἐκείνης υἱωνοῦ καὶ Ἀγρίππα, ἀπ' ἀρίστου δὲ ἦσαν, παραπεριπατοῦσα τῷ φορείῳ, παρεκάλει καλεῖσθαί τε τὸν Εὔτυχον, καὶ ἐξετάζεσθαι. Ὁ δὲ "Ἀλλ' ἴστων μὲν," εἶπεν, "Ἀντωνία, οἱ θεοὶ, ὅτι μὴ γνώμῃ τῇ ἐμαυτοῦ, ἀνάγκῃ δὲ τῆς σῆς παρακλήσεως ἐξαγόμενος, πράξω τὰ πρασσόμενα." Ταῦτα εἰπὼν κελεύει Μάκρωνα, ὃς Σηϊανοῦ διάδοχος ἦν, τὸν Εὔτυχον ἀγαγεῖν. Καὶ ὁ μὲν οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς παρῆν. Τιβέριος δὲ αὐτὸν ἤρετο, 'τί καὶ ἔχοι λέγειν κατ' ἀνδρὸς ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεσχηκότος.' Ὁ δὲ φησὶν, "Ὦ δέσποτα, ἠωροῦντο μὲν ἐφ' ἁμάξης Γάϊός τε οὗτος καὶ Ἀγρίππας σὺν αὐτῷ, καὶ σφῶν ἑζόμην παρὰ τοῖν ποδοῖν, λόγων τε πολλῶν ἀνακυκλουμένων Ἀγρίππας φησὶ πρὸς Γάϊον, εἰ γὰρ ἀφίκοιτό ποτε ἡμέρα, ᾗ μεταστὰς ὁ γέρων οὗτος χειροτονοίη σε ἡγεμόνα τῆς οἰκουμένης. Οὐδὲν γὰρ ἡμῖν Τιβέριος ὁ υἱωνὸς αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἐμποδὼν ὑπὸ σοῦ τελευτῶν· καὶ ἥ τε οἰκουμένη γένοιτ' ἂν μακαρία, καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτῆς." Τιβέριος δὲ πιστὰ ἡγησάμενος

τὰ εἰρημένα, καὶ ἅμα μῆνιν ἀναφέρων τῷ Ἀγρίππᾳ παλαιὰν, διότι κελεύσαντος αὐτοῦ θεραπεύειν Τιβέριον υἱωνὸν αὐτοῦ γεγονότα, καὶ Δρούσου παῖδα ὄντα, ὁ Ἀγρίππας οὐ τιμίως ἦγεν παρακρουσάμενος τὰς ἐντολὰς, καὶ πᾶς ὡς τὸν Γάϊον μετεκάθιζε, "Τοῦτον μὲν δὴ," φησὶ Μάκρωνι, "δῆσον." Μάκρων δὲ τὸ μὲν οὐ σαφῶς ὅντινα ἂν προστάξαιεν ἐξεπιστάμενος, τὸ δὲ οὐκ ἂν προσδοκῶν περὶ τοῦ Ἀγρίππα αὐτὸν βουλεῦσαί τι τοιοῦτον, ἐπανεῖχεν ἀκριβωσόμενος τὰ εἰρημένα. Ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ περιοδεύσας τὸν ἱππόδρομον λαμβάνει τὸν Ἀγρίππαν ἑστηκότα, "Καὶ μὲν δὴ," φησὶ, "Μάκρων, τοῦτον εἶπον δεθῆναι". Τοῦ 892
δὲ ἐπανερομένου "Ὅντινα οὖν;" — "Ἀγρίππαν γε" εἶπεν. Καὶ ὁ Ἀγρίππας τρέπεται μὲν κατὰ δεήσεις, 'τοῦ τε παιδὸς, ᾧ συνετέθραπτο, μνημονεύων, καὶ τοῦ Τιβερίου τῆς ἐκτροφῆς.' Οὐ μὴν ἤνυέν γέ τι, ἀλλ' ἦγον αὐτὸν ἐν πορφυρίσι δέσμιον. Καὶ καῦμά τε γὰρ σφοδρὸν ἦν, καὶ ὑπὸ οἴνου τοῦ ἐπὶ σιτίοις μὴ πολλοῦ γεγονότος, δίψος ἐξέκαιεν αὐτὸν, καὶ δὴ καὶ ἠγωνία, καὶ τὸ παρ' ἀξίαν κατελάμβανε. Θεασάμενος οὖν τινα τῶν Γαΐου παίδων Θαυμαστὸν ὄνομα, ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ κομίζοντα, ᾔτησε πιεῖν. Καὶ ὀρέξαντος προθύμως πιὼν, "Ἀλλ' εἴπερ ἐπ' ἀγαθοῖς," φησὶν, "ὦ παῖ, τὰ τῆσδέ σου τῆς διακονίας γέγονε, διαφυγῆς μοι γενομένης τῶνδε τῶν δεσμῶν, οὐκ ἂν βραδύνοιμι ἐλευθερίαν εἰσπρασσόμενός σοι παρὰ Γαΐου, ὃς καὶ δεσμώτῃ μοι γενομένῳ διακονεῖσθαι καθάπερ ἐν τῷ πρότερον καθεστηκότι σχήματι τῆς περὶ ἐμὲ ἀξιώσεως οὐκ ἐνέλιπες." Καὶ οὐκ ἐψεύσατο ταῦτα εἰπὼν, ἀλλὰ δὴ ἠμείψατο. Ἐν ὑστέρῳ γὰρ βασιλεύσας τὸν Θαυμαστὸν μειζόνως ἐλεύθερόν τε ἀφῆκεν παρὰ Γαΐου Καίσαρος γεγονότος λαβὼν, καὶ τῆς οὐσίας ἐπίτροπον καθίστησι. Τελευτῶν τε τῷ υἱεῖ Ἀγρίππᾳ καὶ Βερνίκῃ τῇ θυγατρὶ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις διακονησόμενον κατέλιπεν. Ἐν τιμῇ τε ὢν ταύτῃ γεραιὸς τελευτᾷ. Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

7. Ἀγρίππας δὲ τότε δεθεὶς εἱστήκει πρὸ τοῦ βασιλείου, πρός τινι δένδρῳ κλιθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας, μετὰ πολλῶν οἳ ἐδέδεντο. Καί τινος ὀρνέου καθίσαντος ἐπὶ τοῦ δένδρου, ᾧ Ἀγρίππας προσεκέκλιτο, βουβῶνα δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ὄρνιν τοῦτον καλοῦσι, τῶν δεσμωτῶν τις Γερμανὸς θεασάμενος, ἤρετο τὸν στρατιώτην, ὅςτις εἴη ὁ ἐν τῇ πορφυρίδι. Καὶ μαθὼν μὲν Ἀγρίππαν ὄνομα αὐτῷ, Ἰουδαῖον δὲ τὸ γένος, καὶ τῶν ἐκείνῃ ἀξιολογωτάτων, ἠξίωσε τὸν συνδεδεμένον αὐτῷ στρατιώτην 'πλησίον ἐλθεῖν διὰ λόγων· βούλεσθαι γάρ τινα ἀμφὶ τῶν πατρίων ἐρέσθαι αὐτόν.' Καὶ τυχὼν, ἐπεὶ πλησίον ἵσταται, δι' ἑρμηνέως "Ὦ νεανία," φησὶ, "καταχθεῖ μέν σε τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς, πολλήν τε οὕτως καὶ ἀθρόαν ἐπαγαγὸν τὴν τύχην. Ἀπιστία δέ σοι τῶν λόγων, οἳ ἐπὶ φυγῇ κακοῦ τοῦ ἐφεστηκότος διηροῦντο τοῦ θείου τὴν πρόνοιαν. Ἴσθι γε μὴν θεοὺς τοὺς ἐμοὺς πατρῴους, καὶ τοὺς τῇδε ἐγχωρίους, οἳ τόνδε ἐπρυτάνευσαν ἡμῖν τὸν σίδηρον, ἐπομνύμενος, λέξω τὰ πάντα, οὔτε ἡδονῇ γλωσσάργῳ διδοὺς τὸν ἐπ' αὐτοῖς λόγον, οὔτε διακενῆς εὐθυμεῖν σε ἐσπουδακώς. Αἱ γὰρ ἐπὶ τοιοῖςδε προαγορεύσεις ὑστερηκότος τοῦ ἀποδείξοντος ἔργῳ χαλεπωτέραν προστίθενται τὴν ἀχθηδόνα, τοῦ μηδ' εἰ τὴν ἀκοὴν ἀκροάσαιτο αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμὸν κινδύνοις παραβαλλόμενος, δίκαιον ἡγησάμην σοι διασαφῆσαι τὴν προαγόρευσιν τῶν θεῶν. Οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ εὐθέως ἀπαλλαγή
893 τέ σοι τῶνδε τῶν δεσμῶν παρέσται, καὶ πρόοδος ἐπὶ μήκιστον ἀξιώματός τε καὶ δυνάμεως, ζηλωτός τε ἂν γένοιο πᾶσιν, οἳ νῦν δι' οἴκτου τὰς τύχας σου λαμβάνουσιν· εὐδαίμονά τε ἂν ποιοῖο τὴν τελευτὴν, παισὶν οἷ εἶεν τὸν ὄλβον καταλειπόμενος. Μνημονεύειν δὲ, ὁπότε εἰς αὖθις τὸν ὄρνιν θεάσαιο τοῦτον, πέντε ἡμέραις σοι τὴν τελευτὴν ἐσομένην· Ταῦτα πεπράξεται μὲν ᾗπερ ἀποσημαίνει σοι τὸ θεῖον τὸ ἐξαποστεῖλαν τουτονὶ τὸν ὄρνιν. Προγνώσει τε

αὐτῶν σύνεσιν τὴν παραγενομένην ἀποστερεῖν σε, ἄδικον ἡγησάμην, ὅπως ἐπιστάμενος ἀγαθοῦ μέλλοντος λυσιτελεῖν, ἐν ὀλίγῳ τὴν ἀχθηδόνα τοῦ παρόντος τίθοιο. Μνήμην δὲ ποιεῖσθαι εἰς χεῖράς σου παραγενομένου τοῦ εὐδαίμονος, καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς διαφευξομένου δυστυχίαν, ἧ τανῦν σύνεσμεν." Καὶ ὁ μὲν Γερμανὸς τοσάδε προειπὼν, εἰς τοσόνδε ὦφλε γέλωτα τῷ Ἀγρίππᾳ, ἐφ' ὅσον ἐν τοῖς ὕστερον κατεφάνη τεθαυμάσθαι ἄξιος. Ἡ δὲ Ἀντωνία χαλεπῶς φέρουσα τοῦ Ἀγρίππα τὴν δυστυχίαν, τὸ μὲν Τιβερίῳ περὶ αὐτοῦ διαλέγεσθαι ἐργωδέστερον ἑώρα, καὶ ἄλλως ἐπ' ἀπράκτοις γενησόμενον. Εὑρίσκετο δὲ αὐτῷ παρὰ τοῦ Μάκρωνος στρατιωτῶν τε μετρίων ἀνδρῶν, οἳ παραφυλάξειαν αὐτὸν ἐν φροντίσιν, καὶ ἑκατοντάρχου ἐφεστησομένου τε ἐκείνοις καὶ συνδέτου ἐσομένου, λουτρά τε καθ' ἡμέραν συγχωρεῖσθαι, καὶ ἀπελευθέρων καὶ φίλων εἰςόδους, τήν τε ἄλλην ῥαστώνην, ἣ τῷ σώματι γένοιτ' ἄν. Εἰςῄεσάν τε ὡς αὐτὸν φίλος τε Σίλας, καὶ τῶν ἀπελευθέρων Μαρσύας καὶ Στοιχεὺς τροφὰς εἰςκομίζοντες αἷς ἔχαιρε, καὶ δι' ἐπιμελείας πάσης ἔχοντες, ἱμάτιά τε κομίζοντες ἐπὶ προςποιήσει πράσεως ὁπότε νὺξ γένοιτο ὑπεστρώννυσαν αὐτῷ συμπράξει τῶν στρατιωτῶν, Μάκρωνος προειρηκότος. Καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ μῆνας ἕξ, καὶ τὰ μὲν κατὰ Ἀγρίππαν ἐν τούτοις ἦν.

8. Τιβέριος δ' ἐπανελθὼν εἰς τὰς Καπρέας ἐμαλακίζετο, τὰ μὲν πρῶτα μετρίως, ἐπιδούσης δ' εἰς τὸ μᾶλλον τῆς νόσου, πονηρὰς ἔχων ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλπίδας, Εὔοδον, ὃς ἦν αὐτῷ τιμιώτατος τῶν ἀπελευθέρων, κελεύει τὰ τέκνα προςαγαγεῖν πρὸς αὐτὸν, 'χρῄζειν γὰρ ἀφικέσθαι φησὶ διὰ λόγων, πρὶν ἢ τελευτᾷ.' Ἦσαν δὲ αὐτῷ παῖδες γνήσιοι, μὲν οὐκέτι Δροῦσος γὰρ δὴ, ὁ μόνος αὐτῷ γεγονὼς, ἐτύγχανε τεθνεώς· υἱὸς δὲ τούτου κατελείπετο Τιβέριος, ἐπικαλούμενος Γέμελλος, Γάϊός τε Γερμανικοῦ παῖς, ἀδελφοῦ υἱὸς γεγονὼς, νεανίας τε ἤδη καὶ παιδείαν

ἐκπεπονηκὼς ἐπὶ πλεῖστον, εὐνοίᾳ τε τοῦ δήμου τι-
μώμενος διὰ τὴν Γερμανικοῦ τοῦ πατρὸς ἀρετήν· ἐπὶ
μέγιστον γὰρ δὴ οὗτος ἦλθε παρὰ τοῖς πλήθεσι τι-
μῆς, εὐσταθείᾳ τρόπου, καὶ δεξιότητι τοῦ ὁμιλεῖν
ἀνεπαχθὴς ὤν, καὶ τὴν ἀξίωσιν κτώμενος τῷ βού-
λεσθαι ἴσος πᾶσιν εἶναι. Ἐξ ὧν οὐ μόνον ὁ δῆμος
καὶ ἡ βουλὴ μειζόνως ἦγον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑ-
ποτελῶν ἕκαστον ἐθνῶν, οἱ μὲν ὡμιληκότες ἁλισκόμε-
νοι τῇ χάριτι τῆς ἐντεύξεως, οἱ δὲ πύστει τῆς ἐκεί-
νων ἀφηγήσεως παραλαμβάνοντες. Πένθος τε αὐτοῦ
τελευτήσαντος προετέθη πᾶσιν, οὐ θεραπείᾳ τῆς ἀρ-
χῆς ἐπιψευδομένων τὴν συμφορὰν, λύπῃ δὲ ἀληθεῖ
894 οἰκειουμένων, διὰ τὸ ἴδιον τυχεῖν ἑκάστοις τὴν
μετάστασιν αὐτοῦ ὑπειλῆφθαι. Οὕτως ἀνεπαχθῶς
ὡμίλησε τοῖς ἀνθρώποις ἐξ ὧν μέγα ὄφελος καὶ τῷ
παιδὶ αὐτοῦ παρὰ πᾶσι κατελέλειπτο· τοῖς τε ἄλ-
λοις καὶ μάλιστα τὸ στρατιωτικὸν ἦρτο, αἱρετὸν ἀ-
ριθμοῦντες τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐκείνῳ περιγενησομέ-
νης, εἰ δεήσει καὶ τελευτᾶν.

9. Ὁ δὲ Τιβέριος Εὐόδῳ πρόσταγμα ποιησά-
μενος κατὰ τὴν ὑστεραίαν ὑπὸ τὴν ἕω εἰςαγαγεῖν
τοὺς παῖδας, εὔχεται τοῖς πατρίοις θεοῖς σημεῖόν τι
πρόφαντον αὐτῷ δεῖξαι περὶ τοῦ τὴν ἡγεμονίαν δια-
δεξαμένου, σπεύδων μὲν τῷ υἱεῖ τοῦ παιδὸς αὐτὴν
καταλιπεῖν, μεῖζον δὲ δόξης τε καὶ βουλήσεως τῆς
αὐτοῦ πεπιστευκὼς τοῦ θεοῦ τὸ ἐπ᾿ αὐτοῖς ἀποφα-
νούμενον. Οἰώνισμα δ᾿ οὖν αὐτῷ προέκειτο, εἰς ἐ-
κεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν, ὃς ἂν κατὰ τὴν ἐπιοῦ-
σαν ἀφίκοιτο πρὸς αὐτὸν πρότερος. Ταῦτα διανοη-
θεὶς, πέμπει παρὰ τοῦ υἱωνοῦ τὸν παιδαγωγὸν, κε-
λεύων ὑπὸ πρώτην ὥραν ἄγειν τὸν παῖδα ὡς αὐτὸν
καταμελήσεσθαι στρατηγίας τὸν θεὸν ὑπολαμβά-
νων. Ὁ δ᾿ ἀντεψήφιζεν αὐτοῦ τὴν χοιροτονίαν.
Ὁ μὲν δὴ ταῦτ᾿ ἐνθυμησάμενος, ἐπεὶ τάχιστα ἡμέ-
ρα ἦν, κελεύει τὸν Εὔοδον εἰςκαλεῖν τῶν παίδων τὸν
παρόντα πρότερον. Ἐξελθὼν δ᾿ ἐκεῖνος, καὶ τὸν

Γάϊον πρὸ τοῦ δωματίου καταλαβὼν, — ὁ γὰρ Τιβέριος οὐ παρῆν μετεώρου τῆς τροφῆς αὐτῷ γενομένης, ᾔδει δ᾽ ὁ Εὔοδος οὐδὲν ὧν ἐβούλετο ὁ δεσπότης, — "Καλεῖ σὲ," φησὶν, "ὁ πατὴρ," καὶ εἰςήγαγεν αὐτόν. Τιβέριος δὲ ὡς θεᾶται Γάϊον, τότε πρῶτον εἰς ἐπίνοιαν ἐλθὼν τοῦ θείου τῆς ἐξουσίας, καὶ τὴν κατ᾽ αὐτὸν ἡγεμονίαν παντελῶς ἀφῃρημένην, ἐπικυροῦν οἷς ψηφίσοιτο δυνάμεως ἐκεῖθεν αὐτῷ μὴ παραγενομένης. Πολλὰ δὴ κατωλοφύρατο, αὐτὸν μὲν τοῦ ἐφ᾽ οἷς προβουλεύσειε κυροῦν ἀφῃρημένον τὸ κράτος, Τιβέριον δὲ τὸν υἱωνὸν, ὡς τῆς τε Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμοῦ διαμάρτοι καὶ τῆς σωτηρίας κεχρημένον, διὰ τὸ ἐπ᾽ ἄλλων κρεισσόνων οὐκ ἀνεκτὸν εἰςηγησαμένων τὴν συναναστροφὴν κείσεσθαι τὴν σωτηρίαν, αὐτῷ τοῦ μὴ συγγενοῦς ὠφελεῖν δυναμένου, φόβῳ τε καὶ μίσει τοῦ ἐφεστηκότος χρησομένου πρὸς αὐτὸν, τὰ μὲν ὡς προσεδρεύοντα τῇ ἀρχῇ, τὰ δ᾽ ὡς ἀντεπιβουλεύειν ὑπέρ τε τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων μὴ ἀφησόμενον. Ἦν δὲ καὶ γενεθλιαλογίᾳ Τιβέριος τὰ μάλιστα προςκείμενος, κατὰ τὰ κοτορθούμενα αὐτῆς μειζόνως τῶν εἰς τόδε ἀνακειμένων ἑκόντως τὸν βίον ἐξηγμένος. Γάλβαν οὖν ποτε θεασάμενος ὡς αὐτὸν εἰςιόντα, φησὶ πρὸς τοὺς ἐπιτηδειοτάτους αὐτῷ, ὡς παραγένοιτο ἀνὴρ τῇ Ῥωμαίων ποτὲ τιμησόμενος ἡγεμονίᾳ. Τά τε πάντα μαντειῶν ὁπόσα ἐχόμενα πιθανὰ ἡγούμενος ἡγεμόνων μάλιστα ἀνὴρ οὗτος, ὑπὸ τοῦ ἐπα- 895
ληθεύοντος αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἐχρῆτο αὐταῖς. Καὶ τότε ἐν χαλεποῖς ἦν συντυχίᾳ τοῦ γεγονότος, ὡς ἐπ᾽ ἀπολωλότι τῷ υἱεῖ τοῦ παιδὸς ἀχθεινῶς διατιθέμενος, καὶ κατάμεμψιν αὐτοῦ ποιούμενος ταύτην οἰώνισιν προμηθοῦς. Παρὸν γὰρ ἂν αὐτῷ λύπης ἀπηλλαγμένῳ τελευτᾶν ἀμαθίᾳ τῶν ἐσομένων, διαφθείρεσθαι τῷ προεγνωκὼς τὴν ἐσομένην δυςτυχίαν τῶν φιλτάτων τελευτᾶν. Καίπερ δὲ συντεταραγμένος τῇ παρὰ δόξαν τῆς ἀρχῆς εἰς οὓς οὐκ ἤθε-

λεν περιόδῳ, ἄκων τε καὶ μὴ βουλόμενος φησὶ γοῦν πρὸς τὸν Γάϊον· „Ὦ παῖ, καίπερ μοὶ συγγενεστέρου Τιβερίου ἢ κατὰ σὲ ὄντος, δόξῃ τε τῇ ἐμαυτοῦ, καὶ τῷ ὁμοψήφῳ ἐπ᾽ αὐτῇ τῶν θεῶν σοὶ φέρων ἐγχειρίζω τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. Ἀξιῶ δὲ σὲ μηδὲν ἀμνημονεῖν ὁμιλήσαντα αὐτῇ μήτε εὐνοίας τῆς ἐμῆς, ὃς εἰς τοσόνδε σε ἀξιώματος καθίστημι μέγεθος, μήτε τοῦ πρὸς Τιβέριον συγγενοῦς, ἀλλ᾽ ἐπιστάμενον, ὡς σύν τε τοῖς θεοῖς καὶ μετ᾽ αὐτοὺς τοιῶνδε σοι κατασταίην ἀγαθῶν ποριστὴς, ἀμείβεσθαί μου τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς πρόθυμον, καὶ ἅμα Τιβερίου φροντίσειν διὰ τὴν συγγένειαν· ἄλλως τε γινώσκειν, ὡς τεῖχός σοι καὶ τῆς ἀρχῆς ὁμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας περιὼν γίνοιτο ἂν Τιβέριος, φροίμιον δὲ τοῦ δυστυχοῦς μεθιστάμενος. Αἵ τε γὰρ μονώσεις ἐπικίνδυνοι τοῖς εἰς τηλικούτων πραγμάτων ὄγκον καταστᾶσιν, καὶ θεοῖς οὐκ ἀτιμώρητα ὁπόσα παρὰ δίκην πρασσόμενα ἀφανίζοι τοῦ νόμου τὸ ἑτέρως πράσσειν παρακαλοῦν." Ταῦτα μὲν ὁ Τιβέριος ἔλεγεν, οὐ μὴν πιθανὸς ἦν τῷ Γαΐῳ καί περ ὑπισχνουμένῳ· ἀλλὰ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχὴν τόν τε Τιβέριον μαντείαις ἀναιρεῖται ταῖς ἐκείνου, καὶ αὐτὸς, ἐπιβουλῶν ἐπ᾽ αὐτὸν συντεθεισῶν, μετ᾽ οὐ πολὺ τελευτᾷ.

10. Τιβέριος δὲ τότε τὸν Γάϊον ἀποδείξας διάδοχον τῆς ἡγεμονίας, ὀλίγας ἐπιβιοὺς ἡμέρας ἔθανε, σχὼν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ἡμέρας τρεῖς καὶ πέντε μῆνας πρὸς ἐνιαυτοῖν δυοῖν καὶ εἴκοσι. Γάϊος δὲ ἦν αὐτοκράτωρ τέταρτος. Ῥωμαῖοι μὲν δὴ πύστει τῆς Τιβερίου τελευτῆς εὐφραίνονται μὲν τῷ ἀγαθῷ τῆς ἀγγελίας· οὐ μὴν πιστεύειν γε θάρσος ἦν αὐτοῖς, οὐ τῷ μὴ βούλεσθαι, πρὸ πόλλῶν γὰρ ἂν ἐτίμησαν χρημάτων τὸ ἐπαληθεῦσαν τῶν λόγων, δέει δὲ, μὴ ψευδοῦς τῆς ἀγγελίας γενομένης προεξαναστάντες ἐπίδηλοι ὦσι τοῦ αὐτῶν χάρματος, εἶτ᾽ απόλοιντο διαβολῆς αὐτῶν γενομένης· πλεῖστα γὰρ ἀνὴρ εἷς οὗτος Ῥωμαίων τοὺς εὐπατρίδας εἰργάσατο δεινὰ,

δυσόργητος ἐπὶ πᾶσιν ὢν, καὶ ἀνήκεστος εἰς τὸ ἐργάζεσθαι καταστὰς, εἰ καὶ χωρὶς λόγου τὴν αἰτίαν ἐπανέλοιτο τοῦ μισεῖν, καὶ ἐπὶ πᾶσι μὲν οἷς κρίνειεν ἐξαγριοῦν φύσιν ἔχων, εἰς θάνατόν τε καὶ τῶν 896
κουφοτάτων ἀνατιθεὶς τὴν ζημίαν. Ὥςτε ἡδονῇ τοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ λόγου φέροντες τὴν ἀκρόασιν, εἰς ὅσον ἐβούλοντο ἀπολαύσματι χρῆσθαι ἐκεκώλυντο δείματι κακῶν, ἃ προεωρᾶτο ψευσθεῖσι τῆς ἐλπίδος. Μαρσύας δὲ τοῦ Ἀγρίππου ὁ ἀπελεύθερος, πυθόμενος Τιβερίου τὴν τελευτὴν, ἔθει δρομαῖος τῷ Ἀγρίππᾳ ἀγγελιούμενος. Καὶ καταλαβὼν ἐν ἐξόδοις ὄντα εἰς τὸ βαλανεῖον, συννεύσας πρὸς αὐτὸν, γλώσσῃ τῇ Ἑβραίων ‘τέθνηκεν ὁ λέων’ φησίν. Ὁ δὲ σύνεσίν τε τοῦ λόγου ποιησάμενος, καὶ χάρματι τῶν ἐπ᾽ αὐτῷ περιενεχθεὶς “Ἀλλά σοι τῶν ἁπάντων καὶ τῆς ἐπὶ τῶνδε εὐαγγελίας χάριτες ἐν ἐμοὶ παντοῖαι γίνονται, μόνον ἂν ἀληθῆ τὰ λεγόμενα εἴη.” Καὶ ὁ ἑκατοντάρχης, ὅς γε τῇ φυλακῇ ἐφειστήκει τοῦ Ἀγρίππα, θεώμενος τήν τε σπουδὴν, μεθ᾽ οἵας ὁ Μαρσύας ἀφίκετο, καὶ τὸ ἐκ τῶν λόγων χάρμα Ἀγρίππᾳ συνελθὸν, ὑποτοπήσας καίνωσίν τινα γεγονέναι τῶν λόγων, ἤρετο σφᾶς περὶ τοῦ λόγου τοῦ ἐφεστηκότος. Οἱ δὲ τέως μὲν παρέτρεπον, ἐγκειμένῳ δὲ ἀποσημαίνει ὁ Ἀγρίππας, ἤδη γὰρ φίλος ἦν, μηδὲν ἐνδοιάσας. Ὁ δὲ ἐκοινοῦτό τε τὴν ἡδονὴν τοῦ λόγου, διὰ τὸ εἰς ἀγαθὰ τῷ Ἀγρίππᾳ φέρειν, προετίθει τε αὐτῷ δεῖπνον. Εὐωχουμένων δὲ αὐτῶν, καὶ τοῦ πότου προϊόντος, παρῆν τις λέγων, ζῆν τε τὸν Τιβέριον, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανήξειν εἰς τὴν πόλιν. Καὶ ὁ ἑκατοντάρχης δεινῶς θορυβηθεὶς τῷ λόγῳ, διὰ τὸ εἰς θάνατον ἀνακείμενα πεπραχέναι, δεσμώτῃ τε καὶ ἐπ᾽ ἀγγελίᾳ θανάτου Καίσαρος συνδιῃτῆσθαι μετὰ χάρματος, ἀπωθεῖται τὸν Ἀγρίππαν τοῦ κλινιδίου, καὶ “Ἤπου,” φησὶν, “λήσειν με ὑπονοεῖς θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος καταψευσάμενος, ἀλλ᾽ οὐ κεφαλῇ τῇ σῇ τοῦτον ἀναμα-

ξάμενος τὸν λόγον;" Ταῦτα εἰπὼν κελεύει δῆσαι
τὸν Ἀγρίππαν, λελυκὼς πρότερον αὐτὸν, φυλακήν
τε ἀκριβεστέραν αὐτοῦ ἢ πρότερον καθίσταται. Καὶ
νύκτα μὲν ἐκείνην ὁ Ἀγρίππας ἐν τοιούτοις ἦν κα-
κοῖς. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ λόγος τε πλείων ἦν κατὰ τὴν
πόλιν ἰσχυριζόμενος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Τιβερίου,
ἐθάῤῥουν τε οἱ ἄνθρωποι φανερῶς ἤδη θρυλλεῖν,
καί τινες καὶ θυσίας ἐπετέλουν, ἐπιστολαί τε ἀφί-
κοντο παρὰ τοῦ Γαΐου, ἡ μὲν πρὸς τὴν σύγκλη-
τον τοῦ Τιβερίου διασαφοῦσα τὴν τελευτὴν καὶ τὴν
αὐτοῦ παράληψιν τῆς ἡγεμονίας γενομένην, ἡ δὲ
πρὸς Πίσωνα τὸν φύλακα τῆς πόλεως, τοῦτό τε ἀ-
γορεύουσα, καὶ τὸν Ἀγρίππαν ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ στρα-
τοπέδου μεταστήσειν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐν ᾗ πρότερον
ἢ δεθῆναι δίαιταν εἶχεν, ὥστε ἐν θάρσει λοιπὸν
ἦγε τὰ περὶ αὐτῆς· φυλακὴ μὲν γὰρ καὶ τήρησις
ἦν, μετὰ μέντοι ἀνέσεως τῆς εἰς τὴν δίαιταν. Γάϊος
δὲ ὡς ἐπὶ Ῥώμην παρῆν, ἄγων τοῦ Τιβερίου τὸ
σῶμα, ταφάς τε αὐτοῦ ποιεῖται πολυτελεῖς νόμοις
τοῖς πατρίοις. Ἀγρίππαν δὲ αὐθημερὸν λύειν ὄντα
πρόθυμον κώλυμα Ἀντωνία ἦν, οὔ τι μίσει τῷ πρὸς
τὸν δεδεμένον, προμηθείᾳ δὲ τοῦ Γαΐου εὐπρεποῦς,
μὴ δόξαν ἀπάγοιτο ἡδονῇ δεχομένου τὴν Τιβερίου
897 μετάστασιν, ἄνδρα ὑπ' ἐκείνου δεδεμένον λύων ἐκ
τοῦ ὀξέως. Διελθουσῶν μέντοι οὐ πολλῶν ἡμερῶν,
μεταπεμψάμενος αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον, ἀποκείρει τε
αὐτὸν, καὶ μεταμφιέννυσιν· εἶτα δὲ τὸ διάδημα πε-
ριτίθησι τῇ κεφαλῇ, καὶ βασιλέα καθίστησιν αὐτὸν
τῆς Φιλίππου τετραρχίας, δωρησάμενος αὐτῷ καὶ
τὴν Λυσανίου τετραρχίαν, ἀλλάττει τε τῇ σιδηρᾷ
ἁλύσει χρυσῆν ἰσόσταθμον. Ἱππάρχην δὲ ἐπὶ τῆς
Ἰουδαίας ἐκπέμπει Μάρυλλον.

11. Δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς Γαΐου Καίσαρος ἡγε-
μονίας, Ἀγρίππας ἠξίου συγχώρησιν αὐτῷ γενέσθαι
πλεύσαντι, τήν τε ἀρχὴν καταστήσασθαι, καὶ τὰ
ἄλλα εἰς δέον οἰκονομησαμένῳ ἐπανιέναι. Καὶ συγ-

χωροῦντος τοῦ αὐτοκράτορος παρῆν, παρ' ἐλπίδας τε ὤφθη πᾶσι βασιλεὺς, πολλήν τε τῆς τύχης ἐπεδείκνυεν ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐξουσίαν τοῖς θεωροῦσιν ἐκ λογισμῶν ἀπορίας τε τῆς πρότερον καὶ τοῦ ἐν τῷ παρόντι εὐδαίμονος. Καὶ οἱ μὲν ἐμακάριζον τοῦ μὴ διαμαρτίᾳ χρησαμένου τῶν ἐλπίδων, οἱ δ' ἐν ἀπιστίᾳ περὶ τῶν γεγονότων ἦσαν,

CAP. VII. 1. Ἡρωδιὰς δὲ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀγρίππου, συνοικοῦσα Ἡρώδῃ, τετράρχης δὲ οὗτος ἦν Γαλιλαίας καὶ Περαίας, φθόνῳ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἐξουσίαν ἐδέχετο, ὁρῶσα ἐν πολὺ μείζονι ἀξιώματι γεγενημένον ἀνδρὸς τοῦ αὐτῆς, διὰ τὸ φυγῇ μὲν τότε ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον, διαλῦσαι τὰ χρέα μὴ δυνάμενον, κάθοδον δὲ μετ' ἀξιώματος, καὶ οὕτως πολλοῦ τοῦ εὐδαίμονος. Ἐλυπεῖτο δ' οὖν καὶ βαρέως ἔφερε τῇ ἐπὶ τοσοῦτον μεταβολῇ, καὶ μάλιστα ὁπότε θεάσαιτο μετὰ τῶν εἰωθότων παρασήμων τῆς βασιλείας ἐπιφοιτῶντα τοῖς πλήθεσιν, ἐπικρύπτεσθαι οὐκ ἠνείχετο τὴν δυστυχίαν τοῦ φθόνου, ἀλλὰ τὸν ἄνδρα ἐξῆρε, κελεύουσα ἐπὶ τῆς Ῥώμης πλεῖν ἐπὶ μνηστείᾳ τῶν ἴσων. "Οὐ γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι," φησὶ, "τὸ ζῆν, εἰ Ἀγρίππας Ἀριστοβούλου μὲν υἱὸς ὢν, θανεῖν ὑπὸ τοῦ πατρὸς κατεγνωσμένου, πενίᾳ δὲ ἀπόρῳ συνὼν, ὡς τελέως αὐτῷ ἐπικουφίζεσθαι τὰ ἀναγκαῖα τοῦ ἐφ' ἡμέρας, φυγῇ δὲ τῶν δεδανεικότων τὸν πλοῦν πεποιημένος, ἐπανεληλύθοι βασιλεὺς, αὐτὸς δέ γε ὢν παῖς βασιλέως, καὶ τοῦ συγγενοῦς τῆς ἀρχῆς καλοῦντος αὐτὸν ἐπὶ μεταποιήσει τῶν ἴσων, καθέζοιτο ἀγαπῶν ἐν ἰδιωτείᾳ διαβιοῦν. Ἀλλ' εἰ καὶ πρότερόν γε, Ἡρώδη, μηδὲν ἐλύπει σε τὸ ἐν ἐλάσσονι τιμῇ πατρὸς οὗ γέγονας εἶναι, νῦν γοῦν ὀρέχθητι συγγενοῦς ἀξιώματος· μηδὲ ὑπόμενε ἡσσᾶσθαι προέχοντι τιμῆς ἀνδρὶ, πλοῦτον τεθεραπευκότι τὸν σὸν, μηδὲ πενίαν ἀποφήνης τὴν ἐκείνου, τῆς ἡμετέρας εὐπορίας ἀρετῇ μᾶλλον χρῆσθαι δυναμένην, μηδὲ δευτερεύειν ἀνεπαίσχυντον ἡγοῦ τῶν χθὲς

καὶ πρώην ἐλέῳ τῷ σῷ διαβεβιωκότων. Ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἴωμεν, καὶ μήτε πόνου φειδώ τις ἔστω, μήτε ἀργυρίου δαπάνης καὶ χρυσίου, διὰ τὸ μὴ ἐπ᾽ οὐδαμινοῖς ἐν βελτίοσιν γενέσθαι τὴν τήρησιν αὐτῶν ἀναλώσεως τῆς ἐπὶ κτήσει βασιλείας ἐσομένης."

898 2. Ὁ δὲ τέως μὲν ἀπεμάχετο ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, καὶ τῆς Ῥώμης τὸν ὄχλον δι᾽ ὑποψίας λαμβάνων, ἀναδιδάσκειν τε αὐτὴν ἐπειρᾶτο. Ἡ δ᾽ ἐφ᾽ ὅσον ἐξαναχωροῦντα ἑώρα μειζόνως ἐπέκειτο, κελεύουσα μὴ ἀνιέναι πάντα πράσσειν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ· καὶ πέρας οὐκ ἀνῆκεν, ἕως ἐξεκίνησεν αὐτὸν ὁμογνώμονα αὐτῇ ἀκουσίως γενέσθαι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλως ἀποφυγεῖν αὐτῆς τὸ ἐπὶ τοιούτοις ψηφισάμενον. Παρασκευασάμενός τε ὡς ἐνῆν πολυτελῶς, καὶ φειδοῖ μηδενὸς χρώμενος, ἀνήγετο ἐπὶ τῆς Ῥώμης, ἅμα δὲ καὶ τὴν Ἡρωδιάδα ἀγόμενος. Ἀγρίππας δὲ τήν τε διάνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν παρασκευὴν αἰσθανόμενος, καὶ αὐτὸς παρεσκευάζετο. Ἐπεί τε ἐκπεπλευκότας ἀκούει, πέμπει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ῥώμης Φορτουνάτον αὐτοῦ τῶν ἀπελευθέρων, δῶρά τε κομίζοντα τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ἐπιστολὰς κατὰ τοῦ Ἡρώδου, τάδε καὶ αὐτὸν διδάξοντα, εἰ καιρὸς, τὸν Γάϊον. Ὁ δὲ ἐπαναχθεὶς τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἡρώδην, καὶ δεξιῷ χρησάμενος τῷ πλῷ, τοσόνδε ἀπελείπετο τοῦ Ἡρώδου, ὥστε τὸν μὲν ἐντυχεῖν Γαΐῳ, ὁ δὲ ἐπικατάγεται καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀπεδίδου. Καὶ προσέπλευσαν ἀμφότεροι Δικαιαρχίᾳ, καὶ τὸν Γάϊον ἐν Βαΐαις λαμβάνουσι· πολίδριον δ᾽ ἔστι καὶ τοῦτο τῆς Καμπανίας ὅσον ἀπὸ σταδίων πέντε τῆς Δικαιαρχίας κείμενον. Βασίλειοί τε εἰσὶν [οἰκήσεις] αὐτόθι πολυτελέσι κεχρημέναι κατασκευαῖς, φιλοτιμηθέντος τῶν αὐτοκρατόρων ἑκάστου προγεγονότας ὑπερβαλλεσθαι· λουτρά τε παρέχεται τὸ χωρίον θερμὰ γῆθεν αὐτόματα ἀνιόντα, ἀγαθὰ ἐπί τε ἰάσει τοῖς χρωμένοις, καὶ ἄλλως τῷ ἀνειμένῳ τῆς διαίτης συμφέροντα. Γάϊος δὲ ἅμα τε προσαγορεύων τὸν Ἡρώ-

δην, πρῶτον δὲ αὐτῷ ἐνετύγχανεν, ἅμα τε τοῦ Ἀγρίππου τὰς ἐπιστολὰς ἐπιὼν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ τῇ ἐκείνου συγκειμένας. Κατηγόρει δὲ αὐτοῦ ὁμολογίαν τε πρὸς Σηϊανὸν κατὰ τῆς Τιβερίου ἀρχῆς, καὶ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθον ἐπὶ τοῦ παρόντος κατὰ τῆς Γαΐου ἀρχῆς, παράδειγμά τε ἦν αὐτῷ τοῦ λόγου μυριάσιν ἑπτὰ ὁπλιτῶν ἀρκέσουσα κατασκευὴ ἐν ταῖς Ἡρώδου ὁπλοθήκαις ἀποκειμένη· ἐκινεῖτό τε ὑπὸ τῶν εἰρημένων, καὶ ἤρετο τὸν Ἡρώδην, εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν ὅπλων λόγος. Τοῦ δὲ — οὐ γὰρ ἦν ἕτερα εἰπεῖν διὰ τὸ ἀντιφθέγξασθαι ἀλήθειαν — εἰπόντος εἶναι τὰ ὅπλα, πιστὰ ἡγούμενος εἶναι τὰ ἐπὶ τῇ ἀποστάσει κατηγορούμενα, τὴν τετραρχίαν ἀφελόμενος αὐτὸν, προσθήκην τῇ Ἀγρίππου βασιλείᾳ ποιεῖται, καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως τῷ Ἀγρίππᾳ δίδωσιν, αὐτόν τε φυγῇ ἀϊδίῳ ἐζημίωσεν, ἀποδείξας οἰκητήριον αὐτοῦ Λούγδουνον πόλιν τῆς Γαλλίας. Ἡρωδιάδα δὲ μαθὼν Ἀγρίππου ἀδελφὴν οὖσαν, τά τε χρήματα ἐδίδου ὁπόσα ἐκείνη ἴδια ἦν, καὶ τῷ μὴ κοινωνεῖν νομίσας τῷ ἀνδρὶ τῆς συμφορᾶς, τεῖχος αὐτῇ τὸν ἀδελφὸν ἔλεγεν. Ἡ δὲ "Ἀλλὰ σὺ μὲν αὐτοκράτωρ," εἶπεν, "μεγαλοφρόνως τε καὶ ἀξιώματι τῷ σεαυτοῦ πρεπόντως τάδε λέγεις, κώλυμα δέ μοι ἐστὶν χρῆσθαί σου τῇ 899
χάριτι τῆς δωρεᾶς εὔνοια ἡ πρὸς τὸν γεγαμηκότα, οὗ κοινωνόν με τῆς εὐδαιμονίας γενομένην, οὐ δίκαιον ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ ταῖς τύχαις καθιστάμενον." Ὁ δὲ ὀργῇ τοῦ μεγαλόφρονος αὐτὴν ποιησάμενος, συνήλαυνε καὶ αὐτὴν τῷ Ἡρώδῃ, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῷ Ἀγρίππᾳ δίδωσιν. Ἡρωδιάδι μὲν δὴ φθόνου τοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, καὶ Ἡρώδῃ γυναικείων ἀκροασαμένῳ κουφολογιῶν δίκην ταύτην ἐπετίμησεν ὁ θεός. Γάϊος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν, καὶ τὸν ἑξῆς πάνυ μεγαλοφρόνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, καὶ μέτριον παρέχων αὐτὸν εἰς εὔνοιαν προεχώρει, παρά τε Ῥωμαίοις αὐτοῖς καὶ τοῖς ὑπηκόοις. Προϊὼν δ᾽ ἐξίστατο τοῦ ἀνθρωπίνως φρονεῖν ὑπὸ

μεγέθους τῆς ἀρχῆς ἐκθειάζων αὐτὸν, καὶ τὰ πάντα ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ θείου πολιτεύειν ἦρτο.

CAP. VIII. 1. Καὶ δὴ στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένης Ἰουδαίων τε οἳ ἐνοικοῦσι καὶ Ἑλλήνων, τρεῖς ἀφ' ἑκατέρας τῆς στάσεως πρεσβευταὶ αἱρεθέντες παρῆσαν ὡς τὸν Γάϊον. Καὶ ἦν γὰρ τῶν Ἀλεξανδρέων πρέσβεων εἷς Ἀπίων, ὃς πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐβλασφήμησεν ἄλλα τε λέγων, καὶ ὡς 'τοῦ Καίσαρος τιμῶν περιορῷεν· πάντων γοῦν, ὁπόσοι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἶεν, βωμοὺς τῷ Γαΐῳ καὶ νεὼς ἱδρυμένων, τά τε ἄλλα πᾶσιν αὐτὸν ὥςπερ τοὺς θεοὺς δεχομένων, μόνους τούςδε ἄδοξον ἡγεῖσθαι ἀνδριᾶσι τιμᾶν, καὶ ὅρκιον αὐτοῦ τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι.' Πολλὰ δὲ καὶ χαλεπὰ Ἀπίωνος εἰρηκότος; ὑφ' ὧν ἀρθῆναι ἤλπιζε τὸν Γάϊον, καὶ εἰκὸς ἦν, Φίλων ὁ προεστὼς τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος, Ἀλεξάνδρου τε τοῦ Ἀλαβάρχου ἀδελφὸς ὢν, καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄπειρος, οἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογίᾳ χωρεῖν τῶν κατηγορημένων. Διακλείει δὲ αὐτὸν Γάϊος κελεύσας ἐκποδὼν ἀπελθεῖν· περιοργής τε ὢν, φανερὸς ἦν ἐργασόμενός τι δεινὸν αὐτούς. Ὁ δὲ Φίλων ἔξεισι περιϋβρισμένος, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, ὡς 'χρὴ θαῤῥεῖν, Γαΐου λόγῳ μὲν αὐτοῖς ὠργισμένου, ἔργῳ δὲ ἤδη τὸν θεὸν ἀντιπαρεξάγοντος.'

900 2. Γάϊος δὲ ἐν δεινῷ φέρων εἰς τοσόνδε ὑπὸ Ἰουδαίων περιῶφθαι μόνων, πρεσβευτὴν ἐπὶ Συρίας ἐκπέμπει Πετρώνιον, διάδοχον Οὐϊτελλίῳ τῆς ἀρχῆς, κελεύων 'χειρὶ πολλῇ εἰςβάλλοντι εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰ μὲν ἑκόντες δέχονται ἱστᾶν αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ· εἰ δ' ἀγνωμοσύνῃ χρῶντο, πολέμῳ κρατήσαντα τοῦτο ποιεῖν.' Καὶ Πετρώνιος Συρίαν παραλαβὼν ἠπείγετο διακονεῖσθαι ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Καίσαρος· συμμαχίαν δὲ πλείστην ὅσην ἠδύνατο ἀθροίσας, καὶ τάγματα δύο τῆς Ῥωμαίων

δυνάμεως ἄγων, ἐπὶ Πτολεμαΐδος παρῆν αὐτόθι χειμάσων, ὡς πρὸς ἔαρ τοῦ πολεμεῖν οὐκ ἀφεξόμενος, καὶ πρὸς τὸν Γάϊον ἔγραφε περὶ τῶν ἐπεγνωσμένων. Ὁ δὲ ἐπῄνει τῆς προθυμίας αὐτὸν, καὶ ἐκέλευε μὴ ἀνιέναι, πολεμεῖν δὲ μὴ πειθομένοις ἐντεταμένως. Ἰουδαίων δὲ πολλαὶ μυριάδες παρῆσαν ὡς τὸν Πετρώνιον εἰς Πτολεμαΐδα κατὰ δεήσεις, μὴ ἐπὶ παρανομίᾳ σφᾶς ἐπαναγκάζειν, καὶ παραβάσει τοῦ πατρίου νόμου. "Εἰ δὲ σοὶ πάντως πρόκειται τὸν ἀνδριάντα φέρειν καὶ ἱστᾶν, ἡμᾶς αὐτοὺς πρότερον μεταχειρισάμενος, πράσσε τὰ δεδογμένα· οὐ γὰρ ἂν δυναίμεθα περιόντες συγχωρεῖν πράγματα ἡμῖν ἀπηγορευμένα ἀξιώματί τε τοῦ νομοθέτου καὶ προπατόρων τῶν ἡμετέρων, εἰς ἀρετὴν ἀνήκειν αὐτὰ κεχειροτονηκότων." Πετρώνιος δὲ ὀργὴν λαβὼν εἶπεν· "Ἀλλ' εἰ μὲν αὐτοκράτωρ ὢν βουλεύμασι χρῆσθαι τοῖς ἐμαυτοῦ, τάδε πράσσειν ἐπενόουν, καὶ ἂν δίκαιος ἦν ὑμῖν πρός με ὁ λόγος οὗτος. Νῦν δὲ μοὶ Καίσαρος ἐπεσταλκότος, πᾶσα ἀνάγκη διακονεῖσθαι τοῖς ἐκείνῳ προανεψηφισμένοις, διὰ τὸ εἰς ἀνηκεστοτέραν φέρειν ζημίαν τὴν παρακρόασιν αὐτῶν." — "Ἐπεὶ τοίνυν οὕτω φρονεῖς, ὦ Πετρώνιε," φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, "ὡς μὴ ἂν ἐπιστολὰς τὰς Γαΐου παρελθεῖν, οὐδ' ἂν αὐτοὶ παραβαίημεν τοῦ νόμου τὴν προαγόρευσιν. Θεοῦ πεισθέντες ἀρετῇ καὶ προγόνων πόνοις τῶν ἡμετέρων εἰς νῦν ἀπαράβατοι μεμενηκότες, οὐδ' ἂν τολμήσαιμεν ἐπὶ τοσοῦτον κακοὶ γενέσθαι, ὥςτε ὁπόσα ἐκείνῳ δόξειε μὴ πρασσόμενα ἀγαθοῦ ῥοπὴν ἡμῖν φέρειν, αὐτοὶ παραβαίνειν ποτ' ἂν θάνατον φοβηθέντες. Ὑπομενοῦμεν δὲ εἰς τύχας ἰόντες, ἐπὶ φυλακῇ τε πατρίῳ, καὶ κινδυνεύειν προθεμένοις ἐλπίδα οὖσαν ἐξεπιστάμενοι καὶ ἂν περιγενέσθαι, διά τε τοῦ θεοῦ τὸ στησόμενον μεθ' ἡμῶν, ἐπὶ τιμῇ τε τῇ ἐκείνου τὰ δεινὰ ὑποδεχομένων, καὶ τῆς τύχης τὸ ἐπ' ἀμφότερα φιλοῦν τοῖς πράγμασι παρατυγχάνειν. Ἐκ δὲ τοῦ σοὶ πείθεσθαι πολλὴν

μὲν λοιδορίαν τοῦ ἀνάνδρου προςκεισομένην, ὡς δι' αὐτὸ παράβασιν τοῦ νόμου προςποιουμένοις, καὶ ἅμα πολλὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ παρὰ σοὶ δικαστῇ γένοιτο ἂν βελτίων Γαΐου."

901 3. Καὶ ὁ Πετρώνιος ἐκ τῶν λόγων θεασάμενος δυςκίνητον αὐτῶν τὸ φρονοῦν, καὶ μὴ ἂν ἀμαχὶ δύναμιν αὐτῷ παραγενέσθαι διακονίσασθαι τῷ Γαΐῳ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος, πολὺν δὲ ἔσεσθαι φόνον, τούς τε φίλους ἀναλαβὼν, καὶ θεραπείαν, ἣ περὶ αὐτὸν ἦν, ἐπὶ Τιβεριάδος ἠπείγετο, χρήζων κατανοῆσαι τῶν Ἰουδαίων τὰ πράγματα ὡς ἔχοι. Καὶ Ἰουδαῖοι μέγαν ἡγούμενοι τὸν ἐκ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου κίνδυνον, πολὺ μείζονα δὲ κρίνοντες τὸν ἐκ τοῦ παρανομεῖν, αὖθις πολλαὶ μυριάδες ὑπηντίαζον Πετρώνιον εἰς τὴν Τιβεριάδα γενόμενον, καὶ ἱκετείᾳ χρώμενοι 'μηδαμῶς εἰς ἀνάγκας τοιαύτας αὐτοὺς καθιστᾶν, μηδὲ μιαίνειν ἀνδριάντος ἀναθέσει τὴν πόλιν.' "Πολεμήσετε ἄρα Καίσαρι," Πετρώνιος ἔφη, "μήτε τὴν ἐκείνου παρασκευὴν λογιζόμενοι, μήτε τὴν ὑμετέραν ἀσθένειαν;" Οἱ δὲ, "Οὐδαμῶς πολεμήσομεν," ἔφασαν, "τεθνηξόμεθα δὲ πρότερον ἢ παραβῆναι τοὺς νόμους." Ἐπί τε τὰ πρόςωπα κείμενοι, καὶ τὰς σφαγὰς προδεικνύντες, ἕτοιμοι καὶ κτιννύεσθαι ἔλεγον εἶναι. Καὶ ταῦτα ἐπράσσετο ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ τοῦ γεωργεῖν ἀπερίοπτοι τὸ λοιπὸν ἦσαν, καὶ ταῦτα τῆς ὥρας οὔσης πρὸς σπόρῳ· πολλή τε ἦν προαίρεσις αὐτοῖς, καὶ τοῦ θνήσκειν ἐπιθυμίας πρόθεσις, ἢ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ ἀνδριάντος θεάσασθαι.

4. Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων τῶν πραγμάτων, Ἀριστόβουλος ὁ Ἀγρίππου τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς, καὶ Ἑλκίας ὁ μέγας, ἄλλοι τε οἱ κράτιστοι τῆςδε τῆς οἰκίας, καὶ οἱ πρῶτοι σὺν αὐτοῖς εἰςίασιν ὡς τὸν Πετρώνιον παρακαλοῦντες αὐτὸν, 'ἐπειδὴ τὴν προθυμίαν ὁρᾷ τῆς πληθύος, μηδὲν εἰς ἀπόνοιαν αὐτῆς παρακινεῖν, ἀλλὰ γράφειν πρὸς Γάϊον τὸ ἀνήκεστον

αὐτῶν πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀνδριάντος, πῶς τε ἀποστάντες τοῦ γεωργεῖν ἀντικαθέζονται, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ᾽ ἂν δύνασθαι, θανεῖν δ᾽ ἔχοντες ἡδονὴν, πρὶν παραβῆναι τὰ νόμιμα αὐτοῖς, πῶς τε ἀσπόρου τῆς γῆς γενομένης λῃστεῖαι ἀναφύοιντο, ἀδυναμίᾳ καταβολῆς τῶν φόρων. Ἴσως γὰρ ἂν ἐπικλασθέντα τὸν Γάϊον μηδὲν ὠμὸν διανοηθῆναι, μηδὲ ἐπ᾽ ἀναστάσει φρονῆσαι τοῦ ἔθνους· ἐμμένοντος δὲ τῇ τότε βουλῇ τοῦ πολεμεῖν, τότε δὴ καὶ αὐτὸν ἅπτεσθαι τοῦ πράγματος.᾽ Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ἀριστόβουλον ἐπὶ τούτοις τὸν Πετρώνιον παρεκάλουν. Πετρώνιος δὲ, τοῦτο μὲν τῶν περὶ τὸν Ἀριστόβουλον παντοίως ἐπικειμένων, διὰ τὸ ὑπὲρ μεγάλων ποιεῖσθαι τὴν δέησιν, καὶ πάσῃ μηχανῇ προςχρησαμένων εἰς τὰς ἱκετείας, τοῦτο δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων θεώμενος τὴν ἀντιπαράταξιν τῆς γνώμης, καὶ δεινὸν ἡγούμενος τοσαῖςδε μυριάσιν ἀνθρώπων, μανίᾳ τῇ Γαΐου διακονούμενος, ἐπαγαγὼν θάνατον, ἐν αἰτίᾳ τὸ πρὸς θεὸν σεβάσμιον ἔχειν, καὶ μετὰ πονηρᾶς τὸν μετὰ ταῦτα βίον ἐλπίδος διαιτᾶσθαι, πολὺ κρεῖσσον ἡγεῖτο, ἐπιστεῖλαι τῷ Γαΐῳ ‛τὸ ἀ- 902
νήκεστον αὐτοῦ, ὀργῇ φέροντος μὴ ἐκ τοῦ ὀξέως δεδιακονημένου αὐτοῦ ταῖς ἐπιστολαῖς, τάχα μὲν γὰρ καὶ πείσειν, καὶ τῇ τὸ πρῶτον μανίᾳ τῆς γνώμης ἐπιμένοντος, ἅψασθαι πολέμου τοῦ πρὸς αὐτούς· εἰ δ᾽ ἄρα τι καὶ κατ᾽ αὐτοῦ τρέποι τῆς ὀργῆς, καλῶς ἔχειν τοῖς ἀρετῆς μεταποιουμένοις, ὑπὲρ τοσῆςδε ἀνθρώπων πληθύος τελευτᾶν.᾽ Ἔκρινε γοῦν πιθανὸν ἡγεῖσθαι τῶν δεομένων τὸν λόγον.

5. Συγκαλέσας δὲ εἰς τὴν Τιβεριάδα τοὺς Ἰουδαίους, οἱ δὲ ἀφίκοντο πολλαὶ μυριάδες, καταστὰς ἐπ᾽ αὐτῶν τήν τε ἐν τῷ παρόντι στρατιὰν, οὐ γνώμης ἀπέφηνε τῆς αὐτοῦ, τοῦ δὲ αὐτοκράτορος τῶν προσταγμάτων, τὴν ὀργὴν οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐπιφέρεσθαι τοῖς πράγμασι τοῖς παρακροᾶσθαι θάρσος εἰςφερομένοις· ᾧ καλῶς ἔχειν,

τόν γε τιμῆς τοσαύτης ἐπιτετευχότα συγχωρήσει τῇ ἐκείνου, οὐδὲν ἐναντίον πράσσειν· "Οὐ μὴν δίκαιον ἡγοῦμαι, ἀσφάλειάν τε καὶ τιμὴν τὴν ἐμαυτοῦ μὴ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου μὴ ἀπολουμένου τοσούτων ὄντων ἀναλοῦν, διακονουμένων τῇ ἀρετῇ τοῦ νόμου, ὃν πάτριον ὄντα περιμάχητον ἡγεῖσθε. Καὶ τῇ ἐπὶ πᾶσιν ἀξιώσει καὶ δυνάμει τοῦ θεοῦ, τὸν ναὸν οὐκ ἂν περιϊδεῖν τολμήσοιμι ὕβρει πεσεῖν τῆς τῶν ἡγεμονευόντων ἐξουσίας. Στέλλω δὲ ὡς Γάϊον, γνώμας τε τὰς ὑμετέρας διασαφῶν, καὶ πῇ καὶ συνηγορίᾳ χρώμενος ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑμᾶς παρορᾶν πεισομένους ἐφ' οἷς προέθεσθε ἀγαθοῖς. Καὶ συμπράσσοι μὲν ὁ θεός· βελτίων γὰρ ἀνθρωπίνης μηχανῆς καὶ δυνάμεως ἡ κατ' ἐκεῖνον ἐξουσία· πρυτανεύων ὑμῖν τε τὴν τήρησιν τῶν πατρίων, καὶ αὐτῷ τὸ μηδὲν ἀνθρωπείαις παρὰ γνώμην βουλήσεσι τιμῶν τῶν εἰωθυιῶν ἁμαρτεῖν. Εἰ δ' ἐκπικρανθεὶς Γάιος εἰς ἐμὲ τρέψει τὸ ἀνήκεστον τῆς ὀργῆς, τλήσομαι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν συνιοῦσαν τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑμᾶς τοσούςδε ὄντας ἐπὶ οὕτως ἀγαθαῖς πράξεσι διολλυμένους θεωρεῖν. Ἄπιτε οὖν ἐπὶ ἔργα τὰ αὑτῶν ἕκαστοι, καὶ τῇ γῇ ἐπιπονεῖτε. Πέμψω δ' αὐτὸς ἐπὶ Ῥώμης, καὶ τὰ πάντα ὑπὲρ ὑμῶν δι' ἐμαυτοῦ καὶ τῶν φίλων οὐκ ἀποτραπήσομαι διακονεῖν."

6. Ταῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τῶν Ἰουδαίων
τὸν σύλλογον, προμηθεῖσθαι τῶν εἰς τὴν γεωργίαν
ἠξίου τοὺς ἐν τέλει, καὶ καθομιλεῖν τὸν λαὸν ἐλπίσι
χρησταῖς. Καὶ ὁ μὲν εὐθυμεῖν τὸ πλῆθος ἔσπευδεν.
Ὁ θεὸς δὲ παρουσίαν ἐπεδείκνυε τὴν αὐτοῦ Πετρω-
νίῳ, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ὅλοις σύλληψιν. Ἅμα τε γὰρ
ἐπαύετο τοῦ λόγου, ὃν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπε,
καὶ αὐτίκα ὑετὸν ἠφίει μέγαν παρ' ἐλπίδα τοῖς ἀν-
903 θρώποις γενόμενον, διὰ τὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν
αἴθριον οὖσαν οὐδὲν ὄμβριμον ἀποσημαίνειν ἐκ τῶν
περὶ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ πᾶν ἔτος αὐχμῷ μεγάλῳ

κατεσχημένον, ἐπ᾿ ἀπογνώσει ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὕδατος τοῦ ἄνωθεν, εἴ καὶ σύννεφόν ποτε θεάσαιντο τὸν οὐρανόν. Ὥςτε δὴ τότε πολλοῦ καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς καὶ παρὰ τὸ ἑτέρως δόξαν ἀφιγμένου ὕδατος, τοῖς τε Ἰουδαίοις ἐλπὶς ἦν οὐδαμῶς ἀτυχήσειν Πετρώνιον ὑπὲρ αὐτῶν δεόμενον. Ὁ Πετρώνιος δὲ κατεπέπληκτο μειζόνως, ὁρῶν ἐναργῶς τὸν θεὸν τῶν Ἰουδαίων προμηθούμενον, καὶ πολλὴν ἀποσημήναντα τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς μηδ᾿ ἂν τοῖς ἔργῳ προθεμένοις τὰ ἐναντία φρονεῖν ἰσχὺν ἀντιλέξεως καταλελεῖφθαι· ὡς δὲ καὶ πρὸς τὸν Γάϊον σὺν τοῖς λοιποῖς ὁπόσα ἔγραφεν. Ἐπαγωγὰ δ᾿ ἦν τὰ πάντα καὶ παντοίως παρακαλοῦντα μὴ τοσαύτας μυριάδας ἀνθρώπων ἀπονοεῖν, ἃς εἰ κτείνοι, οὐ γὰρ δίχα γε πολέμου παραχωρήσειν τοῦ νομίμου τῆς θρησκείας, προσόδου τε τῆς ἀπ᾿ αὐτῶν ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῷ τροπαίῳ τῆς ἀρᾶς ὑποτίθεσθαι τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Καὶ ἄλλως θείου τοῦ προεστηκότος αὐτῶν τὴν δύναμιν ὡς ἀκραιφνῆ ἀπέφαινε, καὶ μηδὲν ἐνδοίαστον ἐπὶ δύναμιν τὴν αὐτοῦ ἐπιδείκνυσθαι καταλιποῦσαν. Καὶ Πετρώνιος μὲν ἐν τούτοις ἦν.

7. Ἀγρίππας δὲ ὁ βασιλεὺς — ἐτύγχανε γὰρ ἐπὶ Ῥώμης διαιτώμενος — προέκοπτε φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν Γάϊον μειζόνως. Καί ποτε προθεὶς δεῖπνον αὐτῷ, καὶ πρόνοιαν ἔχων πάντας ὑπερβάλλεσθαι, τέλεσί τε τοῖς εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ παρασκευῇ τοῦ εἰς ἡδονὴν φέροντος, ὡς μὴ ὅπως ἄν τινα τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ μηδ᾿ αὐτὸν Γάϊόν ποτε ἰσωθῆναι θελήσαντα οὐχ ὅπως ὑπερβαλέσθαι, — τοσοῦτον ἀνὴρ τῇ παρασκευῇ πάντας ὑπερῆρεν, καὶ τῷ τὰ πάντα Καίσαρι ἐκφροντίσαι παρασχεῖν, — καὶ ὁ Γάϊος ἐκθαυμάσας τήν τε διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ὡς ἐπ᾿ ἀρεσκείᾳ τῇ αὐτοῦ βιάζοιτο καὶ ὑπὲρ δύναμιν τῶν χρημάτων εὐπορίᾳ χρῆσθαι, βουλόμενός τε μιμήσασθαι τὴν Ἀγρίππου φιλοτιμίαν ἐφ᾿ ἡδονῇ τῇ αὐτοῦ πρασσομένην, ἀνειμένος ὑπὸ οἴ-

νου καὶ τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ἱλαρότερον ἐκτετραμμέ-
νος, φησὶν ἐν συμποσίῳ, παρακαλοῦντος εἰς πό-
τον Ἀγρίππα, "Καὶ πρότερον μέν σοι τιμὴν συνῄ-
δειν ἧ ἐχρῶ τὰ πρὸς ἐμὲ, καὶ πολλὴν εὔνοιαν μετὰ
κινδύνων ἀποδειχθεῖσαν, οἷς ὑπὸ Τιβερίου περιέστης
δι' αὐτὴν, ἐπιλείπεις τε οὐδὲν καὶ ὑπὲρ δύναμιν
ἀρετῇ χρῆσθαι τῇ πρὸς ἡμᾶς. Ὅθεν, αἰσχρὸν γὰρ
ἡσσᾶσθαί με ὑπὸ τῆς σῆς σπουδῆς, ἀναλαβεῖν βού-
904 λομαι τὰ ἐλλελειμμένα πρότερον· ὀλίγον γὰρ πᾶν
ὁπόσον σοι δωρεῶν ἐχόμενον ἀπεμοιρασάμην. Τὸ δὲ
πᾶν, ὅπερ σοι ῥοπὴν ἂν προσθείη τοῦ εὐδαίμονος,
διακονήσεταί σοι προθυμίᾳ τε καὶ ἰσχύϊ." Καὶ ὁ
μὲν ταῦτα ἔλεγεν, οἰόμενος γῆν τε πολλὴν αἰτήσα-
σθαι, ἢ καί τινων προσόδους πόλεων. Ὁ δὲ, καί-
περ τὰ πάντα ἐφ' οἷς ᾔτησε παρασκευασάμενος, οὐκ
ἐφανέρου τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως ἀμείβεται
τὸν Γάϊον, "Ὅτι οὔτε πρότερον κέρδος τὸ ἀπ' αὐ-
τοῦ καραδοκῶν παρὰ τὰς Τιβερίου ἐντολὰς θεραπεύ-
σειεν αὐτὸν, οὔτε νῦν πράσσειν τι τῶν εἰς χάριν
τὴν ἐκείνου κερδῶν οἰκείων ἔν τισι λήψεσι· μεγάλα
δὲ εἶναι τὰ προδεδωρημένα, καὶ περαιτέρω τῷ θρά-
σει χρωμένου τῶν ἐλπίδων· καὶ γὰρ εἰ τῆς σῆς ἐλάτ-
τονα δυνάμεως, τῆς γέ μου τοῦ εἰληφότος διανοίας
τε καὶ ἀξιώσεως μείζονα." Καὶ ὁ Γάϊος, ἐκπλαγεὶς
τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, πλειόνως ἐνέκειτο εἰπεῖν, ὅ τι
χαρίζοιτ' ἂν αὐτῷ παρασχόμενος. Ὁ δὲ, "Ἐπεί-
περ, ὦ δέσποτα, προθυμίᾳ τῇ σῇ δωρεῶν με ἄξιον
ἀποφαίνεις, αἰτήσομαι τῶν μὲν εἰς ὄλβον φερόντων
οὐδὲν, διὰ τὸ μεγάλως με ἐνδιαπρέπειν, οἷς ἤδη παρ-
έσχες· ὅ τι δ' ἂν σοι δόξαν προσποιῇ τοῦ εὐσεβοῦς,
καὶ τὸ θεῖον σύμμαχον ἐφ' οἷς θελήσειας παρακαλῶ,
καί μοι πρὸς εὐκλείας γένοιτο παρὰ τοῖς πυνθανο-
μένοις, ὡς μήθ' ἑνὸς ὧν χρησαίμην ὑπὸ τῆς σῆς ἐξ-
ουσίας ἀτυχεῖν πώποτε γνόντι. Ἀξιῶ γὰρ σὲ τοῦ
ἀνδριάντος τὴν ἀνάθεσιν, ἣν ποιήσασθαι κελεύεις

*Πετρώνιον εἰς τὸ Ἰουδαίων ἱερὸν, μηκέτι πράσσειν
διανοεῖσθαι."*

8. *Καὶ ὁ μὲν καίπερ ἐπικίνδυνον τοῦτο ἡγού-
μενος — εἰ γὰρ μὴ πιθανὰ ἔκρινε Γάϊος, οὐδὲν ἄλ-
λο ἢ εἰς θάνατον ἔφερεν — διὰ τὸ μεγάλα νομίζειν
τε καὶ εἶναι, κύβον ἀναριπτεῖν τὸν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἡγεῖ-
το. Γάϊος δὲ ἅμα τῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἀγρίππου ἐνει-
λημμένος, καὶ ἄλλως ἀπρεπὲς ὑπολαμβάνων, ἐπὶ το-
σῶνδε μαρτύρων ψευδὴς γενέσθαι περὶ ὧν προθύ-
μως ἐβιάζετο αἰτεῖσθαι τὸν Ἀγρίππαν, μετὰ τοῦ
ὀξέως μεταμέλῳ χρώμενος, ἅμα δὲ τοῦ Ἀγρίππου
τὴν ἀρετὴν θαυμάσας, ἐν ὀλίγῳ αὔξειν τὴν οἰκείαν
ἀρχὴν, ἤτοι προσόδοις χρημάτων ἢ ἄλλῃ δυνάμει,
τοῦ κοινοῦ τῆς εὐθυμίας ἐπιμελῶτο, πρεσβεύων τοὺς
νόμους καὶ τὸ θεῖον, συγχωρεῖ· καὶ γράφει πρὸς τὸν
Πετρώνιον, ἐκεῖνόν τε τῆς ἀθροίσεως τοῦ στρατεύ-
ματος ἐπαινῶν, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν περὶ αὐτῶν
ἀπεσταλκότος· "Νῦν οὖν εἰ μὲν φθάνεις τὸν ἀν-
δριάντα ἑστακὼς, ἑστάτω· εἰ δὲ μήπω πεποίησαι
τὴν ἀνάθεσιν, μηδὲν περαιτέρω κακοπαθεῖν. Ἀλλὰ
τόν τε στρατὸν διάλυε, καὶ αὐτὸς ἐφ᾽ ἃ τὸ πρῶτόν
σε ἔστειλα, ἄπιθι. Οὐδὲν γὰρ ἐπιδέομαι τῆς ἀνα-
στάσεως τοῦ ἀνδριάντος, Ἀγρίππᾳ χαριζόμενος ἀν-
δρὶ παρ᾽ ἐμοὶ τιμωμένῳ μειζόνως, ἢ ὥστε με χρείᾳ
τῇ ἐκείνου καὶ οἷς κελεύσειεν ἀντειπεῖν." Γάϊος μὲν
δὴ ταῦτα γράφει πρὸς τὸν Πετρώνιον, πρότερον ἢ* 905
*ἐντυχεῖν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἐμφαινούσαις 'ἐπὶ ἀ-
ποστασίᾳ Ἰουδαίους κατὰ τὸν ἀνδριάντα ἐπείγεσθαι·
μηδὲν καὶ ἕτερον ἀποσημαίνειν τὴν διάνοιαν αὐτῶν,
ἀλλὰ πόλεμον ἄντικρυς Ῥωμαίων ἀπειλεῖν.' Καὶ πε-
ριαλγήσας ὡς ἐπὶ πείρᾳ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ τετολ-
μηκότων, ἀνὴρ ἐπὶ πᾶσιν ἥσσων μὲν τοῦ αἰσχροῦ,
κρείσσων δὲ τοῦ βελτίστου, καὶ ἐφ᾽ οἷς τισι κρίνειν
ὀργῇ χρῆσθαι παρ᾽ ὁντινοῦν ἐπειγόμενος, παίδευσιν
αὐτῇ οὐδ᾽ ἡντινοῦν προστιθεὶς, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἡδονῇ τι-
θεὶς τῇ ἐκείνης τὴν κρίσιν τοῦ εὐδαίμονος, γράφει*

πρὸς τὸν Πετρώνιον· "Ἐπειδὴ δῶρα, ὁπόσα σοὶ οἱ Ἰουδαῖοι παρέσχον, ἐν μείζονι λόγῳ τῶν ἐμῶν πεποίησαι ἐντολῶν, διακονεῖσθαι τὰ πάντα ἡδονῇ τῇ ἐκείνων ἀρθεὶς, ἐπὶ παραβάσει τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, κελεύω σε, σαυτῷ κριτὴν γενόμενον, λογίσασθαι περὶ τοῦ ποιητέου σοὶ ὑποστάντα ὀργῇ τῇ ἐμῇ, ἐπεί τοι παράδειγμα ποιοῖμ' ἄν σὲ τοῖς τε νῦν πᾶσι, καὶ ὁπόσοι ὕστερον γένοιντ' ἂν, μηδαμῶς ἀκυροῦν αὐτοκράτορος ἀνδρὸς ἐντολάς."

9. Ταύτην μὲν γράφει Πετρωνίῳ τὴν ἐπιστολὴν, οὐ μὴν φθάνει γε ζῶντος Πετρώνιος δεξάμενος αὐτὴν, βραδυνθέντος τοῦ πλοῦ τοῖς φέρουσι εἰς τοσόνδε, ὥςτε Πετρωνίῳ γράμματα πρὸ αὐτῆς ἀφικέσθαι, δι' ὧν μανθάνει τὴν Γαΐου τελευτήν. Θεὸς γὰρ οὐκ ἄρ' ἀμνημονήσειν ἔμελλε Πετρωνίῳ, κινδύνων οὓς ἀνειλήφει ἐπὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων χάριτι, καὶ τιμῇ τῇ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸν Γάϊον ἀποσκευασάμενος ὀργῆς ὧν ἐπὶ σεβασμῷ τῷ αὐτοῦ πράσσειν ἐτολμήσαιε, τὸν μισθὸν χρεωλυτεῖν συνεργεῖ τῷ Πετρωνίῳ ἥ τε Ῥώμη, καὶ πᾶσα ἡ ἀρχὴ, μάλιστα δ' ὁπόσοι τῆς βουλῆς προέχοιεν ἀξιώματι, διὰ τὸ εἰς ἐκείνους ἀκράτῳ τῇ ὀργῇ χρῆσθαι τὸν Γάϊον. Καὶ τελευτᾷ μὲν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, ἢ γράψαι τῷ Πετρωνίῳ τὴν ἐπὶ τὸ θανεῖν ἀνακειμένην ἐπιστολήν. Τὴν δ' αἰτίαν, ἐξ ἧς τελευτᾷ, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τὸν τρόπον ἀφηγήσομαι προϊόντος τοῦ λόγου. Πετρωνίῳ δὲ προτέρα μὲν παρῆν ἡ διασαφοῦσα τοῦ Γαΐου τὴν τελευτὴν ἐπιστολὴ, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ κελεύουσα αὐτὸν τελευτᾶν αὐτόχειρα. Καὶ ἥσθη τε τῇ συντυχίᾳ τοῦ ὀλέθρου, ὃς τὸν Γάϊον κατέλαβε, καὶ τοῦ θεοῦ τὴν πρόνοιαν ἐξεθαύμασεν, οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀξέως μισθὸν αὐτῷ τιμῆς τε τῆς εἰς τὸν ναὸν καὶ βοηθείας τῆς Ἰουδαίων σωτηρίας παρασχομένου. Καὶ Πετρωνίῳ μὲν οὕτως μὴ αὐτῷ ὀφθεὶς διεφεύχθη ῥαδίως ὁ κίνδυνος τοῦ θανεῖν.

CAP. IX. 1. Γίνεται δὲ καὶ περὶ τοὺς ἐν τῇ Με- 906 σοποταμίᾳ, καὶ μάλιστα τὴν Βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ἰουδαίους, συμφορὰ δεινὴ, καὶ οὐδεμιᾶς ἥςτινος ἐλάσσων, φόνος τε αὐτῶν πολὺς, καὶ ὁπόσος οὐχ ἱστορημένος πρότερον. Περὶ ὧν δὴ τὰ πάντα ἐπ᾽ ἀκριβείας διηγησάμενος, ἐκθήσομαι καὶ τὰς αἰτίας, ἀφ᾽ ὧν αὐτοῖς τὸ πάθος συνέτυχεν. Νεαρδὰ τῆς Βαβυλωνίας ἐστὶ πόλις, ἄλλως τε πολυανδροῦσα, καὶ χώραν ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔχουσα, καὶ σὺν ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀνθρώπων ἀναπλέων. Ἔστι δὲ καὶ πολεμίοις οὐκ εὐέμβολος, περιόδῳ τε τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ἐντὸς αὐτὴν ἀπολαμβάνοντος, καὶ κατασκευαῖς τειχῶν. Ἔστι δὲ καὶ Νίσιβις πόλις κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ ποταμοῦ περίῤῥουν· ὅθεν Ἰουδαῖοι, τῇ φύσει τῶν χωρίων πεπιστευκότες, τό τε δίδραχμον τῷ θεῷ καταβάλλειν, ὃ ἑκάστοις πάτριον ταύτῃ κατετίθεντο, καὶ ὁπόσα ἄλλα ἀναθήματα. Ἐχρῶντο δὲ ὥςπερ ταμιείῳ ταῖςδε ταῖς πόλεσιν. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἀνεπέμπετο ᾗ καιρὸς, πολλαί τε μυριάδες ἀνθρώπων τὴν κομιδὴν τῶν χρημάτων παρελάμβανον, δεδιότες τὰς Παρθυαίων ἁρπαγὰς, ὑποτελούσης ἐκείνοις τῆς Βαβυλωνίας. Καὶ ἦσαν γὰρ Ἀσιναῖος καὶ Ἀνιλαῖος, Νεαρδᾶται μὲν τὸ γένος, ἀλλήλων δὲ ἀδελφοί. Καὶ αὐτοὺς — πατρὸς δ᾽ ἦσαν ὀρφανοί — ἡ μήτηρ προσέταξεν ἱστῶν μαθήσει ποιήσεως· οὐκ ὄντος ἀπρεποῦς τοῖς ἐπιχωρίοις, ὥςτε τοὺς ἄνδρας ταλασιουργεῖν παρ᾽ αὐτοῖς. Τούτοις ὁ τοῖς ἔργοις ἐφεστὼς, παρ᾽ ᾧ καὶ ἐμεμαθήκεσαν, βραδυτῆτα ἐπικαλέσας τῆς ἀφίξεως, ἐκόλασε πληγαῖς. Οἱ δ᾽ ἐφ᾽ ὕβρει τὴν δικαίωσιν λογιζόμενοι, κατασπάσαντες τῶν ὅπλων πολλὰ ὁπόσα ἦν ἐπὶ τῆς οἰκίας φυλασσόμενα, ᾤχοντο εἴς τι χωρίον, διάῤῥηξιν μὲν ποταμῶν ποιούμενον, νομὰς δὲ ἀγαθὰς παρασχεῖν πεφυκὸς, καὶ χιλῶν ὁπόσοι εἰς τὸν χειμῶνα ἀποτίθοιντο. Συνήεσάν τε ὡς αὐτοὺς τῶν νέων οἱ

ἀπορώτατοι, καὶ τούτους τοῖς ὅπλοις φραγνύντες στρατηγοί τε ἦσαν, καὶ τῶν κακῶν ἡγεμόνες οὐκ ἐκωλύοντο εἶναι. Προελθόντες γὰρ ἐπὶ τὸ ἄμαχον, καὶ κατασκευάσαντες ἀκρόπολιν, διέπεμπον πρὸς τοὺς νέμοντας φόρον αὐτοῖς κελεύοντες καταβάλλειν τῶν βοσκημάτων, ἣ ἀρκοῦσα ἐπιτροφὴ γίνοιτ' ἂν, προστιθέντες φιλίαν τε πειθομένοις, καὶ ἄμυναν τῶν ἀλλαχόθεν ποθὲν πολεμίων, σφαγὰς δὲ τῶν ποιμνίων ἀπειθοῦσιν. Οἱ δὲ — οὐ γὰρ ἦν ἕτερα παρὰ ταῦτα ποιεῖν — ἠκροῶντο, καὶ τῶν προβάτων ἔστελλον ὁπόσα κελευσθεῖεν· ὥςτε δὴ καὶ πλείων αὐτοῖς συνελέγετο ἰσχὺς, κύριοί τε ἦσαν ἐφ' οἷς
907 βουλεύσειαν ἐκ τοῦ ὀξέως ἐλαύνοντες κακουργεῖν· θεραπεύειν τε αὐτοὺς ἥρητο πᾶς προςτυγχάνων, καὶ ἦσαν φοβεροὶ καὶ τοῖς πειρασομένοις, ὥςτε ἤδη προέκοπτε λόγος περὶ αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν Πάρθων βασιλέως.

2. Ὁ δὲ τῆς Βαβυλωνίας σατράπης, μαθὼν ταῦτα, καὶ βουληθεὶς ἐπιφυομένους κωλῦσαι, πρίν τι μεῖζον κακὸν ἐξ αὐτῶν ἀναστῆναι, συλλέξας στρατὸν ὅσον ἐδύνατο πλεῖστον, καὶ Παρθυαίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων, ἤλασεν πρὸς αὐτοὺς, φθῆναι θέλων προςβαλὼν ἐξελεῖν πρὶν ἐξαγγελτὸς γενέσθαι κατασκευάζων τὸν στρατόν. Παρακαθίσας δὲ τὸ ἕλος, ἡσύχαζεν· καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν — ἦν δὲ σάββατον ἀργίας παντὸς χρήματος Ἰουδαίοις ἡμέρα — οἰόμενος οὐ τολμήσειν ἀντιστατήσειν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ ἀμαχὶ λαβὼν ἄξειν δεδεμένους, κατὰ βραχὺ προςῄει χρήζων αἰφνίδιον ποιεῖσθαι τὴν ἐπίπτωσιν. Ἀσιναῖος δὲ ἐτύγχανε σὺν τοῖς ἑτέροις καθεζόμενος, καὶ τὰ ὅπλα παρέκειτο αὐτοῖς· "Ἄνδρες," φησὶν, "χρεμετισμός μοι ἵππων προςέπεσεν, οὐ φορβάδων, ἀλλ' οἷος γένοιτο ἀνδρῶν αὐτοῖς ἐπιβεβηκότων· ἐπεὶ καί τινος ἀνακρούσεως αἰσθάνομαι χαλινῶν, δέδια, μὴ ἐληλύθασιν ὡς ἡμᾶς οἱ πολέμιοι περιστάντες. Ἀλλά τις προςίτω κατόπτης, ἀπαγγε-

λίαν ἡμῖν σαφῆ τῶν ἐνεστηκότων ποιησόμενος· εἴη δὲ ἐπὶ ψευδέσι μοι λελέχθαι τὰ εἰρημένα." Καὶ ὁ μὲν τάδε εἶπε, καὶ ᾤχοντό τινες προσκοποῦντες τὸ γινόμενον. Καὶ ἢ τάχος παρελθόντες, "Καὶ οὔτε αὐτὸς ψεύδη σαφὴς εἰκαστὴς εἶναι τῶν πρασσομένων τοῖς πολεμίοις, οὔτε ἐκεῖνοι πλειόνως ἐπιτρέψειν ἤμελλον ἡμῖν ὑβριεῖν. Περιειλήμμεθα δόλῳ, μηδὲν βοσκημάτων διαφέροντες, τοσῆσδε ἵππου πλῆθος ἐπελαυνούσης ἡμῖν ἐν ἀπορίᾳ χειρῶν κειμένοις, διὰ τὸ κατείργεσθαι παραγορεύσει τῶν πατρῴων εἰς τὸ ἀργεῖν." Ἀσιναῖος δὲ οὐκ ἄρα γνώμῃ τοῦ κατασκόπου κρίνειν ἔμελλεν ἐπὶ τοῖς ποιητέοις, ἀλλὰ νομιμώτερον ἡγησάμενος τοῦ ἐπ' ἀπράκτοις τελευτῶντας εὐφραίνειν τοὺς πολεμίους, τὸ ἀλκῆς δραξαμένους ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν ἐνεπεπτώκει, παρανομεῖν τιμωρίαν ἀπολαμβάνοντας, εἰ δέοι τελευτᾶν, αὐτός τε ἀναλαμβάνει τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ θάρσος ἐνεποίει, τῆς ἐπὶ τὰ ὅμοια ἀρετῆς. Ὁμόσε οὖν ἴασι τοῖς πολεμίοις, καὶ πολλοὺς κτείναντες αὐτῶν, διὰ τὸ καταφρονοῦντας ὡς ἐπὶ τὰ ἕτοιμα χωρεῖν, εἰς φυγὴν τρέπονται τὸ λοιπόν.

3. Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς, ἐπεὶ ἀφίκετο αὐτῷ ἡ ἀγγελία τῆς μάχης, ἐκπλαγεὶς τῷ τολμήματι τῷ τῶν ἀδελφῶν, ἐπεθύμησεν αὐτοῖς ἐλθεῖν διά τε ὄψεως καὶ λόγων· καὶ πέμπει τὸν πιστότατον τῶν σωματοφυλάκων λέγοντα, ὅτι "Βασιλεὺς Ἀρτάβανος, καίπερ ἠδικημένος ὑφ' ὑμῶν ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ τῇ ἀρχῇ γενομένης, ἐν ἐλάσσονι τὴν καθ' αὐτὸν ὀργὴν τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς ποιησάμενος, ἀπέστειλέ με δεξιάν τε καὶ πίστιν δώσοντα ὑμῖν, συγχωρῶν ἄδει- 908 άν τε καὶ ἀσυλίαν ὁδῶν, χρήζων ἐπὶ φιλίᾳ προσχωρεῖν πρὸς αὐτὸν, δόλου τε καὶ ἀπάτης χωρίς· δῶρά τε δώσειν ὑπισχνεῖται καὶ τιμὴν, ἥτις ὑμῖν πρὸς τῇ νῦν οὔσῃ ἀρετῇ μελλήσει δυνάμει τῇ ἐκείνου ὠφελεῖν." Ἀσιναῖος δὲ, αὐτὸς μὲν ὑπερβάλλεται ὁδοὺς τὰς ἐκεῖ, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ἀνιλαῖον ἐκπέμπει μετὰ δώρων ὁπό-

σα πορίσαι ἦν. Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο, καὶ εἴςοδος αὐτῷ γίνεται παρὰ βασιλέα. Ἀρτάβανος δὲ, ἐπεὶ θεᾶται τὸν Ἀνιλαῖον καταμόνας ἥκοντα, ἤρετο τὴν αἰτίαν τοῦ καὶ τὸν Ἀσιναῖον ἐφυστερηκότα. Ἐπεὶ δὲ πυνθάνεται αὐτὸν δείσαντα ἐν τῷ ἕλει ὑπομένειν, ὅδε τούς τε πατρῴους θεοὺς ἐπώμνυτο, μηδὲν κακὸν δράσειν αὐτοὺς, πίστει τῇ αὐτοῦ προςκεχωρηκότας· καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου, ὅπερ μέγιστον παρὰ πᾶσι τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις παράδειγμα τοῦ θαρσεῖν γίνεται τοῖς ὁμιλοῦσιν· οὐ γὰρ ἂν ψεύσαιτό τις δεξιῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ δόσεως γενομένης, οὐδὲ πιστεύειν ἐνδοιάσειεν, εἰ τοιᾶςδε ἀσφαλείας δόσις γένοιτο, παρὰ τῶν ἐν ὑποψίᾳ ἀδικήσειν καθεστηκότων. Καὶ Ἀρτάβανος μὲν, ταῦτα πράξας, ἐκπέμπει τὸν Ἀνιλαῖον, πείσοντα τὸν ἀδελφὸν ἐπανελθεῖν. Ἔπρασσε δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς χρήζων ἐνστόμισμα τῇ ἀρετῇ τῶν Ἰουδαίων ἀδελφῶν εἰς φιλίαν κτήσασθαι τῶν ἐκείνου σατραπειῶν, ἐν ἀποστάσει τε οὐσῶν καὶ διανοίᾳ τοῦ ἀποστησομένου μέλλων ἐλάσειν ἐπ᾽ αὐτούς. Ἐδεδίει γὰρ, μὴ καὶ περιεχομένου πολέμῳ τῷ ἐκείνῳ κατὰ χείρωσιν τῶν ἀφεστηκότων, αὐξηθῶσιν ἐπὶ μέγα οἱ περὶ τὸν Ἀσιναῖον καὶ τὴν Βαβυλωνίαν, ἤτοι γε συστήσαντες ἐπ᾽ ἀκροάσει τῇ αὐτῶν, ἢ καὶ τούτου γε ἀτυχοῦντες τοῦ κακῶσαι μειζόνως οὐ διαμάρτοιεν.

4. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα διανοηθεὶς ἐκπέμπει τὸν Ἀνιλαῖον. Ὁ δὲ Ἀνιλαῖος πιθανὸς ἦν τῷ ἀδελφῷ, τήν τε ἄλλην προθυμίαν διηγούμενος τοῦ βασιλέως, καὶ ὅρκιον τὸ γεγενημένον· ὥστε δὴ ἠπείγοντο ὡς τὸν Ἀρτάβανον. Ὁ δὲ ἡδονῇ αὐτοὺς δέχεται παραγενομένους, ἐθαύμαζέ τε τὸν Ἀσιναῖον τοῦ ἐν ταῖς πράξεσιν εὐψύχου, θεωρῶν παντελὲς ὄντα ὀφθῆναι βραχύν τε καὶ τοῖς τὸ πρῶτον ὄψει συνελθοῦσι δοῦναι καταφρονήματος ἀφορμὰς, ὡς οὐδὲν κρίνοιεν αὐτὸν, φησί τε πρὸς τοὺς φίλους, ὡς μείζονα πάντα παραθέσει παρέχοιτο τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος. Παρά τε πότον δεικνὺς τὸν Ἀσιναῖον Ἀβδαγάσῃ

τῶν αὐτοῦ στρατοπεδαρχῶν, τό τε ὄνομα διασαφεῖ, καὶ τὴν πᾶσαν ἀρετὴν, ᾗ χρῶτο εἰς πόλεμον. Τοῦ δὲ Ἀβδαγάσου κελεύοντος συγχώρημα αὐτῷ γενέσθαι, κτείναντα αὐτὸν ποινὴν ἀπολαβεῖν ὑπὲρ ὧν ὕβρισεν εἰς τὴν Παρθυαίων ἀρχὴν, "Ἀλλ' οὐκ ἂν," εἶπεν ὁ βασιλεὺς, "συγχώρημα διδοίην ἐπ' ἀνδρὶ πίστει τῇ εἰς ἐμὲ τεθαῤῥηκότι, καὶ προσέτι δεξιάν τε πέμψας, καὶ θεῶν ὅρκοις πιθανὸς γενέσθαι σπουδάσας. Εἰ δὲ ἀνὴρ τυγχάνεις, τὰ πολέμια ἀγαθὸς, μηδὲν 909
ἐπιορκίας χρήζων τῆς ἐμῆς Παρθυαίων ἐκδίκει τὴν ἀρχὴν περιϋβρισμένην· ἐπαναχωροῦντι γοῦν ἐπιθέμενος περιγίνου κράτει τῷ περί σε, καὶ μετ' ἀγνοίας τῆς ἐμῆς." Ἕωθεν δὲ μετακαλέσας τὸν Ἀσιναῖον "Ὥρα σοὶ," φησὶν, "ὦ νεανία, χωρεῖν ἐπὶ τὰ σαυτοῦ, καὶ μὴ πλείοσι τῶν ἐνθάδε στρατηγῶν τὴν ὀργὴν ἐρεθίσειας, ἐπιχειρεῖν σου τῇ σφαγῇ καὶ δίχα γνώμης τῆς ἐμῆς. Παρακαταθήκην δέ σοι δίδωμι τὴν Βαβυλωνίων γῆν, ἀλήστευτόν τε, καὶ ἀπαθῆ κακῶν ἐσομένην ὑπὸ τῶν σῶν φροντίδων. Ἄξιον δέ μοι τυγχάνειν σοῦ χρηστοῦ ἀνεπίκλητόν σοι παρασχόμενος τὴν ἐμαυτοῦ πίστιν, οὐκ ἐπὶ κούφοις, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς εἰς σωτηρίαν ἀνακειμένοις." Ταῦτα εἰπὼν καὶ δῶρα δοὺς, ὁπηνίκα ἐκπέμπει τὸν Ἀσιναῖον. Ὁ δὲ εἰς τὴν οἰκείαν παραγενόμενος, φρούρια κατασκευάζει, καὶ ὁπόσα πρότερον ὀχύρου, μέγας τε ἐν ὀλίγῳ ἐγεγόνει, καὶ οἷος οὐκ ἄλλος τῶν πρότερον ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς ἅψασθαι πραγμάτων ἐν τολμῇ γεγονότων. Παρθυαίων τε αὐτὸν ἐθεράπευον οἱ ταύτῃ καταπεμπόμενοι στρατηγοί· μικρὸν γὰρ ἐδόκει καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἧσσον ἀρετῆς ἡ ἐκ Βαβυλωνίων προϊοῦσα τιμή. Ἦν δὲ ἐν ἀξιώματι καὶ δυνάμει· πάντα τε ἤδη τὰ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας πρὸς αὐτὸν ἧρτο πράγματα, προέκοπτέ τε αὐτῷ ἡ εὐδαιμονία ἐπὶ ἔτη πεντεκαίδεκα.

5. Ἀκμαζόντων δὲ αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν, ἀρχὴ αὐτοὺς ἐπικαταλαμβάνει κακῶν ἐκ τοιᾶσδε αἰτίας,

ἐπειδὴ τὴν ἀρετὴν, ᾗ προέκοψαν ἐπὶ μέγα δυνάμεως, ἐκτρέπουσιν εἰς ὕβριν ἐπὶ παραβάσει τῶν πατρίων ὑπὸ ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῆς ἐμπεσόντες. Τῶν Πάρθων τινὶ, στρατηγὸς δὲ ἀφίκετο τῶν ταύτῃ χωρίων, ὧδε καὶ εἵπετο γαμετὴ, τά τε ἄλλα καὶ εἰς τὸ ἐπαινεῖσθαι προειληφυῖα πασῶν, καὶ μείζονα ῥοπὴν ἐπ' αὐτῷ λαμβάνουσα θαύματι τοῦ εὐπρεποῦς· ταύτης εἴτε ἀκοῇ τῆς εὐπρεπείας ἐκμαθὼν, εἴτε καὶ ἄλλως αὐτόπτης γενόμενος Ἀνιλαῖος, ὁ τοῦ Ἀσιναίου ἀδελφὸς, ἐραστής τ' ἐγεγόνει καὶ πολέμιος, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ μὴ ἄλλως ἐλπίζειν ἐκπράσσεσθαι τὴν σύνοδον τῆς γυναικὸς, μὴ τὴν ἐξουσίαν ὡς ἐπ' αὐτῇ κτηθείσῃ παραλαβὼν, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ δυςαντίλεκτον κρίνειν τὴν ἐπιθυμίαν. Ἅμα τε οὖν πολέμιος ἐπ' αὐτοῖς ἀνὴρ ἐκεχειροτόνητο, καὶ μάχης ἐπάκτου γενομένης πεσόντος, ἀνῃρημένου ἁλοῦσα ἐγεγάμητο ἐραστῇ. Οὐ μὴν δίχα γε μεγάλων δυςτυχιῶν Ἀνιλαίῳ τε ἅμα αὐτῷ καὶ Ἀσιναίῳ γυνὴ ἀφίκετο εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν, ἀλλὰ σύν τινι μεγάλῳ κακῷ διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἐπεὶ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς τεθνηκότος αἰχμάλωτος ἤγετο, ἀφιδρύματα τῶν θεῶν, ἅπερ τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐτῇ πατρῷα ἦν, — ἐπιχώριον δὲ τοῖς ἐκείνῃ πᾶσίν ἐστιν ἐπί τε τῆς οἰκίας ἔχειν σεβάσματα, καὶ ἰοῦσιν ἐπὶ ξένης συνεπάγεσθαι, — περιστέλλουσα, καὶ ταύτῃ τοῦ πατρίου τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἔθος συναπήγετο. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον λεληθότως αὐτῶν θρησκείαν ἐποιεῖτο, γαμετὴ δὲ ἀθοδειχθεῖσα, ἤδη τρόπῳ τῷ αὐτῆς εἰωθότι, καὶ μεθ' οἵων νομίμων ἐπὶ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς, ἐθεράπευεν αὐτούς. Καὶ τῶν
910 ἑταίρων οἱ μάλιστα τιμώμενοι παρ' αὐτοῖς τὸ μὲν πρῶτον ἐπέσκηπτον, ὡς ‘ οὐδαμῶς πράσσοι Ἑβραϊκὰ, οὐδὲ ὁπόσα νόμοις τοῖς αὐτῶν πρόσφορα, γυναῖκα ἠγμένος ἀλλόφυλον, καὶ παραβαίνουσαν θυσιῶν καὶ σεβασμῶν τῶν αὐτοῖς εἰωθότων τὴν ἀκρίβειαν· ὁρᾶν οὖν μὴ τὰ πολλὰ τῇ ἡδονῇ τοῦ σώματος συγχωρῶν ἀπολέσειε τὴν ἀρχὴν τοῦ εὐπρεποῦς, καὶ τὴν εἰς

νῦν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσελθοῦσαν ἐξουσίαν.’ Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐπέραινον, ἀλλὰ καί τινα αὐτῶν τὸν μάλιστα τιμώμενον, ὅτι παῤῥησίᾳ πλείονι χρήσαιτο, ἀπέκτεινε, — καὶ ὃς κτεινόμενος εὐνοίᾳ τῇ τῶν νόμων τοῦ κτείνοντος αὐτὸν τιμωρίαν ἐπηράσατο αὐτῷ τε Ἀνιλαίῳ καὶ Ἀσιναίῳ, καὶ πᾶσιν ἑταίροις ὁμοίαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπαχθεῖσαν γενέσθαι τελευτὴν, τοῖς μὲν, ὡς ἡγεμόσι παρανομιῶν γεγονόσι, τοῖς δὲ, ὅτι μὴ βοηθῷεν αὐτῷ τοιάδε πάσχοντι διὰ τὸ ἐκδικεῖν τοῖς νόμοις, — οἱ δὲ ἐβαρύνοντο μὲν, ἠνείχοντο δὲ, μνημονεύοντες οὐκ ἐξ ἄλλης αἰτίας ἀλλ᾽ ἰσχύϊ τῇ ἐκείνων τῇ εὐδαιμονίᾳ συνελθόντες. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἀκροῶνται τῶν θεῶν τῶν Παρθυαίοις τιμωμένων, οὐκ ἔτι ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τοῦ Ἀνιλαίου τὸ ὑβρίζον εἰς τοὺς νόμους, ἐπὶ τὸν Ἀσιναῖον ἐλθόντες καὶ πλέονες ἤδη κατεβόων τοῦ Ἀνιλαίου, φάμενοι ‘καλῶς ἔχειν, εἰ μὴ πρότερον καθ᾽ αὑτὸν ἑωρακότα τὸ ὠφελοῦν, ἀλλὰ νῦν γοῦν ἐπιστροφὴν ποιεῖσθαι τοῦ γεγονότος, πρὶν ἢ τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνῳ τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις γενέσθαι εἰς ὄλεθρον ἀνακειμένην· τόν τε γάμον τῆς ἀνθρώπου λέγοντες οὐ μετ᾽ αὐτῶν, οὔτε αὐτοῖς εἰωθότων τεθεῖσθαι νόμων, καὶ τὴν θρησκείαν ἣν ἐπιτηδεύοι ἡ γυνὴ ἐπ᾽ ἀτιμώσει τοῦ θεοῦ τοῦ αὐτοῖς σεβασμίου πράσσεσθαι.’ Ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ᾔδει μὲν τὴν ἁμαρτάδα τοῦ ἀδελφοῦ μεγάλων αἰτίαν οὖσαν κακῶν, καὶ ἐσομένην, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἠνείχετό γε εὐνοίᾳ τοῦ συγγενοῦς νικώμενος, καὶ συγγνώμην νέμων, ὡς ὑπὸ κρείττονος κακοῦ τῆς ἐπιθυμίας νικωμένου. Ἐπεὶ δὲ πλείους τε ὁσημέραι συνεστρέφοντο, καὶ πλείους ἦσαν αἱ καταβοαὶ, τηνικαῦτα δὴ φησὶ περὶ αὐτῶν πρὸς Ἀνιλαῖον, τοῖς τε πρῶτον γεγονόσιν ἐπιτιμῶν, καὶ παύσασθαι τὸ λοιπὸν κελεύων τὴν ἄνθρωπον ἀποπεμψάμενον εἰς τοὺς συγγενεῖς. Ἐπράσσετο δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν λόγων. Καὶ ἡ γυνὴ δὲ αἰσθανομένη μὲν τοῦ θρου τοῦ κατέχοντος τοὺς λαοὺς δι᾽ αὐτὴν,

δεδοικυῖα δὲ περὶ τοῦ Ἀνιλαίου, μὴ καί τι πάθοι ἔρωτι τῷ πρὸς αὐτὴν, φάρμακον τῷ Ἀσιναίῳ δοῦσα ἐν τοῖς σιτίοις, μεθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον, ἀδεής τε ἦν ἐπὶ κριτῇ τῶν περὶ αὐτὴν πραχθησομένων τῷ ἐραστῇ γενομένῳ.

6. Ἀνιλαῖος δὲ, καταμόνας ἤδη τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν, ἐξάγει στρατιὰν ἐπὶ τὰς Μιθραδάτου κώμας, ἀνδρὸς πρώτου ἐν τῇ Παρθυηνῇ, καὶ βασιλέως Ἀρταβάνου τὴν θυγατέρα γεγαμηκότος, διὰ λείας τε ἦγεν αὐτάς. Καὶ πολλὰ μὲν χρήματα καὶ ἀνδράποδα εὑρίσκεται, πολλά τε πρόβατα, ἄλλα τε πολλὰ ὁπόσα ἐπὶ προςλήψει τοῦ εὐδαίμονος ὠφελεῖ τοῖς ἔχουσι. Μιθραδάτης δὲ, ἐτύγχανε γὰρ τῇδε ὢν, ἐπεὶ ἀκούει τῶν κωμῶν τὴν ἅλωσιν, ἐν δεινῷ φέρων, ὁπότε μὴ προάρξαντος ἀδικεῖν Ἀνιλαῖος ἄρξαιτο, καὶ παρόντος τοῦ ἀξιώματος ὑπεριδὼν, ἱππέας συναγαγὼν πλείστους ὅσους ἐδύνατο, καὶ τῶν
911 πλείστων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, παρῆν ὡς προςμίξων τοῖς περὶ τὸν Ἀνιλαῖον. Καὶ ἔν τινι κώμῃ τῶν αὐτοῦ κατασχὼν ἡσύχαζεν, ὡς τῇ ἐπιούσῃ μαχησόμενος διὰ τὸ εἶναι σάββατον ἡμέραν τοῖς Ἰουδαίοις ἐν ἀργίᾳ διαγομένην. Ἀνιλαῖος δὲ ταῦτα πυθόμενος παρ᾽ ἀνδρὸς Σύρου ἀλλοφύλου ἐξ ἑτέρας κώμης, τά τε ἄλλα φράζοντος ἀκριβῶς, καὶ τὸ χωρίον, ἔνθα Μιθραδάτης ἤμελλε δαίνυσθαι, δειπνοποιησάμενος καθ᾽ ὥραν ἤλαυνε νυκτὸς ἀμαθέσι τῶν ποιουμένων χρήζων τοῖς Παρθυαίοις ἐπιπεσεῖν. Καὶ περὶ φυλακὴν τετάρτην ἐπιπεσὼν, τοὺς μὲν ἔτι κοιμωμένους ἀναιρεῖ, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν τρέπει. Μιθραδάτην δὲ ζωγρίᾳ λαβὼν, ἦγεν ὡς αὐτὸν ἐπὶ ὄνον γυμνὸν ἀναθέμενος, ἥπερ ἀτιμιῶν μεγίστη νομίζεται παρὰ Παρθυαίοις. Καταγαγὼν δὲ εἰς τὴν ὕλην μετὰ τοιούτου ὁρίσματος, καὶ κελευόντων τῶν φίλων ἀναιρεῖν τὸν Μιθραδάτην, ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς σπεύδων αὐτὸς ἐναντία, ‘μὴ γὰρ καλῶς ἔχειν ἀναιρεῖν ἄνδρα γένους τε ὄντα τοῦ πρώτου παρὰ Παρθυαίοις, καὶ ἐπιγα-

μίᾳ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα μειζόνως τιμώμενον. Νῦν
μὲν γὰρ ἀνεκτὰ εἶναι τὰ πεπραγμένα· καὶ γὰρ εἴπερ
ὕβρισται Μιθραδάτης, ἀλλ᾽ οὖν σωτηρίᾳ τῆς ψυχῆς
εὐεργετούμενον χάριτος μνήσασθαι τοῖς τὰ τοιάδε
παρασχοῦσι. Παθόντος δέ τι ἀνήκεστον, οὐκ ἀτρε-
μήσειν βασιλέα, μὴ οὐ μεγάλην σφαγὴν Ἰουδαίων
τῶν ἐν Βαβυλῶνι ποιησάμενον, ὧν φείδεσθαι καλῶς
ἔχειν, διά τε τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ μὴ ἀπο-
στροφὴν εἶναι ἂν αὐτοῖς, πταίσματός τινος γενομέ-
νου, τῇ κατ᾽ ἐκείνους ἀκμῆς πληθύϊ χρώμενον.' Καὶ
ὁ μὲν ταῦτα διανοηθεὶς καὶ φράσας ἐν τῷ συλλόγῳ,
πιθανὸς ἦν· ἀφίεταί τε Μιθραδάτης. Ἐλθόντα δὲ
αὐτὸν ὠνείδιζεν ἡ γυνὴ, "Εἰ μὴ προθυμήσεται βα-
σιλέως τε γαμβρὸς ὢν, καὶ ταύτῃ τιμωρήσεσθαι
τοὺς ὑβρίσαντας εἰς αὐτὸν περιορώμενος, ἀγαπῶν
δὲ τὴν σωτηρίαν μετὰ αἰχμαλωσίας ὑπὸ Ἰουδαίων
ἀνδρῶν γενομένης· καὶ νῦν ἐπανάδραμε τὴν ἀρετὴν,
ἢ θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιλείους, ἦ μὴν παραλυ-
θήσεσθαι τῆς πρὸς σὲ ἐπὶ γάμῳ κοινωνίας." Ὁ δὲ
αὖ — τοῦτο μὲν τῶν ὀνειδῶν τὴν καθημέραν ἀχθηδόνα
μὴ φέρων, τοῦτο δὲ τῆς γυναικὸς τὴν μεγαλοφροσύ-
νην δεδιὼς, μὴ παραλύοιτο αὐτοῦ τῶν γάμων —
ἄκων μὲν καὶ μὴ βουλόμενος συνάγει γοῦν στρατὸν
ὅσον ἠδύνατο πλεῖστον, καὶ ἐλαύνει, οὐκ ἀνασχε-
τὸν ὑπολαμβάνων ἔτι καὶ αὐτὸς τὴν σωτηρίαν, εἰ
Παρθυαῖος ὢν ὑπὸ Ἰουδαίων περιωθοῖτο ἀντιπο-
λεμούντων.

7. Ἀνιλαῖος δὲ ὡς μανθάνει προσελαύνοντα
δυνάμει πολλῇ τὸν Μιθραδάτην, ἄδοξον ἡγησάμενος
τὸ μένειν ἐν τοῖς ἕλεσιν, ἀλλὰ μὴ φθάσας ὑπαντιά- 912
ζειν τοὺς πολεμίους, εὐτυχίᾳ τε τῇ πρότερον ἐλπί-
ζων ὅμοια πράξειν τοὺς πολεμίους, καὶ τήν τε τόλ-
μησιν καὶ εἰωθόσι θαῤῥεῖν παρατυγχάνειν, ἐξῆγε
τὴν δύναμιν. Πολλοί τε πρὸς τῷ οἰκείῳ στρατῷ
προσεγεγόνεσαν αὐτῷ καθ᾽ ἁρπαγὴν τῶν ἀλλοτρίων
τραπησόμενοι, καὶ ὄψει πάλιν προεκπλήξοντες τοὺς

πολεμίους. Προϊοῦσι δὲ αὐτοῖς εἰς σταδίους ἐνενήκοντα, καὶ διὰ τῆς ἀνύδρου τῆς πορείας γενομένης, καὶ μεσημβρίας οὔσης, τότε περιῆν τε τὸ δίψος, καὶ Μιθραδάτης ἐπιφανεὶς προςέβαλλε τεταλαιπωρημένοις ἀπορίᾳ τοῦ πιεῖν, καὶ δι᾽ αὐτὸ καὶ τὴν ὥραν φέρειν τὰ ὅπλα μὴ δυναμένοις. Τροπή τε οὖν γίνεται τῶν περὶ τὸν Ἀνιλαῖον αἰσχρὰ, διὰ τὸ ἀπηγορευκότας ἀκραιφνέσι προςφέρεσθαι, καὶ φόνος πολὺς, πολλαί τε μυριάδες ἔπεσον ἀνδρῶν. Ἀνιλαῖος δὲ καὶ ὅσον περὶ αὐτὸν ἦν συνεστηκὸς ἐπὶ τῆς ὕλης ἐπανεχώρουν φυγῇ μεγάλῃ, νίκης τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς χαρὰν Μιθραδάτῃ παρεσχηκότος. Ἀνιλαίῳ δὲ προςῄει πλῆθος ἄπειρον ἀνδρῶν πονηρῶν ἐν ὀλίγῳ τὴν σωτηρίαν ποιουμένων, ῥᾳστώνης χάριτι τῆς εἰς τὸ παρὸν, ὥςτε ἀντανίσωμα τὴν τούτων πρόςοδον γενέσθαι πλήθους τῶν ἀπολωλότων· οὐ μὴν ὅμοιοί τε ἦσαν τοῖς πεπτωκόσι διὰ τὸ ἀμελέτητον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτοις ἐπιφοιτᾷ ταῖς κώμαις τῶν Βαβυλωνίων, ἀνάστατά τε ἦν πάντα ταῦτα ὑπὸ τῆς Ἀνιλαίου ὕβρεως. Καὶ Βαβυλώνιοι, καὶ οἱ ὄντες ἐν τῷ πολέμῳ, πέμπουσιν εἰς τὰ Νεαρδὰ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Ἰουδαίους Ἀνιλαῖον ἐξαιτούμενοι. Καὶ μὴ δεξαμένοις τοῦτον τὸν λόγον, οὐδὲ γὰρ βουλομένοις ἔκδοτον παρασχεῖν δυνατὸν ἦν, τὴν εἰρήνην προεκαλοῦντο· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ χρήζειν ἔλεγον τῶν ἐπὶ τῆς εἰρήνης συμβάσεων, καὶ πέμπουσι μετὰ τῶν Βαβυλωνίων ἄνδρας, οἳ διελέγοντο πρὸς τὸν Ἀνιλαῖον. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι, κατοπτίας αὐτοῖς γενομένης, μαθόντες τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἱδρυμένος Ἀνιλαῖος ἦν, ἐπιπεσόντες κρύφα νυκτὸς μεθύουσι, καὶ καθ᾽ ὕπνον τρεπομένοις, κτείνουσιν ἀδεῶς πάντας, ὅσους ἐγκατέλαβον, καὶ Ἀνιλαῖον αὐτὸν ἀπέκτειναν.

8. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἀπαλλαγέντες τῆς Ἀνιλαίου βαρύτητος, — ἐπιστόμισμα γὰρ ἦν αὐτῶν μίσει τῷ πρὸς Ἰουδαίους, ἀεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ διάφοροι καθεστήκεσαν αἰτίᾳ τῆς ἐναντιώσεως τῶν

νόμων, καὶ ὁποτέροις παραγένοιτο θαῤῥεῖν πρότερον ἀλλήλων ἥπτοντο, — καὶ τότε οὖν ἀπολωλότων τῶν περὶ τὸν Ἀνιλαῖον, ἐπετίθεντο τοῖς Ἰουδαίοις. Οἱ δὲ ἐν δεινῷ τιθέμενοι τὴν ὕβριν τὴν ἐκ τῶν Βαβυλωνίων, καὶ μήτε ἀντιτάξασθαι μάχῃ δυνάμενοι, μήτε ἀνεκτὸν ἡγούμενοι τὴν συνοικίαν, ᾤχοντο εἰς Σελεύκειαν τῶν ἐκείνῃ πόλιν ἀξιολογωτάτην, Σελεύκου κτίσαντος αὐτὴν τοῦ Νικάνορος. Οἰκοῦσι δὲ αὐτὴν πολλοὶ τῶν Μακεδόνων, πλεῖστοι δὲ Ἕλληνες, 913
ἔστι δὲ καὶ Σύρων οὐκ ὀλίγον τὸ ἐμπολιτευόμενον. Εἰς μὲν δὴ ταύτην καταφεύγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐπὶ πέντε ἔτη ἀπαθεῖς κακῶν ἦσαν. Τῷ δὲ ἕκτῳ ἔτει μετὰ τὸ πρῶτον φθορὰ ἐν Βαβυλῶνι ἐγένετο αὐτῶν, καὶ καιναὶ μετοικήσεις ἐκ τῆς πόλεως· καὶ δι' αὐτὴν ἄφιξιν εἰς τὴν Σελεύκειαν ἐκδέχεται δὴ μείζων αὐτοὺς συμφορὰ δι' αἰτίαν, ἣν ἀφηγήσομαι.

9. Σελευκέων τοῖς Ἕλλησι πρὸς τοὺς Σύρους ὡς ἐπὶ πολὺ ἐν στάσει καὶ διχονοίᾳ ἐστὶν ὁ βίος, καὶ κρατοῦσιν οἱ Ἕλληνες. Τότε οὖν συνοικούντων αὐτοῖς Ἰουδαίων γενομένων ἐστασίαζον, καὶ οἱ Σύροι καθυπέρτεροι ἦσαν ὁμολογίᾳ τῇ Ἰουδαίων πρὸς αὐτοὺς, φιλοκινδύνων τε ἀνδρῶν, καὶ πολεμεῖν προθύμως ἐντεταγμένων. Καὶ οἱ Ἕλληνες περιωθούμενοι τῇ στάσει, καὶ μίαν ὁρῶντες αὐτοῖς ἀφορμὴν τοῦ ἀνασώσασθαι τὸ πρότερον ἀξίωμα, εἰ δυνηθεῖεν παῦσαι ταὐτὸν λέγοντας Ἰουδαίους καὶ Σύρους, διελέγοντο ἕκαστος πρὸς τῶν Σύρων τοὺς αὐτῶν συνήθεις πρὸ τοῦ γεγονότας, εἰρήνην τε καὶ φιλίαν ὑπισχνούμενοι. Οἱ δὲ ἐπείθοντο ἄσμενοι. Ἐγίνοντο οὖν ἀφ' ἑκατέρων λόγοι, καὶ τῶν πρώτων παρ' ἑτέροις ἀνδρῶν πρασσόντων ἐπὶ διαλλαγὰς τάχιστα ἡ σύμβασις ἐγένετο. Ὁμονοήσαντές τε μέγα τεκμήριον ἑκάτεροι ἐνόουν παρ' ἀλλήλους παρασχεῖν τὸ πρὸς Ἰουδαίους ἔχθος, ἐπιπεσόντες τε αἰφνίδιον αὐτοῖς κτείνουσι μυριάδας ὑπὲρ πέντε ἀνδρῶν. Ἀπώλοντό τε πάντες, πλὴν εἴ τινες ἐλέῳ φίλων ἢ γειτόνων

ἐπιχωρηθὲν αὐτοῖς ἔφυγον. Τούτοις δὲ ἦν εἰς Κτησιφῶντα ἀποχώρησις, πόλιν Ἑλληνίδα, καὶ τῇ Σελευκείᾳ πλησίον κειμένην, ἔνθα χειμάζει τε ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶν ἔτος, καὶ πλείστη τῆς ἀποσκευῆς αὐτοῦ τῇδε ἀποκειμένη τυγχάνει. Ἀσύνθετα δὲ ἦν αὐτοῖς τὴν ἵδρυσιν πεποιημένοις, τιμῆς τοῦ βασιλέως Σελευκέων μὴ πεφροντικότων. Ἐφοβήθη δὲ καὶ πᾶν τὸ τῇδε Ἰουδαίων γένος τούς τε Βαβυλωνίους καὶ τοὺς Σελευκεῖς. Ἐπειδὴ καὶ ὁπόσον ἦν Σύρων ἐμπολιτεῦον τοῖς τόποις ταὐτὸν ἔλεγον τοῖς Σελευκέσιν ἐπὶ πολέμῳ τῷ πρὸς Ἰουδαίους. Καὶ συνελέγησαν ὡς τὸ πολὺ εἴς τε τὰ Νεαρδὰ καὶ τὴν Νέσιβιν, ὀχυρότητι τῶν πόλεων κτώμενοι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἄλλως πληθὺς ἅπασα μαχίμων ἀνδρῶν κατοικεῖται. Καὶ τὰ μὲν κατὰ Ἰουδαίους τοὺς ἐν Βαβυλωνίᾳ τοιαῦτα ἦν.

914

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν γ', καὶ μηνῶν ς'.

Argumentum Lib. XIX.

(1) Ὡς Γάϊος Καῖσαρ ὑπὸ Κασσίου Χαιρέου ἀνῃρέθη. (2) Ὡς οἱ βουλευταὶ δημοκρατεῖσθαι ἔκρινον, οἱ δὲ στρατιῶται μοναρχεῖσθαι. Περὶ σφαγῆς Γαΐου γυναικὸς καὶ θυγατρός· οἷός τε ἦν Γάϊος τὰ ἤθη. (3) Ὡς Κλαύδιος ὁ Θεῖ-

ος αὐτοῦ, βιασθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν. (4) Πρεσβεία τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα πρὸς τὴν βουλήν. (5) Ὡς Κλαύδιος Καῖσαρ ἀποδίδωσιν Ἀγρίππα τὴν πατρῴαν αὐτοῦ βασιλείαν ἅπασαν. Προγράμματα Κλαυδίου Καίσαρος ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων. (6) Ἀπόπλους Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως εἰς Ἰουδαίαν. Ἡ ἐπιστολὴ Πετρωνίου πρὸς Δωρίτας ὑπὲρ Ἰουδαίων. (7) Ὡς βασιλεύσας Ἀγρίππας τὰ Ἱεροσολύμων τείχη πολυτελῆ κατεσκεύασε. (8) Ὅσα ἔπραξε τρισὶν ἔτεσιν ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ, καὶ ὃν τρόπον τὸν βίον κατέστρεψεν. (9) Οἷα ἐπράχθη μετὰ τὴν τελευτὴν Ἀγρίππα.

CAP. I. 1. Γάϊος δὲ οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους 915
τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τοὺς ὁπόσοι τῇδε οἰκοῦσιν, ἐπεδείκνυτο τῆς ὕβρεως τὴν μανίαν, ἀλλὰ διὰ πάσης ἐσομένην γῆς καὶ θαλάσσης ἔστελλεν αὐτήν, ὁπόση Ῥωμαίοις ὑπακούει, μυρίων τε ἀνέπλησεν αὐτὴν κακῶν, ὁπόσα μὴ ἱστόρητο πρότερον. Μάλιστα δὲ ᾐσθάνετο τοῦ δεινοῦ τῶν πρασσομένων ἡ Ῥώμη, κατ᾽ οὐδὲν αὐτὴν τιμιωτέραν τῶν λοιπῶν πόλεων ἡγουμένου, ἀλλὰ τούς τε ἄλλους ἄγοντος καὶ φέροντος, καὶ μάλιστα τὴν σύγκλητον, καὶ ὁπόσοι τούτων εὐπατρίδαι, καὶ προγόνων ἐπιφανείαις τιμώμενοι. Μυρία τε εὑρίσκετο, καὶ κατὰ τῶν ἱππέων μὲν καλουμένων, ἀξιώματι δὲ καὶ δυνάμει χρημάτων ὅμοια τοῖς συγκλητικοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἀγομένων, διὰ τὸ ἐκ τούτων εἰς τὴν βουλὴν εἶναι κατακλήσεις, ὧν ἀτίμωσις ἦν καὶ μετανάστασις, κτεινομένων τε καὶ τὰ χρήματα συλουμένων, διὰ τὸ καὶ τὰς σφαγὰς ὡς τὸ πολὺ ἐπ᾽ ἀφαιρέσει τῶν χρημάτων αὐτοῖς συντυγχάνειν. Ἐξεθείαζε δὲ ἑαυτὸν, καὶ τὰς τιμὰς οὐκέτι ἀνθρωπίνως ἠξίου γίνεσθαι παρὰ τῶν ὑπηκόων αὐτῷ, εἴς τε τοῦ Διὸς φοιτῶν τὸ ἱερὸν, ὃ Καπιτώλιον μὲν καλοῦσι, τιμιώτατον δ᾽ ἄρ᾽ αὐτοῖς ἐστιν ἱερῶν, ἀδελφὸν ἐτόλμησε προσαγορεύειν τὸν Δία. Καὶ τὰ ἄλλα ἔπρασσε μανίας οὐδὲν ἀπολελειμμένος, ἐπεὶ καὶ ἀπὸ

Δικαιαρχίας τῆς πόλεως ἐν Καμπανίᾳ κειμένης εἰς Μισηνοὺς, ἑτέραν πόλιν ἐπιθαλάσσιον, τὴν διάβασιν δεινὸν ἡγούμενος τριήρει περατοῦν, καὶ ἄλλως ἐπιβάλλειν ἡγούμενος αὐτῷ δεσπότῃ ὄντι τῆς θαλάσσης, ταὐτὰ καὶ ὁποῖα καὶ παρὰ γῆς ἀπαιτεῖν, ἀπ᾽ ἄκρων ἐπ᾽ ἄκρα σταδίους τριάκοντα μέτρον τῆς θαλάσσης ζεύξας, καὶ εἴσω τὸν κόλπον ἀπολαβὼν πάντα, ἤλαυνεν ἐπὶ τῇ γεφύρᾳ τὸ ἅρμα· θεῷ γὰρ ὄντι
916 *τοιαύτας ποιεῖσθαι καλῶς ἔχειν τὰς ὁδούς. Τῶν τε ἱερῶν τῶν Ἑλληνικῶν οὐδὲν ἔτι ἀσύλητον κατέλειπεν, ὁπόσα γραφῆς ἢ γλυφῆς ἐχόμενα, καὶ τὰς λοιπὰς κατασκευὰς ἀνδριάντων καὶ ἀναθημάτων ἄγεσθαι κελεύσας παρ᾽ αὐτὸν, ‘οὐ γὰρ ἐν ἑτέρῳ τὰ καλὰ κεῖσθαι καλῶς ἔχειν ἢ ἐν τῷ καλλίστῳ, τυγχάνειν δὲ τοῦτο οὖσαν τὴν Ῥωμαίων πόλιν.’ Ἐκόσμει τε τοῖς ἐνθένδε ἀγομένοις τήν τε οἰκίαν καὶ τοὺς κήπους, ὁπόσαι τε αὐτῷ καταγωγαὶ διὰ γῆς τῆς Ἰταλῶν. Ἐπεὶ καὶ τὸν Ὀλυμπιάσι τιμώμενον Δία ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτως ὠνομασμένον Ὀλύμπιον, Φειδίου τοῦ Ἀθηναίου πεποιηκότος, ἐτόλμησε κελεῦσαι εἰς τὴν Ῥώμην μεταφέρειν. Οὐ μὴν ἔπραξέ γε, τῶν ἀρχιτεκτόνων φαμένων πρὸς Μέμμιον Ῥήγουλον, ὃς ἐπετέτακτο τῇ κινήσει τοῦ Διὸς, ‘ἀπολεῖσθαι τὸ ἔργον κινήσεως αὐτοῦ γεγενημένης.’ Λέγεται δὲ τὸν Μέμμιον διὰ ταῦτα, καὶ σημείων μειζόνων γεγενημένων, ἢ ὡς ἄν τινα πιστὰ ἡγεῖσθαι, ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀναίρεσιν. Καὶ γράφει τάδε πρὸς τὸν Γάϊον ἐπ᾽ ἀπολογίᾳ τοῦ ἐκλιπεῖν ἀδιακόνητον τὴν ἐπιστολήν· ἀπολέσθαι τε ἐκ τούτων αὐτῷ κινδύνου γενομένου σώζεται, φθάσαντος ἤδη Γαΐου τελευτῆσαι.*

2. *Εἰς τοῦτο δὲ προέβη τὸ μανικὸν αὐτῷ, ὥστε δὴ καὶ θυγατρὸς αὐτῷ γενομένης, ἀνακομίσας ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἐπὶ τοῖς γόνασι κατατίθεται τοῦ ἀγάλματος, κοινὸν αὐτῷ τε καὶ τῷ Διῒ γεγονέναι τὸ τέκνον φάσκων, καὶ δύο χειροτονεῖν αὐτῆς πατέρας,*

ὁπότερον μείζονα φάμενος ἐν μέσῳ καταλιμπάνειν. Καὶ τάδε ἠνείχοντο πράσσοντα αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. Ἐπέτρεψε δὲ καὶ τοῖς οἰκέταις κατηγορίας ποιεῖσθαι τῶν δεσποτῶν ἐφ' οἷςτισιν ἐθελήσειεν ἐγκλήμασι. Δεινὰ γὰρ πάντα ἦν, ὁπόσα μέλλοι γενέσθαι, διὰ τὸ χάριτί τε καὶ ὑπαγορεύσει τῇ ἐκείνου τὰ πολλὰ γίνεσθαι, ὥςτε ἤδη καὶ Κλαυδίου ἐτόλμα ποιήσασθαι Πολυδεύκης ὁ δοῦλος κατηγορίαν, καὶ Γάϊος ἠνείχετο κατὰ πατρῴου τοῦ αὐτοῦ δίκης θανάτου λεγομένης ἐπ' ἀκροάσει συνελθεῖν, ἐλπίδι τοῦ παραλαβεῖν δύναμιν ἀνελεῖν αὐτόν. Οὐ μὴν ἐξεγένετό γε αὐτῷ. Ἀναπεπληκότος δὲ αὐτοῦ συκοφαντιῶν καὶ κακῶν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἧς ἐπῆρχε, καὶ πολλὴν τὴν δουλοκρατείαν ἐπηρμένου τοῖς δεσπόταις, ἐπιβουλαὶ τὰ πολλὰ ἤδη συνίσταντο, τῶν μὲν ἐπ' ἀμύνῃ ὧν πάθοιεν ὀργὴν ποιουμένων, τῶν δὲ πρὶν ἐμπεσόντες κακῶν τυχεῖν μεγάλων τιθεμένων τὸ μεταχειρίσασθαι τὸν ἄνθρωπον. Ὅθεν δὴ τοῖς τε ἁπάντων νόμοις καὶ τῷ ἀσφαλεῖ μεγάλην συνήνεγκεν εὐδαιμονίας ῥοπὴν ὁ θάνατος αὐτοῦ, ἔθνει τε τῷ ἡμετέρῳ οὐδὲ εἰς ὀλίγον ἐξεγεγόνει μὴ οὐκ ἀπολωλέναι, μὴ ταχείας αὐτῷ τελευτῆς παραγενομένης. Βούλομαι δὲ δι' ἀκριβείας τὸν πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον διελθεῖν, ἄλλως τε ἐπειδὴ καὶ πολλὴν ἔχει πίστιν τοῦ θεοῦ τῆς δυνάμεως, καὶ παραμυθίαν τοῖς ἐν τύχαις κειμένοις, καὶ σωφρονισμὸν τοῖς οἰομένοις ἀΐδιον τὴν εὐτυχίαν, ἀλλὰ μὴ ἐπὶ μήκιστον φέρειν κακὸν ἀρετῆς αὐτῇ μὴ παραγενομένης.

3. Ὁδοὺς μὲν τρεῖς ὁ θάνατος αὐτοῦ παρε- 917
σκευάζετο, καὶ τούτων ἑκάστης ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν εἶχον. Αἰμίλιός τε Ῥήγουλος, ἐκ Κορδύβης τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ γένος, συνεῖχέ τινας, ἢ δι' ἐκείνων ἢ δι' αὐτοῦ πρόθυμος ὢν ἄρασθαι Γάϊον. Ἑτέρα δὲ αὐτοῖς συνεκροτεῖτο, ἧς Χαιρέας Κάσσιος χιλίαρχος ἡγεμὼν ἦν. Μινουκιανὸς δὲ Ἄννιος οὐκ ὀλίγη μοῖρα τῶν ἐπὶ τὴν τυραννίδα παρεσκευασμένων

ἦν. Αἰτία δὲ αὐτοῖς μίσους τοῦ πρὸς Γάϊον συνελθεῖν, Ῥηγούλῳ μὲν τὸ ἐπὶ πᾶσιν ὀργίλον καὶ μίσει χρώμενον πρὸς τὰ μετὰ ἀδικίας ἐξαγόμενα· καὶ γὰρ εἶχέ τι θυμοειδὲς ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐλευθέριον, ὑφ' οὗ μηδὲ στέγην προστίθεσθαι τῶν βουλευμάτων· πολλοῖς γοῦν ἀνεκοινώσατο, καὶ φίλοις, καὶ ἄλλοις δοκοῦσιν αὐτῷ δραστηρίοις. Μινουκιανὸν δὲ τὰ μὲν Λεπίδου τε ἐκδικίᾳ, φίλον γὰρ αὐτῷ τὰ μάλιστα ὄντα τοῦτον καὶ τῶν πολιτῶν σὺν ὀλίγοις ἀναιρεῖ Γάϊος, καὶ ἄλλως φοβηθέντα περὶ αὐτοῦ διὰ τὸ πᾶσιν ὁμοίως τὸν Γάϊον ἐπὶ θάνατον ἀνακειμένην ἐπαφιέναι τὴν ὀργὴν, ἐπὶ τὴν ἐγχείρησιν ἐλθεῖν. Χαιρέαν δὲ αἰσχύνῃ φέροντα ὀνείδη, τὰ εἰς τὴν ἀνανδρίαν ὑπὸ τοῦ Γαΐου προφερόμενα, καὶ ἄλλως τὸ ἐφ' ἡμέρᾳ κινδυνεύειν φιλίᾳ καὶ θεραπείᾳ, τὴν Γαΐου τελευτὴν οὐκ ἀνελεύθερον ὑπολαμβάνειν. Οἱ δὲ καὶ πᾶσι κοινῇ προτεθῆναι τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι σκέψιν, τήν τε ὕβριν θεωμένοις, καὶ ἐπιθυμοῦσιν αὐτὴν ἐπ' ἀλλήλων ἀκμάζουσαν διαφυγεῖν ἀραμένοις τὸν Γάϊον. Ἴσως μὲν γὰρ ἂν κατορθῶσαι, καλὸν δὲ κατορθοῦσι τηλικούτων ἀγαθῶν σχεῖν, οἱ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἡγεμονίας ποθοῦσι καὶ μετὰ ὀλέθρου ἅπτεσθαι τοῦ πράγματος. Παρὰ πάντα δὲ Χαιρέαν ἐπείγεσθαι ὀνόματός τε ἐπιθυμίᾳ μείζονος, καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ ἀδεέστερον προσιέναι τῷ Γαΐῳ διὰ τὴν χιλιαρχίαν ῥᾳστώνης αὐτῷ κτείνειν ἐσομένης.

4. Ἐν τούτῳ δὲ ἱπποδρομίαι ἦσαν, καὶ σπουδάζεται γὰρ Ῥωμαίοις ἥδε ἡ θεωρία δεινῶς. Συνίασι δὲ προθύμως εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἐφ' οἷς χρῄζοιεν δέονται τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ πλῆθος συνελθόντες. Οἱ δὲ ἀναντιλέκτους τὰς δεήσεις κρίναντες οὐδαμῶς ἀχαριστοῦσιν. Ἐκέλευον δὴ καὶ τὸν Γάϊον, ἐκθύμῳ τῇ ἱκετείᾳ χρώμενοι, τῶν τελῶν ἐπανιέναι, καὶ τῶν φόρων ἐπικρυφίζειν τι τοῦ ἐπαχθοῦς. Ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, καὶ πλέον τι τῇ βοῇ

χρωμένων, ἄλλους ἄλλῃ διαπέμψας, κελεύει τοὺς βο-
ῶντας λαβεῖν τε καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀνελεῖν προ-
αγαγόντας. Καὶ ὁ μὲν ἐκέλευε ταῦτα, καὶ οἷς προς-
ετέτακτο ἔπρασσον· πλεῖστοί τε ἦσαν οἱ ἐπὶ τοιού-
τοις ἀποθανόντες. Καὶ ὁ δῆμος ἑώρα μὲν, ἠνείχετο
δὲ παυσάμενος τῆς βοῆς, ἐν ὀλίγῳ τὴν ἕνεκα τῶν
χρημάτων ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες ἐπὶ τοιούτοις παραί- 918
τησιν εἰς θάνατον αὐτοὺς φέρουσαν. Ταῦτα Χαι-
ρέαν ἐνήγαγε μειζόνως ἅπτεσθαί τε τῆς ἐπιβουλῆς,
καὶ παύειν κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξηγριωκότα τὸν
Γάϊον, καὶ πολλάκις μὲν, καὶ παρὰ τὰς ἑστιάσεις
ἐμέλλησεν ἐπιχειρεῖν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπείχετο λογι-
σμῷ, τὸ μὲν κτείνειν οὐκέτι ἐνδοιαστὸν κεκρικὼς,
τὸν δὲ καιρὸν ἐπισκοπῶν, ὅπως μὴ εἰς κενὸν, ἀλλ'
ἐπὶ καταπράξει τῶν βεβουλευμένων ταῖς χερσὶ
χρῷτο.

5. Ἐστρατεύετο δὲ πολὺν ἤδη χρόνον, οὐχ ἡδονῇ φέρων Γαΐου τὴν συναναστροφήν. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἱστᾷ τε Γάϊος εἰςπραξόμενον τούς τε φόρους, καὶ ἄλλα ὅσα καταβαλλόμενα εἰς τὸν Καίσαρος θησαυρὸν ἐφυστερήκει τοῖς καιροῖς, διὰ καὶ τὸ διπλασιάσασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν, χρόνον ἐκεῖ ποιεῖται τῇ εἰςπράξει, τρόπῳ τῷ αὐτοῦ χρώμενος μᾶλλον, ἢ τῇ Γαΐου προςτάξει, διὰ δὲ τὸ φειδοῖ χρῆσθαι τὰς τύχας οἶκτον λαμβάνων τῶν ὑπὸ τὴν εἴςπραξιν, εἰς ὀργὴν προεκαλεῖτο τὸν Γάϊον, μαλακίαν ἐπικαλοῦντα αὐτῷ τοῦ σχολῇ συνάγεσθαι τὰ χρήματα. Καὶ δὴ τά τε ἄλλα ὕβριζεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὁπότε τὸ σημεῖον παρεῖχεν αὐτῷ τὸ τῆς ἡμέρας καθηκούσης εἰς αὐτὸν, θήλεά τε ἐδίδου τὰ ὀνόματα, καὶ ταῦτα αἰσχύνης ἀνάπλεα. Καὶ ταῦτα ἔπρασσεν αὐτὸς οὐκ ἀπηλλαγμένος ἔν τινων τελεταῖς μυστηρίων, ἃς αὐτὸς συνίστατο· στολὰς γὰρ ἐνδυόμενος γυναικείους καί τινων περιθέσεις πλοκαμίδων ἐπινοῶν, ἄλλα τε ὁπόσα ἐπικαταψεύσασθαι θηλύτητα τῆς ὄψεως ἔμελλεν, αὐτὸς τὴν ἐπὶ τοιούτοις αἰσχύνην ἐτόλμα Χαιρέᾳ προς-

καλεῖν. Χαιρέας δὲ, καὶ ὁπότε μὲν παραλαμβάνοι τὸ σημεῖον, ὀργῇ παρίστατο, μειζόνως δὲ ὁπότε παραδιδοίη, γελώμενος ὑπὸ τῶν παραλαμβανόντων, ὥςτε καὶ οἱ συγχιλίαρχοι παιδιὰν ἐποιοῦντο αὐτόν. Ὁπότε γὰρ αὐτὸς μέλλοι τὸ σημεῖον παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος κομίζειν, προέλεγόν τινα τῶν εἰωθότων φέρειν εἰς παιδιάν. Διὰ ταῦτα δὲ αὐτῷ καὶ θάρσος παρίστατο κοινωνούς τινας παραλαμβάνειν, ὡς οὐκ ἐπ᾽ ἀλόγοις ὀργῇ χρώμενος. Καὶ ἦν γὰρ Πομπήδιος, συγκλητικὸς μὲν, τὰς ἀρχὰς δὲ διεληλυθὼς σχεδὸν ἁπάσας, Ἐπικούρειος δὲ ἄλλως, καὶ δι᾽ αὐτὸ ἀπράγμονος ἐπιτηδευτὴς βίου. Τοῦτον ἐνδείκνυσι Τιμίδιος ἐχθρὸς ὢν, ὡς λοιδορίᾳ χρησάμενον ἀπρεπεῖ κατὰ τοῦ Γαΐου, μάρτυρα παραλαμβάνων Κυϊντιλίαν, γυναῖκα τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐπιφανείᾳ τοῦ ὡραίου περισπούδαστον πολλοῖς τε οὖσαν, καὶ τῷ Πομπηδίῳ. Καὶ τῆς ἀνθρώπου, ψεῦδος γὰρ ἦν, δεινὸν ἡγουμένης μαρτυρίαν ἐπὶ θανάτῳ τοῦ ἐραστοῦ παρασχεῖν, βασάνων ἔχρῃζεν ὁ Τιμίδιος. Καὶ Γάϊ-
919 ος παρωξυμμένος κελεύει τὸν Χαιρέαν μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ᾽ εὐθέως βασανίζειν τὴν Κυϊντιλίαν, χρώμενος τῷ Χαιρέᾳ πρός τε τὰ φονικὰ, καὶ ὁπόσα στρεβλώσεως δέοιτο, ὑπὸ τοῦ νομίζειν ὠμότερον διακονήσεσθαι τὴν λοιδορίαν φεύγοντα τῆς μαλακίας. Κυϊντιλία δὲ ἐπὶ τὴν βάσανον ἀγομένη τῶν συνιστόρων τινὸς ἐπιβαίνει τῷ ποδὶ, ἀποσημαίνουσα ‘θαρσεῖν, καὶ μὴ τὰς βασάνους αὐτῆς δεδιέναι· διοίσειν γὰρ μετὰ ἀνδραγαθίας.’ Βασανίζει δὲ αὐτὴν ὠμῶς ὁ Χαιρέας, ἄκων μὲν, κατ᾽ ἀνάγκας δὲ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ μηδὲν ἐνδοῦσαν ἦγεν εἰς τὴν ὄψιν τὴν Γαΐου, διακειμένην οὐκ ἐν ἡδονῇ τοῖς θεωροῦσι. Καὶ ὁ Γάϊος, παθών τι πρὸς τὴν ὄψιν τῆς Κυϊντιλίας δεινῶς ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων διακειμένης, τοῦ ἐγκλήματος ἠφίει καὶ αὐτὴν καὶ τὸν Πομπήδιον· ἐκείνην δὲ καὶ χρημάτων δόσει τιμᾷ παραμυθίας ἐσομένων λώβης, ἣν

ἐλελώβητο εἰς τὴν εὐπραγίαν τοῦ ἀφορήτου τῶν ἀλγηδόνων.

6. Ταῦτα δεινῶς ἠνίασε τὸν Χαιρέαν, ὡς αἴτιον ἀνθρώποις καὶ ὑπὸ Γαΐου παρηγορίας ἀξίοις κακῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ γενόμενον· φησί τε πρὸς Κλήμεντά τε καὶ Παπίνιον, ὧν Κλήμης μὲν ἐπὶ τῶν στρατοπέδων, Παπίνιος δὲ καὶ αὐτὸς ἦν χιλιαρχῶν, "Ἀλλ' ἐπὶ φυλακῇ γε, ὦ Κλήμη, τὰ πάντα τοῦ αὐτοκράτορος ἡμῖν πράσσειν οὐκ ἐλλέλειπται· τῶν γὰρ συνωμοκότων αὐτοῦ κατὰ τῆς ἡγεμονίας προνοίᾳ καὶ πόνοις τοὺς μὲν ἀπεκτείναμεν, τοὺς δὲ ἐστρεβλώκαμεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς ἐλεεινοὺς καὶ ἐκείνῳ γενέσθαι. Μετὰ πόσης τε ἀρετῆς ἡμῖν ἐξάγεται τῶν στρατιῶν;" Σιγήσαντος δὲ τοῦ Κλήμεντος, καὶ τὸ μὲν αἰσχύνῃ φέρειν τὰ προςτασσόμενα καὶ τῷ βλέμματι καὶ τῷ ἐρυθήματι παριστάντος, λόγῳ δὲ αὐτῷ τὴν μανίαν τοῦ αὐτοκράτορος προςκαλεῖν ἄδικον ἡγουμένου προνοίᾳ τοῦ ἀσφαλοῦς, Χαιρέας δὲ ἤδη θάρσει χρώμενος ἐν λόγοις ἦν κινδύνων ἀνειμένοις πρὸς αὐτὸν, τὰ κατέχοντα δεινὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπεξιὼν, καὶ ὅτι "λόγῳ μὲν εἴη Γάϊος ὁ τὴν ἐπὶ τοιούτοις αἰτίαν προτιθέμενος, τοῖς δὲ τὸ ἀληθὲς ἐξετάζειν πειρωμένοις ἐγώ τε, ὦ Κλήμη, καὶ οὑτοσὶ ὁ Παπίνιος, καὶ πρὸ ἡμῶν σὺ, ταύτας Ῥωμαίοις τε καὶ τῷ παντὶ ἀνθρωπίνῳ τὰς στρέβλας προςφερόμενοι, οὐκ ἐπιτάγμασι τοῖς Γαΐου διακονούμενοι, γνώμῃ τε τῇ αὐτῶν, παρὸν παῦσαι τοσαύτῃ ἤδη χρώμενον ὕβρει εἴς τε τοὺς πολίτας καὶ τοὺς ὑπηκόους, διακονούμεθα δορυφόροι καὶ δήμιοι καθεστηκότες ἀντὶ στρατιωτῶν, καὶ τὰ ὅπλα ταυτὶ φέροντες οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οὐδὲ ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ δουλουμένου τά τε σώματα αὐτῶν καὶ τὰ φρονήματα, μιαινόμενοι τὸ καθ' ἡμέραν αἵματι σφαγῆς καὶ βασάνου τῆς ἐκείνων, μέχρι δή τις καὶ καθ' ἡμῶν διακονήσηται τοιαῦτα Γαΐῳ. Οὐ γὰρ εὐνοίᾳ τε πολιτεύει διὰ τάδε πρὸς ἡμᾶς, δι' ὑφορά-

σεως δὲ μᾶλλον. Καὶ ἄλλως τοῦ πολλοῦ τῶν ἀπολλυμένων ἀποδεδωκότος· οὐ γὰρ δὴ στήσεταί ποτε
920 Γαΐῳ τὰ τῆς ὀργῆς, διὰ τὸ μὴ δίκην ἀλλ' ἡδονὴν πέρας αὐτῆς τυγχάνειν· σκοποὶ δὲ προκεισόμεθα καὶ αὐτοὶ, δέον καὶ τοῖς πᾶσι τὸ ἀνεπιβούλευτόν τε καὶ ἐλεύθερον βεβαιοῦν, καὶ ἡμῖν κινδύνων ἀπαλλαγὰς ψηφίσασθαι.

7. Κλήμης δὲ τὴν μὲν διάνοιαν τὴν Χαιρέου φανερὸς ἦν ἐπαινῶν, σιγᾶν δὲ ἐκέλευε, "μὴ καὶ φοιτῶντος εἰς πλέονας τοῦ λόγου, καὶ διαχεομένων ὁπόσα κρύπτεσθαι καλῶς ἔχοι, πρὶν τυχεῖν πράξαντας ἐκπύστου τοῦ ἐπιβουλεύματος γενομένου, κολασθεῖεν· χρόνῳ δὲ τῷ αὖθις καὶ τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐλπίδι παραδιδόναι τὰ πάντα, ὡς παραγενησομένης τινὸς αὐτοῖς ἐπικουρίας τυχαίου. Αὐτὸν μὲν γὰρ ὑπὸ γήρως ἀφεῖσθαι τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε τόλμαν. Τῶν μέντοι γε ὑπὸ σοῦ, Χαιρέα, συντεθέντων καὶ ῥηθέντων, ἀσφαλέστερα ἂν ἴσως ὑποθείμην, εὐπρεπέστερα δὲ, πῶς ἄν τις καὶ δύναιτο;" Καὶ Κλήμης μὲν ὡς αὐτὸν ἀναλύει, διὰ λογισμῶν τῶν τε ἀκροαθέντων καὶ ὁπόσον αὐτὸς εἰρήκει περιφερόμενος. Χαιρέας δὲ δείσας ὡς Κορνήλιον Σαβῖνον ἠπείγετο, καὶ αὐτὸν μὲν χιλίαρχον ὄντα, ἀξιόλογον δὲ ἄλλως ἐξεπιστάμενος αὐτὸν, καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἐραστὴν, καὶ δι' αὐτὸ τῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων πολεμίως διακείμενον, χρήζων ἐκ τοῦ ὀξέως ἔχεσθαι τῶν ἐγνωσμένων ἐγχειρήσεως, ὑπ' αὐτοῦ καλὸν νομίσας εἶναι προσθέσθαι, καὶ δέει, μὴ ὑπὸ Κλήμεντος ἐκφοίτησις γένοιτο αὐτῶν, ἄλλως τε τὰς μελλήσεις καὶ τῶν καιρῶν τὰς ἀναβολὰς πρὸς τῶν ὑπερβαλλομένων τιθέμενος.

8. Ἐπεὶ δὲ ἀσμένῳ καὶ τῷ Σαβίνῳ τὰ πάντα ἦν, ἅτε καὶ αὐτῷ γνώμης μὲν οὐχ ὑστεροῦντι ἴσης, ἀπορίας δὲ πρὸς ὅντινα εἰπὼν ἀσφαλὴς εἴη τὰ πρὸς ἐκείνους σιγῇ παραδιδόντος, ἐπεί τε ἀνδρὸς ηὐπόρητο, οὐ μόνον στέγειν ὧν πύθοιτο προσθησομένου, ἀλλὰ καὶ γνώμην φανεροῦντος τὴν αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον

ῄρτο, καὶ μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἐδεῖτο τοῦ Χαιρέου. Τρέπονταί τε ὡς Μινουκιανὸν, αὐτοῖς μὲν ἐπιτηδεύσει ἀρετῆς καὶ τῷ ὁμοζήλῳ τοῦ μεγαλόφρονος συγγενῆ, Γαΐῳ δὲ ὕποπτον τῆς Λεπίδου τελευτῆς· πάνυ γὰρ δὴ φίλοι ἐγένοντο Μινουκιανός τε καὶ Λέπιδος, καὶ δείματι κινδύνων τῶν καθ᾽ αὑτούς. Πᾶσι γὰρ τοῖς ἐν τέλει φοβερὸς ἦν Γάϊος, ὡς ἐπ᾽ αὐτῶν ἕκαστον, καὶ πρὸς οὕςτινας τῇ μανίᾳ χρῆσθαι μὴ ἀφησόμενος· φοβεροί τε ἀλλήλοις ἦσαν τῆς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἀχθηδόνος, διασαφεῖν μὲν ἀλλήλοις ἄντικρυς τὴν διάνοιαν καὶ μῖσος τὸ πρὸς Γάϊον φόβῳ τε κινδύνων ἀφέμενοι, ἄλλως δὲ αἰσθανόμενοι τοῦ ἀλλήλων μίσους πρὸς τὸν Γάϊον, καὶ δι᾽ αὐτὸ εὐνοίᾳ χρῆσθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους μὴ ἀπηλλαγμένοι.

9. Γενομένης δὲ αὐτοῖς ἀξιώσεως ἐπείπερ συνέβαλλον, εἰωθότες καὶ πρότερον ὁπότε συνέλθοιεν τίμιον ἡγεῖσθαι τὸν Μινουκιανὸν, ὑπεροχῇ τε ἀξιώματος, γενναιότατος γὰρ ἦν τῶν πολιτῶν, καὶ τῷ 921 ἐπὶ πᾶσιν ἐπαινουμένῳ, μᾶλλον ὡς ἅπτοιτό τινος λόγου, φθάσας καὶ ἐκεῖνος εἴρετο Χαιρέαν, ὅ τι καὶ παραλάβοι σημεῖον τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ἀοίδιμος γὰρ διὰ τῆς πόλεως ἦν ἡ εἰς τὸν Χαιρέαν διὰ τῶν σημείων τῆς δόσεως πρασσομένη ὕβρις. Ὁ δὲ, χάρματι τοῦ λόγου μηδὲν μελλήσας, ἠμείβετο τοῦ Μινουκιανοῦ τὸ ἐπὶ τοιοῖςδε πιστεῦσαν ὁμιλίᾳ χρήσασθαι πρὸς αὐτόν. "Καὶ σὺ μοὶ δέδῳς," εἶπε, "σημεῖον ἐλευθερίας, χάρις δέ σοι τοῦ ἀναγείρειν με μειζόνως ἤπερ εἴωθα ἐμαυτὸν ὁρμᾶν, οὐδέ μοι χρεία πλειόνων ἐστὶ λόγων, οἵ με θαρσοῖεν, εἰ δὴ καὶ σοὶ ταῦτα δοκεῖ, γνώμης γε τῆς αὐτῆς κοινωνοὶ καὶ πρότερον ἢ συνελθεῖν γεγόναμεν. Καὶ ἓν μὲν ὑπέζωσμαι ξίφος, ἀμφοῖν δ᾽ ἂν ἀρκέσει. Ὥςτε ἴθι καὶ ἔργων ἐχώμεθα, ἡγεμὼν τ᾽ ἴσθι, εἰ βούλοιο αὐτὸς, κελεύων με χωρεῖν, ἢ καὶ προείσομαι, ἐπικουρίᾳ τῇ σῇ συμπράσσοντος πίσυνος. Οὐδὲ ἀπορία σιδήρου τοῖς τὴν ψυχὴν εἰς τὰ ἔργα προςφερομένοις, δι᾽ ἣν

καὶ ὁ σίδηρος δραστήριος εἴωθεν εἶναι. Ὡρμηκά τε εἰς τὴν πρᾶξιν, οὐχ ὧν ἂν αὐτὸς πάθοιμι ἐλπίδι περιφερόμενος· οὐ γὰρ σχολὴ κινδύνους μοι κατανοεῖν τοὺς ἐμαυτοῦ, δουλώσει τε πατρίδος ἐλευθερωτάτης ἐπαλγοῦντι, καὶ τῶν νόμων τῆς ἀρετῆς ἀφηρημένης, τούς τε πάντας ἀνθρώπους ὀλέθρου διὰ Γάϊον κατειληφότος. Ἄξιος δ' ἂν εἴην παρά σοι δικαστῇ πίστεως ἐπὶ τοιούτοις τυγχάνειν, ἀπὸ τοῦ ὅμοια φρονεῖν αὐτοῖς καὶ σὲ μὴ ἀπηλλάχθαι."

10. Μινουκιανὸς δὲ, τὴν ὁρμὴν τῶν λόγων θεασάμενος, ἠσπάζετό τε ἀσμένως, καὶ προςπαρίστατο τὴν τόλμαν αὐτῷ ἐπαινέσας τε καὶ ἀσπασάμενος, μετ' εὐχῶν δὲ καὶ ἱκετείας ἀπελύετο. Καὶ ἰσχυρίζοντό τινες οὕτως βεβαιώσασθαι τὰ εἰρημένα. Εἰσιόντος γὰρ εἰς τὸ βουλευτήριον Χαιρέου, φωνὴν λέγεται ἐκ τοῦ πλήθους γενέσθαι τινὸς ἐπ' ἐξορμήσει, κελεύοντος 'περαίνειν μὲν δὴ τὸ πρακτέον, καὶ προςλαμβάνειν τὸ δαιμόνιον·' καὶ τὸν Χαιρέαν τὸ μὲν πρῶτον ὑπειδέσθαι, μὴ καί τινος τῶν συνωμοτῶν προδότου γεγονότος ἁλίσκοιτο, καὶ τέλος συνέντα ἐπὶ προτροπῇ φέρειν, εἴτε παραινέσει τῶν συνεγνωκότων ἀντισημαίνοντός τινος, εἴτε δὴ καὶ τοῦ θεοῦ, ὃς ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπινα, αἴροντος αὐτὸν θαρσῆσαι. Διεληλύθει δὲ διὰ πολλῶν τὸ ἐπιβούλευμα, καὶ πάντες ἐν ὅπλοις παρῆσαν, οἱ μὲν τῶν βουλευτῶν ὄντες, οἱ δὲ ἱππεῖς, καὶ ὁπόσοι τοῦ στρατιωτικοῦ συνῄδεσαν· οὐδεὶς γὰρ ἦν, ὃς μὴ ἐν εὐδαιμονίᾳ ἀνηρίθμει τὴν Γαΐου μετάστασιν, καὶ δι' αὐτὸ πάντες ἠπείγοντο, ὁποίῳ δύναιτό τις τρόπῳ, μηδὲ ἑκὼν εἶναι τῆς ἐπὶ τοιούτοις ὑστερεῖν ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἔχοι προθυμίας ἢ δυνάμεως, καὶ λόγοις καὶ δι' ἔργων, ἦρτο ἐπὶ τυ-
922 ραννοκτονίᾳ· ἐπὶ δὲ καὶ Κάλλιστος, — ἀπελεύθερος δὲ ἦν Γαΐου, πλεῖστά τε ἀνὴρ εἷς οὗτος ἐπὶ μέγιστον δυνάμεως ἀφίκετο, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἰσοτύραννον εἶχε τὴν δύναμιν φόβῳ τε τῶν πάντων καὶ μεγέθει χρημάτων, ἅπερ ἐγένετο αὐτῷ. Δωροδοκώ-

τατος γὰρ ἦν καὶ ὑβριστικώτατος, παρ᾽ ὅντινα οὖν ἐξουσίᾳ χρησάμενος παρὰ τὸ εἰκός· καὶ ἄλλως τε τοῦ Γαΐου τὴν φύσιν ἐξεπιστάμενος ἀνήκεστον οὖσαν, καὶ ἐφ᾽ οἷστισι κρίνειεν οὐδαμῶς ἀντισπάσματι χρωμένην, αὐτῷ τε πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας τοῦ κινδυνεύειν αἰτίας, οὐχ ἥκιστα δὲ τὸ μέγεθος τῶν χρημάτων· ὥςτε δὴ καὶ Κλαύδιον ἐθεράπευε κρυπτῶς μετακαθίζων πρὸς αὐτὸν, ἐλπίδι τοῦ καὶ ἂν εἰς ἐκεῖνον ἥξειν τὴν ἡγεμονίαν Γαΐου μεταστάντος, αὐτῷ τὴν ὑπόθεσιν τῆς τιμῆς τὴν ἐφ᾽ ὁμοίοις ἰσχὺν, προκαταθέμενος χάριν καὶ φιλανθρωπίας λόγον. Ἐτόλμησε γοῦν εἰπεῖν, ὡς κελευσθεὶς διαχρήσασθαι φαρμάκῳ τὸν Κλαύδιον, μυρίας εὕροιτο τοῦ χρήματος τὰς ὑπερβολάς. Δοκεῖ δέ μοι προςποιεῖσθαι Κάλλιστος ἐπὶ θήρᾳ τῇ Κλαυδίου τὸν λόγον τοῦτον, ἐπεὶ οὔτε Γάϊος ὡρμηκὼς μεταχειρίσασθαι Κλαύδιον ἠνείχετο τῶν Καλλίστου προφάσεων, οὔτε Κάλλιστος, κελευσθείς που τὴν πρᾶξιν εὐκτὸν ὑπερέβαλεν, ἢ κακουργῶν εἰς τοῦ δεσπότου τὰς ἐπιστολὰς, οὐκ ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα τὸν μισθὸν ἐκομίζετο. Ἀλλὰ δὴ Κλαυδίῳ μέν τινι θείᾳ δυνάμει σώσασθαι ἐκ μανιῶν τῶν Γαΐου, Κάλλιστον δὲ προςποιήσασθαι χάριτος κατάθεσιν μηδαμῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ γενομένης.

11. Τοῖς δ᾽ ἀμφὶ τὸν Χαιρέαν ὑπερβολαὶ τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἦσαν ὄκνῳ τῶν πολλῶν. Οὐ γὰρ Χαιρέας ἑκὼν τοῦ πράσσειν ἀναβολὴν ἐποιεῖτο, πάντα καιρὸν ἐπιτήδειον τῇ πράξει νομίζων. Καὶ γὰρ εἰς τὸ Καπετώλιον ἀνιόντα, κατὰ θυσίας ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ἐπιτελουμένας ὑπὸ τοῦ Γαΐου, παρῆν πολλάκις καιρὸς, καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ἱστάμενον καὶ δήμῳ χρυσίου καὶ ἀργυρίου χρήματα διαῤῥιπτοῦντα ὦσαι κατὰ κεφαλῆς, ὑψηλὸν δέ ἐστι τὸ στέγος εἰς τὴν ἀγορὰν φέρον, ἐπί τε τῶν μυστηρίων ταῖς ποιήσεσιν ἃ συνίστα τότε· πάντων γὰρ αὐτὸν ἀπερίοπτον εἶναι προνοίᾳ τοῦ ἐν αὐτοῖς εὐπρεπῶς ἀναστροφησομένου, καὶ ἀπογνώσει τοῦ ἐν ἐπιχειρήσει τινὰ γε-

νέσθαι πιστεύειν. Εἰ δὲ μηδὲν σημεῖον, ὡς ἀπὸ τῶν
θεῶν, αὐτῷ δύναμιν τοῦ θανάτου παρατυγχάνειν,
αὐτῷ δ᾽ ἂν ἰσχὺν ἐγγενέσθαι, καὶ μὴ σιδηρο-
φορουμένῳ διαχρήσασθαι τὸν Γάϊον. Οὕτως δι᾽
ὀργῆς εἶχε τοὺς συνωμότας ὁ Χαιρέας, δεδιὼς τοὺς
καιροὺς διαῤῥύειν. Οἱ δ᾽ ἑώρων μὲν νομίμων τε
923 χρῄζοντα καὶ ἐπ᾽ ἀγαθοῖς τοῖς αὐτῶν ἐπειγόμενον.
Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἠξίουν εἰς ὀλίγον γοῦν ὑπερβολῇ χρή-
σασθαι, μὴ καὶ ἐπισφάλματος τῇ ἐπιχειρήσει συνελ-
θόντος ταράξοιεν τὴν πόλιν, ζητήσεων τῶν συνεγνω-
κότων τὴν πρᾶξιν γιγνομένων, καὶ τοῖς αὐτοῖς μελ-
λήσουσιν ἐπιχειρεῖν ἄπορον τὴν ἀνδραγαθείαν ποιή-
σαιεν, φραξαμένου Γαΐου πρὸς αὐτοὺς μειζόνως.
Καλῶς οὖν ἔχειν θεωριῶν ἐν τῷ Παλατίῳ ἐπιτελου-
μένων ἅπτεσθαι τοῦ χρήματος, — ἄγονται δὲ ἐπὶ
τιμῇ τοῦ πρώτου μεταστησαμένου τὴν ἀρχὴν τοῦ
δήμου Καίσαρος εἰς αὐτὸν, μικρόν τε πρὸ τοῦ βα-
σιλείου καλύβης πηκτοῦ γενομένης, καὶ Ῥωμαίων τε
οἱ εὐπατρίδαι θεωροῦσιν ὁμοῦ παισὶ καὶ γυναιξὶ καὶ
ὁ Καῖσαρ, — ῥᾳστώνην τε αὐτοῖς ἔσεσθαι πολλῶν
μυριάδων ἀνθρώπων εἰς ὀλίγον χωρίον καθειργνυ-
μένων, ὥςτε εἰςιόντι τὴν ἐπιχείρησιν ποιήσασθαι,
δυνάμεως τοῖς ὑπασπισταῖς, εἰ καί τινες προθυμοῖντο,
μὴ παρατευξομένης αὐτῷ βοηθεῖν.

12. Ἠνείχετο δὲ Χαιρέας, καὶ τῶν θεωριῶν ἐπ-
ελθουσῶν τῇ πρώτῃ δεδογμένον ἅπτεσθαι τῆς πρά-
ξεως. Ἰσχυρότερον δ᾽ ἦν τοῦ κατ᾽ ἐκείνου προβεβου-
λευκότος τὸ τῆς τύχης συγχωροῦν ὑπερβολάς· καὶ
τὰς τρεῖς ὑπερβαλλομένου τὰς νομίμους ἡμέρας, μό-
λις κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον.
Χαιρέας δὲ συγκαλέσας τοὺς συνωμότας, "Πολὺς
μὲν," εἶπε, "καὶ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος ὀνειδίζει τὸ
ἐπιμέλλον ἡμῶν ἐπὶ τοῖς οὕτω βουλευθεῖσι μετὰ ἀ-
ρετῆς· δεινὸν δὲ, εἰ καὶ μηνύματος γενομένου δια-
πεσεῖται ἡ πρᾶξις, καὶ Γάϊος ὑβριεῖ μειζόνως. Ἦ
οὐχ ὁρῶμεν, ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀφαιροῦμεν ὁπόσα

τῶν ἡμετέρων, καὶ προςθήκην τοῦ Γαΐου τυραννίδι χαριζόμεθα, δέον αὐτούς τε ἀδεεῖς τὸ λοιπὸν εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις αἰτίαν τοῦ εὐδαίμονος παρασχόντας δι᾽ αἰῶνος ἅπαντος τοῦ αὖθις ἐν θαύματι μεγάλῳ καὶ τιμῇ καταστῆναι;" Τῶν δὲ οὐδὲ ἀντειπεῖν ὡς οὐ πάνυ καλῶς δυναμένων, οὔτε τὴν πρᾶξιν ἄντικρυς δεχομένων, σιγῇ δὲ καταπεπληγότων "Τί," φησὶν, "ὦ γενναῖοι, διαμέλλομεν; Ἢ οὐχ ὁρᾶτε τὴν σήμερον τῶν θεωριῶν ὑστάτην ἡμέραν οὖσαν, καὶ Γάϊον ἐκπλευσόμενον; Ἐπὶ γὰρ Ἀλεξανδρείας παρεσκεύαστο πλεῖν κατὰ θεωρίαν τῆς Αἰγύπτου. Καλὸν δὲ ὑμῖν προέσθαι τῶν χειρῶν τὸ ὄνειδος, τῇ Ῥωμαίων μεγαλαυχίᾳ πομπεῦσον διά τε γῆς καὶ θαλάττης; Πῶς δὲ οὐκ ἂν δικαίως κρίνομεν αὐτοὺς αἰσχύνῃ τῶν γενησομένων, εἴ τις οὖν αὐτὸν Αἰγύπτιος κτείνειε, τὴν ὕβριν οὐχ ἡγησόμενος ἀνασχετὸν τοῖς ἐλευθέροις γεγονόσιν; Ἐγὼ μὲν οὖν οὐκέτι εἰς πλείονα ἀνέξομαι τὰς σκέψεις ὑμῶν, χωρήσω δὲ τοῖς κινδύνοις ὁμοῦ σήμερον, ἡδονῇ φέρων πᾶν ὅ τι καὶ γένοιτο ἐξ αὐτῶν, οὐδ᾽ ἂν ὑπερβαλοίμην εἴπερ εἴη. Τί γὰρ δὴ 924
καὶ γένοιτ᾽ ἀνδρὶ φρόνημα ἔχοντι τούτου σχετλιώτερον, Γάϊον ἄλλον τινὰ ἀναιρεῖν ἐμοῦ ζῶντος, καὶ ἐμὲ τὴν ἐπὶ τῷδε ἀρετὴν ἀφῃρημένον;"

13. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν, αὐτός τε ὡρμήκει πράξων τὸ ἔργον, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐνεποίησε θάρσος, πᾶσί τε ἦν ἔρως ἅπτεσθαι τοῦ ἐγχειρήματος, μηδὲν ὑπερβαλλομένοις· ἕωθέν τε ἐπὶ τοῦ παλατίου γέγονε τὸ ξίφος ὑπεζωσμένος ἱππικόν· ἔθος γὰρ τοῖς χιλιάρχοις τοῦτο, ἐζωσμένοις αἰτεῖν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὸ σημεῖον, ἦν τε ἡ ἡμέρα καθήκουσα εἰς αὐτὸν τῆς παραλήψεως τοῦ σημείου. Ἄρτι τε συνῄει πλῆθος εἰς τὸ παλάτιον ἐπὶ προκαταλήψει θέας πολλῷ θορύβῳ καὶ ὠθισμῷ, χαρᾷ φέροντος Γαΐου τὴν ἐπὶ τοιοῖςδε τῶν πολλῶν σπουδὴν, παρὸ καὶ διακέκριτο οὐδὲν, οὔτε τῇ συγκλήτῳ χωρίον, οὔτε τοῖς ἱππεῦσι, φύρδην δὲ ἕζοντο, καὶ τοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ

αἱ γυναῖκες, καὶ τῷ δούλῳ ἀναμεμιγμένον τὸ ἐλεύ-
θερον. Γάϊος δὲ, προόδων αὐτῷ γενομένων, ἔθυε
τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, ᾧ δὴ καὶ τὰ τῆς θεωρίας
ἤγετο· καὶ πίπτοντος τῶν ἱερείων τινὸς, συνέβη αἵ-
ματος τὴν Ἀσπρῆνα στολὴν ἑνὸς τῶν συγκλητικῶν
ἀνάπλεων γενέσθαι. Τοῦτο Γαΐῳ γέλωτα μὲν παρέ-
σχεν· ἦν δὲ ἄρα εἰς οἰωνὸν τῷ Ἀσπρῆνᾳ φανερόν·
ἐπικατασφάζεται γὰρ τῷ Γαΐῳ. Γάϊον δὲ ἱστορεῖ-
ται παρὰ φύσιν τὴν ἑαυτοῦ εὐπροσηγορώτατον γενέ-
σθαι κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ δεξιότητι χρώ-
μενον ὁμιλίας πάνθ᾽ ὁντινοῦν ἐκπλῆξαι τῶν παρα-
τυγχανόντων. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν ἐπὶ τὴν θεω-
ρίαν τραπεὶς ἐκαθέζετο, καὶ περὶ αὐτὸν τῶν ἑταίρων
οἱ ἀξιολογώτατοι. Κατεσκεύαστο δὲ τὸ θέατρον,
πηκτὸν δὲ ἐγίνετο κατὰ ἕκαστον ἐνιαυτὸν, τοιόνδε
τρόπον. Θύρας ἔχει δύο φερούσας, τὴν μὲν εἰς
αἴθριον, τὴν δὲ εἰς στοὰν εἰςόδοις καὶ ἀποχωρήσε-
σιν, ὅπως μὴ ταράσσοιντο οἱ ἔνδον ἀπειλημμένοι,
ἐκ δὲ αὐτῆς τῆς καλύβης, ἐνδοτέρω διαφράγμασιν
ἑτέρας ἀπειληφυίας, ἐπ᾽ ἀναστροφὴν τοῖς ἀνταγωνι-
σταῖς, καὶ ὁπόσα ἀκροάματα. Συγκαθημένης δὴ τῆς
πληθύος, καὶ τοῦ Χαιρέου σὺν τοῖς χιλιάρχαις οὐκ
ἄποθεν τοῦ Γαΐου, δεξιὸν δὲ τοῦ θεάτρου κέρας ὁ
Καῖσαρ εἶχε, Οὐατίνιός τις τῶν συγκλητικῶν ἀνὴρ
ἐστρατηγηκὼς, ἤρετο Κλούβιον παρακαθεζόμενον αὐ-
τῷ, καὶ τοῦτον ὑπατικὸν, εἴ τις αὐτὸν νεωτέρων
πραγμάτων παραφίκοιτο πύστις, προμηθὴς γενόμε-
νος τοῦ μὴ ἐξάκουστος εἶναι τάδε λέγων. Τοῦ δὲ
φαμένου μηδὲν πεπῦσθαι, σήμερον τοιγαροῦν, ὦ
Κλούβιε, τυραννοκτονίας ἀγὼν πρόκειται. Καὶ ὁ
Κλούβιος "Ὦ γενναῖε," φησὶ, "σίγα, μή τις ἄλλος
Ἀχαιῶν μῦθον ἀκούσῃ." Πολλῆς δὲ ὀπώρας ἐπι-
χεομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα
τῷ σπανίῳ τίμια τοῖς κτωμένοις, ὁ Γάϊος ἡδονῇ τὰς
925 περὶ αὐτῶν ἐθεώρει μάχας, καὶ διαρπαγὰς οἰκει-
ουμένων αὐτὰ τῶν θεωρῶν. Ἐνθάδε καὶ σημεῖα

μανθάνει δύο γενέσθαι. Καὶ γὰρ μῖμος εἰςάγεται, καθ᾽ ὃν σταυροῦται λῃστῶν ἡγεμὼν, ὅ τε ὀρχηστὴς δράμα εἰςάγει Κινύραν, ἐν ᾧ αὐτός τε ἐκτείνετο, καὶ ἡ θυγάτηρ Μύῤῥα, αἷμά τε ἦν τεχνητὸν πολὺ, καὶ τὸ περὶ τὸν σταυρωθέντα ἐκκεχυμένον, καὶ τὸ περὶ τὸν Κινύραν. Ὁμολογεῖται δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γενέσθαι, ἐν ᾗ Φίλιππον τὸν Ἀμύντα Μακεδόνων βασιλέα κτείνει Παυσανίας, εἷς τῶν ἑταίρων, εἰς τὸ θέατρον εἰςιόντα. Γαΐου δὲ ἐνδοιάζοντος, εἴτε παραμένειεν εἰς τέλος τῇ θεωρίᾳ διὰ τὸ τελευταίαν εἶναι τὴν ἡμέραν, εἴτε λουτρῷ χρησάμενος καὶ σίτῳ εἶτα ἐπανίοι καθὰ καὶ πρότερον, Μινουκιανὸς ὑπὲρ τοῦ Γαΐου καθεζόμενος, καὶ δεδιὼς, μὴ διαχυθείη τὰ τῶν καιρῶν εἰς κενὸν, ἐξαναστὰς, ἐπειδὴ καὶ Χαιρέαν ἑώρα προεξεληλυθότα, ἠπείγετο θαρσύνειν αὐτὸν προελθών. Λαμβάνεται δὲ αὐτοῦ τῆς στολῆς Γάϊος κατὰ φιλοφροσύνην δῆθεν, καὶ "Ποῖ δὴ," φησὶν, "ὦ μακάριε;" Καὶ ὁ μὲν αἰδοῖ δοκεῖ τοῦ Καίσαρος καθίζειν· κρείσσων δὲ ὁ φόβος ἦν, ὀλίγον τε διαλιπὼν εἶτα διανίσταται. Καὶ ὁ Γάϊος οὐδὲν ἐμποδὼν ἦν ἐξιόντι, δοκῶν ἐπί τινι τῶν ἀναντιλέκτων ποιεῖσθαι τὴν ἔξοδον. Ἀσπρήνας δὲ, μετεῖχε δὲ καὶ αὐτὸς, παρῄνει τῷ Γαΐῳ καθὸ πρότερον ὑπεξελθόντι πρός τε λουτρῷ καὶ ἀρίστῳ γενέσθαι, καὶ ἔπειτα δὲ εἰςελθεῖν, χρῄζων ἐπὶ πέρας ἀχθῆναι τὰ ἐγνωσμένα.

14. Καὶ οἱ περὶ τὸν Χαιρέαν ἔτασσον μὲν ἀλλήλους ᾗ καιρὸς, καὶ ἐχρῆν ἕκαστον στάντα ᾗ προςαχθείη μὴ ἀπολιμπάνεσθαι ἐπιπονοῦντας. Ἤχθοντο δὴ τῇ διατριβῇ, καὶ τῷ μέλλεσθαι τὰ ἐν χερσίν. Ἐπεὶ καὶ περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν ἤδη τὰ τῆς ἡμέρας ἦν, καὶ Χαιρέας, βραδύνοντος Γαΐου, πρόθυμος ἦν ἐπειςελθὼν ἐν τῇ καθέδρᾳ προςπεσεῖν. Προῄδει μέντοι τοῦτο σὺν πολλῷ φόνῳ τῶν τε βουλευτῶν, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν· καίπερ δὲ εἰδὼς, πρόθυμος ἦν, καλῶς ἔχειν ἡγούμενος, πᾶσιν

ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν ὠνούμενος ἐν ὀλίγῳ τίθεσθαι τὰ κατὰ τοὺς ἀπολουμένους. Καὶ δὴ τετραμμένων εἰς τοῦ θεάτρου τὴν εἴσοδον, σημαίνεται Γάϊος ἐξαναστὰς, καὶ θόρυβος ἦν. Ἀνέστρεφον δὲ καὶ οἱ συνωμόται καὶ ἀνωθοῦντο τὴν πληθὺν, λόγῳ μὲν διὰ τὸ δυσχεραίνειν τὸν Γάϊον, ἔργῳ δὲ ἐπ' ἀδείας βουλόμενοι ἐν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνομένων καταστήσαντες αὐτὸν ἅπτεσθαι τῆς σφαγῆς. Προεξήεσαν δὲ Κλαύδιος μὲν ὁ πατρῷος αὐτοῦ, καὶ Μάρκος Οὐϊνίκιος ὁ τῆς ἀδελφῆς ἀνὴρ, ἔτι δὲ καὶ Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, οὓς οὐδὲ βουλομένοις διακωλῦσαι δύναμις ἦν αἰδοῖ τῆς ἀξιώσεως, εἵπετο δὲ αὐτὸς σὺν Παύλῳ Ἀῤῥουντίῳ. Ἐπεὶ δὲ ἐντὸς ἦν τοῦ βασι-
926 λείου, τὰς μὲν εὐθείας ὁδοὺς λείπει, καθ' ἃς δὴ ἑστήκεσαν τῶν δούλων οἱ θεραπεύοντες αὐτὸν, καὶ προήεσαν οἱ περὶ τὸν Κλαύδιον· τρέπεται δὲ κατὰ στενωπὸν ἠρεμηκότα, καὶ ἐπὶ τόπον πρὸς λουτροῖς γενησόμενος, ἅμα καὶ παῖδας, οἳ ἥκεσαν ἐκ τῆς Ἀσίας, κατανοήσων, πομπῆς αὐτῶν ἐκεῖθεν γενομένης ἐπὶ ὕμνοις μυστηρίων, ἃ ἐπετέλει, ἔνιοι δὲ κατὰ πυῤῥιχισμοὺς, οἳ ἐν τοῖς θεάτροις ἔσοιντο. Ὑπαντιάζει δὲ αὐτὸν Χαιρέας, καὶ ᾔτησε σημεῖον. Τοῦ δὲ τῶν εἰς χλεύην ἀνακειμένων εἰπόντος, οὐδὲν ἐνδοιάσας λοιδορίαις τε ἐχρῆτο κατὰ τοῦ Γαΐου, καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος ἐπάγει πληγὴν σφοδράν· οὐ μήν γε ἦν καίριος. Καίτοι γε φασί τινες προνοίᾳ τοῦ Χαιρέα γενέσθαι τὸ μὴ μιᾷ πληγῇ διεργάσασθαι τὸν Γάϊον, ἀλλὰ τιμωρεῖσθαι μειζόνως πλήθει τραυμάτων. Ἐμοὶ δὲ ἀπίθανος οὗτος ὁ λόγος, διὰ τὸ μὴ ἐπιχωρεῖν ἐν ταῖσδε ταῖς πράξεσι λογισμῷ χρήσασθαι τὸν φόβον· Χαιρέαν δὲ, εἴπερ οὕτως ἐφρόνει, πάντων ἥγημαι μωρίᾳ διαφέρειν, ἡδονὴν τῇ ὀργῇ χαριζόμενον μᾶλλον, ἢ ἐκ τοῦ ὀξέως ἀπαλλαγὴν αὐτῷ τε καὶ τοῖς συνωμόταις κινδύνων χαριζόμενον, διὰ τὸ πολλὰς ἂν μηχανὰς ἔτι γενέσθαι βοηθειῶν Γαΐῳ μὴ φθάσαντι τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι. Καὶ

ἐνταῦθα Χαιρέᾳ λόγον ἂν γενέσθαι οὐ περὶ τῆς Γαΐου τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων, ὅπου γε καὶ πράξαντι καλῶς ἂν εἶχε σιγῇ χρωμένῳ διαδιδράσκειν τὰς ὀργὰς τῶν ἀμυνομένων, οὐχ ὅπως ἄδηλον, εἰ τύχοι κατορθῶν ἐπ᾽ ἀλόγοις χρήζειν αὐτόν τε ἀπολέσαι καὶ τὸν καιρόν. Καὶ τάδε μὲν εἰκάζειν παρέστω τοῖς βουλομένοις, ᾗ καὶ θέλοιεν. Ὁ δὲ Γάϊος ἀλγηδόνι τῆς πληγῆς φερόμενος, — μεσσηγὺς γὰρ τοῦ τε ὤμου καὶ τοῦ τραχήλου φερόμενον τὸ ξίφος ἐπέσχεν ἡ κλεὶς προσωτέρω χωρεῖν, — οὔτε ἀνεβόησεν ὑπ᾽ ἐκπλήξεως, οὔτε ἐπεκαλέσατό τινας τῶν φίλων εἴτε ἀπιστίᾳ, εἴτε καὶ ἄλλως ἀφρονήσει. Στόνῳ δὲ χρησάμενος πρὸς τῆς ἀλγηδόνος τὸ περιττὸν εἰς τὸ πρόσθεν ἵετο φυγῇ. Καὶ δεξάμενος αὐτὸν Κορνήλιος Σαβῖνος, τὴν διάνοιαν ἤδη προκατειργασμένος, ὠθεῖ κλιθέντα ἐπὶ γόνυ· πολλοὶ δὲ περιστάντες ἀφ᾽ ἑνὸς ἐγκελεύσματος ἔκοπτον τοῖς ξίφεσι, παρακελευσμός τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις, ἦν. Τελευταίαν δὲ Ἀκύλας ὁμολογεῖται ὑπὸ ἁπάντων πληγὴν ἐπαγαγὼν, ᾗ μεθίστησιν αὐτὸν ἀκριβῶς. Ἀναθείη δ᾽ ἄν τις τὴν πρᾶξιν Χαιρέᾳ· καὶ γὰρ εἰ σὺν πολλοῖς ἐπράχθη τὸ ἔργον αὐτῷ, ἀλλ᾽ οὖν πρῶτός τε ἐνεθυμήθη, τοιαῦτα ὡς πραχθείη προλαβὼν πολὺ τῶν ἁπάντων, καὶ πρῶτος μὲν τολμηρῶς ἐξεῖπεν τοῖς λοιποῖς. Δεχομένων δὲ τὸν ἐπὶ τῷ φόνῳ λόγον, σποράδας τε ἤθροισε, καὶ τὰ πάντα φρονίμως συγκροτήσας, ἔνθα γνωμῶν εἰσηγήσει ὡς ἐχρῆν πολὺ κρείσσων ἐγίνετο, καὶ λόγοις καθωμίλησε χρηστοῖς, ὡς οὐ τολμῶντας ἠνάγκασέ τε τοὺς πάντας, ἐπεί τε καιρὸς ἐλάμβανε χειρὶ χρῆσθαι, φαίνεται καὶ 927
ἐνταῦθα πρῶτός τε ὁρμήσας, καὶ ἁψάμενος ἀρετῇ τοῦ φόνου, καὶ τοῖς ἄλλοις εὐεπίβατον παρασχὼν καὶ προτεθνεῶτα Γάϊον. Ὥστε ἂν δικαίως καὶ ὁπόσα τοῖς λοιποῖς εἴη πεπραγμένα, τῇ Χαιρέου γνώμῃ τε καὶ ἀρετῇ προστίθεσθαι καὶ πόνῳ τῶν χειρῶν.

15. Καὶ Γάϊος μὲν, τοιούτῳ τρόπῳ χρησάμε-

νος τῆς τελευτῆς, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ τῶν τραυμάτων ἀποψυχθεὶς ἔκειτο. Οἱ δὲ περὶ τὸν Χαιρέαν, ἐπειδὴ κατείργαστο αὐτοῖς ἤδη Γάϊος, ὁδοὺς μὲν τὰς αὐτὰς ἰόντες σώζειν αὑτοὺς ἀμήχανον ἑώρων, ὄκνῳ τε τῶν γεγονότων, — οὐ γὰρ μικρὸν ἦν τὸν αὐτοκράτορα ἀνῃρηκόσι τὸ κινδύνευμα, ὑπό τε ἀνοίας τοῦ δήμου τιμώμενον καὶ ὄντα προςφιλῆ, καὶ τῶν στρατιωτῶν μὴ ἀναιμωτὶ ποιησομένων τὴν ζήτησιν αὐτοῦ, — ἄλλως τε στενῶν οὐσῶν τῶν ὁδῶν, καθ᾽ ἃς ἔπραξαν τὸ ἔργον, καὶ μεγάλου πλήθους ἐμφράξαντος αὐτὰς τῆς θεραπείας, καὶ ὁπόσοι τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ φυλακῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκείνην παρῆσαν τὴν ἡμέραν. Ὁδούς τε ἑτέρας χωροῦντες παρῆσαν εἰς τὴν Γερμανικοῦ μὲν οἰκίαν τοῦ Γαΐου πατρὸς, ὃν τότε ἀνῃρήκεσαν· συνημμένη δὲ ἐκείνη, διὰ τὸ ἓν τὸ βασίλειον ὂν, ἐπ᾽ οἰκοδομίαις ἑκάστου τῶν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ γεγονότων ἀσκηθὲν ἀπὸ μέρους ὀνόματι τῶν οἰκοδομησαμένων, ἢ καί τι μερῶν οἰκήσεως ἀρξάντων τὴν ἐπωνυμίαν παρασχέσθαι. Καὶ διεκπεσόντες τοῦ πλήθους τῆς ἐφόδου ἐν ἀδείᾳ τὸ παρὸν ἦσαν, λανθάνοντος ἀκμὴν κακοῦ τοῦ τὸν αὐτοκράτορα παρειληφότος. Πρώτους δὲ εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἡ αἴσθησις ἀφίκετο τῆς Γαΐου τελευτῆς. Δορυφόροι δὲ ἦσαν αὐτοὶ ὁμώνυμοι τῷ ἔθνει, ἀφ᾽ οὗ κατελέχθησαν, τὸ Κελτικὸν τάγμα παρεχόμενοι αὐτῶν. Θυμῷ δὲ χρῆσθαι πάτριον ἐστὶν αὐτοῖς, ὅπερ οὐ σπάνιον ἔν τισιν ἑτέροις Βαρβάρων, διὰ τὸ ἧσσόνως λογισμὸν ἐπιδέχεσθαι τῶν ποιουμένων, ῥωμαλέοι τε τοῖς σώμασι, καὶ τῇ πρώτῃ ὁρμῇ συνιόντες τοῖς πολεμίοις, οὗ ἂν ὁρμήσωσι μεγάλα κατορθοῦντες. Οὗτοι οὖν πυθόμενοι τοῦ Γαΐου τὴν σφαγὴν, καὶ περιαλγήσαντες διὰ τὸ μὴ ἀρετῇ κρίνειν ἐπὶ τοῖς ὅλοις, ἀλλὰ συμφέροντι τῷ αὐτῶν, μάλιστα δὲ αὐτοῖς προςφιλὴς ἦν Γάϊος δόσεσι χρημάτων τὸ εὔνουν αὐτῶν κτώμενος, σπασάμενοι τὰ ξίφη, — προεστήκει δὲ αὐτῶν Σαβῖνος χιλιαρχῶν, οὐ δι᾽ ἀρετὴν καὶ

γενναιότητα προγόνων, μονομάχος γὰρ ἦν, ἰσχύϊ δὲ σώματος τὴν ἐπὶ τοιούτοις κτησάμενος ἀρχήν, — διεξήεσαν τῆς οἰκίας ἀνερευνώμενοι τοὺς σφαγέας τοῦ Καίσαρος. Ἀσπρῆνάν τε κρεουργήσασιν αὐτοῖς, διὰ τὸ πρώτῳ περιπεσεῖν, οὗ τὴν στολὴν μιᾶναν τὸ αἷμα τῶν θυμάτων, ὥς μοι λέλεκται πρότερον, οὐκ ἐπ᾽ ἀγαθῷ τὴν συντυχίαν ἀπεσήμαινε τοῦ γεγονότος. Δεύτερος Νωρβανὸς ὑπηντίαζεν, ἐν τοῖς γενναιοτάτοις τῶν πολιτῶν, καὶ πολλοὺς αὐτοκράτορας παρεχόμενος τῶν προπατόρων, καὶ μηδὲν αἰδουμένων αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν, ἰσχύϊ προέχων ἀφαιρεῖται τὸ ξίφος 928
τῷ πρώτῳ ἐπιόντων συμπλακεὶς, φανερός τε ἦν οὐκ ἀπραγμόνως τεθνηξόμενος, μέχρι δὴ περισχεθεὶς πολλοῖς τῶν ἐπιφερομένων ἔπεσεν ὑπὸ πλήθους τραυμάτων. Τρίτος δὲ Ἀντήϊος, τῶν ἐκ τῆς βουλῆς, σὺν ὀλίγοις οὐ τυχαίως τοῖς Γερμανοῖς, καθάπερ οἱ πρότερον, περιπεσὼν, ὑπὸ δὲ φιλοθεαμοσύνης καὶ ἡδονῆς τοῦ αὐτόπτης γενέσθαι Γαΐου κειμένου, μῖσος ἐνέφαινε πρὸς αὐτόν. Τὸν γὰρ πατέρα τοῦ Ἀντηΐου, καὶ ὁμώνυμον, φυγάδα ἐλάσας, καὶ μὴ ἀρκεσθεὶς κτείνει στρατιώτας ἀποπέμψας. Καὶ παρῆν μὲν διὰ τάδε εὐφραινόμενος θεωρίᾳ τοῦ νεκροῦ. Θορυβουμένης δὲ τῆς οἰκίας, κρύπτειν αὐτὸν ἐνθυμησάμενος, οὐ διαφυγγάνει τῶν Γερμανῶν τὸ εἰς τὴν ἔρευναν ἀκριβὲς, καὶ ἐπὶ τοῖς φόνοις ὁμοίως τῶν τε αἰτίων καὶ μὴ ἐξαγριωσάντων. Καὶ οἱ μὲν ταύτῃ τεθνήκασιν.

16. Εἰς δὲ τὸ θέατρον ἐπεὶ ἀφίκετο ὁ λόγος περὶ τῆς Γαΐου τελευτῆς, ἔκπληξίς τε καὶ ἀπιστία ἦν. Οἱ μὲν γὰρ καὶ πάνυ ἡδονῇ δεχόμενοι τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ, καὶ ἂν πρὸ πολλοῦ ἡγησάμενοι σφίσιν ἀγαθὸν συνελθεῖν, ὑπὸ δέους ἐν ἀπιστίᾳ ἦσαν. Εἰσὶ δὲ οἷς καὶ πάνυ ἀπ᾽ ἐλπίδων ἦν, διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν τὶ τοιόνδε ἐπὶ Γαΐῳ γεγονέναι, μήτε ἀληθείᾳ προστίθεσθαι, διὰ τὸ μὴ οἷόν τε ἀνθρώπῳ εἶναι τοιᾷδε ἀρετῇ χρῆσθαι. Γύναια δ᾽ ἦν ταῦτα καὶ παῖδες, ὁπόσοι τε δοῦλοι, καί τινες τοῦ στρατιωτικοῦ. Οἱ

μὲν διὰ τὸ μισθοφορεῖν, καὶ οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ συντυραννοῦντες, καὶ διακονίᾳ τῆς κατ᾽ ἐκεῖνον ὕβρεως ἐπανασειόμενοι τοῖς κρατίστοις τῶν πολιτῶν, τιμῆς τε ἅμα καὶ ὠφελειῶν τυγχάνειν· ἡ δὲ αὖ γυναικωνῖτις, καὶ τὸ νεώτερον, ὅπερ ὄχλος φιλεῖ, θεωρίαις τε καὶ μονομαχιῶν δόσεσι καί τινων κρεανομιῶν ἡδοναῖς ἀνειλημμένοι, ἃ ἐπράσσετο λόγῳ μὲν ἐπὶ θεραπείᾳ τῆς πληθύος, τὸ δὲ ἀληθὲς ἐκπιπλάντα τῆς μανίας Γαΐου τὴν ὠμότητα· οἱ δὲ δοῦλοι διὰ τὸ ἐν κατηγορίᾳ τε εἶναι καὶ καταφρονήματι τῶν δεσποτῶν, ἀποστροφῆς τῷ ὑβρίζοντι αὐτοὺς οὔσης τῆς κατ᾽ ἐκεῖνον ἐπικουρίας, ῥᾴδιον γὰρ ψευσαμένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πεπιστεῦσθαι, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν, ἅμα ἐλευθέροις τι εἶναι καὶ πλουσίοις, μισθῷ τῶν κατηγοριῶν, διὰ τὸ ἆθλα αὐτοῖς προκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν. Τῶν δὲ εὐπατριδῶν, εἰ καί τισι πιστὸς ὁ λόγος φανείη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προειδέναι τὴν ἐπιβουλὴν, τοῖς δὲ ὑπὸ τοῦ θέλειν εὐκτὸν ἡγουμένοις, σιγῇ παρεδίδοτο οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς ἠγγελμένοις χαρὰ, ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα τῆς ἀκροάσεως· οἱ μὲν δεδιότες, μὴ καὶ ψευσθεῖσιν ἐλπίδος τιμωρίαι συνέλθοιεν, ὡς προεξορμήσασιν ἀποφήνασθαι τὴν διάνοιαν τὴν ἑαυτῶν· οἱ δὲ ἐξεπιστάμενοι, διὰ τὸ
929 τῆς ἐπιβουλῆς μετασχεῖν, μειζόνως ἔκρυπτον ἀλλήλων ἀγνοίᾳ, καὶ δεδιότες, μὴ πρός τινας εἰπόντες, οἷς ἡ τυραννὶς ἑστῶσα ὠφέλιμος ἦν, ζῶντος Γαΐου κολασθεῖεν ἐνδείξεως γενομένης. Ἐπεὶ καὶ ἕτερος ἐπεφοιτήκει λόγος, ὡμιληκέναι μὲν Γάϊον τραύμασιν, οὐ μὴν ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῶντα ἐν θεραπείαις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἶναι. Ἦν τε πιστὸς αὖθις οὐθεὶς, ᾧ καὶ θαρσήσας τις γνώμην ἀποφαίνοιτο τὴν αὐτοῦ· ἢ γὰρ φίλος ὢν, ὕποπτος ἐγίνετο εὐνοίᾳ τῆς τυραννίδος, ἢ καὶ μίσει πρὸς ἐκεῖνον χρώμενος, τῷ πρὸς αὐτὸν οὐδαμόθεν εὐνοίᾳ χρωμένῳ διαφθείρειν τὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις πίστιν. Ἐλέγετο δὲ ὑπό τινων, οἳ καὶ μάλιστα τοῖς εὐπατρίδαις ἠφάνιζον τὸ εὐθυ-

μοῦν τῆς ἐλπίδος, ἐν ἀμελείᾳ κινδύνων γεγονότα, καὶ ἄφροντιν κομιδῆς τῶν τραυμάτων, ὥςπερ εἶχεν ἡματωμένον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς διεκπεσεῖν, καὶ ἐν δημηγορίαις εἶναι. Καὶ τάδε μὲν εἰκάζετο βουλήσει τῇ ἀλογίστῳ τῶν θροεῖν προθεμένων, καὶ ἐπ᾽ ἀμφότερα δόξῃ τῶν ἀκουόντων λαμβανόμενα· οὐ μὴν τήν γε ἐνέδραν ἐξέλιπον, δεδιότες τὴν ἐπενεχθησομένην προεξιοῦσιν αἰτίαν. Οὐ γὰρ ἀφ᾽ ἧς ἐξίοιεν διανοίας γενήσεσθαι περὶ αὐτοὺς τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ἀφ᾽ ἧς εἰκάζειν θελήσειαν οἵ τε κατηγορήσαντες καὶ οἱ δικάζοντες.

17. Ἐπεὶ δὲ καὶ πλῆθος τῶν Γερμανῶν περιέσχε τὸ θέατρον ἐσπασμένων τὰ ξίφη, πᾶσι τοῖς θεωροῖς ἐλπὶς ἦν ἀπολεῖσθαι, καὶ πρὸς πᾶσαν οὔτινος εἴςοδον πτοία εἶχεν αὐτούς, ὡς αὐτίκα μάλα συγκοπήσοιντο. Ἐν ἀμηχάνοις τε ἦσαν, οὔτε ἀπιέναι θάρσος εἰςφερόμενοι, οὔτε ἀκίνδυνον τὴν διατριβὴν τὴν ἐπὶ τοῦ θεάτρου πεπιστευκότες. Εἰςπιπτόντων δὲ ἤδη, βοὴ τοῦ θεάτρου ῥήγνυται καθ᾽ ἱκετείαν τρεπομένου τῶν στρατιωτῶν, ὡς 'πάντων ἀγνοίας αὐτῷ γενομένης καὶ τῶν βουληθέντων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ δή τις καὶ γέγονεν ἐπανάστασις, καὶ τῶν γεγονότων. Φείδεσθαι οὖν, καὶ μὴ τόλμης ἀλλοτρίας παρὰ τῶν οὐδὲν ἐν αἰτίᾳ γενομένων ἀπολαμβάνειν τιμωρίαν, παρέντας ἐν ἐρεύνῃ τῶν πεπραχότων, ὅ τι καὶ πεπραγμένον εἴη, καταστῆναι.' Καὶ οἱ μὲν ταῦτά τε καὶ περαιτέρω μετὰ δακρύων καὶ τύψεως προςώπων ἐπιθειάζοντες καὶ ποτνιώμενοι, ὁπόσα ἀνεδίδασκεν αὐτοὺς ὁ κίνδυνος ἑστὼς πλησίον, καὶ οἷς ἄν τις ἀγωνιζόμενος περὶ τῆς ψυχῆς εἴποι τι, ἔλεγον. Θραύεται δὲ πρὸς ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἡ ὀργὴ, καὶ μετεμέλησεν αὐτοῖς τοῦ ἐπὶ τοῖς θεωροῖς βουλεύματος· ὠμόν τε γὰρ ἦν τοῦτο καὶ ἐκείνοις καί περ ἐξηγριωκόσιν ἐδόκει, τὰς κεφαλὰς τῶν περὶ τὸν Ἀσπρῆναν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀπερεισαμένοις. Πρὸς ἃς μειζόνως ἔπαθον οἱ θεωροὶ, λογισμῷ τε ἀξιώσεως τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐλέῳ τοῦ πάθους· ὥςτε

παρ᾽ ὀλίγον καὶ αὐτοῖς οὐδὲν ἐλλειπεστέρως τὰ τῶν
κινδύνων ὁμιλήσαντα ἐπανασεσεῖσθαι, ὧν ἄδηλον εἶ-
930 ναι τὴν συμφορὰν, εἴπερ εἰς τέλος φευχθῆναι δύ-
ναιτ᾽ ἄν. Ὥςτε καὶ ἂν εἴ τινες τῶν προθύμως μι-
σούντων καὶ μετὰ δίκης τὸν Γάϊον, ἀφαιρεῖσθαι τῶν
ἐπ᾽ αὐτῷ εὐφροσυνῶν καὶ τῆς χαρᾶς, διὰ τὸ ἐν ῥο-
πῇ μὲν τοῦ συναπολουμένου γεγονέναι, τὸ δὲ πιστὸν
τοῦ περιεῖναι μηδέπω τότε ἐχέγγυον συνελθεῖν.

18. Ἦν δὲ Εὐάριστος Ἀῤῥούντιος τῶν κηρυσσόντων τὰ πωλούμενα, καὶ δι᾽ αὐτὸ φωνῆς τε μεγέθει χρώμενος, καὶ χρήματα περιβεβλημένος ὅμοια τοῖς Ῥωμαίων πλουσιωτάτοις, δύναμίς τε αὐτῷ ἦν ἐφ᾽ οἷς ἐθελήσειε πράσσειν κατὰ τὴν πόλιν, ἔν τε τῷ τότε καὶ ἐν τοῖς ὕστερον. Οὗτος διαθεὶς αὑτὸν ὡς ἐνῆν πενθιμώτατον, — καί τοι μίσει καὶ παρ᾽ ὅντινα οὖν ἐχρῆτο πρὸς Γάϊον, ἀλλὰ μὴν κρείσσων ἡ διδασκαλία τοῦ φόβου καὶ στρατηγία περὶ τοῦ κερδησομένου τὴν σωτηρίαν τῆς εἰς τὸ παρὸν ἡδονῆς, — πάντα κόσμον ἐπιτηδεύσας, ὡς ἄν τις ἐπὶ τοῖς τιμιωτάτοις παρασκευάσαιτο ἀπολωλόσιν, ἀποσημαίνει τοῦ Γαΐου τὸν θάνατον ἐπὶ τὸ θέατρον παρελθὼν, καὶ ἔπαυσε τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ πλέον ἀγνοίᾳ συμπεριφέρεσθαι τοῦ γεγονότος. Ἤδη δὲ καὶ στήλας Ἀῤῥούντιος περιῆν, ἀνακαλῶν τοὺς Γερμανοὺς, καὶ οἱ χιλίαρχοι σὺν αὐτῷ κελεύοντες κατατίθεσθαι τὸν σίδηρον, καὶ διασαφοῦντες Γαΐου τὴν τελευτήν. Τοῦτο καὶ σαφέστατα ἔσωσε τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ συνειλεγμένους, καὶ πάντας, οἳ καὶ ὅπως οὖν τοῖς Γερμανοῖς περιτύχοιεν· ἐλπίδος γὰρ αὐτοῖς παραγενομένης, ἔμπνουν κεῖσθαι τὸν Γάϊον, οὐκ ἔστιν οὗτινος κακῶν ἂν ἀπέσχοντο. Τοσόνδε ἐπερίσσευσεν αὐτοῖς εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν, ὡς καὶ ἂν μετὰ τοῦ καθ᾽ αὑτοὺς ἀπολουμένου τῆς ψυχῆς κτήσασθαι τὸ ἀνεπιβούλευτον αὐτῷ καὶ τοσαύτῃ δυστυχίᾳ μὴ συνεσόμενον. Παύονται δὲ τοῦ ὡρμηκότος εἰς τὴν τιμωρίαν, μαθήσεως σαφοῦς παραγενομένης

αὐτοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ Γαΐου, διά τε τὸ εἰς ἀχρεῖον
ἐπιδείξασθαι τὸ πρόθυμον τῆς εὐνοίας, ὃς ἀμείψαι-
το αὐτοὺς ἀπολωλότος, καὶ δέει, μὴ περαιτέρω τῇ
ὕβρει χρωμένων ἐπιστροφὴ γένοιτο ὑπὸ τῆς βου-
λῆς, εἴπερ εἰς ἐκείνην περισταίη τὸ κράτος, ἢ ὑπὸ
τοῦ ἐπικαταστάντος ἄρχοντος. Καὶ οἱ μὲν Γερμα-
νοὶ εἰ καὶ μόλις, ἀλλ' οὖν ἐπαύσαντο λύσσης τῆς ἐπὶ
Γαΐου τῷ θανάτῳ καταλαμβανομένης αὐτούς.

19. Χαιρέας δὲ, σφόδρα γὰρ περὶ Μινουκια-
νοῦ ἔδεισε, μὴ διαφθαρείη μανίᾳ τῶν Γερμανῶν πε-
ριπεσὼν, ἕκαστόν τε τῶν στρατιωτῶν μετῄει, προ-
μηθεῖσθαι τῆς σωτηρίας αὐτοῦ δεόμενος, καὶ μὴ
ἀπολώλοι πολλὴν ἐξέτασιν ποιούμενος. Καὶ Μινου-
κιανὸν μὲν καὶ Κλήμης, ἀνάγεται γὰρ ἐπὶ τοῦτον,
μεθίησι, πολλῶν μετ' ἄλλων συγκλητικῶν δικαιοσύνην
τῇ πράξει συμμαρτυρῶν, καὶ ἀρετὴν τοῖς ἐντεθυμη-
μένοις καὶ πράσσειν μὴ ἀποδεδειλιακόσι· ‘τυραννίδα
γὰρ εἰς ὀλίγον μὲν ἐλθεῖν ἡδονῇ τοῦ ὑβρίζειν ἐπαρ-
θεῖσαν, εὐτυχεῖς δὲ οὐκ ἄρα ποιεῖσθαι τὰς ἀπαλλα-
γὰς τοῦ βίου, μίσει τῆς ἀρετῆς πρὸς αὐτὴν χρωμέ-
νης, ἀλλὰ μετὰ τοιαύτης δυστυχίας, ὁποίᾳ δὴ Γάϊον
συνελθεῖν, πρὸ τῶν ἐπαναστάντων καὶ συντεθέντων 931
τὴν ἐπίθεσιν αὐτὸν ἐπίβουλον αὐτῷ γενόμενον, καὶ
διδάξαντα, οἷς ὑβρίζων ἀφόρητος ἦν ἀφανίζων τοῦ
νόμου τὴν πρόνοιαν, πολέμῳ πρὸς αὐτὸν χρῆσθαι τοὺς
φιλτάτους, καὶ νῦν λόγῳ μὲν εἶναι τούτους, οἳ ἀνῃρήκασι
Γάϊον, ἔργῳ δὲ αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ κεῖσθαι διολωλότα.’

20. Ἤδη δὲ καὶ τὸ θέατρον ἐξανίστατο τῶν
θάκων, καὶ ταραχαὶ πάνυ πικραὶ ἐγένοντο τῶν εἴσω.
Αἰτία δ' ἦν τοῦ προθύμως διαφευξομένου τῶν θεω-
ρῶν Ἀλκύων ὁ ἰατρὸς, συναρπασθεὶς ὡς ἐπὶ θερα-
πείᾳ τινῶν τραυματιῶν, ἐκπέμψας δὲ τοὺς συνόντας,
λόγῳ μὲν ὡς καὶ μετελευσομένους ὁπόσα εἰς τὴν ἴα-
σιν τοῖς τραυματίαις πρόσφορα, τὸ δὲ ἀληθὲς ὡς
ἀπέσοιντο κινδύνου τοῦ κατειληφότος. Ἐν τούτῳ δὲ
βουλῆς τε γίνεται σύνοδος, καὶ ὁ δῆμος, ᾗπερ καὶ

εἰώθασιν ἐκκλησιάζειν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καταστὰς, ἐν ζητήσει τῶν σφαγέων τῶν Γαΐου ἦσαν· ὁ μὲν δῆμος καὶ πάνυ ἐκθύμως, δοκεῖν δὲ καὶ ἡ βουλή. Καὶ ἦν γὰρ Ἀσιατικὸς Οὐαλέριος ὑπατικὸς ἀνὴρ, οὗτος ἐπὶ τῶν δήμων καταστὰς θορυβούντων, καὶ ἐν δεινῷ τιθεμένων τὸ ἔτι λανθάνον τῶν τὸν αὐτοκράτορα ἀπεκτακότων, ἐπεὶ προθύμως πάντες αὐτὸν ἤροντο, τίς ὁ πράξας τυγχάνει, "Εἴθε γὰρ ἔγωγε", φησί. Καὶ προέθεσαν δὲ καὶ οἱ ὕπατοι διάγραμμα, Γαΐου μὲν κατηγορίας ποιούμενοι, κελεύοντες δὲ τῷ τε δήμῳ καὶ τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰ αὑτῶν ἀπιέναι, τῷ μὲν δήμῳ πολλὴν ἀνέσεως ἐπαγγελλόμενοι ἐλπίδα, τῷ στρατιωτικῷ δὲ τιμῶν, εἰ ἐν κόσμῳ μείνειαν τῷ εἰωθότι, μηδὲν ὑβρίζειν ἐξαγόμενοι· δέος γὰρ ἦν, μὴ ἐξαγριωσάντων ἀπολαύσειε τοῦ κακοῦ ἡ πόλις, καθ' ἁρπαγὰς αὐτῶν καὶ συλήσεις τῶν ἱερῶν τρεπομένων. Ἐφθάκει δὲ ἤδη τῶν βουλευτῶν τὸ πᾶν πλῆθος συνειλεγμένον, καὶ μάλιστα οἱ τοῦ Γαΐου συνθέντες τὸν φόνον, θράσει τε ἤδη χρώμενοι καὶ ἐν φρονήματι μεγάλῳ ὄντες ὡς εἰς αὐτοὺς ἀνακειμένων ἤδη τῶν πραγμάτων.

CAP. II. 1. Ἐν τούτῳ δὲ ὄντων τῶν πραγμάτων, αἰφνίδιον ἁρπάζεται Κλαύδιος ἐκ τῆς οἰκίας· οἱ γὰρ στρατιῶται, συνόδου γενομένης αὐτῶν ἀλλήλοις, καὶ αὐτοῖς λόγον δόντες περὶ τοῖς ποιητέοις ἑώρων δημοκρατίαν ἀδύνατόν τε ὂν ἐγκρατῆ τοσῶνδε ἄν ποτε γενέσθαι πραγμάτων, ἐξικομένην τε οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ αὐτῶν γενήσεσθαι τὴν ἀρχὴν, εἴτε τις τῶν ἐν
932 *ἀρχῇ κατασχήσοι τὴν ἡγεμονίαν, εἰς πάντα λυπηρὸν αὐτοῖς εἶναι μὴ οὐ συνεργοῖς τῆς ἀρχῆς καταστᾶσι. Καλῶς οὖν ἔχειν, ἀκρίτων ἔτι ὄντων τῶν πραγμάτων, ἡγεμόνα αἱρεῖσθαι Κλαύδιον, πάτρωά τε ὄντα τοῦ τεθνεῶτος, καὶ τῶν εἰς τὴν βουλὴν συλλεγομένων οὐδενὸς οὗτινος οὐκ ἀξιολογώτερον, προγόνων τε ἀρετῇ, καὶ τῶν κατὰ τὴν παιδείαν μεμε-*

λετηκότα· κατασταθέντα αὐτοκράτορα τιμήσειν τε τὰ εἰκότα, καὶ ἀμείψεσθαι δωρεαῖς.' Ταῦτα διανοοῦνταί τε καὶ ἔπραξαν ἐκ τοῦ παραχρῆμα. Ἥρπαστο μὲν δὴ Κλαύδιος ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ. Γναῖος δὲ Σέντιος Σατουρνῖνος, καί τοι πεπυσμένος τὴν Κλαυδίου ἁρπαγὴν, καὶ ὡς ἐπιδικάζοιτο τῆς ἀρχῆς ἄκων μὲν δοκεῖν, τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ βουλήσει τῇ αὐτοῦ, καταστὰς ἐπὶ τῆς συγκλήτου, καὶ μηδὲν καταπλαγεὶς, ἐλευθέροις τε καὶ γενναίοις ἀνδράσι πρεπόντως ποιεῖται παραίνεσιν, τάδε λέγων.

2. "Εἰ καὶ ἄπιστον, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, διὰ τὸ χρόνῳ πολλῷ ἥκειν ἀνέλπιστον οὖσαν ἡμῖν, ἀλλ' οὖν ἔχομεν τοῦ ἐλευθέρου τὴν ἀξίωσιν, ἄδηλον μὲν ἐφ' ὁπόσον παρατείνουσαν, καὶ γνώμῃ θεῶν, οἳ ἐχαρίσαντο αὐτὴν, κειμένην, εὐφραίνειν δὲ ἀρκοῦσαν, καὶ, εἴπερ ἀφαιρεθείημεν αὐτῆς, εὐδαιμονίᾳ συνάγουσαν· ἱκανὴ γὰρ καὶ μία ὥρα τοῖς ἀρετῆς αἰσθανομένοις, καὶ μετ' αὐτοτελοῦς τῆς διανοίας ἐν αὐτοδίκῳ τῇ πατρίδι, καὶ μετὰ νόμων, οἷς ποτε ἤνθησε, διαιτωμένῃ, βιωθεῖσα. Ἐμοὶ δὲ τῆς μὲν πρότερον ἐλευθερίας ἀμνημονεῖν ἐστι, διὰ τὸ κατόπιν αὐτῆς γεγονέναι, τῆς δὲ νῦν ἀπλήστως πιμπλημένῳ μακαριστούς τε ἡγεῖσθαι τοὺς ἐγγεννηθέντας καὶ ἐντραφέντας αὐτῇ, καὶ τῶν θεῶν οὐδὲν μείονος ἀξίους τιμῆς τούσδε τοὺς ἄνδρας, οἳ ὀψὲ γοῦν καὶ ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας ἡμᾶς ἔγευσαν αὐτῆς· καὶ εἴη μὲν εἰς πᾶν τοῦ αἰῶνος τὸ ἐπιὸν παραμεῖναι τὴν ἄδειαν αὐτῆς. Ἀρκοῦσα δ' ἂν γένοιτο καὶ ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς τε νεωτέροις ἡμῶν, καὶ ὅσοι γεγηράκαμεν. Αἰὼν ὑπείληπται τοῖς πρεσβυτέροις, ἐὰν τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς ἐν ὁμιλίᾳ γεγονότες μετασταῖεν· τοῖς δὲ νεωτέροις παίδευμα ἀρετῆς καταστησάσης ἀγαθὸν ἀνδράσι τοῖσδε ἀφ' ὧν γεγόναμεν. Νῦν δὲ δὴ καὶ ἡμῖν, διὰ τὴν ἄρτι ὥραν, οὐδὲν προεργιαίτερον εἴη τοῦ ζῆν μετὰ ἀρετῆς, ἣ μόνη ἐκφροντίζει τῷ ἀνθρωπείῳ τὸ ἐλεύθερον. Ἐγὼ γὰρ τὰ παλαιὰ οἶδα ἀκοῇ παρα-

λαβὼν, οἷς δὲ ὄψει ὁμιλήσας ᾐσθόμην, οἵων κακῶν
τὰς πολιτείας ἀναπίμπλασιν αἱ τυραννίδες, κωλύου-
σαι μὲν πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τοῦ μεγαλόφρονος ἀφαι-
ρούμεναι τὸ ἐλεύθερον, κολακείας δὲ καὶ φόβου δι-
δάσκαλοι καθιστάμεναι, διὰ τὸ μὴ ἐπὶ σοφίᾳ τῶν
933 νόμων, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ ὁρμῇ τῶν ἐφεστηκότων κατα-
λείπειν τὰ πράγματα. Ἀφ᾽ οὗ γὰρ Ἰούλιος Καῖσαρ
φρονήσας ἐπὶ καταλύσει τῆς δημοκρατίας, καὶ δια-
βιασάμενος τὸν κόσμον τῶν νόμων τὴν πολιτείαν
διετάραξε, κρείσσων μὲν τοῦ δικαίου γενόμενος, ἥσ-
σων δὲ τοῦ κατιδίαν ἡδονὴν αὐτῷ κομιοῦντος, οὐκ
ἔστιν ὅ τι τῶν κακῶν οὐ διέτριψε τὴν πόλιν, φιλο-
τιμηθέντων πρὸς ἀλλήλους ἁπάντων, οἳ ἐκείνου διά-
δοχοι τῆς ἀρχῆς κατέστησαν, ἐπ᾽ ἀφανισμῷ τοῦ πα-
τρίου, καὶ ὡς ἂν μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐρημίαν τοῦ
γενναίου καταλείποιεν, διὰ τὸ οἴεσθαι πρὸς ἀσφα-
λείας εἶναι τῆς αὐτῶν τὸ κιβδήλοις ἀνδράσιν ὁμι-
λεῖν, καὶ τῶν ἀρετῇ προέχειν πεπιστευμένων οὐ μό-
νον ὑφαιρεῖν τι τοῦ αὐχήματος, ἀλλ᾽ εἰς τὸ πᾶν ἐπι-
ψηφίζειν αὐτῶν τοῖς ὀλέθροις. Ὧν ἁπάντων, ἀριθ-
μῷ τε πολλῶν ὄντων καὶ βαρύτητα ἀνύποιστον ἐπι-
δειξαμένων καθ᾽ ἃ ἕκαστος ἦρξεν, εἷς ὢν ὁ Γάϊος ὁ
σήμερον τεθνεὼς, πλέω τε πάντων δεινὰ ἀπέδειξεν,
οὐ μόνον εἰς τοὺς συμπολίτας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς
συγγενεῖς καὶ φίλους ἀπαίδευτον τὴν ὀργὴν ἀπαφιεὶς,
ὁμοίως τοῖς ἅπασι καὶ μείζω κακὰ ἐντριβόμενος ἀδί-
κως τὴν τιμωρίαν εἰςπράσσεσθαι, ὀργὴν ὁμοίως εἴς
τε ἀνθρώπους ἐξαγριώσας καὶ θεούς. Τυραννίδι
γὰρ οὐ κερδαίνεσθαι τὸ ἡδὺ οὐδὲ μεθ᾽ ὕβρεως ἀ-
ποχρῆται, οὐκ εἰς τὰ χρήματα λελυπῆσθαι καὶ γα-
μετὰς, ἀλλὰ τὸ πᾶν κέρδος ἐκ τοῦ πανοικεσίᾳ δι-
οχλουμένων τῶν ἐχθρῶν. Ἐχθρὸν δὲ τυραννίδι πᾶν
τὸ ἐλεύθερον· εἰς εὔνοιάν τε ἐκκαλεῖσθαι αὐτὴν, καὶ
τοῖς ἐν ὀλίγῳ τιθεμένοις ὁπόσα πεπόνθοιεν, οὐκ ἔ-
στιν. Ἐξεπιστάμενοι γὰρ ὧν ἀναπλήσειαν κακῶν ἔ-
στιν οὓς, καὶ ἐκεῖνοι μεγαλοφρόνως καταφρονήματι

χρῶνται πρὸς τὴν τύχην, αὐτοὶ λανθάνειν αὐτοὺς
ὧν πράξειαν μὴ δυνάμενοι, μόνως πιστεύουσι κτή-
σασθαι τοῦ ὑπόπτου τὸ ἀδεὲς, εἰ παντελῶς αἱρεῖ-
σθαι δυνηθεῖεν αὐτούς. Τοιούτων δὴ κακῶν ἀπο-
γεγονότες, καὶ ὑποτελεῖς ἀλλήλοις καταστάντες, αἵ-
περ πολιτειῶν ἐχεγγυώταται πρός τε τὸ παρὸν εὔ-
νουν, καὶ τὸ αὖθις ἀνεπιβούλευτον, καὶ πρὸς δόξαν
οἰκείαν τῷ ὀρθουμένῳ τῆς πόλεως, δίκαιοί τε ἐστὲ
προνοῆσαι ἰδίᾳ τὸ εἰς κοινὸν αὐτοῦ τὴν ὠφέλειαν
ἁπαντῶν, ἢ καὶ ἀνταποφήνασθαι γνώμην, οἷς μὴ
ἀρέσκοιτο τὰ προεισηγμένα, οὐδαμῶς εἰς κίνδυνον
φέρουσαν, διὰ τὸ μὴ δεσπότην εἶναι τὸν ἐφεστηκότα,
ᾧ ἀνεύθυνόν τι βλάπτοντι τὴν πόλιν, καὶ αὐτοκρά-
τορι μεταστήσασθαι τοὺς εἰρηκότας. Καὶ τέτροφε
τὴν τυραννίδα οὐδὲν νεώτερον, πλὴν ἥ τε ἀργία καὶ
τὸ πρὸς οὐδὲν τῶν ἐκείνῃ θελομένων ἀντιλογίᾳ χρώ-
μενον· τῆς γὰρ εἰρήνης τοῦ τερπνοῦ ἡσσώμενοι, καὶ
μεμαθηκότες ἀνδραπόδων ἐν τρόπῳ ζῆν, ὁπόσοι τε
τῶν πόῤῥωθεν ἐπαΐομεν συμφορὰς ἀνηκέστους, κα- 934
κά τε τῶν πέλας ἐπείδομεν, φόβῳ τοῦ μετὰ ἀρετῆς
τελευτᾶν μετὰ αἰσχύνης τῆς ἐσχάτης ὑπομένοντες τὰς
τελευτάς. Πρῶτον δὲ τοῖς ἀραμένοις τὸν τύραννον
τιμὰς, αἵτινες μέγισται, ταύτας εἰςενεγκεῖν, μάλιστα
δὲ Χαιρέᾳ τῷ Κασσίῳ. Σὺν γὰρ τοῖς θεοῖς εἷς ἀ-
νὴρ οὗτος ποριστὴς ἡμῖν καὶ γνώμῃ καὶ χερσὶ τῆς
ἐλευθερίας πέφηνεν· οὗ καλὸν μὴ ἀμνημονεῖν, ἀλλ᾽
ἐπὶ τῆς τυραννίδος ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς ἡμετέρας
προβεβουλευκότος τε ἅμα καὶ προκεκινδυνευκότος,
ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας ψηφίσασθαι τάς τε τιμὰς, πρῶ-
τόν τε ἀνεπιτάκτως τοῦτο ἀναφήνασθαι. Ἔργον
δὲ κάλλιστον καὶ ἐλευθέροις ἀνδράσιν πρέπον ἀμεί-
βεσθαι τοὺς εὐεργέτας, οἷος δὴ καὶ ἀνὴρ οὗτος
περὶ ἡμᾶς πάντας γέγονεν, οὐδὲν παραπλησίως Κασ-
σίῳ καὶ Βρούτῳ τοῖς Γάϊον Ἰούλιον ἀνῃρηκόσιν·
ἐπεί γε οἱ μὲν στάσεως καὶ πολέμων ἐμφυλίων ἀρ-
χὰς ἐπανεῤῥίπισαν τῇ πόλει, οὗτος δὲ μετὰ τῆς τυ-

ραννοκτονίας καὶ τῶν ἐντεῦθεν δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν πόλιν.”

3. Σέντιος μὲν τοιούτοις ἐχρῆτο τοῖς λόγοις, καὶ τῶν βουλευτῶν ἡδονῇ δεχομένων καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν. Ἀναπηδήσας δέ τις Τρεβέλλιος Μάξιμος περιαιρεῖται τὸν δακτύλιον τοῦ Σεντίου, — λίθος δὲ εἰκόνα Γαΐου ἐγγεγλυμμένος ἐνεδεσμεύετο αὐτῷ, — καὶ σπουδῇ τε λεγομένων καὶ ὧν ἐπενόει πράξειν, ὅπερ ᾤετο, ἐν λήθῃ γεγονότος. Καὶ ἡ μὲν γλυφὴ καταῤῥήγνυται. Προεληλύθει δὲ ἡ νὺξ ἐπὶ μέγα, καὶ Χαιρέας δὲ σημεῖον αἰτεῖ τοὺς ὑπάτους· οἱ δὲ ‘ἐλευθερίαν’ ἔδοσαν. Ἐν θαύματι δὲ ἦν αὐτοῖς, καὶ ὁμοίᾳ ἀπιστίᾳ τὰ δρώμενα· ἔτει γὰρ ἑκατοστῷ, μεθ᾽ ὃ τὴν δημοκρατίαν τὸ πρῶτον ἀφῃρέθησαν, ἐπέστρεψεν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους σημείου ἡ παράδοσις· οὗτοι γὰρ, πρότερον ἢ τυραννηθῆναι τὴν πόλιν, κύριοι τῶν στρατιωτικῶν ἦσαν. Χαιρέας δὲ τὸ σημεῖον λαβὼν παρεδίδου τῶν στρατιωτῶν τοῖς πρὸς τὴν σύγκλητον συνεστηκόσιν. Ἦσαν δὲ εἰς σπείρας τέσσαρας, οἷς τὸ ἀβασίλευτον τιμιώτερον τῆς τυραννίδος προέκειτο. Καὶ οἵδε μὲν ἀπῄεσαν μετὰ τῶν χιλιαρχῶν, ἀνεχώρει δὲ ἤδη καὶ ὁ δῆμος, περιχαρὴς καὶ ἐλπίδος καὶ φρονήματος, ἐπὶ τῷ κτησαμένῳ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς, οὐκέτι ἐπὶ τῷ ἐφεστηκότι. Καὶ τὰ πάντα ἦν ὁ Χαιρέας αὐτοῖς.

4. Χαιρέας δὲ, ἐν δεινῷ τιθέμενος περιεῖναι τήν τε θυγατέρα Γαΐου καὶ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ μὴ πανοικὶ τὸν ὄλεθρον αὐτῷ συντυχεῖν, ἐπεὶ καὶ πᾶν ὅ τι ὑπολείποιτο αὐτῶν ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῆς πόλεως λειφθήσεσθαι, καὶ τῶν νόμων, ἄλλως τε πρόθεσιν ἐσπουδακὼς τελειώσασθαι τὴν αὐτοῦ, καὶ πάνυ εὐφρᾶναι μῖσος τὸ πρὸς Γάϊον, Ἰούλιον ἐκπέμπει Λοῦ-
935 πον, ἕνα τῶν χιλιαρχῶν, κτενοῦντα τὴν γυναῖκα Γαΐου καὶ τὴν θυγατέρα. Κλήμεντος δὲ ὄντι συγγενεῖ τῷ Λούπῳ τὴν ἐπὶ τοιοῖσδε προέθεσαν λειτουργίαν, ὅπως μετασχὼν καὶ ἂν ἐπὶ τοιούτοις τῆς τυ-

ραννοκτονίας ἀγάλλοιτο ἀρετῇ πρὸς τῶν πολιτικῶν, ὡς καὶ τοῦ παντὸς ἐπιβουλεύματος δόξειε κοινωνεῖν τῶν πρώτων συνθεμένων. Ἐνίοις δὲ τῶν συνωμοτῶν καὶ ὠμὸν ἐδόκει τὸ ἐπὶ τῇ γυναικὶ θράσει χρησόμενον, διὰ τὸ Γάϊον φύσει τῇ αὐτοῦ χρώμενον ἢ συμβουλῇ τῇ ἐκείνης τὰ πάντα πρᾶξαι, ἐξ ὧν τε πόλις ἀπηγορεύκει τοῖς κατειληφόσι κακοῖς, καὶ τῶν πολιτῶν ὅ τι καὶ ἄνθος ἦν ἀπώλετο. Οἱ δὲ καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τοιούτοις ἐνεκάλουν αὐτῇ γνώμην, τὸ δὲ πᾶν καὶ τῶν ὑπὸ Γαΐου πεπραγμένων κακῶν ἐκείνῃ τὴν αἰτίαν ἐπέφερον, φάρμακον τῷ Γαΐῳ δοῦσαν ἐννοιῶν δούλωσιν καὶ ἐρώτων ἐπαγωγὰς αὐτῇ ψηφιούμενον, ὡς εἰς μανίαν μεταστάντος, τὰ πάντα αὐτὴν εἶναι τὴν νεναυπηγημένην ἐπὶ ταῖς Ῥωμαίων τύχαις καὶ τῆς ὑποτελούσης αὐτοῖς οἰκουμένης. Καὶ πέρας κυρωθὲν, ὥστε αὐτὴν τελευτᾶν, οὐδὲν γὰρ οἱ ἀποσπεύδοντες οἷοί τε ὠφελεῖν ἦσαν, ἐστέλλετο ὁ Λοῦπος· ἐβραδύνετο δὲ οὐδὲν μελλήσει τῇ κατ᾽ αὐτὸν, ὥςτε μὴ οὐκ εἰς καιρὸν δεδιακονῆσθαι τοῖς ἀπεσταλκόσι, θέλων ἐπ᾽ οὐδαμοῖς μεμπτὸς εἶναι τῶν ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τοῦ δήμου ποιουμένων. Παρελθὼν δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλείου καταλαμβάνει τὴν Καισωνίαν, γυνὴ δὲ ἦν τοῦ Γαΐου, παρακατακειμένην τῷ σώματι τοῦ ἀνδρὸς χαμαιπετεῖ, καὶ πάντων ἐν ἀτυχίᾳ, ὧν χαρίζοιτο ἂν ὁ νόμος τοῖς μεταστᾶσιν, αἵματί τε ἀναπεφυρμένην ἐκ τῶν τραυμάτων, καὶ πολλὴν τὴν ταλαιπωρίαν συμφερομένην, τῆς θυγατρὸς παρεῤῥιμμένης· ἠκούετό τε ἐν τοῖς τοιοῖςδε οὐδὲν ἕτερον, ἢ κατάμεμψις τοῦ Γαΐου, ὡς πιθανὴν οὐ σχόντος πολλάκις προηγορευκυῖαν αὐτήν. Ἐπ᾽ ἀμφότερα δὲ οὗτος ὁ λόγος καὶ τότε εἰκάζετο, καὶ νῦν ἐφ᾽ ὁμοίοις πρόκειται τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροατῶν, πρὸς ὅ τι θελήσειαν ῥοπὰς τὰς αὐτοῦ προςτιθεμένων. Οἱ μὲν γὰρ ἀποσημαίνειν ἔφασαν τὸν λόγον, ὡς συμβουλευομένης, ἀποστάντα μανιῶν καὶ τοῦ εἰς τοὺς πολίτας ὠμοῦ, μετρίως καὶ μετὰ ἀρετῆς ἐξηγεῖσθαι τῶν πρα-

γμάτων, μὴ παρ᾽ αὐτῶν ἀπολέσθαι τρόπῳ τῷ αὐτοῦ χρωμένων· οἱ δὲ, ὡς, λόγου τοῦ περὶ τῶν συνωμοτῶν ἐπιφοιτήσαντος, Γαΐῳ κελεύσειε μηδὲν εἰς ἀναβολὰς ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ ὀξέως πάντας μεταχειρισάμενον αὐτοὺς, καὶ ἂν εἰ μηδὲν ἀδικοῖεν, ἐν ἀδεεῖ κινδύνων καταστῆναι· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἐπονειδιζόμενον, ὡς προηγορευκυίας διαπράξασθαι μαλακῶς γεγονότι. Καὶ τὰ μὲν λεχθέντα ὑπὸ τῆς Καισωνίας, καὶ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτῆς ἐφρόνουν, ταῦτα ἦν. Ἡ δὲ ἐπεὶ θεᾶται τὴν πρόςοδον τοῦ Λούπου τό τε σῶμα τοῦ Γαΐου προεδείκνυεν, καὶ ἆσσον ἰέναι παρεκάλει μετ᾽ ὀλοφυρμοῦ καὶ δακρύων. Ἐπεί τε τῇ διανοίᾳ μὴ συνεστηκότα ἑώρα τὸν Λοῦπον, καὶ προσιόντα ὡς ἐπὶ πρᾶξιν οὐκ αὐτῷ κεχαρισμένην, γνωρίσασα ἐφ᾽ ὃ ἐχώρει, τήν τε σφαγὴν ἐγύμνου καὶ πάνυ προθύμως, ποτνιωμένη ὁποῖα εἰκὸς τοὺς οὕτω
936 σαφῶς ἐν ἀπογνώσει τοῦ ζῆν γεγονότας, καὶ κελεύουσα μὴ μέλλειν ἐπὶ τελειώσει τοῦ δράματος, οὗ ἐπ᾽ αὐτῆς συνέθεσαν. Καὶ ἥδε μὲν εὐψύχως ταύτῃ τελευτᾷ ὑπὸ τοῦ Λούπου, καὶ ἐπ᾽ αὐτῇ τὸ θυγάτριον. Καὶ Λοῦπος ταῦτα προςαγγέλλων ἔσπευδε τοῖς περὶ τὸν Χαιρέαν.

5. Γάϊος μὲν δὴ τέταρτον ἐνιαυτὸν ἡγεμονεύσας Ῥωμαίων λείποντα τεσσάρων μηνῶν οὕτω τελευτᾷ, ἀνὴρ, καὶ πρότερον ἢ τῇ ἀρχῇ συνῆλθε, σκαιός τε καὶ κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος, ἡδονῇ τε ἡσσώμενος καὶ φίλος διαβολῇ. Καὶ τὰ μὲν φοβερὰ καταπεπληγμένος, καὶ διὰ τοῦτο ἐφ᾽ οἷς θαρσήσειε φονικώτατος· τῆς δὲ ἐξουσίας ἐφ᾽ ἑνὶ μόνῳ πιμπλάμενος τῷ ὑβρίζειν, εἰς οὓς ἥκιστα ἐχρῆν ἀλόγῳ μεγαλοψυχίᾳ χρώμενος, καὶ ποριστὴς ἐκ τοῦ κτείνειν καὶ παρανομεῖν. Καὶ τοῦ μὲν θείου καὶ νομίμου μείζων ἐσπουδακὼς εἶναί τε καὶ δοκεῖν, ἡσσώμενος δὲ ἐπαίνων τῆς πληθύος· καὶ πάντα ὅσα αἰσχρὰ κρίνας ὁ νόμος ἐπιτιμᾷ τιμιώτερα ἐνόμισεν ἀρετῆς. Καὶ φιλίας ἀμνήμων ἦν, εἰ καὶ πλείστη τε

καὶ διὰ μεγίστων γένοιτο, οἷς ποτε ὀργισθείη ἐπιπλήξει κολάσεως καὶ ἐπ᾽ ἐλαχίστοις, πολέμιον δὲ ἡγούμενος πᾶν τὸ ἀρετῇ συνερχόμενον, ἀναντίλεκτον ἐπὶ πᾶσιν οἷς κελεύσειε τὴν ἐπιθυμίαν λαμβάνων· ὅθεν καὶ ἀδελφῇ γνησίᾳ συνῆν, ἐξ οὗ καὶ μάλιστα αὐτῷ φύεσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἤρξατο σφοδρότερον τὸ μῖσος, διὰ τὸ πολλοῦ χρόνου μὴ ἱστορημένον, εἴς τε ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν τὴν πρὸς τὸν πράξαντα παρακαλεῖν. Ἔργον δὲ μέγα ἢ βασίλειον οὐδὲν αὐτῷ πεπραγμένον εἴποι ἄν τις, ἢ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῶν συνόντων καὶ αὖθις ἀνθρώπων ἐσόμενον, πλήν γε τοῦ περὶ Ῥήγιον καὶ Σικελίαν ἐπινοηθέντος ἐν ὑποδοχῇ τῶν ἀπ᾽ Αἰγύπτου σιτηγῶν πλοίων. Τοῦτο δὲ ὁμολογουμένως μέγιστόν τε καὶ ὠφελιμώτατον τοῖς τε πλέουσιν· οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τέλος γε ἀφίκετο, ἀλλ᾽ ἡμίεργον ὑπὸ τοῦ ἀμβλυτέρως αὐτῷ ἐπιπονεῖν κατελείφθη. Αἴτιον δ᾽ ἦν ἡ περὶ τὰ ἀχρεῖα σπουδὴ, καὶ τὸ δαπανῶντα εἰς ἡδονὰς, αἳ κατὰ μόνας ἔμελλον ὠφελεῖν αὐτῷ, ὑφαιρεῖν τὴν ἐπὶ τοῖς κρείττοσιν ἀνωμολογημένοις φιλοτιμίαν. Ἄλλως δὲ ῥήτωρ τε ἄριστος, καὶ γλώσσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίοις πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος· συνίει τε ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ τοῖς ὑφ᾽ ἑτέρων συντεθεῖσί τε καὶ ἐκ πλείονος προσυγκειμένοις ἀντειπὼν ἐκ τοῦ ὀξέως, φανῆναι πιθανώτερος ἐν μεγίστῳ πράγματι παρ᾽ ὅντινα οὖν γενόμενος, εὐκολίᾳ τε εἰς αὐτὸ τῆς φύσεως καὶ τοῦ εἰς ἰσχὺν αὐτῇ προςλαβεῖν μελέτῃ τοῦ ἐπιπονεῖν. Ἀδελφοῦ γὰρ παιδὸς υἱεῖ γεγονότι Τιβερίου, οὗ καὶ διάδοχος γίνεται, μέγα ἀνάγκασμα παιδείας ἀντέχεσθαι, διὰ τὸ καὶ αὐτὸς εἰς τὰ πρῶ- 937
τα ἐν αὐτῇ κατορθῶν διαπρέπειν, καὶ συνεφιλοκάλει Γάϊος, συγγενοῦς τε ἀνδρὸς καὶ ἡγεμόνος εἴκων ἐπιστολαῖς. Ἐπρώτευσέ τε τῶν κατ᾽ αὐτὸν πολιτῶν, οὐ μὴν ἀντισχεῖν οἷά τε ἐγένετο αὐτῷ τὰ ἐκ τῆς παιδείας συλλεγέντα ἀγαθὰ πρὸς τὸν ἐπελθόντα ὄλεθρον αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας. Οὕτως ἄρα δυςπόρι-

στον ἡ ἀρετὴ τοῦ σωφρονεῖν, οἷς ἀνυπεύθυνον τοῦ πράσσειν ῥαστώνη πάρεστι. Φίλοις μὲν κεχρῆσθαι καὶ τὰ πάντα ἀξιολόγοις ὑποσπουδασθεὶς τὸ κατ' ἀρχὰς, ὑπό τε παιδείας καὶ δόξης ζήλου τῶν κρεισσόνων, μέχρι δὴ τῷ περιόντι τοῦ ὑβρίζειν ἀπαμφιασθείσης εὐνοίας, ᾗ πρὸς αὐτὸν ἐχρήσαντο, καὶ μίσους ὑποφυέντος, ὑπ' αὐτῶν ἐπιβουλευθεὶς τελευτᾷ.

CAP. III. 1. Κλαύδιος δὲ, καθάπερ ἀνώτερον ἔφην, ἀποῤῥήξεως αὐτῷ τῶν Γαΐου ὁδῶν γενομένης, καὶ τοῦ οἴκου θορυβηθέντος πάθει τῆς Καίσαρος τελευτῆς, ἐν ἀμηχάνοις ὢν περὶ τῆς σωτηρίας, ἔν τινι στενωπῷ κατειλημμένος ἔκρυπτεν αὐτὸν, οὐδεμίαν κινδύνων αἰτίαν πλὴν τῆς γενναιότητος ὑφορώμενος. Μέτριον γὰρ ἰδιώτης ὢν ἦγεν αὐτὸν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀρκῶν ἦν, παιδείᾳ τε συνὼν, καὶ μάλιστα τῇ Ἑλληνίδι, καὶ παντὸς τοῦ εἰς θόρυβον ἀνακειμένου παντοίως ἀπαλλάσσων αὐτόν. Τότε δὲ πτοίας κατειληφυίας τὸν ὄχλον, καὶ τοῦ βασιλείου παντὸς στρατιωτικῆς μανίας ἀνάπλεω γεγονότος, καὶ δειλίας καὶ ἀταξίας ἰδιωτῶν οἷον ἀπειληφότων σωματοφυλάκων, οἱ περὶ τὸ στρατηγικὸν καλούμενον, ὅπερ ἐστὶ τῆς στρατιᾶς καθαρώτατον, ἐν βουλῇ περὶ τοῖς πρακτέοις ἦσαν. Ὁπόσοι δὲ καὶ παρετύγχανον τὴν μὲν Γαΐου τιμωρίαν ἐν ὀλίγῳ τιθέμενοι, διὰ τὸ κατὰ δίκην αὐτῷ τὰς τύχας συνελθεῖν, τάδε περὶ αὐτοὺς ἀνεσκοποῦντο μᾶλλον, ὃν τρόπον σχήσοι καλῶς, καὶ τῶν Γερμανῶν τε ἐν τιμωρίαις τῶν σφαγέων ὄντων, ὠμότητος χάριτι τῆς ἑαυτῶν μᾶλλον, ἢ τοῦ συμφέροντος τοῖς πᾶσιν. Ὑφ' ὧν ἁπάντων ὁ Κλαύδιος ἐθορυβεῖτο, δεδιὼς περὶ τῆς σωτηρίας, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τῶν περὶ τὸν Ἀσπρῆναν ἐτεθέατο τὰς κεφαλὰς παραφερομένας. Εἱστήκει δὲ κατά τι προςβατὸν ὀλίγαις βαθμίσι χωρίον, ὑπεσταλκὼς τῷ κατ' αὐτὸν σκότῳ. Καὶ Γρᾶτος τῶν περὶ τὸ βασίλειόν τις τῶν στρατιωτῶν θεασάμενος, καὶ τοῦ μὲν

ἀκριβωσαμένου τὴν ὄψιν ἀμαθὴς ὢν διὰ τὸν σκότον, τοῦ δὲ ἄνθρωπον εἶναι τὸν ὑπολοχῶντα κριτὴς εἶναι μὴ ἀπηλλαγμένος, προςῄει τε ἐγγύτερον, καὶ ὑποχωρεῖν ἠξιωκότος ἐπέκειτο, καὶ καταλαβὼν ἐπιγνωρίζει, καὶ "Γερμανικὸς μὲν οὗτος," φησὶ πρὸς τοὺς ἑπομένους, "καὶ στησώμεθα τοῦτον ἡγεμόνα φερόμενοι." Κλαύδιος δὲ ἐφ' ἁρπαγῇ παρεσκευασμένους ὁρῶν, καὶ δείσας, μὴ κατὰ φόνον ἀποθάνοι τὸν Γαΐου, φειδω- 938
σχεῖν ἠξίου τοῦ κατ' αὐτὸν ἀνεπαχθοῦς ἀνάμνησιν αὐτοῖς ὑποτιθεὶς, καὶ τοῦ ἀπρομηθοῦς τῶν γεγονότων. Καὶ ὁ Γράτος μειδιάσας ἐπισπᾶται τῆς δεξιᾶς, καὶ "Παῦσαι," φησὶ, "μικρολογούμενος περὶ τῆς σωτηρίας, δέον σε μεγαλοφρονεῖσθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας, ἣν οἱ θεοὶ Γάϊον ἀφῃρημένοι τῇ σῇ συνεχώρησαν ἀρετῇ, πρόνοιαν τῆς οἰκουμένης λαβόντες. Ἀλλ' ἴθι καὶ τῶν προγόνων ἀπολάμβανε τὸν θρόνον." Ἀνεβάσταζε δὲ αὐτὸν οὐ πάνυ βαίνειν τοῖς ποσὶ δυνάμενον ὑπό τε φόβου καὶ χάρματος τῶν εἰρημένων.

2. Συνεστρέφοντο δὲ περὶ τὸν Γράτον ἤδη καὶ πλείους τῶν σωματοφυλάκων, καὶ θεωροῦντες τὸν Κλαύδιον ἀγόμενον ἐσκυθρώπαζον, δόξῃ τοῦ ἐπὶ κόλασιν ἕλκεσθαι τῶν ἐπὶ τοιοῖςδε ζημιῶν, ὡς ἄνδρα ἀπράγμονα διὰ βίου τοῦ παντὸς, καὶ κινδύνοις οὔ τι μετρίως ἐπὶ τῆς Γαΐου ἀρχῆς ὡμιληκότα· τινὲς δὲ καὶ τοῖς ὑπάτοις ἐμπρέπειν κρίσιν ἠξίουν τὴν περὶ αὐτῶν. Καὶ πλειόνων τοῦ στρατιωτικοῦ συστρεφομένων, φυγαί τε ἦσαν τοῦ ὁμίλου, καὶ προόδων ἀπορία τῷ Κλαυδίῳ δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος· ἐπεὶ καὶ οἱ τὸ φορεῖον αὐτοῦ φέροντες περὶ τὴν ἁρπαγὴν αὐτοῦ πύστεως παραγενομένης φυγῇ ἔσωζον αὐτοὺς, ἀπ' ἐλπίδος θέμενοι τὴν σωτηρίαν τοῦ δεσπότου. Ἐν εὐρυχωρίᾳ δὲ τοῦ παλατίου γενομένοις, — πρῶτον δὲ οἰκηθῆναι τῆς Ῥωμαίων πόλεως τοῦτο παραδίδωσιν ὁ περὶ αὐτῆς λόγος, — καὶ ἤδη τοῦ δημοσίου ἀντιλαμβανομένοις, πολὺ πλείων ἡ ἐπιφοίτη-

σις ἦν τῶν στρατιωτῶν, χαρᾷ τὴν ὄψιν δεχομένων τοῦ Κλαυδίου, περὶ πλείστου τε ἦν αὐτοῖς αὐτοκράτορα στήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, εὐνοίᾳ τῇ τοῦ Γερμανικοῦ· ἀδελφὸς δὲ ἦν αὐτοῦ, ἐπὶ μέγα πᾶσι τοῖς ὡμιληκόσι καταλελοιπότος κλέος τὸ αὐτοῦ. Ἀναλογισμός τε αὐτοὺς εἰςῄει τῆς τε πλεονεξίας τῶν ἐν τῇ συγκλήτῳ δυναστευόντων, καὶ ὁπόσα ἐπὶ τῆς πρὶν ἀρχῆς ἡμάρτητο αὐτῇ. Πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀμήχανον τοῦ πράγματος κατενόουν, καὶ πάλιν εἰς ἑνὸς ἀρχὴν μεθισταμένων τῶν ὅλων κινδύνους αὐτοῖς φέρειν διά τινος κτησαμένων τὴν ἀρχὴν, παρὰ τὸν ἐπιχωρήσει καὶ εὐνοίᾳ τῇ αὐτῶν λαβόντα Κλαύδιον, μνημονεύσει τε χάριτος αὐτοῖς ἀποδιδόντα τιμὴν, ἣ ἐπὶ τοιούτοις γένοιτο ἂν ἀρκοῦσα.

3. Ταῦτα πρός τε ἀλλήλους καὶ δι᾽ ἑαυτοὺς διεξῄεσαν, καὶ τοῖς ἀεὶ προςπίπτουσι διῃροῦντο. Οἱ δὲ πυνθανόμενοι προθύμως ἐδέχοντο τὴν πρόκλησιν, συμφράξαντές τε καὶ περικλείσαντες ἦγον ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου φοράδην ἀναβαστάσαντες, ὡς μὴ ἐμπο-
939 δίζοιτο αὐτοῖς ἡ ἔπειξις. Διεστήκεσαν δὲ αἱ γνῶμαι τοῦ τε δήμου καὶ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς. Οἱ μὲν ἀξιώματός τε τοῦ πρότερον ὀρεγόμενοι, καὶ δουλείαν ἐπακτὸν αὐτοῖς ὕβρει τῶν τυράννων γενομένην φιλοτιμούμενοι διαδιδράσκειν, χρόνῳ παρασχόν· ὁ δὲ δῆμος φθόνῳ τε πρὸς ἐκείνην καθιστάμενος, καὶ τῶν πλεονεξιῶν αὐτῆς ἐπιστόμισμα τοὺς αὐτοκράτορας εἰδὼς, καὶ αὐτοῦ καταφυγὴν, ἔχαιρε τῇ Κλαυδίου ἁρπαγῇ, στάσιν τε ἔμφυλον, ὁποία καὶ ἐπὶ Πομπηΐου γένοιτο, ἀπαλλάξειν αὐτῶν ὑπολαμβανομένων τοῦτον αὐτοκράτορα καθιστάμενον. Γνοῦσα δὲ ἡ βουλὴ τὸν Κλαύδιον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀφιγμένον εἰς τὸ στρατόπεδον, πέμπει πρὸς ἐκεῖνον ἄνδρας ἀρετῇ τοὺς ἐξ αὐτῶν προέχοντας, οἳ διδάξειαν ‘μηδὲν ἐπὶ καθέξει τῆς ἀρχῆς βιάζεσθαι, παραχωρεῖν δὲ τῇ συγκλήτῳ, τοσῶνδε ἀνδρῶν ἕνα ὄντα, ἢ ἐσόμενον, καὶ τῷ νόμῳ παραχωροῦντα τοῦ ἐπὶ τοῖς κοι-

νοῖς κόσμου τὴν πρόνοιαν, μνημονεύοντα ὧν τε οἱ πρότεροι τύραννοι κακώσειαν τὴν πόλιν, καὶ ὧν ὑπὸ Γαΐου καὶ αὐτὸς κινδυνεύσειε σὺν αὐτοῖς, μηδὲ μισήσαντα τὴν βαρύτητα τῆς τυραννίδος, ὑφ᾽ ἑτέρων πρασσομένης τῆς ὕβρεως, αὐτὸν ἐθελουσίως ἐπὶ παροινίᾳ θαρσεῖν τῆς πατρίδος. Καὶ πειθομένῳ μὲν, καὶ τοῦ πρότερον ἀπράγμονος τὴν ἀρετὴν ἐπιδεικνυμένῳ βέβαιον, τιμάς τε ὑπάρξειν, αἳ ὑπὸ ἐλευθέρων ψηφισθεῖεν τῶν πολιτῶν, καὶ ἐπιχωρήσει τοῦ νόμου τὸ μέρος ἄρχοντά τε καὶ ἀρχόμενον κερδαίνειν ἔπαινον ἀρετῆς. Εἰ δὲ ἀπονοοῖτο, μηδὲν ἐκ τῆς Γαΐου τελευτῆς σωφρονιζόμενος, οὔ τί γε αὐτοὶ ἐπιτρέψειν· τῆς τε γὰρ στρατιᾶς πολὺ εἶναι τὸ συνεστηκὸς αὐτοῖς, ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ πληθὺν οἰκετῶν, οἷς χρήσαιντο αὐτοί. Μέγα δὲ μέρος τήνδε ἐλπίδα εἶναι, καὶ τὴν τύχην, τούς τε θεοὺς οὐκ ἄλλοις συμμαχεῖν, ἀλλὰ τοῖς μετὰ ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ τοὺς ἀγῶνας ποιουμένοις. Εἶναι δὲ τοιούτους, οἳ ἂν περὶ ἐλευθερίας μάχωνται τῆς πατρίδος.'

4. Καὶ οἱ μὲν πρεσβευταὶ, Οὐηράνιος καὶ Βρόκχος, δήμαρχοι δὲ ἦσαν ἀμφότεροι, τοῖσδε ἐχρῶντο τοῖς λόγοις· καὶ καθικέτευον τοῖς γόνασιν αὐτοῦ προσπεσόντες, μηδαμῶς πολέμοις καὶ κακοῖς ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν. Θεωροῦντες δὲ στρατιᾶς πληθύϊ τὸν Κλαύδιον πεφραγμένον, καὶ τὸ μηδὲν τοὺς ὑπάτους ὄντας συγκρίσει τῇ πρὸς αὐτὸν, ἐπῆγον, 'εἰ δὲ ἀρχῆς ὀρέγοιτο, παρὰ τῆς βουλῆς δέχεσθαι διδομένην· αἰσιώτερον γὰρ καὶ εὐδαιμονέστερον χρῆσθαι τὸν μὴ μετὰ ὕβρεως, ἀλλ᾽ εὐνοίᳵ τῶν διδόντων παραλαμβάνοντα.'

CAP. IV. 1. Κλαύδιος δὲ — ἠπίστατο γὰρ μεθ᾽ 940
οἵας αὐθαδείας ἀποστείλειαν — καὶ πρὸς τὸ παρὸν γνώμῃ τῇ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μετριώτερον ἐτέτραπτο, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ αὐτοῦ φόβῳ διαναστὰς, ἅμα μὲν θάρσει τῶν στρατιωτῶν, ἅμα δὲ Ἀγρίππου τοῦ

βασιλέως, κελεύοντος μὴ προΐεσθαι τῶν χειρῶν τηλικαύτην ἀρχὴν ἥκουσαν αὐτόματον. Ὃς πράξας μὲν καὶ περὶ Γάϊον οἷον εἰκὸς ἄνδρα ὑπ᾽ αὐτοῦ διὰ τιμῆς ἠγμένον, — καὶ γὰρ τὸν νεκρὸν περιέπλεξε τοῦ Γαΐου, καὶ ἀναθέμενος ἐπὶ κλίνης, καὶ περιστείλας ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, εἰς τοὺς σωματοφύλακας ὑπεχώρει, ζῆν μὲν τὸν Γάϊον ἀπαγγέλλων, κακοπαθοῦντι δὲ ἀπὸ τραυμάτων ἰατροὺς μετελθεῖν λέγων, — πυθόμενος δὲ τοῦ Κλαυδίου τὴν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἁρπαγὴν, ὠθεῖτο πρὸς αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν τεταραγμένον, καὶ οἷόν τε ἐκχωρεῖν τῇ συγκλήτῳ, ἀνήγειρεν ἀντιλαμβάνεσθαι κελεύων τῆς ἡγεμονίας. Ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Κλαύδιον εἰπὼν προςεχώρει πρὸς αὐτὸν, καὶ μετακαλούσης αὐτὸν τῆς βουλῆς, χρισάμενος μύροις τὴν κεφαλὴν, ὡς ἀπὸ συνουσίας, γινομένης ἀναλύσεως αὐτῇ, παρῆν, καὶ ἤρετο τοὺς βουλευτὰς, τί πέπραχε Κλαύδιος. Τῶν δὲ τά τε ὄντα φαμένων, καὶ προςανερομένων, ἥντινα γνώμην ἔχοι περὶ τοῖς ὅλοις, 'τελευτᾶν μὲν ὑπὲρ τοῦ κατ᾽ ἐκείνην εὐκλεοῦς ἕτοιμος ἦν τοῖς λόγοις, σκοπεῖν δὲ ἐκέλευε περὶ τῷ συμφέροντι, πᾶν ὅ τι καὶ εἰς ἡδονὴν φέροι ὑπεξελομένους· χρείαν γὰρ εἶναι τῆς ἀρχῆς μεταποιουμένοις καὶ ὅπλων, καὶ στρατιωτῶν, οἳ φράξαιντο αὐτοῖς, μὴ καὶ ἀπαράσκευοι καταστάντες εἰς τάδε σφαλεῖεν.' Ἀποκριναμένης δὲ τῆς βουλῆς 'ὅπλων τε εὐπορίαν, καὶ χρήματα εἰςοίσειν, καὶ στρατιᾶς τὸ μέν τι αὐτοῖς εἶναι συνεστηκὸς, τὸ δὲ συγκροτήσειν ἐλευθερώσεως δούλων γενομένης.' "Εἴη μὲν, ὦ βουλὴ," φησὶν ὁ Ἀγρίππας ὑποτυχὼν, "πράσσειν ὁπόσα θυμὸς ὑμῖν. Λεκτέον δὲ οὐδὲν ἐνδοιάσαντί μοι, διὰ τὸ ἐπὶ σωτηρίᾳ φέρειν τὸν λόγον. Ἴστε δὴ στρατὸν, ὃς ὑπὲρ Κλαυδίου μαχεῖται, πλήθει χρόνου ὁπλιτεύειν μεμελετηκότα· τὰ δὲ ἡμέτερα, συγκλύδων ἀνθρώπων πλῆθος ἔσται καὶ τῶν παρὰ δόξαν τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένων, δυςκράτητον· πρὸς δὲ τεχνίτας μαχούμεθα προαγαγόντες ἄνδρας, μηδὲ

ὅπως σπῶσι τὰ ξίφη εἰδότας. Ὥςτε μοι δοκεῖ πέμπειν ὡς Κλαύδιον πείσοντας κατατίθεσθαι τὴν ἀρχὴν, πρεσβεύειν τε ἕτοιμός εἰμι.”

2. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν, καὶ συγκαταθεμένων, πεμφθεὶς σὺν ἑτέροις ‘τήν τε ταραχὴν τῆς βουλῆς διηγεῖται κατὰ μόνας πρὸς τὸν Κλαύδιον, ἐδίδασκέ τε ἡγεμονικώτερον ἀποκρίνεσθαι, τῷ ἀξιώματι
τῆς ἐξουσίας χρώμενον.’ Ἔλεγεν οὖν Κλαύδιος, ‘οὐ 941
θαυμάζειν τὴν βουλὴν ἡδονῇ μὴ φέρουσαν ἄρχεσθαι, διὰ τὸ ὠμότητι τετρύσθαι τῶν πρότερον ἐπὶ τὸ ἡγεμονεύειν καταστάντων· γεύσειν δὲ αὐτοὺς ἐπιεικείᾳ τῇ καθ᾽ αὑτὸν μετρίων καιρῶν, ὀνόματι μὲν μόνῳ τῆς ἀρχῆς ἐσομένης αὐτῷ, ἔργῳ δὲ κοινῆς πᾶσι προκεισομένης εἰς μέσον. Διὰ πολλῶν δὲ καὶ ποικίλων ὡδευκότι πραγμάτων, ἐν ὄψει τῇ ἐκείνων, καλῶς ἔχειν μὴ ἀπιστεῖν.’ Καὶ οἱ μὲν πρέσβεις τοιούτων ἀκροάσει λόγων καθομιληθέντες ἐξεπέμποντο. Κλαύδιος δὲ τῷ στρατῷ συλλεχθέντι διελέγετο, ὅρκους λαμβάνων, ἦ μὴν ἐμμένειν πίστει τῇ πρὸς αὐτὸν, καὶ δωρεῖται τοὺς σωματοφύλακας πεντακισχιλίαις δραχμαῖς κατὰ ἕκαστον ἄνδρα, τοῖς τε ἡγεμόσιν αὐτῶν ἀνάλογον τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τοῖς ὅποι ποτὲ στρατοπέδοις ὑπισχνεῖται τὰ ὅμοια.

3. Συνεκάλουν δὲ οἱ ὕπατοι τὴν βουλὴν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ νικηφόρου Διός· ἔτι δὲ νὺξ ἦν. Τῶν δὲ οἱ μὲν, ἐν τῇ πόλει κλέπτοντες ἑαυτοὺς, ἐνεδοίαζον πρὸς τὴν ἀκρόασιν· τοῖς δὲ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐγεγόνεισαν ἔξοδοι, προορωμένοις ᾗ χωρήσει τὸ πᾶν ἐν ἀπογνώσει τοῦ ἐλευθέρου γεγονότες, καὶ πολὺ κρεῖττον ἐν ἀκινδύνῳ τοῦ δουλεύειν ὑπειληφότες διαβιοῦν ἀργίᾳ τοῦ πονεῖν, ἢ κτώμενοι τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων περὶ τῆς σωτηρίας ἀμφίβολοι καταστῆναι. Συνελέγησαν δὲ ὅμως ἑκατὸν οὐ πλείους, καὶ διαβουλευομένων περὶ τῶν ἐν χερσὶν, αἰφνίδιον αἴρεται βοὴ τοῦ συνεστηκότος αὐτοῖς στρατιωτικοῦ,

στρατηγικὸν αὐτοκράτορα κελευόντων τὴν βουλὴν ἑλέσθαι, καὶ μὴ φθείρειν πολυαρχίᾳ τὴν ἡγεμονίαν· καὶ τὸ μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἀπεφαίνοντο περὶ τοῦ μὴ πᾶσιν, ἀλλ' ἑνὶ τὴν ἀρχὴν ἐφέσιμον εἶναι· ὁρᾶν δὲ ἐκείνοις ἐπιτρέπειν, ὅςτις τοσαύτης προστασίας ἄξιος. Ὥςτε ἐναντία τὰ τῶν συγκλητικῶν ἦν πολὺ πλέον, δι' ἁμαρτίαν μὲν τοῦ κατὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐχήματος, φόβῳ δὲ τοῦ Κλαυδίου. Οὐ μὴν ἀλλ' ἦσαν οἱ ἐφιέμενοι γένους τε ἀξιώματι καὶ οἰκειότητι γάμου. Καὶ γὰρ Μινουκιανὸς Μάρκος, καὶ τῷ καθ' αὑτὸν γενναιότητι ἀξιόλογος ὢν, καὶ ἀδελφὴν Γαΐου γεγαμηκὼς Ἰουλίαν, πρόθυμός τε ἦν ἀντιποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων, καὶ κατεῖχον οἱ ὕπατοι πρόφασιν ἐκ προφάσεως ἀναρτῶντες. Οὐαλήριόν τε Ἀσιατικὸν Μινουκιανὸς ἐκ τῶν Γαΐου σφαγέων ἀνεῖχε τοιούτων διανοιῶν. Ἐγεγόνει δ' ἂν φόνος οὔ τινος ἐλάσσων, ἐπιχωρηθέντων τῶν ἐπιθυμούντων τῆς ἡγεμονίας, ὥστε ἀντιτάξασθαι Κλαυδίῳ. Ἄλλως τε καὶ οἱ μονομάχοι, πλῆθος δὲ ἦν αὐτῶν ἀξιόλογον, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ νυκτοφυλακοῦντες ἐπὶ τῆς πόλεως, ἐρέται τε ὁπόσοι συνέῤῥεον εἰς τὸ στρατόπεδον· ὥςτε τῶν μετιόντων τὴν ἀρχὴν οἱ μὲν φειδοῖ τῆς πόλεως, οἱ δὲ καὶ φόβῳ τῷ ὑπὲρ αὑτῶν ἀπέστησαν.

4. Ὑπὸ δὲ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἡμέρας καὶ Χαιρέας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ παρελθόντες, ἐν ἐπιχειρή-
942 σει λόγων ἦσαν πρὸς τοὺς στρατιώτας. Τῶν δὲ τὸ πλῆθος ὡς ὁρᾷ παύσοντας αὐτοὺς ταῖς χερσὶ, καὶ τοῦ εἰπεῖν οἵους τε ἄρχεσθαι, ἀνεθορύβησε, μὴ ἐφεὶς μὲν ὥστε εἰπεῖν διὰ τὸ ὡρμῆσθαι πάντας ἐπὶ τὸ μοναρχεῖσθαι· τὸν δὲ ἡγησόμενον ἐκάλουν, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι τὰς τριβάς. Τῇ συγκλήτῳ δὲ ἀπορία ἄρχειν τε καὶ ὃν ἀρχθεῖεν ἂν τὸν τρόπον, οὔτε δεχομένων αὐτοὺς τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶν Γαΐου σφαγέων συγχωρεῖν τοῖς στρατιώταις οὐκ ἐφιέντων. Ἐν τοιούτοις δὲ ὄντων, Χαιρέας τὴν ὀργὴν οὐκ ἀνασχόμενος πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ αὐτοκράτορος, δώ-

σειν ἐπηγγέλλετο στρατηγὸν, εἴ τις αὐτῷ σημεῖον παρὰ Εὐτύχου κομίσειεν. Ἦν δὲ ὁ Εὔτυχος οὗτος, ἡνίοχος τοῦ καλουμένου Πρασίνου, περισπούδαστος Γαΐῳ, καὶ περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῶν στάσεων τοῦ περὶ ἐκεῖνον ἱππικοῦ τὸ στρατιωτικὸν ἐτρίβετο, ἀτίμοις ἐργασίαις ἐπικείμενον. Εἰς ἅπερ ὁ Χαιρέας ὠνείδιζεν αὐτοὺς, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, ‘τήν τε κεφαλὴν κομιεῖν τοῦ Κλαυδίου· δεινὸν γὰρ, εἰ μετὰ μανίαν παραφροσύνῃ δώσουσι τὴν ἡγεμονίαν.’ Οὐ μὴν διετράπησάν γε ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλὰ σπασάμενοί τε τὰς μαχαίρας, καὶ τὰ σημεῖα ἀράμενοι ᾤχοντο ὡς τὸν Κλαύδιον, κοινωνήσοντες τοῖς ὀμνύουσιν αὐτῷ. Κατελείπετο δὲ ἥ τε σύγκλητος ἐπ' ἐρημίας τῶν ἀμυνόντων, καὶ οἱ ὕπατοι μηδὲν ἰδιωτῶν διαφέροντες. Ἔκπληξίς τε καὶ κατήφεια ἦν, οὐδὲ ὅτι χρήσαιντο αὐτοῖς τῶν ἀνθρώπων εἰδότων διὰ τὸ ἀνηρεθίσθαι τὸν Κλαύδιον ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλήλοις τε ἐλοιδοροῦντο, καὶ μετάμελος ἦν αὐτοῖς· καὶ Σαβῖνος, εἷς τῶν Γαΐου σφαγέων, ‘σφάζειν πρότερον αὐτὸν ἠπείλει παρελθὼν εἰς μέσους, ἢ Κλαύδιον ἄρχοντα στήσεσθαι, καὶ δουλοκρατίαν ἐπόψεσθαι καταλαβοῦσαν· τόν τε Χαιρέαν εἰς φιλοψυχίαν ἐπέπλησσεν, εἰ καταφρονήσας Γαΐου πρῶτος ἀγαθὸν ὑπολαμβάνοι τὸ ζῆν, τῆς ἐλευθερίας οὐδὲ οὕτως ἀποδοθῆναι δυναμένης τῇ πατρίδι.’ Χαιρέας δὲ ‘περὶ μὲν τοῦ θνήσκειν ἐνδοιαστὸν οὐδὲν φρονεῖν ἔλεγε, βούλεσθαι μέν τοι διακωδωνίζειν διάνοιαν τὴν Κλαυδίου.’

5. Καὶ οἱ μὲν ἐν τοῖςδε ἦσαν. Ἐπὶ δὲ τοῦ στρατοπέδου πᾶς πανταχόθεν ὠθεῖτο κατὰ θεραπείαν τὴν Κλαυδίου· καὶ τῶν ὑπάτων ὁ ἕτερος Κοΐντος Πομπώνιος δι' αἰτίας ἦν [τῷ στρατιωτικῷ μᾶλλον ὡς ἐπ' ἐλευθερίαν τὴν σύγκλητον παρακαλῶν, ὥρμησάν τε σπασάμενοι τὰ ξίφη, καὶ ἂν ἐπέπρακτο αὐτοῖς μὴ Κλαυδίου διακεκωλυκότος. Παρακαθίζεται δὲ αὐτῷ τὸν ὕπατον ἐξαρπάσας τοῦ κινδύνου· τῶν δὲ συγκλητικῶν ὃ ἦν σὺν τῷ Κοΐντῳ οὐ μεθ' ὁμοίας

ἐδέχετο τιμῆς. Τινὲς δὲ καὶ πληγὰς ἔλαβον αὐτῶν,
ἀνωθούμενοι τῆς πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως· Ἀπώνιος δὲ
τραυματίας ἀνεχώρει, ἦν τε κίνδυνος περὶ πάντας
αὐτούς. Καὶ Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς προςελθὼν τῷ
Κλαυδίῳ ἀξιοῖ ‘τοῖς συγκλητικοῖς ἠπιώτερον κατα-
στῆναι· γενομένου γάρ τινος κακοῦ περὶ τὴν βουλὴν,
οὐχ ἕξειν ὧν ἄρξειεν ἑτέρων.’ Πείθεται δὲ Κλαύ-
διος, καὶ συγκαλεῖ τὴν βουλὴν ἐπὶ τοῦ παλατίου διὰ
τῆς πόλεως φερόμενος, παραπέμποντος αὐτὸν τοῦ
στρατιωτικοῦ σὺν πολλῇ πάνυ κακώσει τῆς πληθύος.
Προεξῄεσαν δὲ τῶν Γαΐου σφαγέων εἰς τὸ φανερώτε-
ρον Χαιρέας καὶ Σαβῖνος, εἰργόμενοι προόδων κατ᾽
943 ἐπιστολὰς Πολλίωνος, ὃν μικρῷ πρότερον Κλαύ-
διος στρατηγὸν ᾑρεῖτο τῶν σωματοφυλάκων. Κλαύ-
διος δὲ, ἐπείπερ εἰς τὸ παλάτιον ἀφικνεῖται, συνα-
γαγὼν τοὺς ἑταίρους, ψῆφον ἀνεδίδου περὶ Χαιρέου.
Τοῖς δὲ τὸ μὲν ἔργον λαμπρὸν ἐδόκει, ἀπιστίαν δὲ
ἐπεκάλουν τῷ πεπραχότι, καὶ αὐτῷ τιμωρίαν ἐπι-
βάλλειν δίκαιον ἡγοῦντο ἐπ᾽ ἀποτροπῇ τοῦ μέλλοντος
χρόνου. Ἀπήγετο οὖν Χαιρέας τὴν ἐπὶ θανάτῳ, καὶ
σὺν αὐτῷ Λοῦπός τε καὶ Ῥωμαίων πλείους. Λέγε-
ται δὲ Χαιρέαν μεγαλοφρόνως ἐνεγκεῖν τὴν συμφο-
ρὰν, οὐ μόνον τῷ κατ᾽ αὐτὸν ἀμεταπτώτῳ τοῦ σχή-
ματος, ἀλλὰ καὶ οἷς ὀνειδίσειε Λοῦπον εἰς δάκρυα
ἐκτετραμμένον. Ἀποτιθεμένου γέ τοι τὴν στολὴν
τοῦ Λούπου, καὶ τὸ ῥίγος αἰτιωμένου, φησὶν ὡς
‘οὐκ ἂν ἐναντία τοῦ Λούπου ποιήσαιτο πώποτε ῥί-
γος.’ Πλήθους τε ἀνθρώπων ἑπομένου κατὰ θέαν,
ὡς ἧκεν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἤρετο τὸν στρατιώτην, ‘εἰ
διὰ μελέτης αὐτῷ γεγόνοιεν αἱ σφαγαὶ, ἢ πρῶτον ἔ-
χοι τὸ ξίφος.’ Καὶ ἐκέλευε κομίζειν ᾧ Γάϊον μετα-
χειρίσαιτο αὐτός. Θνήσκει δὲ εὐδαιμόνως μιᾶς πλη-
γῆς αὐτῷ γενομένης· Λοῦπος δὲ οὐ πάνυ δεξιῶς
ὑπεξῆλθεν ἀθυμίᾳ, καὶ πληγῶν πλειόνων γενομένων,
διὰ τὸ μαλακῶς τὸν τράχηλον παρασχεῖν.

6. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις ἐναγισμῶν ἐνεστηκότων, Ῥωμαίων τὸ πλῆθος τοῖς αὐτῶν ἐπιφέροντες, καὶ Χαιρέαν μοίραις ἐτίμησαν εἰς τὸ πῦρ τιθεμέναις, ἵλεων καὶ ἄμηνιν εἶναι τῆς εἰς αὐτὸν ἀχαριστίας παρακαλοῦντες. Καὶ Χαιρέᾳ μὲν τοιαύτη τελευτὴ τοῦ βίου συνέτυχε. Σαβῖνος δὲ, Κλαυδίου μὴ μόνον τῆς αἰτίας παραλύοντος αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν, ἣν εἶχεν, ἐφιέντος, ἄδικον ἡγεῖτο ἐκλειπίαν τῆς πρὸς τοὺς συνωμοκότας πίστεως, σφάζει τε ἑαυτὸν περιπεσὼν τῷ ξίφει, μέχρι δὴ καὶ τὴν κώπην τῷ τραύματι συνελθεῖν.

CAP. V. 1. Κλαύδιος δὲ, τοῦ στρατιωτικοῦ πᾶν, ὅ τι ἦν ὕποπτον, ἐκ τοῦ ὀξέως ἀποσκευασάμενος, διάγραμμα προετίθει, τήν τε ἀρχὴν Ἀγρίππα βεβαιῶν, ἣν ὁ Γάϊος παρέσχε, καὶ δι᾽ ἐγκωμίων ἄγων τὸν βασιλέα. Προςθήκην δὲ αὐτῷ ποιεῖται πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ἡρώδου βασιλευθεῖσαν, ὃς ἦν πάππος αὐτοῦ, Ἰουδαίαν καὶ Σαμάρειαν. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ὀφειλόμενα τῇ οἰκειότητι τοῦ γένους ἀπεδίδου· Ἄβιλαν δὲ τὴν Λυσανίου, καὶ ὁπόσα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει, ἐκ τῶν αὐτοῦ προςετίθει, ὅρκιά τε αὐτῷ τέμνεται πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς μέσης ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει. Ἀντίοχον δὲ ἣν εἶχεν βασιλείαν ἀφελόμενος, Κιλικίας μέρει τινὶ καὶ Κομμαγηνῇ δωρεῖται. Λύει δὲ καὶ Ἀλέξανδρον Λυσίμαχον τὸν Ἀλαβάρχην, φίλον ἀρχαῖον αὐτῷ γεγονότα, καὶ Ἀν- 944
τωνίαν αὐτοῦ ἐπιτροπεύσαντα τὴν μητέρα, ὀργῇ τῇ Γαΐου δεδεμένον· καὶ αὐτοῦ υἱὸς Βερνίκην τὴν Ἀγρίππου γαμεῖ θυγατέρα. Καὶ ταύτην μὲν, τελευτᾷ γὰρ Μάρκος ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱὸς, παρθένον λαβὼν, ἀδελφῷ τῷ αὐτοῦ Ἀγρίππας Ἡρώδῃ δίδωσι, Χαλκίδος αὐτῷ τὴν βασιλείαν εἶναι αἰτησάμενος παρὰ Κλαυδίου.

2. Στασιάζεται δὲ κατ᾽ αὐτὸν τὸν χρόνον Ἰουδαίων τὰ πρὸς Ἕλληνας ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως. Τελευτήσαντος τοῦ Γαΐου, τὸ Ἰουδαίων ἔθνος

ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκείνου τεταπεινωμένον, καὶ δεινῶς ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρέων βιαζόμενον, ἀνεθάρσησε, καὶ ἐν ὅπλοις εὐθέως ἦν. Καὶ Κλαύδιος ἐπιστέλλει τῷ ἱππαρχοῦντι κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ὥςτε τὴν στάσιν καταστεῖλαι. Πέμπει δὲ καὶ διάγραμμα, παρακεκληκότων αὐτὸν Ἀγρίππου τε καὶ Ἡρώδου τῶν βασιλέων, εἴς τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Συρίαν, γεγραμμένον τοῦτον τὸν τρόπον· "Τιβέριος Κλαύδιος Καῖσαρ, Σεβαστὸς, Γερμανικὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας, λέγει. Ἐπιγνοὺς ἀνέκαθεν τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίους, Ἀλεξανδρεῖς λεγομένους, συγκατῳκισθέντας τοῖς πρώτοις εὐθὺ καιροῖς Ἀλεξανδρεῦσι, καὶ ἴσης πολιτείας παρὰ τῶν βασιλέων τετυχότας, καθὼς φανερὸν ἐγένετο ἐκ τῶν γραμμάτων τῶν παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ τῶν διαταγμάτων, καὶ, μετὰ τὸ τῇ ἡμετέρᾳ ἡγεμονίᾳ Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ ὑποταχθῆναι, πεφυλάχθαι αὐτοῖς τὰ δίκαια ὑπὸ τῶν πεμφθέντων ἐπάρχων κατὰ διαφόρους χρόνους, μηδεμίαν τε ἀμφισβήτησιν περὶ τούτων γενομένην τῶν δικαίων αὐτοῖς ἅμα καθ᾽ ὃν καιρὸν Ἀκύλας ἦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ τελευτήσαντος τοῦ Ἰουδαίων ἐθνάρχου τὸν Σεβαστὸν μὴ κεκωλυκέναι ἐθνάρχας γίνεσθαι, βουλόμενον ὑποτετάχθαι ἑκάστους ἐμμένοντας τοῖς ἰδίοις ἔθεσι, καὶ μὴ παραβαίνειν ἀναγκαζομένους τὴν πάτριον θρησκείαν, Ἀλεξανδρεῖς δὲ ἐπαρθῆναι κατὰ τῶν παρ᾽ αὐτοῖς Ἰουδαίων ἐπὶ τῶν Γαΐου Καίσαρος χρόνων, τοῦ διὰ τὴν πολλὴν ἀπόνοιαν καὶ παραφροσύνην, ὅτι μὴ παραβῆναι ἠθέλησε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ θεὸν προςαγορεύειν αὐτὸν, ταπεινώσαντος αὐτούς· βούλομαι μηδὲν διὰ τὴν Γαΐου παραφροσύνην τῶν δικαίων τῷ Ἰουδαίων ἔθνει παραπεπτωκέναι, φυλάσσεσθαι δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ πρότερον δικαιώματα, ἐμμένουσι τοῖς ἰδίοις ἔθεσι, ἀμφοτέροις δὲ διακελεύομαι τοῖς μέρεσιν, πλείστην ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὅπως μηδεμία

ταραχὴ γένηται μετὰ τὸ προτεθῆναί μου τὸ διάγραμμα."

3. Τὸ μὲν οὖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων διάταγμα τοῦτον ἦν τὸν τρόπον γεγραμμένον, τὸ δὲ εἰς τὴν ἄλλην οἰκουμένην εἶχεν οὕτω· "Τιβέριος Κλαύδιος Καῖσαρ, Σεβαστὸς, Γερμανικὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας, ὕπατος χειροτονηθεὶς τὸ δεύτερον, λέγει. Αἰτησαμένων με βασιλέων Ἀγρίππου καὶ Ἡρώδου τῶν φιλτάτων μοι, ὅπως συγχωρήσαιμι τὰ αὐτὰ δίκαια καὶ τοῖς ἐν πά- 945
σῃ τῇ ὑπὸ Ῥωμαίους ἡγεμονίᾳ Ἰουδαίοις φυλάσσεσθαι, καθὰ καὶ τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἥδιστα συνεχώρησα, οὐ μόνον τοῦτο τοῖς αἰτησαμένοις με χαριζόμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, ὑπὲρ ὧν παρεκλήθην, ἀξίους κρίνας, διὰ τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν καὶ φιλίαν, μάλιστα δὲ δίκαιον κρίνων, μηδεμίαν μηδὲ Ἑλληνίδα πόλιν τῶν δικαίων τούτων ἀποτυγχάνειν, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Θείου Σεβαστοῦ αὐταῖς ἦν τετηρημένα· καλῶς οὖν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους τοὺς ἐν παντὶ τῷ ὑφ' ἡμᾶς κόσμῳ τὰ πάτρια ἔθη ἀνεπικωλύτως φυλάσσειν, οἷς καὶ αὐτοῖς ἤδη νῦν παραγγέλλω μου ταύτῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ ἐπιεικέστερον χρῆσθαι, καὶ μὴ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν δεισιδαιμονίας ἐξουθενίζειν, τοὺς ἰδίους δὲ νόμους φυλάσσειν, τοῦτό μου τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ τῶν κωλωνειῶν καὶ μουνικιπίων, τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἐκτὸς, βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν ἐγγράψασθαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν, οὐκ ἔλαττον ἡμερῶν τριάκοντα, ὅθεν ἐξεπιπέδου καλῶς ἀναγνωσθῆναι δύναται."

CAP. VI. 1. Τούτοις μὲν δὴ τοῖς διατάγμασιν, εἰς Ἀλεξάνδρειάν τε καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀποσταλεῖσιν, ἐδήλωσεν ἣν περὶ Ἰουδαίων ἔχει γνώμην Κλαύ-

διος Καῖσαρ· αὐτίκα δὲ Ἀγρίππαν, κομιούμενον τὴν βασιλείαν, ἐπὶ τιμαῖς λαμπροτέραις ἐξέπεμψε, τοῖς ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἡγεμόσι καὶ τοῖς ἐπιτρόποις διὰ γραμμάτων ἐπιστείλας ἐράσμιον ἄγειν. Ὁ δὲ, ὡς εἰκὸς ἦν τὸν ἐπὶ κρείττοσι τύχαις ἀνερχόμενον, μετὰ τάχους ὑπέστρεψεν· εἰς Ἱεροσόλυμα δὲ ἐλθὼν χαριστηρίους ἐξεπλήρωσε θυσίας, οὐδὲν τῶν κατὰ νόμον ἀπολιπών. Διὸ καὶ Ναζιραίων ξυρᾶσθαι διέταξε μάλα συχνοὺς, τήν τε χρυσῆν ἅλυσιν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ Γαΐου ἰσόσταθμον τῇ σιδηρᾷ, ᾗ τὰς ἡγεμονίδας χεῖρας ἐδέθη, τῆς σκυγνῆς εἶναι τύχης ὑπόμνημα, καὶ τῆς ἐπὶ τῷ κρείττῳ μαρτυρίαν μεταβολῆς, τῶν ἱερῶν ἐντὸς ἀνεκρέμασε περιβόλων ὑπὲρ τὸ γαζοφυλάκιον, ἵν᾽ ᾖ δεῖγμα, καὶ τοῦ τὰ μεγάλα δύνασθαί ποτε πεσεῖν, καὶ τοῦ τὸν θεὸν ἐγείρειν τὰ πεπτωκότα· πᾶσι γὰρ τοῦτο ἐνεφάνιζεν ἡ τῆς ἁλύσεως ἀνάθεσις, ὅτι βασιλεὺς Ἀγρίππας ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας εἰς δεσμώτην ἀπέδυ τὸ πρὶν ἀξίωμα, καὶ μετ᾽ ὀλίγον τῆς πέδης ἐκβὰς εἰς βασιλέα τοῦ πάλαι λαμπρότερον ἠγέρθη· διὰ τούτων ἐννοεῖσθαι, ὅτι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ πᾶσιν ὀλισθαίνειν τὰ μεγέθη, καὶ τὰ κλιθέντα δύναται περιφανὲς πάλιν λαβεῖν ὕψος.

2. Ἐντελῶς δ᾽ οὖν θρησκεύσας τὸν θεὸν Ἀγρίππας, Θεόφιλον μὲν τὸν Ἀνάνου τῆς ἀρχιερωσύνης μετέστησεν, τῷ δὲ Βοηθοῦ Σίμωνι, τούτῳ Κανθηρᾶς ἐπίκλησις ἦν, τὴν ἐκείνου προσένειμε τιμήν. Δύο δὲ ἦσαν ἀδελφοὶ τῷ Σίμωνι καὶ πατὴρ Βοηθὸς,
946 οὗ τῇ θυγατρὶ βασιλεὺς συνῴκησεν Ἡρώδης, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται. Σὺν τοῖς ἀδελφοῖς οὖν τὴν ἱερωσύνην ἔσχεν ὁ Σίμων, καὶ σὺν τῷ πατρὶ, καθὰ καὶ πρότερον ἔσχον οἱ Σίμωνος τοῦ Ὀνία παῖδες τρεῖς ὄντες ἐπὶ τῆς τῶν Μακεδόνων ἀρχῆς, ὅπερ ἐν ταῖς προαγούσαις γραφαῖς παρέδομεν.

3. Καταστησάμενος δὲ τὰ περὶ τοὺς ἀρχιερέας

οὕτως ὁ βασιλεὺς, τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἠμείψατο τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας. Ἀνῆκε γὰρ αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἑκάστης οἰκίας, ἐν καλῷ τιθέμενος ἀντιδοῦναι τοῖς ἠγαπηκόσι στοργήν. Ἵππαρχον δὲ ἀπέδειξε παντὸς τοῦ στρατεύματος Σίλαν, ἄνδρα πολλῶν αὐτῷ πόνων συμμετασχόντα. Παντάπασι δὲ ὀλίγου χρόνου διελθόντος, Δωρῖται νεανίσκοι τῆς ὁσιότητος προτιθέμενοι τόλμαν, καὶ πεφυκότες εἶναι παραβόλως θρασεῖς, Καίσαρος ἀνδριάντα κομίσαντες εἰς τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν ἀνέστησαν. Τοῦτο σφόδρα τὸν Ἀγρίππαν παρώξυνε· κατάλυσιν γὰρ τῶν πατρίων αὐτοῦ νόμων ἐδύνατο. Ἀμελλητὶ δὴ πρὸς Πούπλιον Πετρώνιον, ἡγεμὼν δὲ τῆς Συρίας οὗτος ἦν, παραγίνεται, καὶ καταλέγει τῶν Δωριτῶν. Ὁ δὲ οὐχ ἧττον ἐπὶ τῷ πραχθέντι χαλεπήνας, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔκρινεν ἀσέβειαν τὴν τῶν ἐννόμων παράβασιν, τοῖς ἀποστᾶσι τῶν Δωριτῶν σὺν ὀργῇ τοῦτο ἔγραψε· "Πούπλιος Πετρώνιος πρεσβευτὴς Τιβερίου Κλαυδίου Καίσαρος, Σεβαστοῦ, Γερμανικοῦ, Δωριέων τοῖς πρώτοις λέγει. Ἐπειδὴ τοσαύτῃ τόλμῃ ἀπονοίας τινὲς ἐχρήσαντο ἐξ ὑμῶν, ὥςτε μηδὲ, διὰ τὸ προτεθῆναι τὸ διάταγμα Κλαυδίου Καίσαρος Σεβαστοῦ Γερμανικοῦ περὶ τοῦ ἀφίεσθαι Ἰουδαίους φυλάσσειν τὰ πάτρια, πεισθῆναι ὑμᾶς αὐτῷ, τὰ ἐναντία δὲ πάντα πρᾶξαι, συναγωγὴν Ἰουδαίων κωλύοντας εἶναι, διὰ τὸ μεταθεῖναι ἐν αὐτῇ τὸν Καίσαρος ἀνδριάντα, παρανομοῦντας οὐκ εἰς μόνους Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, οὗ ὁ ἀνδριὰς βέλτιον ἐν τῷ ἰδίῳ ναῷ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ ἐτίθετο, καὶ ταῦτα ἐν τῷ τῆς συναγωγῆς τόπῳ, τῇ φύσει δικαίου ὄντος ἕνα ἕκαστον τῶν ἰδίων τόπων κυριεύειν κατὰ τὸ Καίσαρος ἐπίκριμα, — τοῦ γὰρ ἐμοῦ ἐπικρίματος μιμνήσκεσθαι γελοῖόν ἐστι μετὰ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος διάταγμα, τοῦ ἐπιτρέψαντος Ἰουδαίοις τοῖς ἰδίοις ἔθεσι χρῆσθαι, ἔτι μέντοι καὶ συμπολιτεύεσθαι τοῖς Ἕλλησι κεκελευκότος· —

τοὺς μὲν παρὰ τὸ διάταγμα τοῦ Σεβαστοῦ τοιαῦτα τετολμηκότας, ἐφ᾽ ᾧ καὶ αὐτοὶ ἠγανάκτησαν οἱ δοκοῦντες αὐτῶν ἐξέχειν, οὐ τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει γεγενῆσθαι λέγοντες, ἀλλὰ τῇ τοῦ πλήθους ὁρμῇ, ὑπὸ ἑκατοντάρχου Πρόκλου Οὐϊτελλίου ἐκέλευσα ἐπ᾽ ἐμὲ ἀναχθῆναι τῶν πεπραγμένων λόγον ἀποδώσοντας, τοῖς δὲ πρώτοις ἄρχουσι παραινῶ, εἰ μὴ βούλονται δοκεῖν κατὰ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν γεγενῆσθαι τὸ ἀδίκημα, ἐπιδεῖξαι τοὺς αἰτίους τῷ ἑκατοντάρχῃ, μηδεμιᾶς στάσεως μηδὲ μάχης ἐῶντας ἀφορμὴν γενέσθαι, ἥνπερ δοκοῦσί μοι θηρεύεσθαι διὰ τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ τιμιωτάτου μοι βασιλέως Ἀγρίππα οὐδενὸς μᾶλλον προνοουμένων, ἢ ἵνα μὴ ἀφορμῆς δραξάμενον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, ὑπὸ τῆς ἀμύνης προφάσεως συναθροισθὲν, εἰς ἀπόνοιαν χωρῇ. Ἵνα δὲ γνωριμώτερον ᾖ, τί καὶ ὁ Σεβαστὸς
947 περὶ ὅλου τοῦ πράγματος ἐφρόνησε, τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αὐτοῦ διατάγματα προτεθέντα προςέθηκα, ἅπερ, εἰ καὶ γνώριμα πᾶσιν εἶναι δοκεῖ, τότε καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀνέγνω ὁ τιμιώτατός μοι βασιλεὺς Ἀγρίππας, δικαιολογησάμενος περὶ τοῦ μὴ δεῖν αὐτοὺς ἀφαιρεθῆναι τῆς τοῦ Σεβαστοῦ δωρεᾶς. Εἴς τε οὖν τὸ λοιπὸν, παραγγέλλω, μηδεμίαν πρόφασιν στάσεως μηδὲ ταραχῆς ζητεῖν, ἀλλὰ ἑκάστους τὰ ἴδια θρησκεύειν ἔθη.

4. Πετρώνιος μὲν οὖν οὕτω προενοήσατο, διορθώσεως μὲν τὸ παρανομηθὲν ἤδη τυχεῖν, γενήσεσθαι δὲ παραπλήσιον μηδὲν εἰς αὐτούς. Ἀγρίππας δὲ ὁ βασιλεὺς ἀφείλετο μὲν τὴν ἱερωσύνην τὸν Κανθηρᾶν Σίμωνα, Ἰωνάθην δὲ πάλιν ἐπ᾽ αὐτὴν ἦγε τὸν Ἀνάνου, τοῦτον ἀξιώτερον τῆς τιμῆς ὁμολογῶν εἶναι. Τῷ δὲ οὐκ ἀσμενιστὸν ἐφάνη τὴν τοσαύτην ἀπολαβεῖν τιμήν. Παρῃτεῖτο γοῦν ταῦτα λέγων. “Σοὶ μὲν οὖν, ὦ βασιλεῦ, τετιμημένος χαίρω, διὰ ψυχῆς ἔχων τοῦθ᾽ ὅ μοι γέρας σῇ δίδως βουλήσει, εἰ καὶ πρὸς οὐδέν με τῆς ἀρχιερωσύνης ἄξιον ἔκρι-

νεν ὁ θεός. Ἅπαξ δὲ ἐνδῦναι στολισμὸν ἱερὸν ἀρκοῦμαι· τότε γὰρ αὐτὸν ἠμφιασάμην ὁσιώτερον, ἢ νῦν ἀπολήψομαι. Σὺ δὲ, εἰ βούλῃ τὸν ἀξιώτερον ἐμοῦ νῦν τὸ γέρας λαβεῖν, διδάχθητι. Πάσης καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἁμαρτίας καὶ πρὸς σὲ, βασιλεῦ, καθαρὸς ἀδελφός ἐστί μοι· πρέποντα τῇ τιμῇ τοῦτον συνίστημι." Τούτοις ὁ βασιλεὺς ἡσθεὶς τοῖς λόγοις τὸν Ἰωνάθην μὲν ἔασε, γνώμῃ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ματθίᾳ τὴν ἱερωσύνην ἔδωκε· καὶ μετ' οὐ πολὺ Πετρώνιον μὲν Μάρσος διεδέξατο καὶ διεῖπε Συρίαν.

CAP. VII. 1. Σίλας δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἵππαρχος, ἐπεὶ διὰ πάσης αὐτῷ τύχης ἐγεγόνει πιστὸς, οὐδένα κίνδυνον αὐτῷ ποτε κοινωνεῖν ἀνηνάμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφαλερωτάτους ὑποδὺς πολλάκις πόνους, πεποιθήσεως ἦν ἀνάπλεως, προςήκειν ὑπολαμβάνων ἰσοτιμίαν βεβαιότητι φιλίας. Οὐδαμῇ τοίνυν ὑποκατεκλίνετο τῷ βασιλεῖ, παῤῥησίαν δὲ διὰ πάσης ὁμιλίας ἦγε. Καὶ ἐν ταῖς φιλοφρονήσεσιν ἐγίνετο φορτικὸς, σεμνύνων ἑαυτὸν ἀμέτρως, καὶ πολλάκις τῷ βασιλεῖ τὰ στυγνὰ τῆς τύχης ἄγων εἰς ἀνάμνησιν, ἵνα τὴν ἑαυτοῦ τότε σπουδὴν παραδεικνύῃ· συνεχῶς δ' ἦν, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ κάμοι, πολλὰ διεξιών. Τούτων οὖν τὸ πλεονάζον ὀνειδισμὸς ἐδόκει, διὸ προσάντως ὁ βασιλεὺς ἐδέχετο τὴν ἀταμίευτον παῤῥησίαν τοῦ ἀνδρός· οὐχ ἡδεῖαι γὰρ αἱ τῶν ἀδόξων χρόνων ἀναμνήσεις, εὐήθης δὲ ὁ διηνεκῶς ἅ ποτε ὠφέλησε προφέρων. Τέλος γοῦν ἀνηρέθισε σφόδρα ὁ Σίλας τοῦ βασιλέως τὸν θυμὸν, καὶ ἐκεῖνος ὀργῇ πλέον ἢ λογισμῷ διδοὺς οὐ τῆς ἱππαρχίας μόνον μετέστησε τὸν Σίλαν, ἀλλὰ καὶ παρέδωκε δεθησόμενον εἰς τὴν ἐκείνου πατρίδα πέμψας. Χρόνῳ δὲ τὸν θυμὸν ἠμβλύνθη, καὶ λογισμοῖς εἰλικρινέσι τὴν περὶ τοῦ ἀνδρὸς κρίσιν ἐφῆκεν, ἐν νῷ λαμβάνων ὅσους ὑπὲρ ἐκείνου πόνους ἐκεῖνος ἀνέτλη. Ἡμέραν οὖν ἑορτά- 948

ζων αὐτοῦ γενέθλιον, ὅτε πᾶσιν, ὧν ἦρχεν, εὐφροσύναι καθίσταντο θάλειαι, τὸν Σίλαν ἀνεκάλει παραυτίκα, συνέστιον αὐτῷ γενησόμενον. Τῷ δὲ, τρόπον γὰρ ἐλευθέριος ἦν, ἐδόκει προσειληφέναι δικαίαν αἰτίαν ὀργῆς, ἣν οὐκ ἀπεκρύπτετο πρὸς τοὺς μετιόντας αὐτὸν, λέγων· "Ἐπὶ ποίαν ὁ βασιλεὺς τιμὴν ἀνακαλεῖ με, τὴν μετὰ μικρὸν ἀπολουμένην; Οὐδὲ γὰρ τὰ πρῶτά μοι γέρα τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐτήρησεν, ἀπεσύλησε δὲ ὑβρίσας. Ἦ πεπαῦσθαι νενόμικέ με τῆς παῤῥησίας, ἣν ἀπὸ ποιοῦ συνειδότος ἔχων νῦν βοήσομαι μᾶλλον, ὅσων αὐτὸν ἐξελυσάμην δεινῶν, ὅσους ἤνεγκα πόνους, ἐκείνῳ χαριζόμενος σωτηρίαν τε καὶ τιμὴν, ὧν γέρας ἠνεγκάμην δεσμὰ καὶ σκότειον εἱρκτήν; Οὐκ ἐγώ ποτε τούτων λήσομαι· τάχα καὶ ἐμοὶ τὴν τῆς ἀριστείας συναποίσεται μνήμην καὶ μεταναστᾶσα τῆς σαρκὸς ἡ ψυχή." Ταῦτα ἀνεβόα, καὶ διετάττετο τῷ βασιλεῖ λέγειν αὐτά. Ὁ δὲ ὡς ἀνιάτως ἑώρα διακείμενον, πάλιν εἴασεν ἐν φρουρᾷ.

2. Τὰ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη, τὰ πρὸς τὴν καινὴν νεύοντα πόλιν, δημοσίαις ὠχύρου δαπάναις, τῇ μὲν εὐρύνων εἰς πλάτος, τῇ δὲ εἰς ὕψος ἐξαίρων· καὶ ἂν ἐξειργάσατο ταῦτα πάσης ἀνθρωπίνης κρείττονα βίας, εἰ μὴ Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν Κλαυδίῳ Καίσαρι διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε τὸ πραττόμενον. Καὶ νεωτερισμόν τινα Κλαύδιος ὑποπτεύσας, ἐπέστειλεν Ἀγρίππᾳ μετὰ σπουδῆς παύσασθαι τῆς τῶν τειχῶν ἐξοικοδομήσεως· ὁ δὲ ἀπειθεῖν οὐκ ἔκρινεν.

3. Ἐπεφύκει δὲ ὁ βασιλεὺς οὗτος εὐεργετικὸς εἶναι ἐν δωρεαῖς, καὶ μεγαλοφρονῆσαι ἔθνη φιλότιμος, καὶ πολλοῖς ἀθρόως δαπανήμασιν ἀνιστὰς αὐτὸν εἰς ἐπιφάνειαν, ἡδόμενος τῷ χαρίζεσθαι, καὶ τῷ βιοῦν ἐν εὐφημίᾳ χαίρων, κατ' οὐδὲν Ἡρώδῃ τῷ πρὸ ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὸν τρόπον συμφερόμενος.

Ἐκείνῳ γὰρ πονηρὸν ἦν ἦθος ἐπὶ τιμωρίαν ἀπότομον, καὶ κατὰ τῶν ἀπηχθημένων ἀταμίευτον, Ἕλλησι πλέον ἢ Ἰουδαίοις οἰκείως ἔχειν ὁμολογούμενον· ἀλλοφύλων γέ τοι πόλεις ἐσέμνυνε δόσει χρημάτων, βαλανείων, θεάτρων τε ἄλλοτε κατασκευαῖς. Ἔστιν αἷς ναοὺς ἀνέστησε, στοὰς ἄλλαις· ἀλλ' Ἰουδαίων οὐδεμίαν πόλιν οὐδὲ ὀλίγης ἐπισκευῆς ἠξίωσεν, οὐδὲ δόσεως ἀξίας μνημονευθῆναι. Πραῢς δὲ ὁ τρόπος Ἀγρίππᾳ, καὶ πρὸς πάντας τὸ εὐεργετικὸν ὅμοιον. Τοῖς ἀλλοεθνέσιν ἦν φιλάνθρωπος, καὶ ἐκείνοις ἐνδεικνύμενος τὸ φιλόδωρον, τοῖς ὁμοφύλοις ἀναλόγως χρηστὸς, καὶ συμπαθὴς μᾶλλον. Ἡδεῖα γοῦν αὐτῷ δίαιτα καὶ συνεχὴς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἦν, καὶ τὰ πάτρια καθαρῶς ἐτήρει. Διὰ πάσης γοῦν αὐτὸν ἦγεν ἁγνείας, οὐδὲ ἡμέρα τὶς παρώδευεν αὐτῷ τῆς νομίμης χηρεύουσα θυσίας.

4. Καὶ δή τις ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀνὴρ ἐπι- 949
χώριος ἐξακριβάζειν δοκῶν τὰ νόμιμα, Σίμων ἦν ὄνομα τούτῳ, πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν ἁλίσας, τηνικάδε τοῦ βασιλέως εἰς Καισάρειαν ἐκδεδημηκότος, ἐτόλμησεν αὐτοῦ κατειπεῖν, ὡς 'οὐχ ὅσιος εἴη, δικαίως δ' ἂν εἴργοιτο τοῦ ναοῦ τῆς εἰσόδου, προσηκούσης τοῖς ἐγγενέσι. Δηλοῦται μὲν δὴ διὰ γραμμάτων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ πόλεως τῷ βασιλεῖ δημηγορήσας Σίμων ταῦτα. Μεταπέμπεται δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ, καθέζετο γὰρ ἐν τῷ θεάτρῳ τότε, καθεσθῆναι παρ' αὐτὸν ἐκέλευσεν. Ἠρέμα τε καὶ πρᾴως, "Εἰπέ μοι," φησὶν, "τί τῶν ἐνθάδε γινομένων ἐστὶ παράνομον;" Ὁ δὲ εἰπεῖν ἔχων οὐδὲν τυχεῖν ἐδεῖτο συγγνώμης. Καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ ἢ προσεδόκησέ τις διηλλάττετο, τὴν πρᾳότητα κρίνων βασιλικωτέραν ὀργῆς, καὶ πρέπειν εἰδὼς τοῖς μεγέθεσι θυμοῦ πλέον ἐπιείκειαν. Τὸν Σίμωνα γοῦν καὶ δωρεᾶς τινος ἀξιώσας ἀπεπέμψατο.

5. Πολλοῖς δὲ κατασκευάσας πολλὰ, Βηρυτίους

ἐξαιρέτως ἐτίμησε. Θέατρον γὰρ αὐτοῖς κατεσκεύασε πολυτελείᾳ τε καὶ κάλλει πολλῶν διαφέρον, ἀμφιθέατρόν τε πολλῶν ἀναλωμάτων, βαλανεῖά τε πρὸς τούτοις, καὶ στοὰς, ἐν οὐδενὶ τῶν ἔργων στενότητι δαπανημάτων ἢ τὸ κάλλος ἀδικήσας, ἢ τὸ μέγεθος. Ἐπεδαψιλεύσατο δὲ αὐτῶν τὴν καθιέρωσιν μεγαλοπρεπῶς, ἐν τῷ θεάτρῳ μὲν θεωρίας ἐπιτελῶν, πάνθ' ὅσα μουσικῆς ἔργα παράγων, καὶ ποικίλης ποιητικὰ τέρψεως, ἐν δὲ τῷ ἀμφιθεάτρῳ πλήθει μονομάχων τὴν αὐτοῦ δεικνὺς μεγαλόνοιαν, ἔνθα καὶ τὴν κατὰ πλῆθος ἀντίταξιν βουληθεὶς γενέσθαι τῶν θεωμένων τέρψιν, ἑπτακοσίους ἄνδρας ἑπτακοσίοις μαχησομένους ἔπεμψε, κακούργους ὅσους εἶχεν ἀποτάξας εἰς τήνδε τὴν πρᾶξιν, ἵνα οἱ μὲν κολασθῶσι, τὸ πολέμου δὲ ἔργον γένηται τέρψις εἰρήνης. Τούτους μὲν δὲ πάντας συνδιέφθειρεν.

CAP. VIII. 1. Ἐν Βηρυτῷ δὲ τελέσας τὰ προειρημένα μετῆλθεν εἰς Τιβεριάδα πόλιν τῆς Γαλιλαίας. Ἦν δὲ ἄρα τοῖς ἄλλοις βασιλεῦσι περίβλεπτος. Ἧκε γοῦν παρ' αὐτὸν Κομμαγηνῆς μὲν βασιλεὺς Ἀντίοχος, Ἐμεσῶν δὲ Σαμψιγέραμος, καὶ Κότυς, τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας οὗτος ἐβασίλευσε, καὶ Πολέμων τὴν Πόντου κεκτημένος δυναστείαν, Ἡρώδης τε, οὗτος ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ, ἦρχε δὲ τῆς Χαλκίδος. Ὡμίλησε δὲ πᾶσι κατὰ τὰς ὑποδοχὰς καὶ φιλοφρονήσεις, ὡς μάλιστα διαδείξας φρονήσεως ὕψος, καὶ διὰ τοῦ-
950 τό γε δοκεῖν δικαίως τῇ τῶν βασιλέων παρουσίᾳ τετιμῆσθαι. Ἀλλὰ γὰρ, τούτων διατριβόντων ἔτι παρ' αὐτῷ, Μάρσος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν παρεγένετο. Πρὸς Ῥωμαίους οὖν τιμητικὸν τηρῶν, ὑπαντησόμενος αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπωτέρω σταδίους ἑπτὰ προῆλθεν ὁ βασιλεύς. Τοῦτο δὲ ἄρα ἔμελλε τῆς πρὸς τὸν Μάρσον ἀρχὴ γενήσεσθαι διαφορᾶς, συγκαθεζομένους γὰρ ἐπὶ τῆς ἀπήνης ἐπήγετο τοὺς ἄλλους βασιλέας. Μάρσῳ δὲ ἡ τούτων ὁμόνοια, καὶ

μέχρι τοσοῦδε φιλία πρὸς ἀλλήλους ὑπωπτεύθη, συμφέρειν οὐχ ὑπολαμβάνοντι Ῥωμαίοις δυναστῶν τοσούτων συμφρόνησιν. Εὐθὺς οὖν ἑκάστῳ τῶν ἐπιτηδείων τινὰς πέμπων ἐπέστελλεν ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ δίχα μελλήσεως ἀπέρχεσθαι. Ταῦτα Ἀγρίππας ἀνιαρῶς ἐξεδέχετο, καὶ Μάρσῳ μὲν ἐκ τούτου διαφόρως ἔσχε. Τὴν ἀρχιερωσύνην δὲ Ματθίαν ἀφελόμενος, ἀντ' αὐτοῦ κατέστησεν ἀρχιερέα Ἐλιωναῖον τὸν τοῦ Κανθηρᾶ παῖδα.

2. Τρίτον δὲ ἔτος αὐτῷ βασιλεύοντι τῆς ὅλης Ἰουδαίας πεπλήρωτο, καὶ παρῆν εἰς πόλιν Καισάρειαν, ἣ πρότερον Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο. Συνετέλει δὲ ἐνταῦθα θεωρίας εἰς τὴν Καίσαρος τιμὴν, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἑορτήν τινα ταύτην ἐπιστάμενος. Καὶ παρ' αὐτὴν ἤθροιστο τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐν τέλει καὶ προβεβηκότων εἰς ἀξίαν πλῆθος. Δευτέρᾳ δὲ τῶν θεωριῶν ἡμέρᾳ στολὴν ἐνδυσάμενος ἐξ ἀργύρου πεποιημένην πᾶσαν, ὡς θαυμάσιον ὑφὴν εἶναι, παρῆλθεν εἰς τὸ θέατρον ἀρχομένης ἡμέρας. Ἔνθα ταῖς πρώταις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπιβολαῖς ὁ ἄργυρος καταυγασθεὶς θαυμασίως ἀπέστιλβε, μαρμαίρων τι φοβερὸν καὶ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀτενίζουσι φρικῶδες. Εὐθὺς δὲ οἱ κόλακες τὰς, οὐδὲ ἐκείνῳ πρὸς ἀγαθοῦ, ἄλλος ἄλλοθεν φωνὰς ἀνεβόων, θεὸν προσαγορεύοντες, "Εὐμενής τε εἴης," ἐπιλέγοντες, "εἰ καὶ μέχρι νῦν ὡς ἄνθρωπον ἐφοβήθημεν, ἀλλὰ τοὐντεῦθεν κρείττονά σε θνητῆς φύσεως ὁμολογοῦμεν:" Οὐκ ἐπέπληξε τούτοις ὁ βασιλεὺς, οὐδὲ τὴν κολακείαν ἀσεβοῦσαν ἀπετρίψατο. Ἀνακύψας δ' οὖν μετ' ὀλίγον τὸν βουβῶνα τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὑπερκαθεζόμενον εἶδεν ἐπὶ σχοινίου τινός· ἄγγελόν τε τοῦτον εὐθὺς ἐνόησεν κακῶν εἶναι, τὸν καί ποτε τῶν ἀγαθῶν γενόμενον, καὶ διακάρδιον ἔσχεν 951
ὀδύνην. Ἀθρόον δὲ αὐτῷ τῆς κοιλίας προσέφυσεν ἄλγημα, μετὰ σφοδρότητος ἀρξάμενον. Ἀναθεωρῶν οὖν πρὸς τοὺς φίλους, "Ὁ θεὸς ὑμῖν ἐγὼ," φησὶν,

"ἤδη καταστρέφειν ἐπιτάττομαι τὸν βίον, παραχρῆμα τῆς εἱμαρμένης τὰς ἄρτι μου κατεψευσμένας φωνὰς ἐλεγχούσης· καὶ ὁ κληθεὶς ἀθάνατος ὑφ' ὑμῶν, ἤδη θανὼν ἀπάγομαι. Δεκτέον δὲ τὴν πεπρωμένην, ᾗ θεὸς βεβούληται· καὶ γὰρ βεβιώκαμεν οὐδαμῇ φαύλως, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μακαριζομένης λαμπρότητος." Ταῦτα λέγων ἐπιτάσει τῆς ὀδύνης κατεπονεῖτο. Μετὰ σπουδῆς οὖν εἰς τὸ βασίλειον ἐκομίσθη, καὶ διῇξε λόγος εἰς πάντας, ὡς ἔχοι τοῦ τεθνᾶναι παντάπασι μετ' ὀλίγον. Ἡ πληθὺς δὲ αὐτίκα σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐπὶ σάκκου καθεσθεῖσα τῷ πατρίῳ νόμῳ τὸν θεὸν ἱκέτευεν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Οἰμωγῆς δὲ πάντα ἦν ἀνάπλεα καὶ θρήνων. Ἐν ὑψηλῷ δὲ ὁ βασιλεὺς δωματίῳ κατακείμενος, καὶ κάτω βλέπων αὐτοὺς πρηνεῖς προσπίπτοντας, ἄδακρυς οὐδὲ αὐτὸς ἔμενε. Συνεχῶς δὲ ἐφ' ἡμέρας πέντε τῷ τῆς γαστρὸς ἀλγήματι διεργασθεὶς τὸν βίον κατέστρεψεν, ἀπὸ γενέσεως ἄγων πεντηκοστὸν ἔτος καὶ τέταρτον, τῆς βασιλείας δὲ ἕβδομον. Τέτταρας μὲν οὖν ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος ἐβασίλευσεν ἐνιαυτοὺς, τῆς Φιλίππου μὲν τετραρχίας εἰς τριετίαν ἄρξας, τῷ τετάρτῳ δὲ καὶ τὴν Ἡρώδου προσειληφὼς, τρεῖς δὲ ἐπιλαβὼν ἐπὶ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος αὐτοκρατορίας, ἐν οἷς τῶν τε προειρημένων ἐβασίλευσε, καὶ τὴν Ἰουδαίαν προσέλαβε, Σαμάρειάν τε καὶ Καισάρειαν. Προσωδεύσατο δὲ ὅτι πλείστας αὐτῶν προσφορὰς, διακοσίας ἐπὶ χιλίαις μυριάδας. Πολλὰς μέντοι προσεδανείσατο· τῷ γὰρ φιλόδωρος εἶναι, δαψιλέστερα τῶν προσιόντων ἀνήλισκεν. Ἦν δὲ ἀφειδὲς αὐτοῦ τὸ φιλότιμον.

3. Ἀγνοουμένης γε μὴν τοῖς πλήθεσι τῆς ἐκπνοῆς αὐτοῦ, συμφρονήσαντες Ἡρώδης τε ὁ τῆς Χαλκίδος δυναστεύων, καὶ Ἑλκίας ὁ ἵππαρχος καὶ φίλος τοῦ βασιλέως, Ἀρίστωνα ἔπεμψαν, τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐπιτηδειότατον, καὶ Σίλαν — ἐχθρὸς γὰρ

ἦν αὐτοῖς — ἀπέσφαξαν, ὡς δὲ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος.

CAP. IX. 1. Ἀγρίππας μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιούτῳ κατέστρεψε τὸν βίον· γένει δὲ αὐτοῦ καταλέλειπτο υἱὸς μὲν Ἀγρίππας, ἄγων ἔτος ἑπτακαι- 952
δέκατον, τρεῖς δὲ θυγατέρες, ὧν ἡ μὲν Ἡρώδῃ τοῦ πατρὸς ἀδελφῷ γεγάμητο Βερνίκη, τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονυῖα. Παρθένοι δὲ ἦσαν αἱ δύο, Μαριάμμη τε καὶ Δρούσιλλα, δεκαετὴς μὲν ἡ ἑτέρα, ἑξαετὴς δὲ Δρούσιλλα· καθωμολόγηντο δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς γάμον Ἰουλίῳ μὲν Ἀρχελάῳ τοῦ Χελκίου παιδὶ Μαριάμμη, Δρούσιλλα δὲ Ἐπιφανεῖ, τοῦ δὲ τῆς Κομμαγηνῆς βασιλέως Ἀντιόχου υἱὸς ἦν οὗτος. Ἀλλὰ γὰρ ὅτε ἐγνώσθη τὸν βίον ἐκλιπὼν Ἀγρίππας, Καισαρεῖς καὶ Σεβαστηνοὶ, τῶν εὐποιιῶν αὐτοῦ λαθόμενοι, τὰ τῶν δυσμενεστάτων ἐποίησαν. Βλασφημίας τε γὰρ ἀπεῤῥίπτουν εἰς τὸν κατοιχόμενον ἀπρεπεῖς λέγεσθαι, καὶ ὅσοι στρατευόμενοι τότε ἔτυχον, συχνοὶ δὲ ἦσαν, οἴκαδε ἀπῆλθον, καὶ τοὺς ἀνδριάντας τῶν τοῦ βασιλέως θυγατέρων ἁρπάσαντες, ὁμοθυμαδὸν ἐκόμισαν εἰς τὰ πορνεῖα, καὶ στήσαντες ἐπὶ τῶν τεγῶν ὡς δυνατὸν ἦν ἐφύβριζον, ἀσχημονέστερα διηγήσεως δρῶντες. Ἔν τε τοῖς δημοσίοις κατακλινόμενοι τόποις πανδήμους ἑστιάσεις ἐπετέλουν, στεφανούμενοι, καὶ μυριζόμενοι, καὶ σπένδοντες τῷ Χάροντι, προπόσεις τε τῆς τοῦ βασιλέως ἐκπνοῆς ἀλλήλοις ἀνταποδιδόντες. Ἀμνήμονες δὲ ἦσαν οὐκ Ἀγρίππα μόνον χρησαμένου πολλαῖς εἰς αὐτοὺς φιλοτιμίαις, καὶ τοῦ πάππου δὲ Ἡρώδου, ὅτι τὰς πόλεις ἐκεῖνος αὐτοῖς ἔκτισε, λιμένας τε καὶ ναοὺς κατεσκεύασε λαμπροῖς δαπανήμασιν.

2. Ὁ δὲ τοῦ τεθνεῶτος υἱὸς Ἀγρίππας ἐπὶ Ῥώμης ἦν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, τρεφόμενος παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι. Πυθόμενός γε μὴν Καῖσαρ, ὅτι

τέθνηκε μὲν Ἀγρίππας, Σεβαστηνοὶ δὲ καὶ Καισαρεῖς ὑβρίκασιν εἰς αὐτὸν, ἐπ' ἐκείνῳ μὲν ἤλγησεν· ἐπὶ δὲ τοὺς ἀχαριστήσαντας ὠργίσθη. Πέμπειν οὖν εὐθέως ὥρμητο τὸν νεώτερον Ἀγρίππαν τὴν βασιλείαν διαδεξόμενον, ἅμα βουλόμενος ἐμπεδοῦν τοὺς ὠμομένους ὅρκους. Ἀλλὰ τῶν ἐξελευθέρων καὶ φίλων οἱ πολὺ παρ' αὐτῷ δυνάμενοι ἀπέτρεψαν, 'σφαλερὸν εἶναι λέγοντες, κομιδῇ νέῳ μηδὲ τοὺς παιδὸς ἐκβεβηκότι χρόνους ἐπιτρέπειν βασιλείας τηλικοῦτον μέγεθος, ᾧ μὴ δυνατὸν τὰς τῆς διοικήσεως φροντίδας ἐνεγκεῖν, καὶ τελείῳ δ' εἶναι βαρὺ βάσταγμα βασιλείαν.' Ἔδοξεν οὖν αὐτοὺς εἰκότα λέγειν ὁ Καῖσαρ. Ἔπαρχον οὖν τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς ἁπάσης βασιλείας ἀπέστειλε Κούσπιον Φάδον, τῷ κατοιχομένῳ διδοὺς τιμὴν τὸ μὴ Μάρσον ἐπαγαγεῖν εἰς βασιλείαν αὐτῷ διάφορον. Ἐγνώκει δὲ πρὸ πάντων ἐπιστεῖλαι τῷ Φάδῳ, Καισαρεῦσι καὶ Σεβαστηνοῖς ἐπιπλῆξαι τῆς εἰς τὸν κατοιχόμενον ὕβρεως καὶ παροινίας εἰς τὰς ἔτι ζώσας, τὴν ἴλην δὲ τῶν Καισαρέων καὶ τῶν Σεβαστηνῶν, καὶ τὰς πέντε σπείρας εἰς Πόντον μεταγαγεῖν, ἵνα ἐκεῖ στρατεύοιντο· τῶν δὲ ἐν Συρίᾳ Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἐπιλέξαι στρατιώτας κατ' ἀριθμοὺς, καὶ τῶν ἐκείνων ἀναπληρῶσαι τόπον. Οὐ μὴν οἱ κελευσθέντες μετέστησαν. Πρεσβευσάμενοι γὰρ Κλαύδιον ἀπεμειλίξαντο, καὶ μένειν ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἐπέτυχον· οἳ καὶ τοῖς ἐπιοῦσι χρόνοις τῶν μεγίστων Ἰουδαίοις ἐγένοντο συμ-
953 φορῶν ἀρχὴ, τοῦ κατὰ Φλῶρον πολέμου σπέρματα βαλόντες. Ὅθεν Οὐεσπασιανὸς κρατήσας, ὡς μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, ἐξήγαγεν αὐτοὺς τῆς ἀρχῆς.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν κβ'.

Argumentum Lib. XX.

(1) Στάσις Φιλαδελφέων πρὸς τοὺς ἐν τῇ Περαίᾳ κατοικοῦντας Ἰουδαίους, καὶ ὡς Φάδος καὶ Κάσσιος Λογγῖνος τοῖς πρώτοις τῶν Ἰουδαίων ἐκέλευσαν τὴν ἱερὰν στολὴν ἐν τῇ Ἀντωνίᾳ καταθέσθαι. (2) Ὃν τρόπον Ἑλένη τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλὶς, καὶ οἱ παῖδες καὶ τὸ πᾶν γένος αὐτῆς ἐζήλωσαν τὰ Ἰουδαίων ἔθη. (3) Περὶ τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως Ἀρταβάνου. (4) Ὡς Ἄραβες ἐπολέμησαν Ἰζάτῃ ἐκ προδοσίας τῶν οἰκείων. (5) Περὶ Θευδᾶ καὶ τῶν Ἰούδα Γαλιλαίου υἱῶν. (6) Στάσις Ἰουδαίων πρὸς Σαμαρεῖς. (7) Φῆλιξ Ἰουδαίας ἐπίτροπος. (8) Ὃν τρόπον, Κλαυδίου τελευτήσαντος, Νέρων τὴν ἀρχὴν διεδέξατο. (9) Περὶ Ἀλβίνου. (10) Τῶν ἀρχιερέων ἀπαρίθμησις. (11) Ὡς Φλῶρος, ἐλθὼν Ἀλβίνῳ διάδοχος, τοσαῦτα διέθηκε τοὺς Ἰουδαίους κακὰ, ὡς ἀναγκάσαι αὐτοὺς ἐφ' ὅπλα χωρῆσαι. (12) Ἐπίλογος.

CAP. I. 1. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως Ἀ- 955
γρίππα, καθὼς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἀπηγγέλκαμεν βίβλῳ, πέμπει Μάρσῳ διάδοχον Κλαύδιος Καῖσαρ Κάσσιον Λογγῖνον, μνήμῃ τοῦ βασιλέως τοῦτο χαριζόμενος, πολλὰ διὰ γραμμάτων ὑπ' αὐτοῦ περιόντος ἀξιωθεὶς, μηκέτι Μάρσον τῶν κατὰ τὴν Συρίαν

πραγμάτων προΐστασθαι. Φάδος δὲ, ὡς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπίτροπος ἀφίκετο, καταλαμβάνει στασιάσαντας τοὺς εἰς τὴν Περαίαν κατοικοῦντας Ἰουδαίους πρὸς Φιλαδελφηνοὺς περὶ ὅρων κώμης Μιᾶς λεγομένης, πολεμικῶν ἀνδρῶν ἀνάπλεω. Καὶ δὴ οἱ τῆς Περαίας, χωρὶς γνώμης τῶν πρώτων παρ᾽ αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα, πολλοὺς τῶν Φιλαδελφηνῶν διαφθείρουσι. Ταῦτα πυθόμενον τὸν Φάδον σφόδρα παρώξυνεν, ὅτι μὴ τὴν κρίσιν αὐτῷ παραλίποιεν, εἴπερ ὑπὸ τῶν Φιλαδελφηνῶν ἐνόμιζον ἀδικεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἀδεῶς ἐφ᾽ ὅπλα χωρήσειαν. Λαβὼν οὖν τρεῖς τοὺς πρώτους αὐτῶν, τοὺς καὶ τῆς στάσεως αἰτίους, δῆσαι προσέταξεν· εἶτα τὸν μὲν αὐτῶν ἀνεῖλεν, Ἀννίβας δὲ ἦν ὄνομα τούτῳ, Ἀμαράμῳ δὲ καὶ Ἐλεαζάρῳ τοῖς δυσὶ φυγὴν ἐπέβαλεν. Ἀναιρεῖται δὲ καὶ Θολομαῖος ὁ ἀρχιληστὴς, μετ᾽ οὐ πολὺν χρόνον ἀχθεὶς δέσμιος ἐπ᾽ αὐτὸν, διατεθεικὼς μέγιστα κατὰ τὴν Ἰδουμαίαν καὶ τοὺς Ἄραβας. Ἐκαθάρθη τε λῃστηρίων ἅπασα τοὐντεῦθεν ἡ Ἰουδαία φροντίδι καὶ προνοίᾳ τῇ Φάδου· ὃς δὴ καὶ τότε μεταπεμψάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς πρώτους Ἱεροσολυμιτῶν, κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ αὐτοκράτορος, παρῄνεσεν αὐτοῖς τὸν ποδήρη χιτῶνα, καὶ
956 τὴν ἱερὰν στολὴν, ἣν φορεῖν μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ἔθος ἔχει, εἰς τὴν Ἀντωνίαν, ἥπερ ἐστὶ φρούριον, καταθέσθαι, κεισομένην ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἐξουσίᾳ, καθὰ δὴ καὶ πρότερον ἦν. Οἱ δὲ ἀντιλέγειν μὲν οὐκ ἐτόλμων, παρεκάλουν δὲ ὅμως τόν τε Φάδον καὶ τὸν Λογγῖνον, — ἀφίκετο γὰρ καὶ οὗτος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν, φόβῳ τοῦ μὴ τὰ προστάγματα Φάδου τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων νεωτερίζειν ἀναγκάσῃ, — πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἐπιτρέψαι πρέσβεις ὡς Καίσαρα πέμψαι, τοὺς αἰτησομένους παρ᾽ αὐτοῦ τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, εἶτα δὲ περιμεῖναι, ἕως ἂν γνῶσι, τί πρὸς ταῦτα Κλαύδιος ἀποκρίναιτο. Οἱ δὲ ἐπι-

τρέψειν αὐτοῖς ἔφασαν ἀποστεῖλαι τοὺς πρέσβεις, εἰ λάβοιεν τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας. Ὑπακουσάντων δὲ ἑτοίμως ἐκείνων καὶ δόντων, ἐξεπέμφθησαν οἱ πρέσβεις. Παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Ῥώμην αὐτῶν, γνοὺς ὁ νεώτερος Ἀγρίππας, ὁ τοῦ τετελευτηκότος παῖς, καθ᾽ ἣν ἥκουσιν αἰτίαν, — ἐτύγχανε δὲ ὢν παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι, καθὼς καὶ πρότερον εἴπομεν, — παρακαλεῖ τὸν Καίσαρα συγχωρῆσαι τοῖς Ἰουδαίοις ἅπερ ἠξίουν περὶ τῆς ἱερᾶς στολῆς, καὶ Φάδῳ περὶ τούτων ἀποστεῖλαι.

2. Καλέσας δὲ Κλαύδιος τοὺς πρέσβεις, ἔφη ταῦτα συγχωρεῖν, καὶ ἐκέλευεν αὐτοὺς Ἀγρίππᾳ χάριν εἰδέναι· ταῦτα γὰρ ἐκείνου ποιεῖν ἀξιώσαντος. Ἐπί τε ταῖς ἀποκρίσεσι τοιαύτην ἐπιστολὴν ἔδωκε· „Κλαύδιος Καῖσαρ Γερμανικὸς, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ πέμπτον, ὕπατος ἀποδεδειγμένος τὸ τέταρτον, αὐτοκράτωρ τὸ δέκατον, πατὴρ πατρίδος, Ἱεροσολυμιτῶν ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ, Ἰουδαίων πάντι ἔθνει χαίρειν. Ἀγρίππα τοῦ ἐμοῦ, ὃν ἐγὼ ἔθρεψα καὶ ἔχω σὺν ἐμαυτῷ εὐσεβέστατον ὄντα, προσαγαγόντος μοι τοὺς ὑμετέρους πρέσβεις, εὐχαριστοῦντας ἐφ᾽ ᾗ πεποίημαι τοῦ ἔθνους ὑμῶν κηδεμονίᾳ, καὶ αἰτησαμένων σπουδαίως καὶ φιλοτίμως τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα, καὶ τὸν στέφανον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ὑμῶν εἶναι, συγχωρῶ, καθὼς ὁ κράτιστος καί μοι τιμιώτατος Οὐϊτέλλιος ἐποίησε. Συγκατεθέμην δὲ τῇ γνώμῃ ταύτῃ πρῶτον διὰ τὸ ἐμαυτοῦ εὐσεβὲς, καὶ τὸ βούλεσθαι ἑκάστους κατὰ τὰ πάτρια θρησκεύειν· ἔπειτα εἰδὼς, ὅτι καὶ αὐτῷ βασιλεῖ Ἡρώδῃ καὶ Ἀριστοβούλῳ τῷ νεωτέρῳ, ὧν τὴν πρὸς ἐμαυτὸν εὐσέβειαν καὶ τὴν περὶ ὑμᾶς γινώσκω σπουδὴν, πάνυ χαριοῦμαι ταῦτα ποιήσας, πρὸς οὓς ἐστί μοι πλεῖστα δίκαια φιλίας κρατίστους ὄντας καὶ ἐμοὶ τιμίους. Ἔγραψα δὲ περὶ τούτων καὶ Κουσπίῳ

Φάδῳ τῷ ἐμῷ ἐπιτρόπῳ. Οἱ τὰ γράμματα κομίζοντες Κορνήλιος Κέρωνος, Τρύφων Θευδίωνος, Δωρόθεος Ναθαναήλου, Ἰωάννης Ἰωάννου. Ἐγράφη πρὸ τεσσάρων καλανδῶν Ἰουλίου ἐπὶ ὑπάτων Ῥούφου καὶ Πομπηΐου Σιλουανοῦ."

257 3. Ἠιτήσατο δὲ καὶ Ἡρώδης, ὁ ἀδελφὸς μὲν Ἀγρίππα τοῦ τετελευτηκότος, Χαλκίδος δὲ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον πεπιστευμένος, Κλαύδιον Καίσαρα τὴν ἐξουσίαν τοῦ νεὼ, καὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων χειροτονίαν, πάντων τε ἐπέτυχεν· ἐξ ἐκείνου τε πᾶσι τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία μέχρι τῆς τοῦ πολέμου τελευτῆς. Καὶ δὴ ὁ Ἡρώδης μεθίστησι τῆς ἀρχιερωσύνης τὸν ἐπικαλούμενον Κανθηρὰν, Ἰωσήπῳ τῷ τοῦ Καμεὶ ἀντ᾽ ἐκείνου τὴν διαδοχὴν τῆς τιμῆς παρασχόμενος.

CAP. II. 1. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλὶς Ἑλένη καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ἰζάτης εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη τὸν βίον μετέβαλλον, διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Μονόβαζος ὁ τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλεὺς, ᾧ καὶ Βαζαῖος ἐπίκλησις ἦν, τῆς ἀδελφῆς Ἑλένης ἁλοὺς ἔρωτι τῇ πρὸς γάμου κοινωνίᾳ ἄγεται, καὶ κατέστησεν ἐγκύμονα. Συγκαθεύδων δέ ποτε τῇ γαστρὶ τῆς γυναικὸς τὴν χεῖρα προσαναπαύσας, ἡνίκα καθύπνωσε, φονῆς τινος ἔδοξεν ἀκούειν, κελευούσης ʻαἴρειν ἀπὸ τῆς νηδύος τὴν χεῖρα, καὶ μὴ θλίβειν τὸ ἐν αὐτῇ βρέφος, θεοῦ προνοίᾳ καὶ ἀρχῆς τυχὸν καὶ τέλους εὐτυχοῦς τευξόμενον.᾽ Ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τῆς φωνῆς, εὐθὺς διεγερθεὶς ἔφραζε τῇ γυναικὶ ταῦτα, καὶ γενόμενον τὸν υἱὸν Ἰζάτην ἐπεκάλεσεν. Ἦν δὲ αὐτῷ Μονόβαζος τούτου πρεσβύτερος ἐκ τῆς Ἑλένης γεννώμενος, ἄλλοι τε παῖδες ἐξ ἑτέρων γυναικῶν. Τὴν μέντοι πᾶσαν εὔνοιαν ὡς εἰς μονογε-

νῇ τὸν Ἰζάτην ἔχων φανερῶς ἦν. Φθόνος δὴ τοὐντεῦθεν τῷ παιδὶ παρὰ τῶν ὁμοπατρίων ἀδελφῶν ἐφύετο, καὶ ἐκ τούτου μῖσος ηὔξετο, λυπουμένων ἁπάντων, ὅτι τὸν Ἰζάτην αὐτῶν ὁ πατὴρ προτιμῴη. Ταῦτα καίπερ σαφῶς αἰσθανόμενος ὁ πατὴρ ἐκείνοις μὲν συνεγίνωσκεν, ὡς μὴ διὰ κακίαν αὐτὸ πάσχουσιν, ἀλλ' ἴσης παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἀξιοῦσιν εὐνοίας τυγχάνειν. Τὸν δὲ Ἰζάτην — σφόδρα γὰρ ἐδεδοίκει περὶ αὐτοῦ, μὴ μισούμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν πάθοι τί — πολλὰ δωρησάμενος, πρὸς Ἀβεννήριγον ἐκπέμπει τὸν Σπασίνου χάρακος βασιλέα, παρακατατιθέμενος ἐκείνῳ τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν. 958
Ὁ δὲ Ἀβεννήριγος ἀσμένως δέχεται τὸν νεανίαν, καὶ διὰ πολλῆς ἄγων εὐνοίας, γυναῖκα μὲν αὐτῷ τὴν θυγατέρα, Σάμαχος δὲ ἦν ὄνομα ταύτῃ, δίδωσι· δωρεῖται δὲ χώραν, ἐξ ἧς μεγάλας λήψοιτο προσόδους.

2. Μονόβαζος δὲ ἤδη γηραιὸς ὤν, καὶ τοῦ ζῆν ὀλίγον αὐτῷ τὸν λοιπὸν ὁρῶν χρόνον ἠθέλησεν εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι τῷ παιδὶ πρὸ τοῦ τελευτῆσαι. Μεταπεμψάμενος οὖν αὐτὸν ἀσπάζεται φιλοφρονέστατα, καὶ χώραν δίδωσι Καῤῥῶν λεγομένην. Φέρειν δὲ ἡ γῆ πλεῖστον τὸ ἄμωμον ἀγαθή· ἔστι δ' ἐν αὐτῇ καὶ τὰ λείψανα τῆς λάρνακος, ᾗ Νῶχον ἐκ τῆς ἐπομβρίας διασεσῶσθαι λόγος ἔχει, καὶ μέχρι νῦν ταῦτα τοῖς ἰδεῖν βουλομένοις ἐπιδείκνυται. Διέτριβεν οὖν ὁ Ἰζάτης ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ πατρός. Ἧι δὲ ἐξέλιπεν ἡμέρᾳ τὸν βίον ὁ Μονόβαζος, ἡ βασιλὶς Ἑλένη μεταπέμπεται πάντας τοὺς μεγιστᾶνας, καὶ τῆς βασιλείας σατράπας, καὶ τοὺς τὰς δυνάμεις πεπιστευμένους. Οἷς ἀφικομένοις, "Ὅτι μὲν ὁ ἐμὸς ἀνήρ," εἶπε, "τῆς βασιλείας αὐτῷ διάδοχον Ἰζάτην ηὔξατο γενέσθαι, καὶ τοῦτον ἄξιον ἔκρινεν, οὐδὲ ὑμᾶς λεληθέναι δοκῶ, περιμένω δὲ ὅμως καὶ τὴν ὑμετέραν κρίσιν. Μακάριος γὰρ οὐχ

ὁ παρ᾽ ἑνὸς, ἀλλὰ πλειόνων καὶ θελόντων τὴν ἀρχὴν λαμβάνων.'' Ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν, ἐπὶ πείρᾳ τοῦ τί φρονοῖεν οἱ συγκληθέντες. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, πρῶτον μὲν προσεκύνησαν τὴν βασιλίδα, καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, εἶτα ἔφασαν 'τήν τοῦ βασιλέως γνώμην βεβαιοῦν, καὶ ὑπακούσεσθαι, χαίροντες Ἰζάτῃ δικαίως ὑπὸ τοῦ πατρὸς προκριθέντι τῶν ἀδελφῶν κατὰ τὰς εὐχὰς τῶν ἁπάντων. Βούλεσθαί τε, φασὶ, προαποκτεῖναι πρῶτον αὐτοῦ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς, ὑπὲρ τοῦ τὴν ἀρχὴν Ἰζάτην μετ᾽ ἀσφαλείας κατασχεῖν. Φθαρέντων γὰρ ἐκείνων καθαιρεθήσεσθαι πάντα τὸν φόβον, τὸν ὑπὸ μίσους τοῦ παρ᾽ αὐτῶν καὶ φθόνου γινόμενον.' Πρὸς ταῦτα ἡ Ἑλένη 'χάριν μὲν αὐτοῖς ὡμολόγει τῆς πρὸς αὐτὴν καὶ τὸν Ἰζάτην εὐνοίας ἔχειν, παρεκάλει δὲ ὅμως ἐπισχεῖν τὴν περὶ τῆς ἀναιρέσεως τῶν ἀδελφῶν γνώμην, μέχρι ἂν Ἰζάτης παραγενόμενος συνδοκιμάσῃ.' Οἱ δὲ ἐπεὶ ἀνελεῖν συμβουλεύσαντες οὐκ ἔπεισαν, ἀλλὰ 'φυλάσσειν αὐτοὺς δεσμίους παρῄνουν μέχρι τῆς ἐκείνου παρουσίας ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτῶν. Συνεβούλευον δὲ αὐτῇ μεταξὺ προστήσασθαί τινα τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον, ᾧ μάλιστα πιστεύει.' Πείθεται τούτοις ἡ Ἑλένη, καὶ καθίστησι τὸν πρεσβύτατον παῖδα Μονόβαζον βασιλέα, περιθεῖσα τὸ διάδημα, καὶ δοῦσα τὸν σημαντῆρα τοῦ πατρὸς δακτύλιον, τήν τε σαμ-
959 ψηρὰν ὀνομαζομένην παρ᾽ αὐτοῖς, διοικεῖν τε τούτοις τὴν βασιλείαν παρῄνεσε μέχρι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ παρουσίας. Ἧκε δὲ οὗτος ταχέως ἀκούσας τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν, καὶ διαδέχεται τὸν ἀδελφὸν Μονόβαζον ὑπερεκστάντα τῆς ἀρχῆς αὐτῷ.

3. Καθ᾽ ὃν δὲ καιρὸν ὁ Ἰζάτης ἐν τῷ Σπασίνου χάρακι διέτριβεν, Ἰουδαῖός τις ἔμπορος, Ἀνανίας ὄνομα, πρὸς τὰς γυναῖκας εἰσιὼν τοῦ βασιλέως, ἐδίδασκεν αὐτὰς τὸν θεὸν εὐσεβεῖν, ὡς Ἰουδαίοις πάτριον ἦν· καὶ δὴ δι᾽ αὐτῶν εἰς γνῶσιν ἀφικό-

μενος τῷ Ἰζάτῃ, καὶ ἐκεῖνον ὁμοίως συνανέπεισε, μετακληθέντι τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν συνεξῆλθε κατὰ πολλὴν ὑπακούσας δέησιν· συνεβεβήκει δὲ καὶ τὴν Ἑλένην, ὁμοίως ὑφ' ἑτέρου τινὸς Ἰουδαίου διδαχθεῖσαν, εἰς τοὺς ἐκείνων μετακεκομίσθαι νόμους. Ὁ δὲ Ἰζάτης, ὡς παρέλαβε τὴν βασιλείαν, ἀφικόμενος εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, καὶ θεασάμενος τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς δεδεμένους, ἐδυσχέραινεν τῷ γεγονότι. Καὶ τὸ μὲν ἀνελεῖν ἢ φυλάττειν δεδεμένους ἀσεβὲς ἡγούμενος, τὸ δὲ μνησικακοῦντας ἔχειν σὺν αὑτῷ μὴ δεδεμένους σφαλερὸν εἶναι νομίζων, τοὺς μὲν ὁμηρεύσοντας μετὰ τέκνων εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμψε Κλαυδίῳ Καίσαρι, τοὺς δὲ πρὸς Ἀρτάβανον τὸν Πάρθον ἐφ' ὁμοίαις προφάσεσιν ἀπέστειλεν.

4. Πυθόμενος δὲ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ πάνυ χαίρειν τοῖς Ἰουδαίων ἔθεσιν, ἔσπευσε καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα μετατίθεσθαι. Νομίζων τε μὴ ἂν εἶναι βεβαίως Ἰουδαῖος, εἰ μὴ περιτέμνοιτο, πράττειν ἦν ἕτοιμος. Μαθοῦσα δὲ ἡ μήτηρ κωλύειν ἐπειρᾶτο, ἐπιφέρειν αὐτῷ κίνδυνον λέγουσα, 'βασιλέα γὰρ εἶναι, καὶ καταστήσειν εἰς πολλὴν δυσμένειαν τοὺς ὑπηκόους, μαθόντας, ὅτι ξένων ἐπιθυμήσειε καὶ ἀλλοτρίων αὐτοῖς ἐθῶν, οὐκ ἀνέξεσθαί τε βασιλεύοντος αὐτῶν Ἰουδαίου.' Καὶ ἡ μὲν ταῦτα ἔλεγεν, καὶ τέως ἐκώλυεν. Ὁ δὲ εἰς τὸν Ἀνανίαν τοὺς λόγους ἀνέφερεν. Τοῦ δὲ τῇ μητρὶ συμφάσκοντος, καὶ συναπειλήσαντος, εἰ μὴ πείθοι καταλιπεῖν αὐτὸν, ἄπεισι· 'δεδοικέναι γὰρ, ἔλεγε, μὴ τοῦ πράγματος ἐκδήλου πᾶσι γενομένου κινδυνεύσειε τιμωρίαν ὑποσχεῖν, ὡς αὐτὸς αἴτιος τούτων; καὶ διδάσκαλος τῷ βασιλεῖ ἀπρεπῶν ἔργων γενόμενος. Δυνάμενον δὲ αὐτὸν, ἔφη, καὶ χωρὶς τῆς περιτομῆς τὸ θεῖον σέβειν, εἴγε πάντως κέκρικε ζηλοῦν τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων· τοῦτο εἶναι κυριώτερον τοῦ περιτέμνεσθαι. Συγγνώμην δὲ

ἕξειν αὐτῷ καὶ τὸν θεὸν φήσαντος, μὴ πράξαντι τὸ ἔργον δι᾽ ἀνάγκην καὶ τὸν ἐκ τῶν ὑπηκόων φόβον,᾽ ἐπείσθη μὲν τοῦδε τότε τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς. Μετὰ ταῦτα δὲ, τὴν γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἐξεβεβλήκει παντάπασιν, Ἰουδαῖός τις ἕτερος ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀφικόμενος, Ἐλεάζαρος ὄνομα, πάνυ περὶ τὰ πάτρια δοκῶν ἀκριβὴς εἶναι, προετρέψατο πρᾶξαι τὸ ἔργον. Ἐπεὶ γὰρ εἰςῆλθεν ἀσπασόμενος αὐτὸν, καὶ κατέλαβε τὸν Μωϋσέως νόμον ἀναγινώσκοντα, "Λανθάνεις," εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, τὰ μέγιστα τοὺς νόμους, καὶ δι᾽ αὐτῶν τὸν θεὸν ἀδικῶν· οὐ γὰρ ἀναγινώσκειν σε δεῖ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ πρότερον τὰ προσταττόμενα ποιεῖν ὑπ᾽ αὐτῶν. Μέχρι τίνος ἀπερίτμητος μένεις; Ἀλλ᾽ εἰ μήπω τὸν περὶ τούτου νόμον ἀνέγνως, ἵν᾽ εἰδῆς, τίς ἐστιν ἡ ἀσέ-
960 βεια, νῦν ἀνάγνωθι." Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς οὐχ ὑπερεβάλετο τὴν πρᾶξιν, μεταστὰς δὲ εἰς ἕτερον οἴκημα, καὶ τὸν ἰατρὸν εἰςκαλεσάμενος, τὸ προσταχθὲν ἐτέλει· καὶ μεταπεμψάμενος τήν τε μητέρα, καὶ τὸν διδάσκαλον Ἀνανίαν, ἐσήμανεν αὐτὸν πεπραχέναι τὸ ἔργον. Τοὺς δὲ ἔκπληξις εὐθὺς ἔλαβε καὶ φόβος οὔτι μέτριος, μὴ, τῆς πράξεως εἰς ἔλεγχον ἐλθούσης, κινδυνεύσειε μὲν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀρχὴν ἀποβαλεῖν, οὐκ ἀνασχομένων τῶν ὑπηκόων ἄρχειν αὐτῶν ἄνδρα, τῶν παρ᾽ ἑτέροις ζηλωτὴν ἐθῶν· κινδυνεύσειαν δὲ καὶ αὐτοὶ, τῆς αἰτίας ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐνεχθείσης. Θεὸς δὲ ἦν ὁ κωλύσων ἄρα τοὺς ἐκείνων φόβους ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλος. Πολλοῖς γὰρ αὐτόν τε τὸν Ἰζάτην περιπεσόντα κινδύνοις καὶ παῖδας τοὺς ἐκείνου διέσωσεν, ἐξ ἀμηχάνων πόρον εἰς σωτηρίαν παρασχὼν, ἐπιδεικνὺς, ὅτι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀποβλέπουσι, καὶ μόνῳ πεπιστευκόσιν, ὁ καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται ὁ τῆς εὐσεβείας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

5. Ἑλένη δὲ, ἡ τοῦ βασιλέως μήτηρ, ὁρῶσα τὰ μὲν κατὰ τὴν βασιλείαν εἰρηνευόμενα, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῆς μακάριον, καὶ παρὰ πᾶσι ζηλωτὸν καὶ τοῖς ἄλλοθεν διὰ τὴν ἐκ θεοῦ πρόνοιαν, ἐπιθυμίαν ἔσχεν εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἀφικομένη, τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις περιβόητον ἱερὸν τοῦ θεοῦ προςκυνῆσαι, καὶ χαριστηρίους θυσίας προςενεγκεῖν· ἐδεῖτό τε τοῦ παιδὸς ἐπιτρέψαι. Τοῦ δὲ πάνυ προθύμως τῇ μητρὶ παρακαλούσῃ κατανεύσαντος, καὶ πολλὴν παρασκευὴν τῶν εἰς τὴν ἀποστολὴν ἑτοιμασαμένου, καὶ χρήματα πλεῖστα δόντος, καταβαίνει εἰς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, προπέμποντος ἐπιπολὺ τοῦ παιδός. Γίνεται δὲ αὐτῆς ἡ ἄφιξις πάνυ συμφέρουσα τοῖς Ἱεροσολυμίταις· λιμοῦ γὰρ αὐτῶν τὴν πόλιν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πιέζοντος, καὶ πολλῶν ὑπ' ἐνδείας ἀναλωμάτων φθειρομένων, ἡ βασίλισσα Ἑλένη πέμπει τινὰς τῶν ἑαυτῆς, τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πολλῶν σῖτον ὠνησομένους χρημάτων, τοὺς δὲ εἰς Κύπρον ἰσχάδων φόρτον οἴσοντας. Ὡς δὲ πάλιν ἦλθον ταχέως κομίζοντες, τοῖς ἀπορουμένοις διένειμε τροφὴν, καὶ μεγίστην αὐτῆς μνήμην τῆς εὐποιΐας ταύτης εἰς τὸ πᾶν ἡμῶν ἔθνος καταλέλοιπε. Πυθόμενος δὲ καὶ ὁ παῖς αὐτῆς Ἰζάτης τὰ περὶ τὸν λιμὸν, ἔπεμψε πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· ἀλλὰ γὰρ, ἃ τούτοις τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἀγαθὰ πέπρακται, μετὰ ταῦτα δηλώσομεν.

CAP. III. 1. Ὁ δὲ τῶν Πάρθων βασιλεὺς Ἀρτάβανος, αἰσθόμενος τοὺς σατράπας ἐπιβουλὴν εἰς αὐτὸν συντεθεικότας, μένειν παρ' αὐτοῖς ἀσφαλὲς οὐχ 961
ὁρῶν, ἔγνω πρὸς Ἰζάτην ἀπαίρειν, πόρον παρ' αὐτοῦ βουλόμενος σωτηρίας εὑρέσθαι, καὶ κάθοδον εἰς τὴν ἀρχὴν, εἰ δυνηθείη. Καὶ δὴ ἀφικνεῖται ὡς αὐτὸν συγγενῶν τε καὶ οἰκετῶν περὶ χιλίους τὸν ἀρι-

θμὸν ἐπαγόμενος, συντυγχάνει τε τῷ Ἰζάτῃ καθ' ὁδὸν, αὐτός τε σαφῶς ἐκεῖνον ἐπιστάμενος, καὶ ὑπ' Ἰζάτου οὐ γινωσκόμενος. Καὶ πλησίον παραστὰς, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ πάτριον προσεκύνησεν αὐτόν· εἶτα, "Βασιλεῦ," φησὶ, "μὴ περιΐδῃς με τὸν σὸν οἰκέτην, μηδὲ ὑπερηφανήσῃς δεομένου. Ταπεινὸς γὰρ ἐκ μεταβολῆς γενόμενος, καὶ ἐκ βασιλέως ἰδιώτης, τῆς σῆς ἐπικουρίας χρήζω. Βλέψον οὖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἄστατον, καὶ κοινὴν εἶναι νόμισον καὶ ὑπὲρ σαυτοῦ πρόνοιαν· ἐμοῦ γὰρ ἀνεκδικήτου περιοφθέντος, ἔσονται θρασύτεροι πολλοὶ κατὰ τῶν ἄλλων βασιλέων." Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε δακρύων, καὶ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύων. Ὁ δὲ Ἰζάτης, ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα, καὶ εἶδεν ἱκέτην αὐτῷ παρεστῶτα τὸν Ἀρτάβανον, κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἵππου ὀξέως, καὶ, "Θάρσησον," εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, μηδέ σε συγχείτω τὸ παρὸν ὡς ἀνήκεστον· ταχεῖα γὰρ ἔσται τῆς λύπης ἡ μεταβολή. Φίλον δὲ καὶ σύμμαχον εὑρήσεις κρείττω τῆς ἐλπίδος, ἢ γὰρ εἰς τὴν Πάρθων σὲ καταστήσω βασιλείαν πάλιν, ἢ τῆς ἐμῆς ἐκστήσομαι."

2. Ταῦτα εἰπὼν ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν ἵππον τὸν Ἀρτάβανον, παρείπετο δὲ αὐτὸς πεζὸς, τιμὴν ἀπονέμων ταυτηνὶ, ὡς ἂν μείζονι βασιλεῖ. Θεασάμενος δὲ ὁ Ἀρτάβανος βαρέως ἤνεγκε, καὶ τὴν ἐφεστῶσαν αὐτῷ τύχην καὶ τιμὴν ἐπωμόσατο καταβήσεσθαι, μὴ ἐκείνου πάλιν ἀναβάντος καὶ προηγουμένου. Ὁ δὲ πεισθεὶς ἐπὶ τὸν ἵππον ἥλατο, καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν εἰς τὰ βασίλεια, πᾶσαν τιμὴν ἀπένειμεν ἔν τε συνεδρίαις καὶ ταῖς περὶ τὰς ἑστιάσεις προκατακλίσεσιν, οὐκ εἰς τὸ παρὸν αὐτοῦ τῆς τύχης ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἀξίωμα, καί τι λογισμῷ διδοὺς, ὡς κοιναὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ μεταβολαὶ τῆς τύχης. Γράφει τε πρὸς τοὺς Πάρθους, πείθων αὐτοὺς τὸν Ἀρτάβανον ὑποδέξασθαι, πίστιν προτείνων τῆς τῶν πεπραγμένων ἀμνηστίας δεξιὰν καὶ ὅρκους, καὶ μεσι-

τείαν τὴν αὐτοῦ. Τῶν δὲ Πάρθων δέξασθαι μὲν αὐτὸν θέλειν οὐκ ἀρνουμένων, μὴ δύνασθαι δὲ λεγόντων διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἑτέρῳ πεπιστευκέναι, — Κίνναμος δὲ ἦν ὄνομα τῷ παρειληφότι, — καὶ δεδοικέναι, μὴ στάσις αὐτοὺς ἐκ τούτου καταλάβῃ, μαθὼν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ὁ Κίνναμος ταύτην, αὐτὸς γράφει τῷ Ἀρταβάνῳ, — τέθραπτο γὰρ ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ φύσει δὲ ἦν καλὸς καὶ ἀγαθός, — παρακαλῶν αὐτὸν πιστεύσαντα παραγενέσθαι τὴν ἀρχὴν ἀποληψόμενον τὴν αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἀρτάβανος πιστεύσας παρῆν. Ὑπήντα δὲ αὐτῷ ὁ Κίνναμος, καὶ προσκυνήσας, βασιλέα τε προσαγορεύσας περιτίθησιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τὸ διάδημα ἀφελὼν τῆς ἑαυτοῦ.

3. Καὶ Ἀρτάβανος οὕτω δι᾽ Ἰζάτου πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν καθίσταται, πρότερον αὐτῆς ἐκπεσὼν διὰ τοὺς μεγιστᾶνας. Οὐκ ἐγένετο μὴν ἀμνήμων τῶν εἰς 962
αὐτὸν εὐεργεσιῶν, ἀλλὰ δωρεῖται τὸν Ἰζάτην ταῖς μεγίσταις τιμαῖς παρ᾽ αὐτοῖς. Τήν τε γὰρ τιάραν ὀρθὴν ἐπέτρεψεν αὐτῷ φορεῖν, καὶ ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεύδειν, ἅπερ μόνων ἐστὶ γέρας καὶ σημεῖον τῶν Πάρθων βασιλέων. Ἔδωκε δὲ καὶ χώραν πολλὴν αὐτῷ καὶ ἀγαθὴν, τοῦ τῶν Ἀρμενίων βασιλέως ἀποτεμόμενος, — Νίσιβις δέ ἐστιν ὄνομα τῇ γῇ, καὶ ἐν αὐτῇ πρότερον Μακεδόνες ἐκτίσαντο πόλιν Ἀντιόχειαν, ἣν Μυγδονίαν προσηγόρευσαν. Ταύταις μὲν δὴ ταῖς τιμαῖς ὁ Ἰζάτης ὑπὸ τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως ἐτιμήθη.

4. Μετ᾽ οὐ πολὺν δὲ χρόνον Ἀρτάβανος τελευτᾷ, τὴν βασιλείαν τῷ παιδὶ Οὐαρδάνῃ καταλιπών. Οὗτος δὴ πρὸς Ἰζάτην ἀφικόμενος ἔπειθεν αὐτὸν, μέλλων πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἐκφέρειν, συστρατεύεσθαι καὶ συμμαχίαν ἑτοιμάζειν. Οὐ μὴν ἔπειθεν· ὁ γὰρ Ἰζάτης, τὴν Ῥωμαίων δύναμίν τε καὶ τύχην ἐπιστάμενος, ἀδυνάτοις αὐτὸν ἐνόμιζεν ἐ-

πιχειρεῖν. Ἔτι δὲ πεπομφὼς πέντε μὲν τὸν ἀριθμὸν
υἱοὺς, τὴν δὲ ἡλικίαν νέους, γλῶτταν τὴν παρ' ἡμῖν
πάτριον καὶ παιδείαν ἀκριβῶς μαθησομένους, τήν τε
μητέρα προσκυνοῦσαν τὸ ἱερὸν, ὡς προεῖπον, ὀκνη-
ρότερος ἦν, καὶ τὸν Οὐαρδάνην ἐκώλυε, συνεχῶς διη-
γούμενος τὰς Ῥωμαίων δυνάμεις τε καὶ πράξεις, διὰ
τούτων οἰόμενος αὐτὸν φοβήσειν, καὶ παύσειν ἐπι-
θυμοῦντα τῆς ἐπ' αὐτοὺς στρατείας. Παροξυνθεὶς
δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ Πάρθος, πόλεμον εὐθὺς πρὸς Ἰζά-
την κατήγγειλεν. Οὐ μὴν ἔλαβεν οὐδὲ τῆς ἐπὶ τού-
τῳ στρατείας ὄνησιν, τοῦ θεοῦ τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ
πάσας ὑποτεμόντος. Μαθόντες γὰρ οἱ Πάρθοι τὴν
διάνοιαν Οὐαρδάνου, καὶ ὡς ἐπὶ Ῥωμαίους στρα-
τεύειν ἔκρινεν, αὐτὸν μὲν ἀναιροῦσι, τὴν ἀρχὴν δὲ
τῷ ἀδελφῷ Γοτάρζῃ παρέδοσαν. Καὶ τοῦτον δὲ,
μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἐξ ἐπιβουλῆς τελευτήσαντα,
διαδέχεται Οὐλογάσης ὁ ἀδελφός· ὃς δὴ καὶ τοῖς ὁ-
μοπατρίοις δυσὶν ἀδελφοῖς δυναστείας ἐπίστευσε, Πα-
κόρῳ μὲν τῷ πρεσβυτέρῳ τὴν Μήδων, Τιριδάτῃ δὲ
τῷ νεωτέρῳ τὴν Ἀρμενίαν.

CAP. IV. 1. Ὁ δὲ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Μονόβα-
ζος καὶ οἱ συγγενεῖς, θεωροῦντες τὸν Ἰζάτην πρὸς
τὸν θεὸν εὐσεβείᾳ ζηλωτὸν παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις
γεγενημένον, ἔσχον ἐπιθυμίαν καὶ αὐτοὶ, τὰ πάτρια
καταλιπόντες, ἔθεσι χρῆσθαι τοῖς Ἰουδαίων. Γίνε-
963 ται δὲ πρᾶξις αὐτῶν κατάφωρος τοῖς ὑπηκόοις,
καὶ ἐπὶ τούτῳ χαλεπήναντες οἱ μεγιστάνες οὐ φέρουσι
μὲν τὴν ὀργὴν, κατὰ νοῦν δὲ ἔχοντες καιρὸν ἐπιτή-
δειον ἐζήτουν, δίκην εἰσπράξασθαι παρ' αὐτῶν. Καὶ
δὴ γράφουσι πρὸς Ἀβίαν τῶν Ἀράβων βασιλέα, χρή-
ματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενοι, στρατεύεσθαι θε-
λήσαντι κατὰ τοῦ παρ' αὐτοῖς βασιλέως· ἐπηγγέλ-
λοντο δὲ καὶ περὶ τὴν πρώτην συμβολὴν ἐγκαταλεί-
ψειν τὸν βασιλέα· θέλειν γὰρ αὐτὸν τιμωρήσασθαι,

μισήσαντα τὰ παρ᾽ αὐτοῖς ἔθη· καὶ ὅρκοις τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐνδησάμενοι πίστιν, σπεύδειν παρεκάλουν. Πείθεται δὲ ὁ Ἄραψ, καὶ πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν ἧκεν ἐπὶ τὸν Ἰζάτην. Μελλούσης δὲ τῆς πρώτης συμβολῆς, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καταλείπουσι τὸν Ἰζάτην ἐκ συνθήματος πάντες ὡς πανικῷ δείματι κατασχεθέντες, καὶ τὰ νῶτα τοῖς πολεμίοις ἐντρέψαντες ἔφευγον. Οὐ μὴν ὁ Ἰζάτης κατεπλάγη, νοήσας δὲ προδοσίαν ὑπὸ τῶν μεγιστάνων γεγενῆσθαι, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπεχώρησε, καὶ τὴν αἰτίαν ζητήσας, ὡς ἔμαθε συντεταγμένους πρὸς τὸν Ἄραβα, τοὺς μὲν αἰτίους ἀναιρεῖ, τῇ δὲ ἐπιούσῃ συμβαλὼν, πλείστους μὲν ἀπέκτεινεν, πάντας δὲ φυγεῖν ἠνάγκασεν. Αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα διώκων εἴς τι φρούριον συνήλασεν Ἄρσαμον καλούμενον, καὶ προσμαχησάμενος καρτερῶς εἷλε τὸ φρούριον· διαρπάσας δὲ τὴν ἐν αὐτῷ λείαν πᾶσαν, πολλὴ δὲ ἦν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν, τὸν Ἀβίαν οὐ καταλαβὼν ζῶντα· περικαταλαμβανόμενος γὰρ ἑαυτὸν ἀνεῖλεν.

2. Ἀποτυχόντες δὲ οἱ τῶν Ἀδιαβηνῶν μεγιστᾶνες τῆς πρώτης ἐπιχειρήσεως, παραδιδόντος αὐτοὺς τοῦ θεοῦ τῷ βασιλεῖ, οὐδ᾽ ὡς ἠρέμουν, ἀλλὰ γράφουσι πάλιν Οὐολογάσῃ, βασιλεὺς δὲ Πάρθων οὗτος ἦν, παρακαλοῦντες ἀποκτεῖναι μὲν τὸν Ἰζάτην, καταστῆσαι δὲ αὐτοῖς ἕτερον δυνάστην τῷ γένει Πάρθον· μισεῖν γὰρ ἔλεγον τὸν ἑαυτῶν βασιλέα, καταλύσαντα μὲν τὰ πάτρια, ξένων δὲ ἐραστὴν ἐθῶν γενόμενον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πάρθος ἐπήρθη πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ προφάσεως δικαίας μηδεμίαν ἔχων ἀφορμὴν, τὰς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῷ δοθείσας τιμὰς ἔπεμψεν ἀπαιτῶν, ἀπειθήσαντι δὲ πόλεμον κατήγγελλεν. Ταράσσεται δὲ τὴν ψυχὴν οὐχὶ μετρίως ὁ Ἰζάτης, ὡς ἤκουσε ταῦτα, κατάγνωσιν μὲν φέρειν αὐτῷ νομίσας τὸ τῶν δωρεῶν ἐξίστασθαι δοκεῖν διὰ

φόβον τοῦτο πράξας. Εἰδὼς δὲ, ὅτι καὶ ἀπολαβὼν ὁ Πάρθος τὰς τιμὰς, οὐκ ἂν ἠρεμήσειεν, ἔκρινεν ἐπιτρέψαι τῷ κηδεμόνι θεῷ τὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς κίνδυνον· καὶ τοῦτον μέγιστον ἡγησάμενος ἔχειν σύμμαχον, κατατίθεται μὲν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἴς τι τῶν φρουρίων ἀσφαλέστατον, σῖτον δὲ πάντα εἰς τὰς βάρεις, καὶ ἐμπίπρησι τόν τε χόρτον καὶ τὰς νομάς. Ταῦτά τε προευτρεπισάμενος ἐξεδέχετο τοὺς πολεμίους. Παραγενομένου δὲ τοῦ Πάρθου μετὰ πολλῆς δυνάμεως πεζῶν τε καὶ ἱππέων θᾶττον ἐλπίδος, ὥδευσε γὰρ συντόνως, βαλλομένου τε χάρακα πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ τὴν Ἀδιαβηνὴν καὶ τὴν Μηδίαν ὁρίζοντι, τίθησι καὶ ὁ Ἰζάτης τὸ στρατόπεδον οὐκ ἄπωθεν, ἔχων περὶ αὐτὸν ἱππεῖς τὸν ἀριθμὸν
964 ἑξακισχιλίους. Ἀφικνεῖται δὲ πρὸς τὸν Ἰζάτην ἄγγελος παρὰ τοῦ Πάρθου πεμφθεὶς, ὃς ‘τὴν Πάρθου δύναμιν ὅση τίς ἐστιν ἤγγελλεν, ἀπὸ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι Βάκτρων τοὺς ὅρους αὐτῆς τιθέμενος, καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς βασιλέας καταλέγων. Ἠπείλει δὲ δώσειν αὐτὸν δίκας, ἀχάριστον περὶ δεσπότας τοὺς ἑαυτοῦ γενόμενον, καὶ ῥύεσθαι τῶν βασιλέως αὐτὸν χειρῶν οὐδὲ τὸν θεὸν, ὃν σέβει, δυνήσεσθαι.’ Ταῦτα τοῦ ἀγγέλου φράσαντος, ὁ Ἰζάτης ‘εἰδέναι μὲν τὴν Πάρθων δύναμιν ἔφη πολὺ τῆς αὐτοῦ διαφέρουσαν, γιγνώσκειν δ᾽ οὖν ἔτι μᾶλλον ἀνθρώπων πάντων ἔλεγεν κρείσσω τὸν θεόν.’ Καὶ τοιαύτην δοὺς τὴν ἀπόκρισιν ἐπὶ τὴν ἱκετείαν ἐτρέπετο τοῦ θεοῦ, χαμαί τε ῥίψας αὑτὸν, καὶ σποδῷ τὴν κεφαλὴν καταισχύνας μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐνήστευεν, ἀνακαλῶν τὸν θεὸν καὶ λέγων, “Εἰ μὴ μάτην, ὦ δέσποτα κύριε, τῆς σῆς ἐγενόμην χρηστότητος, τῶν πάντων δὲ δικαίως μόνον καὶ πρῶτον ἥγημαι κύριον, ἐλθὲ σύμμαχος, οὐχ ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἀμυνόμενος τοὺς πολεμίους, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ τῆς σῆς δυνάμεως κατατετολμήκασιν, καὶ μεγαλοῤῥήμονα γλῶσσαν ἐπαφιέναι οὐ πεφρίκασιν.” Ὁ μὲν ταῦτα

ἐποτνιᾶτο δακρύων, καὶ ὀδυρόμενος. Ἐπήκοος δὲ ὁ θεὸς ἐγίνετο, καὶ κατ' ἐκείνην εὐθὺ τὴν νύκτα δεξάμενος Οὐολογάσης ἐπιστολὰς, ἐν αἷς ἐγέγραπτο, ‘Δαῶν καὶ Σακῶν χεῖρα μεγάλην καταφρονήσασαν αὐτοῦ τῆς ἀποδημίας ἐπιστρατευσαμένην διαρπάζειν τὴν Παρθυηνὴν,’ ἄπρακτος ἀνέζευξεν εἰς τὸ ὀπίσω. Καὶ ὁ Ἰζάτης οὕτω κατὰ θεοῦ πρόνοιαν τὰς ἀπειλὰς τοῦ Πάρθου διαφεύγει.

3. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, πεντηκοστὸν μὲν καὶ πέμπτον ἀπὸ γενεᾶς πληρώσας ἔτος, τέταρτον δὲ πρὸς εἰκοστὸν δυναστεύσας θνήσκει καταλιπὼν παῖδας ἄῤῥενας εἴκοσι τέσσαρας καὶ θυγατέρας εἴκοσι τέσσαρας· τὴν μέντοι διαδοχὴν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Μονόβαζον ἐκέλευε παραλαβεῖν, ἀμειβόμενος αὐτὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ, μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ θάνατον, πιστῶς φυλάξειεν αὐτῷ τὴν δυναστείαν. Ἡ δὲ μήτηρ Ἑλένη, τὸν τοῦ παιδὸς θάνατον ἀκούσασα, βαρέως μὲν ἤνεγκεν, ὡς εἰκὸς μητέρα στερομένην εὐσεβεστάτου παιδὸς, παραμυθίαν δὲ ὅμως εἶχεν τὴν διαδοχὴν ἀκούσασα εἰς τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς υἱὸν ἥκουσαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔσπευδεν. Παραγενομένη δὲ εἰς τὴν Ἀδιαβηνὴν οὐ πολὺν Ἰζάτῃ τῷ παιδὶ χρόνον ἐπεβίωσεν. Ὁ δὲ Μονόβαζος τά τε ἐκείνης ὀστᾶ, καὶ τὰ τοῦ ἀδελφοῦ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα θάψαι προσέταξεν ἐν ταῖς πυραμίσιν, ἃς ἡ μήτηρ κατεσκευάκει, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν τρία στάδια τῆς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ἀπεχούσας. Ἀλλὰ Μονόβαζος μὲν ὁ βασιλεὺς, ὅσα κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον ἔπραξεν, ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

CAP. V. 1. Φάδου δὲ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύον- 965
τος, γόης τις ἀνὴρ, Θευδᾶς ὀνόματι, πείθει τὸν πλεῖστον ὄχλον, ἀναλαβόντα τὰς κτήσεις ἕπεσθαι

πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν αὐτῷ· ‘προφήτης γὰρ ἔλεγεν εἶναι, καὶ προστάγματι τὸν ποταμὸν σχίσας, δίοδον ἔφη παρέξειν αὐτοῖς ῥαδίαν.’ Καὶ ταῦτα λέγων πολλοὺς ἠπάτησεν. Οὐ μὴν εἴασεν αὐτοὺς τῆς ἀφροσύνης ὄνασθαι Φάδος, ἀλλ᾽ ἐξέπεμψεν ἴλην ἱππέων ἐπ᾽ αὐτούς, ἥτις ἀπροσδόκητος ἐπιπεσοῦσα πολλοὺς μὲν ἀνεῖλε, πολλοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβεν· αὐτόν τε τὸν Θευδᾶν ζωγρήσαντες ἀποτέμνουσι τὴν κεφαλήν, καὶ κομίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. Τὰ μὲν οὖν συμβάντα τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τοὺς Κουσπίου Φάδου τῆς ἐπιτροπῆς χρόνους, ταῦτα ἐγένετο.

2. Ἦλθε δὲ Φάδῳ Τιβέριος Ἀλέξανδρος διάδοχος, Ἀλεξάνδρου παῖς τοῦ καὶ ἀλαβαρχήσαντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, γένει τε καὶ πλούτῳ πρωτεύσαντος τῶν ἐκεῖ καθ᾽ αὐτόν, ὃς διήνεγκε καὶ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ τοῦ παιδὸς Ἀλεξάνδρου· τοῖς γὰρ πατρίοις οὐκ ἐνέμενεν οὗτος ἔθεσιν. Ἐπὶ τούτοις δὴ καὶ τὸν μέγαν λιμὸν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν συνέβη γενέσθαι· καθ᾽ ὃν καὶ ἡ βασίλισσα Ἑλένη, πολλῶν χρημάτων ὠνησαμένη σῖτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, διένειμε τοῖς ἀπορουμένοις, ὡς προεῖπον. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ οἱ παῖδες Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου ἀνηρέθησαν — τοῦ τὸν λαὸν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀποστήσαντος, Κυρηνίου τῆς Ἰουδαίας τιμητοῦ ὄντος, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐδηλώσαμεν — Ἰάκωβος καὶ Σίμων, οὓς ἀνασταυρῶσαι προσέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ δὲ τῆς Χαλκίδος βασιλεὺς Ἡρώδης, μεταστήσας τῆς ἀρχιερωσύνης Ἰώσηπον τὸν τοῦ Καμύδου, τὴν διαδοχὴν τῆς τιμῆς Ἀνανίᾳ τῷ τοῦ Νεβεδαίου δίδωσιν. Τιβερίῳ δὲ Ἀλεξάνδρῳ Κούμανος ἀφίκετο διάδοχος, καὶ τελευτᾷ τὸν βίον Ἡρώδης ὁ τοῦ μεγάλου βασιλέως Ἀγρίππα ἀδελφός, ὀγδόῳ τῆς Κλαυδίου Καίσαρος ἀρχῆς ἔτει, καταλιπὼν τρεῖς υἱούς, Ἀριστόβουλον
966 μέν, ὑπὸ τῆς πρώτης αὐτῷ τεχθέντα γυναικός, ἐκ Βερνίκης δὲ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ θυγατρὸς Βερνικιανὸν

καὶ Ὑρκανόν· τὴν δὲ ἀρχὴν αὐτοῦ Κλαύδιος Καῖσαρ Ἀγρίππᾳ τῷ νεωτέρῳ δίδωσι.

3. Στάσεως δὲ ἐμπεσούσης τῇ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, Κουμάνου τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πράγματα διοικοῦντος, ἐφθάρησαν ὑπὸ ταύτης πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ πρότερον ἀφηγήσομαι τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ταῦτα συνέβη. Τῆς πάσχα προςαγορευομένης ἑορτῆς ἐνστάσης, καθ᾽ ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν ἄζυμα προςφέρεσθαι, πολλοῦ καὶ πανταχόθεν πλήθους συναχθέντος ἐπὶ τὴν ἑορτὴν, δείσας ὁ Κούμανος, μὴ νεώτερόν τι παρὰ τούτων προςπέσῃ, κελεύει τῶν στρατιωτῶν μίαν τάξιν ἀναλαβοῦσαν τὰ ὅπλα ἐπὶ τῶν τοῦ ἱεροῦ στοῶν ἑστάναι καταστελοῦντας τὸν νεωτερισμὸν, εἰ ἄρα τὶς γένοιτο. Τοῦτο δὲ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ἰουδαίας ἐπιτροπεύσαντες ἐν ταῖς ἑορταῖς ἔπραττον. Τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς στρατιώτης τὶς ἀνακαλύψας ἐπεδείκνυε τῷ πλήθει τὰ αἰδοῖα· καὶ πρὸς τοῦτο θεασαμένων ὀργὴ καὶ θυμὸς ἦν, οὐχ ἑαυτοὺς ὑβρίσθαι λεγόντων, ἀλλὰ τὸν θεὸν ἠσεβῆσθαι. Τινὲς δὲ τῶν θρασυτέρων τὸν Κούμανον ἐβλασφήμουν, ὑπ᾽ αὐτοῦ τὸν στρατιώτην καθίστασθαι λέγοντες. Κούμανος δὲ ἀκούσας, καὶ αὐτὸς οὐ μετρίως ἐρεθίζεται πρὸς τὰς βλασφημίας. Παρῄνει μέντοι παύσασθαι νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγμάτων, μηδὲ στάσεις ἐξάπτειν ἐν ἑορτῇ. Μὴ πείθων δὲ, μᾶλλον γὰρ ἐπέκειντο βλασφημοῦντες, κελεύει τὸ στράτευμα πᾶν, πανοπλίαν ἀναλαβόντας, ἥκειν εἰς τὴν Ἀντωνίαν, φρούριον δὲ τοῦτο, καθάπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ἐπικείμενον τῷ ἱερῷ. Παραγενομένους δὲ τοὺς στρατιώτας θεασάμενον τὸ πλῆθος, καὶ φοβηθὲν, φεύγειν ὥρμησε· τῶν δ᾽ ἐξόδων στενῶν οὐσῶν, διώκεσθαι νομίζοντες ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ συνωθούμενοι κατὰ τὴν φυγὴν, πολλοὺς ὑπ᾽ ἀλλήλων ἐν τοῖς στενοῖς θλιβομένους διέφθειρον. Δύο γοῦν μυριάδες ἐξηριθμήθησαν τῶν

κατὰ τὴν στάσιν ἐκείνην φθαρέντων. Πένθος δὲ ἦν τὸ λοιπὸν ἀντὶ τῆς ἑορτῆς, καὶ πάντες, ἐκλαθόμενοι τῶν εὐχῶν καὶ τῶν θυσιῶν, ἐπὶ θρήνους καὶ κλαυθμοὺς ἐτράποντο. Τοιαῦτα μὲν ἑνὸς ἀσέλγεια στρατιώτου πάθη γενέσθαι παρεσκεύασεν.

4. Οὔπω δὲ αὐτῶν τὸ πρῶτον πένθος ἐπέπαυτο, καὶ κακὸν ἄλλο προσέπιπτε· τῶν γὰρ ἐφεστώτων ἐπὶ νεωτερισμῷ τινὲς, κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ὡς ἑκατὸν σταδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως, Στέφανόν τινα Καίσαρος δοῦλον ὁδοιποροῦντα ληστεύσαντες, ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κτῆσιν διαρπάζουσιν. Ἀκούσας δὲ τὸ πραχθὲν ὁ Κούμανος εὐθὺς πέμπει στρατιώτας, κελεύσας αὐτοῖς τὰς πλησίον κώμας διαρπάσαι, τοὺς δὲ ἐπιφανεστάτους αὐτῶν δήσαντας ἐπ' αὐτὸν ἄγειν. Τῆς δὲ πορθήσεως γενομένης, τῶν
967 στρατιωτῶν τις, τοὺς Μωϋσέως νόμους ἔν τινι κώμῃ λαβὼν κειμένους, προκομίσας εἰς τὴν πάντων ὄψιν διέσχισεν ἐπιβλασφημῶν καὶ πολλὰ κατακερτομῶν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ταῦτα ἀκούσαντες καὶ πολλοὶ συνδραμόντες καταβαίνουσιν εἰς Καισάρειαν, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ὁ Κούμανος ὢν, ἱκετεύοντες ‘μὴ αὐτοὺς, ἀλλὰ τὸν θεὸν, οὗπερ οἱ νόμοι καθυβρίσθησαν, ἐκδικῆσαι· ζῆν γὰρ οὐχ ὑπομένειν τῶν πατρίων αὐτοῖς οὕτω περιϋβρισμένων.’ Καὶ ὁ Κούμανος δείσας, μὴ πάλιν νεωτερίσειε τὸ πλῆθος, συμβουλευσάντων καὶ τῶν φίλων, τὸν ἐνυβρίσαντα τοῖς νόμοις στρατιώτην πελεκίσας ἔπαυσε τὴν στάσιν ἐκ δευτέρου μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι.

CAP. VI. 1. Γίνεται δὲ καὶ Σαμαρείταις πρὸς Ἰουδαίους ἔχθρα δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἔθος ἦν τοῖς Γαλιλαίοις ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν παραγινομένοις, ὁδεύειν διὰ τῆς Σαμαρέων χώρας. Καὶ τότε καθ' ὁδὸν αὐτοῖς κώμης Γιναίας λεγομέ-

νης, τῆς ἐν μεθορίῳ κειμένης Σαμαρείας τε καὶ τοῦ
Μεγάλου πεδίου, τινὲς συνάψαντες μάχην πολλοὺς
αὐτῶν ἀναιροῦσι. Πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα τῶν
Γαλιλαίων οἱ πρῶτοι πρὸς Κούμανον ἀφίκοντο, καὶ
παρεκάλουν αὐτὸν μετιέναι τῶν ἀνῃρημένων τὸν φόνον.
Ὁ δὲ χρήμασι πεισθεὶς ὑπὸ τῶν Σαμαρέων, ὠλιγώ-
ρησεν. Ἀγανακτήσαντες δὲ ἐπὶ τούτῳ Γαλιλαῖοι,
τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἔπειθον ‘ἐφ’ ὅπλα χωρῆσαι,
καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀντέχεσθαι· δουλείαν γὰρ καὶ
καθ’ αὑτὴν μὲν πικρὰν ἔλεγον εἶναι, τὴν ἐφ’ ὕβρει
δὲ παντάπασιν ἀφόρητον.’ Τῶν δὲ ἐν τέλει κατα-
πραΰνειν αὐτοὺς πειρωμένων, καὶ πείσειν τὸν Κού-
μανον ἐπαγγελλομένων δίκας εἰςπράσσεσθαι παρὰ
τῶν ἀνῃρηκότων, ἐκείνοις μὲν οὐ προςέσχον, ἀναλα-
βόντες δὲ τὰ ὅπλα, καὶ βοηθεῖν Ἐλεάζαρον τὸν τοῦ
Δειναίου παρακαλέσαντες, — λῃστὴς δὲ οὗτος ἦν
ἔτη πολλὰ τὴν διατριβὴν ἐν ὄρει πεποιημένος, —
κώμας τινὰς τῶν Σαμαρέων ἐμπρήσαντες διαρπάζου-
σι. Κούμανος δὲ, τῆς πράξεως εἰς αὐτὸν ἀφικομέ-
νης, ἀναλαβὼν τὴν τῶν Σεβαστηνῶν εἴλην, καὶ πε-
ζῶν τέσσαρα τάγματα, τούς τε Σαμαρείτας καθο-
πλίσας, ἐξῆλθεν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ συλλαβὼν
πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας ἔ-
λαβεν. Οἱ δὲ πρῶτοι κατὰ τιμὴν καὶ γένος τῶν Ἱε-
ροσολυμιτῶν, ὡς εἶδον, εἰς οἷον κακῶν μέγεθος ἥ-
κουσι, μετενδυσάμενοι σάκκους, καὶ σποδοῦ τὰς κε-
φαλὰς ἀναπλήσαντες παντοῖοι τοὺς ἀφεστῶτας πα-
ρακαλοῦντες ἦσαν, καὶ πείθοντες ‘πρὸ ὀφθαλμῶν 968
θεμένους κατασκαφησομένην μὲν αὐτῶν τὴν πατρίδα,
τὸ δὲ ἱερὸν πυρποληθησόμενον, αὐτῶν δὲ καὶ γυ-
ναικῶν σὺν τέκνοις ἀνδραποδισμοὺς ἐσομένους, με-
ταθέσθαι τὸν λογισμὸν, καὶ ὅπλα ῥίψαντας ἠρεμεῖν
εἰς τὸ λοιπὸν, ἀποχωρήσαντας εἰς τὰ αὑτῶν.’ Ταῦτα
δὲ εἰπόντες ἔπεισαν. Καὶ οἱ μὲν διελύθησαν, οἱ
λῃσταὶ δὲ ἐπὶ τοὺς ἐχυροὺς τόπους πάλιν ἀπῆλ-

θον. Ἐξ ἐκείνου δὲ ἡ σύμπασα Ἰουδαία ληστηρίων ἐπλήσθη.

2. Σαμαρέων δὲ οἱ πρῶτοι πρὸς Οὐμμίδιον Κουαδράτον τῆς Συρίας προεστηκότα, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν Τύρῳ τυγχάνοντα, παραγενόμενοι, κατηγόρουν τῶν Ἰουδαίων, ὡς ‘τὰς κώμας αὐτῶν ἐμπρήσειαν καὶ διαρπάσειαν, καὶ περὶ μὲν ὧν αὐτοὶ πεπόνθασιν οὐχ οὕτως ἀγανακτεῖν, ἔφασκον, ὡς ὅτι Ῥωμαίων καταφρονήσειαν, ἐφ᾽ οὓς κριτὰς ἐχρῆν αὐτοὺς, εἴπερ ἠδικοῦντο, παραγενέσθαι, ἢ νῦν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνας Ῥωμαίους, καταδραμεῖν· ἥκειν οὖν ἐπ᾽ αὐτὸν ἐκδικίας τευξόμενοι.’ Ταῦτα μὲν οὖν οἱ Σαμαρεῖς κατηγόρουν. Ἰουδαῖοι δὲ καὶ ‘τῆς στάσεως καὶ τῆς μάχης αἰτίους γεγονέναι Σαμαρεῖς ἔφασαν, πρὸ πάντων δὲ Κούμανον δώροις ὑπ᾽ αὐτῶν φθαρέντα, καὶ παρασιωπήσαντα τὸν τῶν ἀνῃρημένων φόνον.’ Καὶ Κουαδράτος ἀκούσας ὑπερτίθεται τὴν κρίσιν, εἰπὼν ‘ἀποφανεῖσθαι, ἐπειδὰν εἰς τὴν Ἰουδαίαν παραγενόμενος ἀκριβέστερον ἐπιγνῴη τὴν ἀλήθειαν.’ Καὶ οἱ μὲν ἀπῄεσαν ἄπρακτοι. Μετ᾽ οὐ πολὺν δὲ χρόνον ὁ Κουαδράτος ἧκεν εἰς Σαμάρειαν, ἔνθα διακούσας αἰτίους τῆς ταραχῆς ὑπέλαβε γεγονέναι Σαμαρεῖς. Ὡς δὲ καὶ Ἰουδαίων τινὰς νεωτερίσαντας ἔμαθεν ἀνεσταύρωσεν οὓς Κούμανος ἔλαβεν αἰχμαλώτους. Καὶ ἐκεῖθεν εἰς κώμην τινὰ παραγενόμενος Λύδδαν λεγομένην, πόλεως τὸ μέγεθος οὐκ ἀποδέουσαν, καθίσας ἐπὶ βήματος καὶ ἐκ δευτέρου τῶν Σαμαρέων διακούσας, διδάσκεται παρά τινος Σαμαρέως, ὅτι τῶν Ἰουδαίων τὶς πρῶτος, ὄνομα Δόρτος, καί τινες σὺν αὐτῷ νεωτερισταὶ, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, πείσειαν τὸν ὄχλον ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἀποστάσει. Καὶ ἐκείνους μὲν ὁ Κουαδράτος ἀνελεῖν προσέταξεν· τοὺς δὲ περὶ Ἀνανίαν τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὸν στρατηγὸν Ἄνανον, δήσας εἰς Ῥώμην ἀπέπεμψε, περὶ τῶν πεπραγμένων λόγον ὑφέξοντας Κλαυ-

δίῳ Καίσαρι. Κελεύει δὲ καὶ τοῖς τῶν Σαμαρέων πρώτοις, καὶ τοῖς Ἰουδαίων, Κουμάνῳ τε ἐπιτρόπῳ, καὶ Κέλερι, χιλίαρχος δ᾽ ἦν οὗτος, ἐπ᾽ Ἰταλίας ἀπεῖναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κριθησομένους ἐπ᾽ αὐτῷ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ζητήσεων. Αὐτὸς δὲ δείσας, μὴ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων πάλιν νεωτερίσειεν, εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἀφικνεῖται· 969
καταλαμβάνει δὲ αὐτὴν εἰρηνευομένην, καὶ πάτριον ἑορτὴν τῷ θεῷ τελοῦσαν. Πιστεύσας οὖν μηδένα νεωτερισμὸν παρ᾽ αὐτῶν γενήσεσθαι, καταλιπὼν ἑορτάζοντας ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν.

3. Οἱ περὶ Κούμανον δὲ καὶ τοὺς πρώτους τῶν Σαμαρέων, ἀναπεμφθέντες εἰς Ῥώμην, λαμβάνουσι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἡμέραν, καθ᾽ ἣν περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεων λέγειν ἔμελλον. Σπουδὴ δὲ μεγίστη τῷ Κουμάνῳ καὶ τοῖς Σαμαρεῦσιν ἦν παρὰ τῶν Καίσαρος ἀπελευθέρων καὶ φίλων· καὶ ἂν περιεγένοντο τῶν Ἰουδαίων, εἰ μή περ Ἀγρίππας ὁ νεώτερος, ἐν τῇ Ῥώμῃ τυγχάνων, κατασπευδομένους ἰδὼν τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρώτους, ἐδεήθη πολλὰ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος γυναικὸς Ἀγριππίνης, πεῖσαι τὸν ἄνδρα, δικάσαντα πρεπόντως τῇ αὐτοῦ δικαιοσύνῃ, τιμωρήσασθαι τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως. Καὶ Κλαύδιος τῇ δεήσει ταύτῃ προευτρεπισθεὶς, καὶ διακούσας, ὡς εὗρε τῶν κακῶν ἀρχηγοὺς τοὺς Σαμαρεῖς γενομένους, τοὺς μὲν ἀναβάντας πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι, τῷ Κουμάνῳ δὲ φυγὴν ἐπέβαλε, Κέλερα δὲ τὸν χιλίαρχον ἐκέλευσεν ἄγοντας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὴν πόλιν πᾶσαν σύραντας, οὕτως ἀποκτεῖναι.

CAP. VII. 1. Πέμπει δὲ καὶ Κλαύδιος Φήλικα Πάλλαντος ἀδελφὸν τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν προστη-

σόμενον πραγμάτων. Τῆς δὲ ἀρχῆς δωδέκατον ἔτος ἤδη πεπληρωκὼς, δωρεῖται τὸν Ἀγρίππαν τῇ Φιλίππου τετραρχίᾳ, καὶ Βαταναίᾳ, προσθεὶς αὐτῷ τὴν Τραχωνῖτιν σὺν Ἀβίλᾳ· Λυσανίᾳ δὲ αὕτη ἐγεγόνει τετραρχία. Τὴν Χαλκίδα δὲ αὐτὸν ἀφαιρεῖται, δυναστεύσαντα ταύτης ἔτη τέσσαρα. Λαβὼν δὲ τὴν δωρεὰν παρὰ τοῦ Καίσαρος Ἀγρίππας, ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Ἀζίζῳ τῷ Ἐμεσῶν βασιλεῖ, περιτέμνεσθαι θελήσαντι, Δρούσιλλαν τὴν ἀδελφήν. Ἐπιφανὴς γὰρ ὁ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως παῖς παρῃτήσατο τὸν γάμον, μὴ βουληθεὶς εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη μεταβαλεῖν, καίπερ τοῦτο ποιήσειν προϋποσχόμενος αὐτῆς τῷ πατρί. Καὶ Μαριάμμην δὲ ἐξέδωκεν Ἀρχελάῳ τῷ Ἑλκίου παιδὶ, πρότερον ὑπὸ Ἀγρίππα τοῦ πατρὸς ἁρμοσθεῖσαν αὐτῷ· καὶ γίνεται θυγάτηρ αὐτοῖς ὄνομα Βερνίκη.

2. Διαλύονται δὲ τῇ Δρουσίλλῃ πρὸς τὸν Ἄζιζον οἱ γάμοι μετ' οὐ πολὺν χρόνον, τοιαύτης ἐμπεσούσης αἰτίας. Καθ' ὃν καιρὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπετρόπευσε Φῆλιξ, θεασάμενος ταύτην, καὶ γὰρ ἦν κάλλει πασῶν διαφέρουσα, λαμβάνει τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν, καὶ Σίμωνα ὀνόματι, τῶν ἑαυτοῦ φίλων, Ἰουδαῖον, Κύπριον δὲ γένος, μάγον εἶναι σκηπτόμενον, πέμπων πρὸς αὐτὴν, ἔπειθε τὸν ἄνδρα καταλιποῦσαν αὐτῷ γήμασθαι, μακαρίαν ποιήσειν ἐπαγ-
970 γελλόμενος μὴ ὑπερηφανήσασαν αὐτόν. Ἡ δὲ κακῶς πράττουσα, καὶ φυγεῖν τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς Βερνίκης βουλομένη φθόνον, διὰ γὰρ τὸ κάλλος παρ' ἐκείνης ἐν οὐκ ὀλίγοις ἐβλάπτετο, παραβῆναι τά τε πάτρια νόμιμα πείθεται, καὶ τῷ Φήλικι γήμασθαι. Τεκοῦσα δὲ ἐξ αὐτοῦ παῖδα προσηγόρευσεν Ἀγρίππαν. Ἀλλ' ὃν μὲν τρόπον ὁ νεανίας ἐκεῖνος σὺν τῇ γυναικὶ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν τοῦ Βεσβίου ὄρους ἐπὶ τῶν Τίτου Καίσαρος χρόνων ἠφανίσθη, μετὰ ταῦτα δηλώσω.

3. Βερνίκη δὲ μετὰ τὴν Ἡρώδου τελευτὴν, ὃς αὐτῆς ἀνὴρ καὶ θεῖος ἐγεγόνει, πολὺν χρόνον ἐπιχηρεύσασα, φήμης ἐπισχυούσης, ὅτι τῷ ἀδελφῷ συνήει, πείθει Πολέμωνα, Κιλικίας δὲ ἦν οὗτος βασιλεὺς, περιτεμόμενον ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτὴν, οὕτως γὰρ ἐλέγξειν ᾤετο ψευδεῖς τὰς διαβολάς. Καὶ ὁ Πολέμων ἐπείσθη μάλιστα διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς. Οὐ μὴν ἐπὶ πολὺ συνέμεινεν ὁ γάμος, ἀλλὰ Βερνίκη δι' ἀκολασίαν, ὡς ἔφασαν, καταλείπει τὸν Πολέμωνα. Ὁ δὲ ἅμα τοῦ τε γάμου καὶ τοῦ τοῖς ἔθεσι τῶν Ἰουδαίων ἐμμένειν ἀπήλλακτο. Τῷ αὐτῷ δὲ καιρῷ καὶ Μαριάμμη, παραιτησαμένη τὸν Ἀρχέλαον, συνῴκησε Δημητρίῳ, τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίων πρωτεύοντι γένει τε καὶ πλούτῳ· τότε δὴ καὶ τὴν ἀλαβαρχίαν αὐτὸς εἶχε. Γενόμενον δ' αὐτῇ παιδίον ἐξ ἐκείνου Ἀγριππῖνον προσηγόρευσεν. Ἀλλὰ περὶ μὲν ἑκάστου τούτων μετὰ ἀκριβείας ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν.

CAP. VIII. 1. Τελευτᾷ δὲ Κλαύδιος Καῖσαρ, βασιλεύσας ἔτη δεκατρία, μῆνας ὀκτὼ πρὸς ἡμέραις εἴκοσι· καὶ λόγος ἦν παρά τινων, ὡς ὑπὸ τῆς γυναικὸς Ἀγριππίνης φαρμάκοις ἀνῄρητο. Ταύτης πατὴρ μὲν ἦν Γερμανικὸς Καίσαρος ἀδελφὸς, ἀνὴρ δὲ Δομέτιος Ἠνόβαρβος ὁ τῶν ἐπισήμων κατὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν. Οὗ τελευτήσαντος χηρεύουσαν αὐτὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον Κλαύδιος ἄγεται πρὸς γάμον, ἐπαγομένην καὶ παῖδα Δομέτιον ὁμώνυμον τῷ πατρί. Προανῃρήκει δὲ τὴν γυναῖκα Μεσσαλῖναν διὰ ζηλοτυπίαν, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἐγεγόνεισαν Βρεττανικὸς καὶ Ὀκταουΐα. Ἦν δὲ καὶ αὐτῷ Ἀντωνία πρεσβυτάτη τῶν ἀδελφῶν, ἣν ἐκ Πετεινῆς τῆς πρώτης γυναικὸς εἶχε. Καὶ δὴ τὴν Ὀκταουΐαν ἥρμοσε τῷ Νέρωνι. Τοῦτο γὰρ ὕστερον αὐτὸν ἐκάλεσεν εἰσποιησάμενος υἱὸν ὁ Καῖσαρ.

2. Δεδοικυῖα δὲ ἡ Ἀγριππῖνα, μὴ ὁ Βρεττα-
νικὸς ἀνδρωθεὶς αὐτὸς παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἀρχὴν
παραλάβοι, τῷ δὲ αὐτῆς παιδὶ προαρπάσαι βουλο-
971 μένη τὴν ἡγεμονίαν, τά τε περὶ τὸν θάνατον τοῦ
Κλαυδίου, καθάπερ ἦν λόγος, διεπράξατο, καὶ πα-
ραχρῆμα πέμπει τὸν τῶν στρατευμάτων ἔπαρχον
Βοῦῤῥον, καὶ σὺν αὐτῷ τοὺς χιλιάρχους, τῶν τε
ἀπελευθέρων τοὺς πλεῖστα δυναμένους, ἀπάξοντας
εἰς τὴν παρεμβολὴν τὸν Νέρωνα, καὶ προσαγορεύ-
σοντας αὐτὸν αὐτοκράτορα. Νέρων δὲ, τὴν ἀρχὴν
οὕτω παραλαβὼν, Βρεττανικὸν μὲν ἀδήλως τοῖς πολ-
λοῖς ἀναιρεῖ διὰ φαρμάκων, φανερῶς δὲ οὐκ εἰς μα-
κρὰν τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ φονεύει· ταύτην ἀμοι-
βὴν ἀποτίσας αὐτῇ, οὐ μόνον τῆς γενέσεως, ἀλλὰ
καὶ τοῦ ταῖς ἐκείνης μηχαναῖς τὴν Ῥωμαίων ἡγεμο-
νίαν παραλαβεῖν. Κτείνει δὲ καὶ τὴν Ὀκταουΐαν,
ᾗ συνῴκει, πολλούς τε ἐπιφανεῖς ἄνδρας ὡς ἐπ᾽ αὐ-
τὸν ἐπιβουλὰς συντιθέντας.

3. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐῶ πλείω γράφειν.
Πολλοὶ γὰρ τὴν περὶ Νέρωνα συντετάχασιν ἱστορίαν·
ὧν οἱ μὲν διὰ χάριν, εὖ πεπονθότες ὑπ᾽ αὐτοῦ, τῆς
ἀληθείας ἠμέλησαν, οἱ δὲ διὰ μῖσος καὶ τὴν πρὸς
αὐτὸν ἀπέχθειαν, οὕτως ἀναιδῶς ἐνεπαρῴνησαν τοῖς
ψεύσμασιν, ὡς ἀξίους αὐτοὺς εἶναι καταγνώσεως.
Καὶ θαυμάζειν οὐκ ἔπεισί μοι τοὺς περὶ Νέρωνος
ψευσαμένους, ὅπου μηδὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων
γράφοντες τὴν ἀλήθειαν τῆς ἱστορίας τετηρήκασιν,
καίτοι πρὸς ἐκείνους αὐτοῖς οὐδὲν μῖσος ἦν, ἅτε μετ᾽
αὐτοὺς πολλῷ χρόνῳ γενομένοις. Ἀλλὰ γὰρ τοῖς μὲν
οὐ προνοουμένοις τῆς ἀληθείας ἐξέστω γράφειν ὡς
θέλουσι· τούτῳ γὰρ χαίρειν ἐοίκασιν. Ἡμεῖς δὲ,
σκοπὸν τὴν ἀλήθειαν προθέμενοι, τὰ μὲν ἀπηρτη-
μένα τῆς προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐπ᾽ ὀλίγον
μνήμης ἀξιοῦμεν· τὰ δὲ ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις συμπε-
σόντα δηλοῦμεν οὐ παρέργως, μήτε τὰς συμφορὰς

μήτε τὰς ἁμαρτίας διασαφεῖν ὀκνοῦντες. Ἐπανήξω τοίνυν ἐπὶ τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων διήγησιν.

4. *Τῷ γὰρ πρώτῳ τῆς Νέρωνος ἀρχῆς ἔτει τελευτήσαντος τοῦ Ἐμέσων βασιλέως Ἀζίζου, Σόεμος ἀδελφὸς τὴν ἀρχὴν διαδέχεται. Τὴν δὲ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας προστασίαν Ἀριστόβουλος, Ἡρώδου τῆς Χαλκίδος βασιλέως παῖς, ὑπὸ Νέρωνος ἐγχειρίζεται. Καὶ τὸν Ἀγρίππαν δὲ δωρεῖται μοίρᾳ τινὶ τῆς Γαλιλαίας ὁ Καῖσαρ, Τιβεριάδα καὶ Ταριχέας, ὑπακούειν αὐτῷ κελεύσας· δίδωσι δὲ καὶ Ἰουλιάδα πόλιν τῆς Περαίας, καὶ κώμας τὰς περὶ αὐτὴν τεσσαρεσκαίδεκα.*

5. *Τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πράγματα πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανε. Ληστηρίων γὰρ ἡ χώρα πάλιν ἀνεπλήσθη καὶ γοήτων ἀνθρώπων, οἳ τὸν ὄχλον ἠπάτων. Ἀλλὰ τούτων μὲν ὁ Φῆλιξ πολλοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν σὺν τοῖς λῃσταῖς λαμβάνων ἀνῄρει, καὶ Ἐλεάζαρον δὲ τὸν Δειναίου παῖδα, τὸν συστησάμενον τῶν λῃστῶν τὸ σύνταγμα, δι᾽ ἐνέδρας εἷλε ζῶντα· πίστιν γὰρ αὐτῷ προτείνας ὑπὲρ τοῦ μηδὲν πείσεσθαι κακὸν, πείθει πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, καὶ δήσας ἀνέπεμπεν εἰς Ῥώμην. Ἔχων δὲ ἀπεχθῶς πρὸς τὸν ἀρχιερέα τὸν Ἰωνάθην ὁ Φῆλιξ, διὰ τὸ πολλάκις ὑπ᾽ αὐτοῦ νουθετεῖσθαι περὶ τοῦ κρειττόνως προΐστασθαι τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πραγμάτων, μὴ καὶ μέμψιν αὐτὸς ὀφλοίη παρὰ τοῖς πλήθεσιν, αἰτησάμενος ἐκεῖνον παρὰ τοῦ Καίσαρος πεμφθῆναι τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπον, πρόφασιν ἐπενόει, δι᾽ ἧς μεταστήσεται τὸν συνεχῶς ὀχληρὸν αὐτῷ γενόμενον· βαρὺ γὰρ τοῖς ἀδικεῖν ἐθέλουσι τὸ συνεχῶς νουθετεῖν. Καὶ δὴ διὰ* 972
τοιαύτης αἰτίας ὁ Φῆλιξ τὸν πιστότατον τῶν Ἰωνάθου φίλων, Ἱεροσολυμίτην τὸ γένος, Δωρᾶν ὀνό-

ματι, πείθει, πολλὰ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενος, ἐπαγαγεῖν τῷ Ἰωνάθῃ τοὺς λῃστὰς ἀναιρήσοντας. Καὶ ἐκεῖνος ὑπακούσας ἐμηχανήσατο διὰ τῶν λῃστῶν πραχθῆναι τοιούτῳ τρόπῳ τὸν φόνον. Ἀνέβησάν τινες αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν, ὡς προσκυνήσοντες τὸν θεὸν, ὑπὸ τὰς ἐσθῆτας ἔχοντες ξιφίδια, καὶ συναναμιχθέντες τῷ Ἰωνάθῃ κτείνουσιν αὐτόν. Ἀνεκδικήτου δὲ τοῦ φόνου μεμενηκότος, μετὰ πάσης τὸ λοιπὸν ἀδείας ἀναβαίνοντες ἐν ταῖς ἑορταῖς οἱ λῃσταὶ, καὶ τὸν σίδηρον ὁμοίως κεκρυμμένον ἔχοντες, συναναμιγνύμενοι τοῖς πλήθεσιν, ἀνῄρουν μέν τινας ἑαυτῶν ἐχθροὺς, οὓς δὲ, ἐπὶ χρήμασιν ἄλλοις ὑπηρετοῦντες, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν ἐνίους. Καὶ γὰρ ἐκεῖ σφάττειν ἐτόλμων, οὐδὲ ἐν τούτῳ δοκοῦντες ἀσεβεῖν. Διὰ τοῦτο οἶμαι καὶ τὸν θεὸν μισήσαντα τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀποστραφῆναι μὲν ἡμῶν τὴν πόλιν, τὸ δὲ ἱερὸν, οὐκ ἔτι καθαρὸν οἰκητήριον αὐτῷ κρίναντα, Ῥωμαίους ἐπαγαγεῖν ἡμῖν, καὶ τῇ πόλει καθάρσιον πῦρ καὶ δουλείαν ἐπιβαλεῖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, σωφρονῆσαι ταῖς συμφοραῖς βουλόμενον ἡμᾶς.

6. Τὰ μὲν οὖν τῶν λῃστῶν ἔργα τοιαύτης ἀνοσιότητος ἐπλήρου τὴν πόλιν. Οἱ δὲ γόητες καὶ ἀπατεῶνες ἄνθρωποι τὸν ὄχλον ἔπειθον αὐτοῖς εἰς τὴν ἐρημίαν ἕπεσθαι. Δείξειν γὰρ ἔφασαν ἐναργῆ τέρατα καὶ σημεῖα, κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν γενόμενα. Καὶ πολλοὶ πεισθέντες τῆς ἀφροσύνης τιμωρίας ὑπέσχον· ἀναχθέντας γὰρ αὐτοὺς Φῆλιξ ἐκόλασεν. Ἀφικνεῖται δέ τις ἐξ Αἰγύπτου κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, προφήτης εἶναι λέγων, καὶ συμβουλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρος τὸ προσαγορευόμενον Ἐλαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἄντικρυς κείμενον ἀπέχει στάδια πέντε· Θέλειν γὰρ, ἔφασκεν, αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἐπιδεῖξαι, ὡς, κελεύσαντος αὐτοῦ, πίπτοι τὰ

τῶν Ἱεροσολύμων τείχη, δι' ὧν τὴν εἴσοδον αὐτοῖς παρέξειν ἐπηγγέλλετο.' Φῆλιξ δὲ, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, κελεύει τοὺς στρατιώτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα, καὶ μετὰ πολλῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ὁρμήσας ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων προςβάλλει τοῖς περὶ τὸν Αἰγύπτιον· καὶ τετρακοσίους μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, διακοσίους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. Ὁ δὲ Αἰγύπτιος αὐτὸς διαδράσας ἐκ τῆς μάχης ἀφανὴς ἐγένετο. Πάλιν δὲ οἱ λησταὶ τὸν δῆμον εἰς τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἠρέθιζον, μηδὲν ὑπακούειν αὐτοῖς λέγοντες, καὶ τὰς τῶν ἀπειθούντων κώμας ἐμπιπράντες διήρπαζον.

7. Γίνεται δὲ καὶ τῶν Καισάρειαν οἰκούντων Ἰουδαίων στάσις πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ Σύρους περὶ ἰσοπολιτείας. Οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι πρωτεύειν ἠξίουν, διὰ τὸ τὸν κτιστὴν τῆς Καισαρείας Ἡρώδην αὐτῶν βασιλέα γεγονέναι τὸ γένος Ἰουδαῖον. Σύροι δὲ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἡρώδην ὡμολόγουν, ἔφασαν δὲ τὴν Καισάρειαν Στράτωνος πύργον τὸ πρότερον καλεῖσθαι, καὶ τότε μηδένα γεγονέναι τῆς πόλεως τῶν Ἰουδαίων οἰκήτορα. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῆς χώρας ἔπαρχοι, λαβόντες ἀμφοτέρωθεν τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως, πληγαῖς ᾐκίσαντο, καὶ τὴν ταραχὴν οὕτω κατέστειλαν πρὸς ὀλίγον. Πάλιν γὰρ οἱ κατὰ τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι τῷ πλούτῳ θαῤῥοῦντες, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονοῦντες τῶν Σύρων, ἐβλασφήμουν εἰς αὐτοὺς ἐρεθίσειν προσδοκῶντες. Οἱ δὲ χρήμασι μὲν ἡττώμενοι, μέγα δὲ φρονοῦντες ἐπὶ τῷ τοὺς πλείστους τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους ἐκεῖσε στρατευομένων Καισαρεῖς εἶναι καὶ Σεβαστηνοὺς, μέχρι μέν τινος καὶ αὐτοὶ τοὺς Ἰουδαίους λόγῳ ὕβριζον. Εἶτα λίθοις ἀλλήλους ἔβαλλον, ἕως πολλοὺς παραμφότερα τρωθῆναί τε καὶ πεσεῖν συνέβη. Νικῶσί γε μὴν Ἰουδαῖοι. Φῆλιξ δὲ, ὡς ἐθεάσατο φιλονεικίαν ἐν πολέμου τρόπῳ γενομένην, προπηδήσας παύεσθαι τοὺς

Ἰουδαίους παρεκάλει· μὴ πειθομένοις δὲ τοὺς στρατιώτας ὁπλίσας ἐπαφίησι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀνεῖλε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οἰκίας δέ τινας τῶν ἐν τῇ πόλει πολλῶν πάνυ χρημάτων γεμούσας διαρπάζειν ἐφῆκεν τοῖς στρατιώταις. Οἱ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπιεικέστεροι, καὶ προέχοντες κατὰ τὴν ἀξίωσιν, δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, παρεκάλουν τὸν Φήλικα 'τοὺς στρατιώτας ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ φείδεσθαι τὸ λοιπὸν αὐτῶν, δοῦναί τε μετάνοιαν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις.' Καὶ Φῆλιξ ἐπείσθη.

8. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰσμαήλῳ. Φαβεῖ παῖς οὗτος ἦν. Ἐξάπτεται δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι στάσις πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς πρώτους τοῦ πλήθους τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, ἕκαστός τε αὐτῶν, στῖφος ἀνθρώπων τῶν θρασυτάτων καὶ νεωτεριστῶν ἑαυτῷ ποιήσας, ἡγεμὼν ἦν· καὶ συῤῥάσσοντες ἐκακολόγουν τε ἀλλήλους, καὶ λίθοις ἔβαλλον. Ὁ δὲ ἐπιπλήξων ἦν οὐδείς· ἀλλ᾽ ὡς ἐν ἀπροστατεύτῳ πόλει ταῦτα
974 ἐπράσσετο μετ᾽ ἐξουσίας. Τοσαύτη δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς κατέλαβεν ἀναίδεια καὶ τόλμα, ὥστε καὶ πέμπειν δούλους ἐτόλμων ἐπὶ τὰς ἅλωνας, τοὺς ληψομένους τὰς τοῖς ἱερεῦσιν ὀφειλομένας δεκάτας. Καὶ συνέβαινε τοὺς ἀπορουμένους τῶν ἱερέων ὑπ᾽ ἐνδείας τελευτᾶν. Οὕτως ἐκράτει τοῦ δικαίου παντὸς ἡ τῶν στασιαζόντων βία.

9. Πορκίου δὲ Φήστου διαδόχου Φήλικι πεμφθέντος ὑπὸ Νέρωνος, οἱ πρωτεύοντες τῶν τὴν Καισάρειαν κατοικούντων Ἰουδαίων εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβαίνουσι, Φήλικος κατηγοροῦντες· καὶ πάντως ἂν ἐδεδώκει τιμωρίαν τῶν εἰς Ἰουδαίους ἀδικημάτων, εἰ μὴ πολλὰ αὐτὸν ὁ Νέρων τῷ ἀδελφῷ Πάλλαντι παρακαλέσαντι συνεχώρησε, μάλιστα δὴ τότε διὰ τι-

μῆς ἔχων ἐκεῖνον. Καὶ τῶν ἐν τῇ Καισαρείᾳ δὲ οἱ πρῶτοι δύο Σύροι Βοῦῤῥον — παιδαγωγὸς δὲ οὗτος ἦν τοῦ Νέρωνος, τάξιν τὴν ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν πεπιστευμένος — πείθουσιν πολλοῖς χρήμασιν, αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ Νέρωνος αὐτοῖς ἐπιστολὴν ἀκυροῦσαν τὴν Ἰουδαίων πρὸς αὐτοὺς ἰσοπολιτείαν. Καὶ Βοῦῤῥος τὸν αὐτοκράτορα παρακαλέσας ἐπέτυχε γραφῆναι τὴν ἐπιστολήν. Αὕτη τῷ ἔθνει ἡμῶν τῶν μετὰ ταῦτα κακῶν τὰς αἰτίας παρέσχεν. Πυθόμενοι γὰρ οἱ κατὰ τὴν Καισάρειαν Ἰουδαῖοι τὰ γραφέντα πρὸς τοὺς Σύρους, στάσεως μᾶλλον εἴχοντο, μέχρι δὴ τὸν πόλεμον ἐξῆψαν.

10. Ἀφικομένου δὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν Φήστου, συνέβαινε τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τῶν λῃστῶν κακοῦσθαι, τῶν κωμῶν ἁπασῶν ἐμπιπραμένων τε καὶ διαρπαζομένων. Καὶ οἱ σικάριοι δὲ καλούμενοι, λῃσταὶ δὲ εἰσὶν οὗτοι, τότε μάλιστα ἐπλήθυνον, χρώμενοι ξιφιδίοις παραπλησίοις μὲν τὸ μέγεθος τοῖς τῶν Περσῶν ἀκινάκαις, ἐπικαμπέσι δὲ καὶ παραπλησίοις ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίων σίκαις καλουμέναις, ἀφ᾽ ὧν καὶ τὴν προσηγορίαν οἱ λῃστεύοντες ἔλαβον πολλοὺς ἀναιροῦντες. Ἀναμιγνύμενοι γὰρ ἐν ταῖς ἑορταῖς, καθὼς καὶ τὸ πρότερον εἴπαμεν, τῷ πλήθει τῶν πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν συῤῥυέντων, οὓς βουληθεῖεν ῥαδίως ἀπέσφαττον. Πολλάκις δὲ καὶ μεθ᾽ ὅπλων ἐπὶ τὰς κώμας τῶν ἐχθρῶν ἀφικόμενοι, διήρπαζον καὶ ἐνεπίμπρασαν. Πέμπει δὲ Φῆστος δύναμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικὴν ἐπὶ τοὺς ἀπατηθέντας ἀπό τινος ἀνθρώπου γόητος, σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλομένου καὶ παῦλαν κακῶν, εἰ βουληθεῖεν ἕπεσθαι μέχρι τῆς ἐρημίας αὐτῷ. Καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον τὸν ἀπατήσαντα, καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας διέφθειραν οἱ πεμφθέντες.

11. *Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ᾠκοδομήσατο μεγέθει διάφορον οἴκημα, ἐν τῷ βασιλείῳ ἐν Ἱεροσολύμοις, πλησίον τοῦ ξυστοῦ. Τὸ δὲ βασίλειον ἐγεγόνει πάλαι ὑπὸ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων, ἐφ᾿ ὑψηλοῦ δὲ τόπου κείμενον τοῖς κατοπτεύειν ἀπ᾿ αὐτοῦ βουλομένοις τὴν πόλιν ἐπιτερπεστάτην παρεῖχε τὴν θέαν· ἧς ἐφιέμενος ὁ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀφεώρα κατακείμενος τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν πρασσόμενα. Ταῦτα δὲ θεασάμενοι τῶν Ἱεροσολυ-*
975 *μιτῶν οἱ προέχοντες, δεινῶς ἐχαλέπαινον· οὐ γὰρ ἦν πάτριον οὐδὲ νόμιμον ἡμῖν, τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν δρώμενα κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα τὰς ἱερουργίας. Τοῖχον οὖν ἐγείρουσιν ἐπὶ τῆς ἐξέδρας ὑψηλὸν, ἥτις ἦν ἐν τῷ ἔσωθεν ἱερῷ τετραμμένη πρὸς δύσιν. Οὐ μόνον δὲ τοῦ βασιλικοῦ τρικλίνου τὴν ἄποψιν οὗτος οἰκοδομηθεὶς ἀπετέμνετο, ἀλλὰ καὶ τῆς δυτικῆς στοᾶς τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἔξωθεν οὔσης, ἔνθα τὰς φυλακὰς οἱ Ῥωμαῖοι ταῖς ἑορταῖς ἐποιοῦντο διὰ τὸ ἱερόν. Ἐπὶ τούτοις ἠγανάκτησαν ὅ τε βασιλεὺς Ἀγρίππας, μάλιστα δὲ Φῆστος ὁ ἔπαρχος, καὶ προσέταξεν αὐτοῖς καθελεῖν. Οἱ δὲ παρεκάλεσαν ‘ἐξουσίαν αὐτοῖς δοῦναι πρεσβεῦσαι περὶ τούτου πρὸς Νέρωνα· ζῆν γὰρ οὐχ ὑπομένειν, καθαιρεθέντος τινὸς μέρους τοῦ ἱεροῦ.’ Συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Φήστου, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πρὸς Νέρωνα τοὺς πρώτους δέκα, καὶ Ἰσμάηλον τὸν ἀρχιερέα, καὶ Ἑλκίαν τὸν γαζοφύλακα. Νέρων δὲ διακούσας αὐτῶν οὐ μόνον συνέγνω περὶ τοῦ πραχθέντος, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησεν οὕτως ἐᾶν τὴν οἰκοδομίαν, τῇ γυναικὶ Ποππηΐᾳ, θεοσεβὴς γὰρ ἦν, ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων δεηθείσῃ χαριζόμενος. Ἡ τοῖς μὲν δέκα προσέταξεν ἀπιέναι, τὸν δὲ Ἑλκίαν καὶ τὸν Ἰσμάηλον ὁμηρεύσαντας παρ᾿ ἑαυτῇ κατέσχεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ταῦτα ὡς ἐπύθετο, δίδωσι τὴν ἀρχιερωσύνην Ἰωσήπῳ τῷ Σίμωνος παιδὶ ἀρχιερέως, ἐπικαλουμένῳ δὲ Καβί.*

CAP. IX. 1. Πέμπει δὲ Καῖσαρ Ἀλβῖνον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἔπαρχον, Φήστου τὴν τελευτὴν πυθόμενος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφείλετο μὲν τὸν Ἰώσηπον τὴν ἀρχιερωσύνην, τῷ δὲ Ἀνάνου παιδὶ, καὶ αὐτῷ Ἀνάνῳ λεγομένῳ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχῆς ἔδωκε. Τοῦτον δὲ φασὶ τὸν πρεσβύτατον Ἄνανον εὐτυχέστατον γενέσθαι· πέντε γὰρ ἔσχε παῖδας, καὶ τούτους πάντας συνέβη ἀρχιερατεῦσαι τῷ θεῷ, αὐτὸς καὶ πρότερον τῆς τιμῆς ἐπὶ πλεῖστον ἀπολαύσας, ὅπερ οὐδενὶ συνέβη τῶν παρ᾽ ἡμῖν ἀρχιερέων. Ὁ δὲ νεώτερος Ἄνανος, ὃν τὴν ἀρχιερωσύνην ἔφαμεν παρειληφέναι, θρασὺς ἦν τὸν τρόπον, καὶ τολμητὴς διαφερόντως· αἵρεσιν δὲ μετήει τὴν Σαδδουκαίων, οἵπερ εἰσὶ περὶ τὰς κρίσεις ὠμοὶ παρὰ πάντας τοὺς Ἰουδαίους, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. Ἅτε δὴ οὖν τοιοῦτος ὢν 976
ὁ Ἄνανος, νομίσας ἔχειν καιρὸν ἐπιτήδειον, διὰ τὸ τεθνᾶναι μὲν Φῆστον, Ἀλβῖνον δὲ ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπάρχειν, καθίζει συνέδριον κριτῶν· καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ [τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, Ἰάκωβος ὄνομα αὐτῷ] καί τινας ἑτέρους, ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος, παρέδωκε λευσθησομένους. Ὅσοι δὲ ἐδόκουν ἐπιεικέστατοι τῶν κατὰ τὴν πόλιν εἶναι, καὶ τὰ περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖς, βαρέως ἤνεγκαν ἐπὶ τούτῳ, καὶ πέμπουσιν πρὸς τὸν βασιλέα κρύφα παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι τῷ Ἀνάνῳ ‘μηκέτι τοιαῦτα πράσσειν· μηδὲ γὰρ τὸ πρῶτον ὀρθῶς αὐτὸν πεποιηκέναι.’ Τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ τὸν Ἀλβῖνον ὑπαντιάζουσιν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁδοιποροῦντα, καὶ διδάσκουσιν, ὡς οὐκ ἐξὸν ἦν Ἀνάνῳ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης καθίσαι συνέδριον. Ἀλβῖνος δὲ, πεισθεὶς τοῖς λεγομένοις, γράφει μετ᾽ ὀργῆς τῷ Ἀνάνῳ, λήψεσθαι παρ᾽ αὐτοῦ δίκας ἀπειλῶν. Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας διὰ τοῦτο τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος αὐτὸν ἄρ-

ξαντα μῆνας τρεῖς, Ἰησοῦν τὸν τοῦ Δαμναίου κατέστησεν.

2. Ἐπειδὴ δὲ ἧκεν ὁ Ἀλβῖνος εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, πᾶσαν εἰςηνέγκατο σπουδὴν καὶ πρόνοιαν, ὑπὲρ τοῦ τὴν χώραν εἰρηνεύεσθαι, πολλοὺς τῶν σικαρίων διαφθείρας. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ μέγα προέκοπτε δόξης, καὶ τῆς παρὰ τῶν πολιτῶν εὐνοίας τε καὶ τίμῆς ἠξιοῦτο λαμπρῶς. Ἦν γὰρ χρημάτων ποριστικός· καθ᾽ ἡμέραν οὖν τὸν Ἀλβῖνον καὶ τὸν ἀρχιερέα δώροις ἐθεράπευεν. Εἶχε δὲ οἰκέτας πάνυ μοχθηροὺς, οἳ συναναστρεφόμενοι τοῖς θρασυτάτοις ἐπὶ τὰς ἅλωνας πορευόμενοι τὰς τῶν ἱερέων δεκάτας ἐλάμβανον βιαζόμενοι, καὶ τοὺς μὴ διδόντας οὐκ ἀπείχοντο τύπτειν. Οἵ τε ἀρχιερεῖς ὅμοια τοῖς ἐκείνου δούλοις ἔπρασσον, μηδενὸς κωλύειν δυναμένου. Καὶ τῶν ἱερέων τοὺς πάλαι ταῖς δεκάταις τρεφομένους τότε συνέβαινε θνήσκειν τροφῆς ἀπορίᾳ.

977 3. Πάλιν δὲ οἱ σικάριοι κατὰ τὴν ἑορτήν — ἐνειστήκει γὰρ αὕτη — διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν παρελθόντες, συλλαμβάνουσι ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ στρατηγοῦντος Ἐλεαζάρου, — παῖς δὲ ἦν οὗτος Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως, — καὶ δήσαντες ἐξῆγαγον. Εἶτα πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀνανίαν, ἀπολύειν ἔφασαν τὸν γραμματέα πρὸς αὐτὸν, εἰ πείσειε τὸν Ἀλβῖνον δέκα δεσμώτας τοὺς ἐξ αὐτῶν ληφθέντας ἀπολῦσαι. Καὶ ὁ Ἀνανίας διὰ τὴν ἀνάγκην πείσας τὸν Ἀλβῖνον τῆς ἀξιώσεως ἐπέτυχε. Τοῦτο μειζόνων κακῶν ἦρξεν. Οἱ γὰρ λησταὶ πάντως ἐπεμηχανῶντο τῶν Ἀνανίου τινὰς συλλαβεῖν οἰκείων, καὶ συνεχῶς ζωγροῦντες οὐκ ἀπέλυον, πρὶν ἤ τινας τῶν σικαρίων ἀπολάβοιεν. Γενόμενοί τε πάλιν ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος, ἀναθαῤῥήσαντες τὴν χώραν ἅπασαν ἐκάκουν.

4. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, μείζονα τὴν Φιλίππου καλουμένην Καισάρειαν κατασκευάσας, εἰς τὴν τοῦ Νέρωνος τιμὴν, Νερωνιάδα προσηγόρευσεν. Καὶ Βηρυτίοις δὲ θέατρον, ἀπὸ πολλῶν χρημάτων κατεσκευασμένον, ταῖς κατ' ἔτος θέαις ἐδωρεῖτο, πολλὰς εἰς τοῦτο μυριάδας ἀναλίσκων· σῖτον γὰρ ἐδίδου τῷ δήμῳ, καὶ ἔλαιον διένειμε. Καὶ τὴν πᾶσαν δὲ πόλιν ἀνδριάντων ἀναθέσεσι, καὶ ταῖς τῶν ἀρχαίων ἀποτύποις εἰκόσιν ἐκόσμει· καὶ μικροῦ δεῖν πάντα τὸν τῆς βασιλείας κόσμον ἐκεῖ μετήνεγκεν. Μῖσος οὖν αὐτῷ παρὰ τῶν ὑπηκόων ηὔξετο, διὰ τὸ περιαιρούμενον τὰ ἐκείνων ξένην πόλιν κοσμεῖν. Λαμβάνει δὲ καὶ Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Γαμαλιὴλ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης παρὰ τοῦ βασιλέως, Ἰησοῦν ἀφελομένου τὸν τοῦ Δαμναίου· καὶ διὰ τοῦτο στάσις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο. Συστήματα γὰρ τῶν θρασυτάτων ποιησάμενοι, πολλάκις μέχρι λίθων βολῆς ἀπὸ τῶν βλασφημιῶν ἐξέπιπτον. Ὑπερεῖχε δὲ Ἀνανίας τῷ πλούτῳ προσαγόμενος τοὺς λαμβάνειν ἑτοίμους. Κοστόβαρος δὲ καὶ Σαῦλος αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μοχθηρὰ πλήθη συνῆγον, γένους μὲν ὄντες βασιλικοῦ, καὶ διὰ τὴν πρὸς Ἀγρίππαν συγγένειαν εὐνοίας τυγχάνοντες, βίαιοι δὲ, καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν ἀσθενεστέρων ἕτοιμοι. Ἐξ ἐκείνου μάλιστα τοῦ καιροῦ συνέβη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσεῖν, προκοπτόντων πάντων ἐπὶ τὸ χεῖρον.

5. Ὡς δὲ ἤκουσεν Ἀλβῖνος διάδοχον αὐτῷ Γέσσιον Φλῶρον ἀφικνεῖσθαι, βουλόμενος δοκεῖν τι τοῖς Ἱεροσολυμίταις παρεσχῆσθαι, προσαγαγὼν τοὺς δεσμώτας, ὅσοι ἦσαν αὐτῶν προδήλως θανεῖν ἄξιοι, τούτους προσέταξεν ἀναιρεθῆναι· τοὺς δὲ ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης αἰτίας εἰς τὴν εἱρκτὴν κατατεθέντας, χρήματα λαμβάνων αὐτὸς ἀπέλυε. Καὶ οὕτως ἡ μὲν φυλακὴ τῶν δεσμωτῶν ἐκαθάρθη, ἡ χώρα δὲ λῃστῶν ἐπληρώθη.

6. Τῶν δὲ Λευϊτῶν, φυλὴ δέ ἐστιν αὕτη, ὅσοι-
περ ἦσαν ὑμνῳδοὶ, πείθουσι τὸν βασιλέα ‘καθίσαν-
τα συνέδριον φορεῖν αὐτοῖς ἐπίσης τοῖς ἱερεῦσιν ἐπι-
τρέψαι λινὴν στολήν· πρέπειν γὰρ αὐτοῦ τοῖς τῆς
ἀρχῆς χρόνοις ἔφασκον, ἀφ᾽ ὧν μνημονευθήσεται
καινοποιεῖν.’ Καὶ τῆς ἀξιώσεως οὐ διήμαρτον. Ὁ
γὰρ βασιλεὺς μετὰ γνώμης τῶν εἰς τὸ συνέδριον ἐπ-
978 οιχομένων συνεχώρησε τοῖς ὑμνῳδοῖς, ἀποθεμένους
τὴν προτέραν ἐσθῆτα φορεῖν, λινὴν οἵαν ἠθέλησαν.
Μέρους δέ τινος τῆς φυλῆς λειτουργοῦντος κατὰ τὸ
ἱερὸν, καὶ τούτοις ἐπέτρεψε τοὺς ὕμνους ἐκμα-
θεῖν, ὡς παρεκάλουν. Πάντα δὲ ἦν ἐναντία ταῦτα
τοῖς πατρίοις, ὧν παραβαθέντων οὐκ ἐνῆν μὴ οὐχὶ
δίκας ὑποσχεῖν.

7. Ἤδη δὲ τότε καὶ τὸ ἱερὸν ἐτετέλεστο. Βλέπων οὖν ὁ δῆμος ἀργήσαντας τοὺς τεχνίτας, ὑπὲρ μυρίους καὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας, καὶ μισθοφορίας ἐνδεεῖς ἐσομένους διὰ τὸ τὴν τροφὴν ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἐργασίας πορίζεσθαι, καὶ χρήματα μὲν ἀπόθετα διὰ τὸν ἐκ Ῥωμαίων φόβον ἔχειν οὐ θέλων, προνοούμενος δὲ τῶν τεχνιτῶν, καὶ εἰς τούτους ἀναλοῦν τοὺς θησαυροὺς βουλόμενος, — καὶ γὰρ εἰ μίαν τὶς ὥραν τῆς ἡμέρας εἰργάσαιτο, τὸν μισθὸν ὑπὲρ ταύτης εὐθέως ἐλάμβανεν, — ἔπειθον τὸν βασιλέα τὴν ἀνατολικὴν στοὰν ἀνεγεῖραι. Ἦν δὲ ἡ στοὰ τοῦ μὲν ἔξωθεν ἱεροῦ, κειμένη δὲ ἐν φάραγγι βαθείᾳ, τετρακοσίων πηχῶν τοὺς τοίχους ἔχουσα, ἐκ λίθων δὲ τετραγώνων κατεσκεύαστο καὶ λευκῶν πάνυ. Τὸ μὲν μῆκος ἑκάστου λίθου πήχεις εἴκοσι, τὸ δὲ ὕψος ἕξ, — ἔργον Σολομῶνος τοῦ βασιλέως πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερόν. Ὁ βασιλεὺς δὲ, ἐπεπίστευτο γὰρ ὑπὸ Κλαυδίου Καίσαρος τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἱεροῦ, λογισάμενος παντὸς μὲν ἔργου τὴν καθαίρεσιν εἶναι ῥᾳδίαν, δυσχερῆ δὲ τὴν κατασκευὴν, ἐπὶ δὲ τῆς στοᾶς ταύτης καὶ μᾶλλον χρόνου τε γὰρ καὶ

πολλῶν χρημάτων εἰς τὸ ἔργον δεήσειν· ἠρνήσατο μὲν περὶ τούτου δεομένοις, καταστορέσαι δὲ λευκῷ λίθῳ τὴν πόλιν οὐκ ἐκώλυσεν. Ἰησοῦν δὲ τὸν τοῦ Γαμαλιὴλ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφελόμενος, ἔδωκεν αὐτὴν Ματθίᾳ τῷ Θεοφίλου, καθ' ὃν καὶ ὁ πρὸς Ῥωμαίους πόλεμος Ἰουδαίοις ἔλαβε τὴν ἀρχήν.

CAP. X. 1. Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νομίζω, καὶ τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ προσήκειν διηγήσασθαι περὶ τῶν ἀρχιερέων, πῶς τε ἀρξάμενοι, καὶ τίσιν ἔξεστι τιμῆς ταύτης μεταλαμβάνειν, καὶ πόσοι γεγόνασι, μέχρι τῆς τοῦ πολέμου τελευτῆς. Πρῶτον μὲν οὖν πάντων λέγουσιν Ἀαρῶνα τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἀρχιερατεῦσαι τῷ θεῷ, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου διαδέξασθαι τοὺς παῖδας εὐθὺς, καὶ ἀπ' ἐκείνων τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν διαμεῖναι τὴν τιμὴν ἅπασιν. Ὅθεν καὶ πάτριόν ἐστι μηδένα τοῦ θεοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνειν, ἢ τὸν ἐξ αἵματος τοῦ Ἀαρῶνος, ἑτέρου δέ τις γένους οὐδ' ἂν βασιλεὺς ὢν τύχῃ τεύξεσθαι τῆς ἀρχιερωσύνης. Ἐγένοντο οὖν πάντες τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ Ἀαρῶνος, ὡς ἔφαμεν, τοῦ πρώτου γενομένου μέχρι Φανάσου, τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν στασιαστῶν ἀναδειχθέντος ἀρχιερέως, τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα. Ἐκ τούτων κατὰ τὴν ἔρημον ἐπὶ τῶν Μωϋσέως χρόνων τῆς σκηνῆς ἑστώσης, ἣν Μωϋσῆς τῷ θεῷ κατεσκεύασε, μέχρι τῆς εἰς Ἰουδαίαν ἀφίξεως, ἔνθα Σολομὼν ὁ βασιλεὺς τῷ θεῷ τὸν ναὸν ἤ- 979
γειρεν, ἠρχιεράτευσαν τρισκαίδεκα. Τὸ γὰρ πρῶτον ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς τὰς ἀρχιερωσύνας εἶχον, ὕστερον δὲ καὶ παρὰ ζώντων διεδέχοντο. Οἱ τοίνυν τρισκαίδεκα οὗτοι, τῶν δύο παίδων Ἀαρῶνος ὄντες ἔγγονοι, κατὰ διαδοχὴν τὴν τιμὴν παρελάμβανον. Ἐγένετο δὲ αὐτῶν ἀριστοκρατικὴ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, μετὰ ταύτην δὲ μοναρχία, βασιλέων δὲ τρίτη. Γίνεται δὲ τῶν ἐτῶν ἀριθμὸς, ὧν ἦρξαν οἱ

τρισκαίδεκα, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέλιπον Αἴγυπτον Μωϋσέως ἄγοντος, μέχρι τῆς τοῦ ναοῦ κατασκευῆς, ὃν Σολομῶν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνήγειρεν, ἔτη δυοκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑξακοσίοις.

2. Μετὰ δὲ τοὺς τρισκαίδεκα ἀρχιερεῖς ἐκείνους δέκα καὶ ὀκτὼ τὴν ἀρχιερωσύνην ἔσχον, ἀπὸ Σολομῶνος βασιλέως ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτὴν διαδεξάμενοι, μέχρις οὗ Ναβουχοδονόσωρ ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐπιστρατεύσας τῇ πόλει, τὸν μὲν ναὸν ἐνέπρησε, τὸ δὲ ἔθνος ἡμῶν εἰς Βαβυλῶνα μετήνεγκε, καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἰωσαδάκην αἰχμάλωτον ἔλαβε. Τούτων χρόνος τῆς ἀρχιερωσύνης τετρακοσίων ἑξήκοντα ἓξ ἐτῶν ἐστι, μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα, ἤδη βασιλευομένων Ἰουδαίων. Μετὰ δὲ χρόνον ἐτῶν ἁλώσεως ἑβδομήκοντα τῆς ὑπὸ Βαβυλωνίων γενομένης Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἀπέλυσε τοὺς ἐκ Βαβυλῶνος Ἰουδαίους ἐπὶ τὴν οἰκείαν γῆν πάλιν, καὶ συνεχώρησε τὸν ναὸν ἀνεγεῖραι. Τότε δὴ τῶν ὑποστρεψάντων αἰχμαλώτων Ἰησοῦς ὁ Ἰωσεδὲκ τὴν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει. Οὗτος δὲ καὶ οἱ ἔκγονοι αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα ἅπαντες, μέχρι βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Εὐπάτορος ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς ἔτη τετρακόσια δεκατέσσαρα.

3. Πρῶτος δὲ Ἀντίοχος ὁ προειρημένος καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Λυσίας τὸν Ὀνίαν, ᾧ Μενέλαος ἐπίκλην, παύουσι τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀνελόντες αὐτὸν ἐν Βεροίᾳ, καὶ τὸν παῖδα τῆς διαδοχῆς ἀπελάσαντες καθιστᾶσιν Ἰάκιμον ἀρχιερέα, γένους μὲν τοῦ Ἀαρῶνος, οὐκ ὄντα δὲ τῆς οἰκίας ταύτης. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ὀνίας, ὁ τοῦ τετελευτηκότος Ὀνίου ἐξάδελφος, ὁμώνυμος τῷ πατρὶ, παραγενόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ διὰ φιλίας ἀφικόμενος Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι καὶ Κλεοπάτρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, πεί-

θει τούτους κατὰ τὸν Ἡλιοπολίτην νόμον δειμαμένους τῷ θεῷ ναὸν, παραπλήσιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, αὐτὸν ἀρχιερέα καταστῆσαι. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τοῦ κατασκευασθέντος ἐν Αἰγύπτῳ πολλάκις ἐδηλώσαμεν. Ὁ δὲ Ἰάκιμος, ἔτη τρία τὴν ἀρχιερωσύνην κατασχὼν, ἐτελεύτησεν. Διεδέξατο δὲ οὐδεὶς αὐτὸν, ἀλλὰ διετέλεσεν ἡ πόλις ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ χωρὶς ἀρχιερέως οὖσα. Πάλιν δὲ οἱ τῶν Ἀσαμωναίου παίδων ἔκγονοι, τὴν προστασίαν τοῦ ἔθνους πιστευθέντες, καὶ πολεμήσαντες Μακεδόσιν, Ἰωνάθην ἀρχιερέα καθιστᾶσιν, ὃς ἦρξεν ἐνιαυτοὺς ἑπτά. Τελευτήσαντος δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐνέδρας τῆς ὑπὸ Τρύφωνος μηχανηθείσης, ὡς ἀνωτέρω που 980
προειρήκαμεν, λαμβάνει τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Καὶ τοῦτον δὲ, δόλῳ παρὰ συμπόσιον ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ διαφθαρέντα, διεδέξατο παῖς Ὑρκανὸς ὄνομα, κατασχόντα τὴν ἀρχιερωσύνην πλείονα τοῦ ἀδελφοῦ χρόνον ἐνιαυτῷ. Τριάκοντα δ᾽ ἐν ἔτεσι τῆς τιμῆς Ὑρκανὸς ἀπολαύσας τελευτᾷ γηραιὸς, Ἰούδᾳ τῷ καὶ Ἀριστοβούλῳ κληθέντι τὴν διαδοχὴν καταλιπών. Κληρονομεῖ δὲ καὶ τοῦτον ἀδελφὸς Ἀλέξανδρος, ὑπὸ νόσου μὲν τελευτήσαντα, τὴν ἱερωσύνην δὲ κατασχόντα μετὰ βασιλείας· καὶ γὰρ διάδημα περιέθετο πρῶτος Ἰούδας ἐνιαυτὸν ἕνα.

4. Βασιλεύσας δὲ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἱερατεύσας ἔτη εἰκοσιεπτὰ καταστρέφει τὸν βίον, Ἀλεξάνδρᾳ τῇ γυναικὶ καταστῆσαι τὸν ἀρχιερατευσόμενον ἐπιτρέψας. Ἡ δὲ τὴν μὲν ἀρχιερωσύνην Ὑρκανῷ δίδωσιν, αὐτὴ δὲ, τὴν βασιλείαν ἐννέα ἔτη κατασχοῦσα, τελευτᾷ τὸν βίον· τὸν ἴσον δὲ χρόνον τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ παῖς αὐτῆς Ὑρκανὸς ἔσχεν. Μετὰ γὰρ τὸν θάνατον αὐτῆς πολεμήσας πρὸς αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀριστόβουλος, καὶ νικήσας, ἀφαιρεῖται μὲν ἐκεῖνον τὴν ἀρχὴν, αὐτὸς δὲ ἐβασίλευσε καὶ ἱεράτευσε τῷ θεῷ. Ἔτει δὲ τρίτῳ τῆς βασιλείας, καὶ πρὸς

μησὶ τοῖς ἴσοις, Πομπήϊος ἐλθὼν, καὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν κατὰ κράτος ἑλὼν, αὐτὸν μὲν εἰς Ῥώμην μετὰ τῶν τέκνων δήσας ἔπεμψε· τῷ δὲ Ὑρκανῷ πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην ἀποδοὺς, τὴν μὲν τοῦ ἔθνους προστασίαν ἐπέτρεψε, διάδημα δὲ φορεῖν ἐκώλυσεν. Ἦρξε δὲ πρὸς τοῖς ἐννέα τοῖς πρώτοις ὁ Ὑρκανὸς τέσσαρα καὶ εἴκοσι. Βαρζαφάρνης δὲ καὶ Πάκορος, οἱ τῆς Παρθυηνῆς δυνάσται, διαβάντες τὸν Εὐφράτην, καὶ πολεμήσαντες Ὑρκανῷ, αὐτὸν μὲν ζωγρίᾳ παρέλαβον; τοῦ Ἀριστοβούλου δὲ υἱὸν Ἀντίγονον κατέστησαν βασιλέα. Τρία δὲ ἔτη καὶ τρεῖς μῆνας ἄρξαντα τοῦτον Σόσσιός τε καὶ Ἡρώδης ἐξεπολιόρκησαν· Ἀντώνιος δὲ ἀνεῖλεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀναχθέντα.

5. Τὴν δὲ βασιλείαν Ἡρώδης παρὰ Ῥωμαίων ἐγχειρισθεὶς, οὐκέτι τοὺς ἐκ τοῦ Ἀσαμωναίου γένους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τισὶν ἀσήμοις, καὶ μόνον ἐξ ἱερέων οὖσι, πλὴν ἑνὸς Ἀριστοβούλου, τὴν τιμὴν ἀπένεμε. Τὸν δὲ Ἀριστόβουλον Ὑρκανοῦ τοῦ ὑπὸ Πάρθων ληφθέντος υἱωνὸν ὄντα καταστήσας ἀρχιερέα, τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ συνῴκησε Μαριάμμῃ, τὴν τοῦ πλήθους πρὸς ἑαυτὸν θηρώμενος εὔνοιαν διὰ τὴν Ὑρκανοῦ μνήμην. Εἶτα φοβηθεὶς, μὴ πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον πάντες ἀποκλίνωσιν, ἀνεῖλεν αὐτὸν, ἐν Ἱεριχοῖ πνιγῆναι μηχανησάμενος κολυμβῶντα, καθὼς ἤδη δεδηλώκαμεν. Μετὰ τοῦτον οὐκέτι τοῖς ἐκγόνοις τῶν Ἀσαμωναίου παίδων τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίστευσεν. Ἔπραξε δὲ ὅμοια τῷ Ἡρώδῃ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἱερέων Ἀρχέλαός τε ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦτον τὴν ἀρχὴν Ῥωμαῖοι τῶν Ἰουδαίων παραλαβόντες. Εἰσὶν οὖν οἱ ἀπὸ τῶν Ἡρώδου χρόνων ἀρχιερατεύσαντες μέχρι τῆς ἡμέρας, ᾗ τὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν Τίτος ἑλὼν ἐπυρπόλησεν, οἱ πάντες εἰκοσιοκτώ· χρόνος δὲ τούτων ἔτη πρὸς τοῖς ἑκατὸν
981 ἑπτά. Καὶ τινες μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύσαντο ἐπί τε

Ἡρώδου βασιλεύοντος, καὶ ἐπὶ Ἀρχελάου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὴν τούτων τελευτὴν ἀριστοκρατία μὲν ἦν ἡ πολιτεία, τὴν δὲ προστασίαν τοῦ ἔθνους οἱ ἀρχιερεῖς πεπίστευντο. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἀρχιερέων ἱκανὰ ταῦτα.

CAP. XI. 1. Γέσσιος δὲ Φλῶρος, ὁ πεμφθεὶς Ἀλβίνου διάδοχος ὑπὸ Νέρωνος, πολλῶν ἀνέπλησε κακῶν Ἰουδαίους. Κλαζομένιος δὲ ἦν τὸ γένος οὗτος, ἐπήγετο δὲ Κλεοπάτραν γυναῖκα, δι᾽ ἣν φίλην οὖσαν Ποππηΐας τῆς Νέρωνος γυναικὸς, καὶ πονηρίᾳ μηδὲν αὐτοῦ διαφέρουσαν, τῆς ἀρχῆς ἐπέτυχεν. Οὕτω δὲ περὶ τὴν ἐξουσίαν ἐγένετο κακὸς καὶ βίαιος, ὥςτε διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν Ἀλβῖνον ἐπήνουν ὡς εὐεργέτην Ἰουδαῖοι. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπεκέκρυπτο τὴν πονηρίαν, καὶ τοῦ μὴ παντάπασι κατάφωρος εἶναι προενόει, Γέσσιος δὲ Φλῶρος, καθάπερ εἰς ἐπίδειξιν πονηρίας πεμφθεὶς, τὰς εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν παρανομίας ἐπόμπευε, μήτε ἁρπαγῆς παραλιπὼν μηδένα τρόπον, μήτε ἀδίκου κολάσεως. Ἦν γὰρ ἄτεγκτος μὲν πρὸς ἔλεον, παντὸς δὲ κέρδους ἄπληστος, ᾧ γε μηδὲ τὰ πλεῖστα τῶν ὀλίγων διέφερεν, ἀλλὰ καὶ λησταῖς ἐκοινώνησεν. Ἀδεῶς γὰρ οἱ πολλοὶ τοῦτο ἔπραττον, ἐχέγγυον παρ᾽ ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ἐπὶ τοῖς μέρεσιν ἔχειν πεπιστευκότες. Καὶ τοῦτο μέτριον οὐκ ἦν. Ἀλλ᾽ οἱ δυςτυχεῖς Ἰουδαῖοι, μὴ δυνάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λῃστῶν γινομένας πορθήσεις ὑπομένειν, ἠναγκάζοντο τῶν ἰδίων ἐξανιστάμενοι ἠθῶν φεύγειν ἅπαντες, ὡς κρεῖττον ὁπουδήποτε παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις κατοικήσοντες. Καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; Τὸν γὰρ πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ὁ καταναγκάσας ἡμᾶς ἄρασθαι Φλῶρος ἦν, κρεῖττον ἡγουμένους ἀθρόους ἢ κατ᾽ ὀλίγον ἀπολέσθαι. Καὶ δὴ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ πόλεμος δευτέρῳ μὲν ἔτει τῆς ἐπιτροπῆς Φλώρου, δωδεκάτῳ δὲ τῆς

Νέρωνος ἀρχῆς. Ἀλλ᾽ ὅσα μὲν δρᾶν ἠναγκάσθημεν, ἢ παθεῖν ὑπεμείναμεν, ἀκριβῶς γνῶναι πάρεστι τοῖς βουλομένοις ἐντυχεῖν ταῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου βίβλοις γεγραμμέναις.

CAP. XII. 1. Παύσεται δὲ ἐνταῦθά μοι τὰ τῆς ἀρχαιολογίας, μεθ᾽ ἣν καὶ τὸν πόλεμον ἠρξάμην γράφειν. Περιέχει δὲ αὕτη τὴν ἀπὸ πρώτης γενέσεως ἀνθρώπου παράδοσιν, μέχρι ἔτους δωδεκάτου τῆς Νέρωνος ἡγεμονίας, τῶν ἡμῖν συμβεβηκότων τοῖς Ἰουδαίοις κατά τε τὴν Αἴγυπτον καὶ Συρίαν καὶ Παλαιστίνην, ὅσα τε πεπόνθαμεν ὑπὸ Ἀσσυρίων τε καὶ Βαβυλωνίων, τίνα τε Πέρσαι καὶ Μακεδόνες διατεθείκασιν ἡμᾶς, καὶ μετ᾽ ἐκείνους Ῥωμαῖοι· πάν-
982 τα γὰρ οἶμαι μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης συντεταχέναι. Τηρῆσαι δὲ πεπείραμαι καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ἀναγραφὴν τῶν ἐν δισχιλίοις ἔτεσι γενομένων. Ἀπλανῆ δὲ πεποίημαι καὶ τὴν περὶ τοὺς βασιλεῖς διαδοχὴν, τὰς πράξεις αὐτῶν καὶ τὰς πολιτείας ἀπαγγέλλων, μοναρχῶν τε δυναστείας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι περὶ πάντων ἔχουσι τὴν ἀναγραφήν. Τοῦτο γὰρ ποιήσειν ἐν ἀρχῇ ἐπηγγειλάμην τῆς ἱστορίας. Λέγω δὲ θαρσήσας ἤδη διὰ τὴν τῶν προτεθέντων συντέλειαν, ὅτι μηδεὶς ἂν ἕτερος ἠδυνήθη θελήσας μήτε Ἰουδαῖος μήτε ἀλλόφυλος τὴν πραγματείαν ταύτην οὕτως ἀκριβῶς εἰς Ἕλληνας ἐξενεγκεῖν· ἐγὼ γὰρ ὡμολογούμην παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν πλεῖστον αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιχώριον παιδείαν διαφέρειν· καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δὲ γραμμάτων ἐσπούδασα μετασχεῖν, τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν ἀναλαβὼν, τὴν δὲ περὶ τὴν προφορὰν ἀκρίβειαν πάτριος ἐκώλυσε συνήθεια. Παρ᾽ ἡμῖν γὰρ οὐκ ἐκείνους ἀποδέχονται τοὺς πολλῶν ἐθνῶν διάλεκτον ἐκμαθόντας, καὶ γλαφυρότητι λέξεων τὸν λόγον ἐπικομψεύοντας· διὰ τὸ κοινὸν εἶναι νομίζειν τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο οὐκ ἐλευθέρων μόνον τοῖ-

τυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκετῶν τοῖς θέλουσιν, μόνοις δὲ σοφίαν μαρτυροῦσι τοῖς τὰ νόμιμα σαφῶς ἐπισταμένοις, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν γραμμάτων δύναμιν ἑρμηνεῦσαι δυναμένοις. Διὰ τοῦτο πολλῶν πονησάντων περὶ τὴν ἄσκησιν ταύτην, μόλις τινὲς δύο ἢ τρεῖς κατώρθωσαν, καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπικαρπίαν εὐθὺς ἔλαβον. Ἴσως δὲ οὐκ ἂν ἐπίφθονον γένοιτο περὶ καὶ γένους τοῦ ἐμοῦ, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων βραχέα διεξελθεῖν, ἕως ἔχω ζῶντας ἢ τοὺς ἐλέγξοντας ἢ τοὺς μαρτυρήσοντας. Ἐπὶ τούτοις δὲ καταπαύσω τὴν ἀρχαιολογίαν βίβλοις μὲν εἴκοσι περιειλημμένην, ἓξ δὲ μυριάσι στίχων· καὶ ἐὰν τὸ θεῖον ἐπιτρέπῃ, κατὰ περιδρομὴν ὑπομνήσω πάλιν τοῦ τε πολέμου καὶ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν, μέχρι τῆς νῦν ἐνεστώσης ἡμέρας, ἥτις ἐστὶ τρισκαιδεκάτου μὲν ἔτους τῆς Δομετιανοῦ Καίσαρος ἀρχῆς, ἐμοὶ δὲ ἀπὸ γενέσεως πεντηκοστοῦ καὶ ἕκτου. Προήρημαι δὲ συγγράψαι κατὰ τὰς ἡμετέρας δόξας τῶν Ἰουδαίων ἐν τέσσαρσι βίβλοις περὶ θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ᾽ αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κεκώλυται.

Bei dem Verleger dieses ist zu haben:

Rußel, W., Geschichte von Amerika, von dessen Entdeckung an bis auf das Ende des vorigen Krieges, nebst einem Anhange, welcher eine Geschichte des Ursprungs und des Fortgangs des gegenwärtigen unglücklichen Streits zwischen Großbritannien und seinen Colonien enthält, mit 4 Charten; aus dem Engl. übers. von Adelung. 4 Bde. gr. 8. 7 Thlr.

Salustii, Caji Crispi, Bellum Catilinarium, sive de conjuratione Catilinae ejusque sociorum. Mit einer historischen Einleitung, Inhaltsanzeigen und erläuternden Anmerkungen zum Gebrauch der obern Klassen der Schulen und Gymnasien, von J. D. Büchling. 8. 1 Thlr.

— — Bellum Jugurthinum. 8. 1 Thlr.

— — Katilina und Jugurtha, aus dem Lat. übers. von K. F. Hallbauer. 8. 1 Thlr.

Schlegel, D. T., Cognitio Apostolorum sacra majorne an minor sit cognitione nostrorum temporum. 8. maj. 3 gr.

Schmieder, B. F., natürliche Theologie für nachdenkende unstudirte und studirende Jugend. 8. 16 gr.

Schröckh, Joh. Matth., Lebensbeschreibungen berühmter Gelehrten. Neue umgearbeitete Ausgabe. 2 Thle. gr. 8. 2 Thlr.

— — historischer Begriff der Religion Jesu, als ein Handbuch der Religion für gebildete Schulen u. Konfirmanden bearb. von J. C. Erdmann. 8. 8 gr.

— — Compendium historiae catholicae in usum institutionis primae juventutis. Latine vertit F. G. Born. 8. 1 Thlr. 4 gr.

Schröckh, Histoire universelle à l'usage de la jeunesse. Histoire ancienne et moderne. 6 Parts, à 20 gr. 5 Thlr.

Seiler, Dr. G. F., über die Gottheit Christi, beides für Gläubige und Zweifler. 8. 16 gr.

Seneca, L. A., vom Zorn und von der Gnade, neu übersetzt und mit Sprache nnd Sachen erläuternden Anmerkungen begleitet. 8. 18 gr.

— — von deu Wohlthaten nach den Ausgaben des Lipsius und Gronovius ins Deutsche übersetzt und mit Anmerk. versehen von J. A. Schmidt 8. 1 Thlr.

Sophokles, Trauerspiele, übers. v. Dr. Fr. Ast. gr. 8. 2 Thlr.

Taciti, C. Corn., Opera. Mit Einleitungen, Zeit- u. Geschlechtstafeln, u. erklärenden Anmerk. für studirende Jünglinge und alle Freunde der alten Literatur, die nicht eigentliche Philologen sind, versehen von M. J. K. Weikert. 3 Bde. 8 maj. 4 Thlr. 16 gr.

Teller, W. A., Versuch einer Psalmenübersetzung und gemeinnützigen Erläuterung an vier Hauptpsalmen gemacht, und Kennern zur Prüfung vorgelegt. gr. 8. 4 gr.

— — Praeterita in quatuor Hymnos Davidicos II, XVI, CIV, CXXI. 8 maj. 3 gr.

P. Terentii Afri Comoediae. Recensuit notasque suas et Gabrielis Faerni addidit Richardus Bentlejus. Editio altera repetita, denuo recensita, ac indice amplissimo rerum et verborum, tam in textum, quam notas aucta. 8. maj. 2 Thlr.

— — neu verdeutscht von J. G. C. Neide. 2 Thle. 8. 1 Thlr. 8 gr.

Thesaurus linguae Latinae usibus Germanorum-

Latino-Germanica et Germanico-Latina III. Tomi. 8 maj. 5 Thlr. 12 gr.

Thomson Geist der allgemeinen Geschichte in einer Reihe von Vorlesungen, von dem achten bis zum achtzehnten Jahrhundert in Rücksicht auf die stufenweise Ausbildung der menschlichen Gesellschaft in Sitten, der Gesetzgebung. Aus dem Englischen. gr 8. 1 Thlr. 6 gr.

Tibullus, Albius, Elegien. 8. 8 gr.

Tzschirner, Dr. H. G., über J. M. Schröckh's Leben, Charakter und Schriften. Besonders abgedruckt aus dem 10ten Th. der Schröckhischen Kirchengeschichte. Mit Schröckh's Bildn. gr. 8. 8 gr.

Velleji, C. Paterculi, quae supersunt ex Historiae Romanae libris duobus, recensuit et commentario perpetuo illustrare coepit M. C. D. Iani, continuavit I. C. H. Krause, Accesserunt D. C. Morgenstern commentatio de Velleji P. fide historica etc. et I. F. Herel adnotationes criticae in Vellejum. 8 maj. 2 Thlr. 20 gr.

— — quae supersunt ex Historiae Romanae libris duobus, denuo recognovit et cum codicis et editionis primae lectione conjecturisque virorum D. D. selectis nec non indicibus in scholarum usum edidit I. C. H. Krause. 8. maj. 1 Thlr.

Versuch einiger Beiträge zur historischen Auslegung der alttestamentischen Bibel. gr. 8. Mit dem Bildniß des Dr. Semler. 1 Thlr. 6 gr.

Vollbeding, M. J. C., deutsch-griechisches Handwörterbuch. gr. 8. 14 gr.

— — kleine Sammlung einiger in Berlin gehaltenen Predigten. 8. 8 gr.

— — Beschäftigung der Andacht zur Beförderung christlicher Gesinnungen. 8. 9 gr.

Vollbeding, Handwörterbuch der jüdisch-deutschen Sprache, nebst Erläuterungen jüdischer Sitten, Gebräuche, Kleidungen, Fast- und Festtage, Monate, Zahlungsart u. dgl. 8. 12 gr.

Wielands, C. K, Lehrbuch der deutschen Reichsgegeschichte. gr. 8. 1 Thlr. 4 gr.

Wilmerdings Verzeichniß der Universitäten, Akademien, gelehrten Gesellschaften ꝛc. in Spanien, Portugall, Italien, Großbritannien, der Schweitz, Schweden, Dänemark, Preußen, Polen, Rußland und den vereinigten Niederlanden, nebst einer kurzen Uebersicht des Zustandes der Gelehrsamkeit in diesen Ländern. 8. 18 gr.

Xenophontis Historia Graeca. Recensuit et animadversiones, indicemque adjecit Sam. Fr. Nath. Morus. Accessit et Versio Leunclaviana. 8 maj. 1 Thlr. 21 gr.

Xenophons Sokrates; aus dem Griechischen übersetzt von Neide. 8. 14 gr.

— — Apologie des Sokrates; aus dem Griech. mit Anmerk. von A. W. Pohlmann. 8. 4 gr.

Youngs, Eduard, Klagen oder Nachtgedanken nebst einigen andern seiner Werke. Aus dem Englischen übersetzt, und nach der letzten von dem Verfasser selbst besorgten Ausgabe herausgegeben von J. A. Ebert. Verb. Aufl. 3 Thle. gr. 8. 2 Thlr. 20 gr.

BS1197 .J83A2 v.4
Opera omnia.
Princeton Theological Seminary–Speer Library
1 1012 00061 2293